

Statsforvalteren i Trøndelag

Årsrapport 2023

Innholdsliste

Innholdsliste	2
1 Statsforvalterens beretning	4
2 Introduksjon til statsforvalteren og hovedtall	6
2.1 Statsforvalteren og samfunnsoppdraget	6
2.2 Organisasjon og ledelse	6
2.3 Presentasjon av utvalgte nøkkeltall	7
3 Årets aktiviteter og resultater	9
3.1 Redegjørelse for, analyse og vurdering av oppnådde resultater	9
Hovedmål 1 - Nasjonal politikk er kjent og iverksatt	9
Hovedmål 2 - Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå	10
Hovedmål 3 - Rettssikkerhet er ivaretatt på en enhetlig måte	12
3.1.1 Nasjonal politikk er kjent og iverksatt	13
3.1.1.1 En bærekraftig, trygg og fremtidsrettet samfunnsutvikling og arealbruk	13
3.1.1.2 Helhetlig og samordnet oppfølging av samfunnssikkerhet og beredskap i kommunene	21
3.1.1.3 Et velfungerende plansystem i kommunene	23
3.1.1.4 Økt kunnskap om sosialtjenesteloven	25
3.1.1.5 Tilgjengelighet og kapasitet, samt styrket kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgssektoren i kommunene	27
3.1.1.6 Økosystemene i fylket skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester	30
3.1.1.7 Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres	32
3.1.1.8 Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner	35
3.1.1.9 Forurensning skal ikke skade helse og miljø	35
3.1.1.10 God økonomiforvaltning i kommunene	37
3.1.1.11 Økt verdiskaping i landbruket og landbruk over hele landet	38
3.1.1.12 Bærekraftig landbruk	41
3.1.1.13 Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov	43
3.1.1.14 Andre oppdrag	47
3.1.2 Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå	50
3.1.2.1 Gode og helhetlige tjenester til utsatte barn og unge	50
3.1.2.2 Tilsyn skal være samordnet, målrettet og medvirke til læring og forbedring	51
3.1.2.3 Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer	53
3.1.2.4 Beredskap i en endret sikkerhetspolitisk situasjon	54
3.1.2.5 Andre oppdrag	55
3.1.3 Rettssikkerhet er ivaretatt på en enhetlig måte	55
3.1.3.1 Høy kvalitet i veiledning, kontroll, tilsyn og saksbehandling	55
3.1.3.2 Effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning	57
3.1.3.3 Befolkningen har tillit til tjenestene og får ivaretatt sin rett til forsvarlige og nødvendige tjenester	62
3.1.3.4 Andre oppdrag	68
3.1.3.5 En effektiv og velfungerende vergemålsforvaltning	69
3.1.3.6 Vergemål utøves med respekt for vergehavers behov og vilje	69
3.1.3.7 Barnehagemyndigheter, barnehageeiere og skoleeiere forstår, formidler og etterlever regelverket	70
3.1.3.8 Statsforvalteren understøtter nasjonale myndigheters, fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med bosetting og integrering	82

3.1.4 Gjennomførte evalueringer	82
3.2 Avvik på oppdrag i tildelingsbrevet og/eller faste oppgaver i hovedinstruks	83
3.2.1 Tverrsektorielle oppdrag/oppgaver	83
3.2.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementet	83
3.2.3 Barne- og familiedepartementet	83
3.2.4 Helse- og omsorgsdepartementet	83
3.2.5 Justis- og beredskapsdepartementet	83
3.2.6 Klima- og miljødepartementet	83
3.2.7 Kommunal- og distriktsdepartementet	84
3.2.8 Kunnskapsdepartementet	84
3.2.9 Landbruksdepartementet	84
3.3 Særskilte rapporteringskrav fra tildelingsbrevet	84
3.4 Redegjørelse for, analyse og vurdering av ressursbruk	126
3.5 Samlet vurdering av måloppnåelse i forhold til samfunnsoppdraget og regnskapsresultat	128
3.6 Andre forhold	128
4 Styring og kontroll hos statsforvalteren	129
4.1 Redegjørelse for vesentlige forhold hos statsforvalterens planlegging, gjennomføring og oppfølging	129
4.1.1 Statsforvalterens risikostyring	129
4.1.2 Statsforvalterens internkontroll, herunder iverksatte tiltak	129
4.1.3 Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen hos statsforvalteren	130
4.1.4 Forvaltning av egne eiendeler (materielle verdier)	130
4.1.5 Oppfølging av eventuelle avdekkede svakheter/utfordringer, herunder merknader fra Riksrevisjonen og status for arbeidet med informasjonssikkerhet	131
4.2 Rapportering av andre vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold, likestilling, HMS/arbeidsmiljø, diskriminering, ytre miljø og lignende	131
4.3 Andre forhold	132
5 Vurdering av framtidsutsikter	134
5.1 Forhold i og utenfor statsforvalteren som kan påvirke statsforvalterens evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt	134
5.2 Konsekvenser for statsforvalterens evne til å nå fastsatte mål og resultater på lengre sikt	135
6 Årsregnskap	137
7 Vedlegg	138

1 Statsforvalterens beretning

Statsforvalteren i Trøndelag leverer også i 2023 godt på våre oppdrag, og vurderer oss selv som en veldrevet organisasjon med kompetente medarbeidere. Likevel er det noe mer grunnlag for bekymring enn tidligere knyttet til både den samlede ressurs situasjonen og samfunnsmessige utviklingstrekk, noe som adresseres i det følgende.

Mindreforbruket ble betydelig redusert fra 2022 til 2023, fra ca. 7,8 til 2 millioner. Sagt på en annen måte forbrukte vi over driftskapitlet 5,8 millioner mer enn tildelt ramme i 2023. Dette er et forbruk vi er oss bevisst at ikke kan videreføres. Sykefraværet ved embetet er redusert fra 2022 (6,4%) til 2023 (5,4%). Selv om vi har forholdsvis lav turnover (3,6%) ser vi tendenser til en utfordrende rekrutteringssituasjon og økende turnover for særlig jurister.

Trangere økonomi for mange som følge av rente- og prisvekst, sammen med flyktningssituasjonen, gir økt pågang i form av klagesaker så vel som økt behov for veiledning innen oppvekst, helse og sosiale tjenester. Også andre utviklingstrekk i samfunnet påvirker vår mulighet til å jobbe forebyggende og gi god veiledning, her eksemplifisert ved to saksområder:

- Vi har hatt en betydelig økt pågang knyttet til skolemiljø saker, og påfølgende utfordringer med saksbehandlingstid. Statsforvalteren er førstelinje for barn som opplever dårlig skolemiljø, og det er derfor spesielt uheldig hvis vi ikke klarer å avklare sakene i tide. Det er krevende å balansere innsatsen her mot nødvendig utviklingsarbeid og veiledning.

- Vi opplever betydelig økt pågang på klager på behandling uten eget samtykke i psykisk helsevern. Antall vedtak har økt jevnt og trutt, stikk i strid med det som er ønsket. I kjølvannet av dette øker antall klager til statsforvalteren, de siste 6 årene med omkring 70%. Konsekvensen er at stadig mer av ressursene brukes til rettsikkerhetsarbeid, og innenfor rettsikkerhetsområdet dreies ressursbruken fra planlagte tilsyn til saksbehandling.

Samlet sett, på flere områder enn de nevnte, blir det mindre tid til politikkformidling og dialog med tjenester og kommuner, samt mindre tid til planlagte forebyggende tilsyn.

For 2022 nådde vi ikke måltall for tilsyn med institusjoner i barnevernet. Vi gir fortsatt stor oppmerksomhet til dette oppdraget. To tilsyn er nedprioritert pga. kapasitet etter en konkret ROS-vurdering, ett tilsyn er utsatt til 2024 pga. sykdom. Vi jobber målrettet for å levere i tråd med oppdraget, men i sum er altså 78 av 81 tilsyn gjennomført i 2023.

Vi har i 2023 utviklet og vedtatt en egen strategi for kommunedialogen, for å kunne jobbe enda mer kunnskapsbasert og samordnet. Også samarbeidet med regional stat er videreført, både i faste etatsmøter for ledernivå og i faglige samarbeid som vårt regionale velferdsforum og samarbeidsforum for plan.

Etter valget inviterte vi alle ordførere til felles samling for å bli bedre kjent, og for å gi faglig påfyll og informasjon om våre ansvarsområder. Vi har utviklet en meny av tilbud for folkevalgtopplæring, noe kommunene benytter seg av. Opplæringsmateriellet er også tilgjengelig digitalt.

Pris- og renteutviklingen påvirker også kommuneøkonomien. Trøndelag har ved årsskiftet ingen kommuner i ROBEK, men vi har gjennom året observert en bekymringsfull utvikling i enkeltkommuner som gjør at sannsynligheten for at kommuner i Trøndelag kan bli innmeldt, har økt betydelig.

Statsforvalteren i Trøndelag jobber tett på kommunene i plansaker. De fleste innsigelser løses underveis eller i meklings, men i 2023 opplevde vi at flere saker enn tidligere ble oversendt departementet. Det er vanskelig så langt å si om det er noe mønster i dette. Vi har etablert en ny praksis for dispensasjonssaker. Gjennom tydelig prioritering bruker vi ikke lenger ressurser på å svare ut saker vi ikke har merknader til. Siling av sakene skjer ved god hjelp av bl.a. digitale kartverktøy, og den nye praksisen oppleves effektiv og tidsbesparende.

Som reindriftsmyndighet har vi også i 2023 jobbet med konfliktdependende tiltak mellom reindrifta og landbruksnæringa og grunneiere. Tamrein havner tidvis på innmark fordi den går dit maten lettest er tilgjengelig, og når det først har skjedd er det vanskelig å drive den tilbake og holde den innenfor lovlig beiteområde. Statsforvalteren følger opp med de virkemidler vi har, også dialog mellom landbruk og reindrift, men opplever å bli skyteskive for kritikk som i realiteten handler om at reindriftsloven eller håndhevelsen av denne ikke er så kategorisk eller absolutt som enkelte aktører ønsker. Dette påvirker både våre ansatte og vårt omdømme som forvaltningsorgan. Vi ønsker likevel å styrke formidlingen av vårt arbeid slik at flere kan få forståelse for vurderingene vi gjør.

Vi har i 2023 revidert ROS-analysen for Trøndelag, oppdatert våre interne beredskapsplaner og gjennomført øvelse for ledergruppen. Vi har videreført arbeidet med å tydeliggjøre Steinkjer som hovedsete i tråd med en fastsatt fordeling av årsverk, ledelse og kompetanse. Videre har vi besluttet å gjennomføre miljøsertifisering av embetets to største kontorsteder, Steinkjer og Trondheim. Utviklingen av et helhetlig internkontrollsystem har kommet et godt skritt videre i 2023.

Embetet har flere tverrgående fora som jobber med koordinering og samhandling, metodeutvikling og diskusjon av sentrale enkeltsaker og tema. Alle fora rapporterer til ledelsen, for derigjennom å øke bevisstheten om og kvaliteten på tverrgående arbeid og oppgaveløsning mellom fagmiljøer i embetet.

Jeg vil også trekke frem noen eksempler hvor vi er en del av spennende utviklingsarbeid som vil kunne få positive effekter for innbyggere og naturgrunnlag:

- Arbeidet med forslag til tiltaksplaner for Snøhetta og Knutshø villreinområder er et eksempel på en fremtidsrettet forvaltning der lokal og regional forvaltning har hatt en samordnet innsats for å gjøre avveininger mellom ulike hensyn.

· Bygdeveksttaler er et nytt distriktpolitisk virkemiddelsom med mål om økt bosetting, tilgang på kompetent arbeidskraft og fremtidsrettet næringsutvikling i de minst sentrale deler av landet. Statsforvalteren er samarbeidspartner på flere områder for de to pilotene i Trøndelag.

· Ny policy for behandling av tilsynssaker fra Statens Helsetilsyn har gitt oss mulighet til å effektivisere behandling av disse sakene. Saker som best løses av tjenestene selv kan oversendes dit og Statsforvalteren kan konsentrere seg mer om de sakene som i størst grad truer brukersikkerheten. Vi tror at dette også er motiverende for tjenestenes eget forbedringsarbeid.

· Sammen med NAV-kontorene i Trondheim, Trondheim kommune og NAV Trøndelag har vi bidratt til å drive fram prosjektet «Et enklere NAV». Målet med prosjektet er å forenkle ytelsesutbetalinger samt frigjøre ressurser til tettere oppfølging av den enkelte innbygger.

Oppsummert leverer vi godt på våre oppdrag, og samhandler godt internt og med våre omgivelser. Tendensen til press mot vårt forebyggende og veiledende arbeid tiltok ytterligere gjennom 2023, noe som er bekymringsfullt i et lengre perspektiv. Vi er på vårt beste er når vi greier å koble erfaringer gjennom klagebehandling og tilsyn med kompetansehevende og kvalitetsforbedrede tiltak i relevante tjenester. Det å finne en bedre balanse mellom viktige rettsikkerhetsoppgaver med klare tidsfrister og utviklingstiltak der vi ser risiko for svikt, vil være viktig både internt og i dialog med våre oppdragsgivere.

Steinkjer, 29. februar 2024

Frank Jenssen (sign.)

2 Introduksjon til statsforvalteren og hovedtall

2.1 Statsforvalteren og samfunnsoppdraget

Statsforvalteren er Kongens og Regjeringens representant i fylket og skal arbeide for at Stortingets og Regjeringens vedtak, mål og retningslinjer blir fulgt opp. Statsforvalteren skal med dette som utgangspunkt virke til gagn og beste for fylket og ta de initiativ som finnes påkrevd.

Statsforvalteren fyller sin funksjon gjennom bl.a. følgende roller:

- Formidler av nasjonale mål og styringssignal til fylket
- Sektormyndighet på mange politikkområder
- Regional samordningsmyndighet for staten
- Rettssikkerhetsmyndighet
- Initiativtaker til gagn og beste for fylket
- Formidler av virkningene av styringssignal til sentrale myndigheter

Visjon

Trøndelag – et godt sted å bo, vokse og virke i for alle.

Verdigrunnlag

Våre verdier er nøkkelord som beskriver Statsforvalteren i Trøndelag og oss som jobber her: Hva som skal kjennetegne arbeidet vårt, hva som preger kulturen vår og hvordan vi ønsker at omgivelsene oppfatter oss.

Verdiene er supplert med eksempler på hvordan vi jobber for å leve opp til dem.

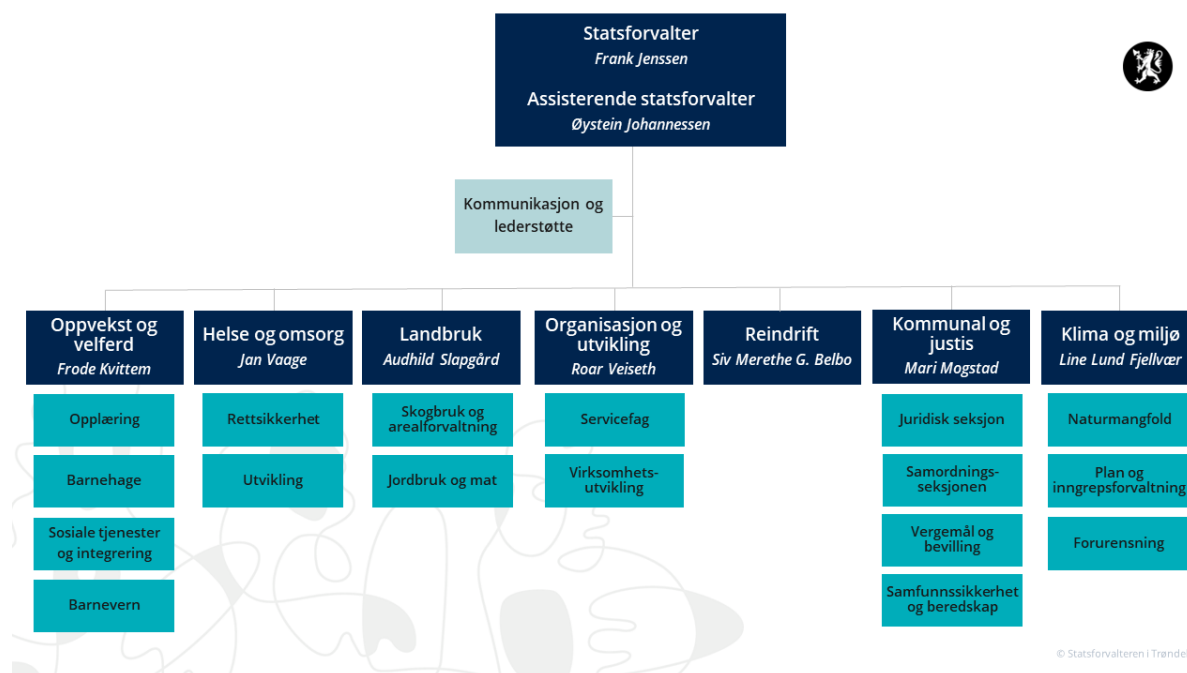
Kompetent og engasjert

- * Vi har god lokalkunnskap om utfordringer og muligheter i Trøndelag
- * Vi er oppdaterte innenfor våre fagområder
- * Vi er løsningsorienterte og positive til utfordringer og endringer
- * Vi jobber aktivt for at innbyggerne i Trøndelag får et godt tjenestetilbud, attraktive lokalsamfunn og et livsgrunnlag for fremtiden
- * Vi ligger i forkant, prøver ut nye løsninger og deler erfaringer og kompetanse med andre

Tydelig og etterrettelig

- * Vi bidrar til innbyggerens rettssikkerhet gjennom uhildet tilsyn, klagebehandling og annen saksbehandling
- * Vi arbeider for at offentlige goder er tilgjengelig i tråd med nasjonal politikk
- * Vi er tilgjengelige og praktiserer åpenhet
- * Vi bidrar til inkludering og likestilling for alle grupper i samfunnet
- * Vi gir god og tydelig informasjon tilpasset den enkeltes behov

2.2 Organisasjon og ledelse

Embetet har kontorer i Steinkjer, Trondheim, Snåsa og Røros med hovedsete på Statens Hus Steinkjer. I tillegg har vi p.t 11 nasjonalparkforvaltere som sitter Rørvik, Lierne, Røros, Rindal og Tydal.

Statsforvalteren hadde pr. 31.12.23 239.8 ansatte årsverk. Disse er fordelt på 161.5 årsverk kvinner og 78.3 årsverk menn. Embetet ble ledet av statsforvalter Frank Jenssen og assisterende statsforvalter Øystein Johannessen.

Embetet var organisert i 7 fagavdelinger, i tillegg til embetsledelsen. Avdelingsledelsen bestod av:

Kommunal og justisavdelingen: Direktør Mari Mogstad
 Helse og omsorgsavdelingen: Fylkeslege Jan Vaage
 Oppvekst og velferdsavdelingen: Direktør Frode Kvittem
 Klima og miljøavdelingen: Direktør Line Lund Fjellvær
 Reindriftsavdelingen: Direktør Siv Merethe G. Belbo
 Landbruksavdelingen: Direktør Tore Bjørkli. Audhild Slappgård fra 01.07.23.
 Organisasjon og utviklingsavdelingen: Direktør Roar Veiseth

2.3 Presentasjon av utvalgte nøkkeltall

Tabellen nedenfor viser noen av de utvalgte nøkkeltallene for Statsforvalteren i Trøndelag. Tallene er i hovedsak hentet fra tabellene i kapittel 7, hvor det også ligger flere nøkkeltall og mer utfyllende forklaring til tallene i tabellen nedenfor.

Nøkkeltallet *Lønnsutgifter per årsverk* fremgår ikke av tabellene i Kap.7. Nøkkeltallet viser ikke bare den faktiske årslønningen til ansatte i snitt, det innehar også lønnskostnader på blant annet overtid, reisetid, pensjon, gruppeliv, arbeidsgiveravgift og fratrekk for NAV-ytelser. Nøkkeltallet *Samlet tildeling alle poster* fremgår av bevilgningsrapporten i årsregnskapet.

Definisjon av hva nøkkeltallet *Lønnsutgifter per årsverk* skal inneholde er fra Veilederen til statsregnskapet. Øvrige nøkkeltall er tatt ut i henhold til felles brukerveiledninger på HR og økonomi for embetene.

For nærmere omtale av nøkkeltall knyttet til personalområdet vises det til kap.4.2. For nærmere omtale av nøkkeltall på økonomiområdet vises det til kap.3.4. Se også ledelseskommentar til årsregnskapet.

Nøkkeltall

Nøkkeltall	2023	2022
Antall ansatte	263.0	263.0
Utførte årsverk	239.8	238.4
Turnover (%)	3.6	5.8
Sykefravær (%)	5.4	6.4
Samlet tildeling alle poster	572 559.6	536 106.0
Driftsutgifter	208 197.5	193 474.0
Budsjettavvik driftsutgifter (%)	1.1	4.2
Lønnsandel av driftsutgifter (%)	80.8	80.7
Lønnsutgifter per årsverk	909.7	859.8
Husleie	20 667.7	20 125.9
Journalposter (totalt)	134 271.0	138 203.0

Tall i 1000 på 'samlet tildeling alle poster', husleie, driftsutgifter og lønnsutgifter. Se også utvidet informasjon om nøkkeltall i kap.7 Vedlegg. Lønnsutgifter per årsverk fremgår ikke av kap.7. Budsjettavvik (%), driftsutgifter (brutto) og lønnsandel av driftsutgifter (%) er knyttet mot vårt driftskapittel 052501.

3 Årets aktiviteter og resultater

3.1 Redegjørelse for, analyse og vurdering av oppnådde resultater

Hovedmål 1 - Nasjonal politikk er kjent og iverksatt

Nettverksarbeid er fortsatt embetets viktigste verktøy for å gjøre nasjonal politikk kjent og iverksatt. Vår opplevelse er at de etablerte arenaene gir Statsforvalteren et godt utgangspunkt for effektiv formidling av nasjonal politikk.

Gjennom våre egne kommunebilder og statistikk, som fylkeskommunen publiserer, har vi svært god oversikt over kommunene. Dette gir oss et godt grunnlag for å målrette dialogen med de kommunene som trenger det mest. Statsforvalterens kommunebesøk er en viktig arena for formidling av nasjonale mål og forventninger.

Innenfor helse- og omsorgsområdet bruker Statsforvalteren en rekke nettverk og arenaer for formidling av nasjonal politikk, herunder regionale og nasjonale kompetansesentra, nettverket for kommunalsjefer innen helse- og omsorg, regionalt folkehelsesamarbeid og regionale koordinatore for strategisk kompetanseplanlegging.

Flere trønderske kommuner har fokus på bærekraftsmålene i sine samfunnsplaner, men så langt er det ikke mulig å se effekt av dette i øvrige planer eller enkeltsaker. Oppfølging av kommunebilder og kommunedialog, blant annet gjennom arbeidet med miljøindikatorer for kommunene, bedrer grunnlaget for veiledning av kommunene i hva som er nasjonal politikk og forventninger til kommunene.

Mål om vekst i grønn industri, reduserte klimagassutslipp og redusert samlet belastning for natur krever utfordrende avveininger. Vi har i 2023 eksempel der vi har vektet samfunnsinteresse og grønn industri (havvind) fremfor naturmangfold i tråd med veikart for grønn industri, og vi har vært fremoverlent i oppfølgingen av veikartet.

Det er en generell tendens at kommuner og sektorer utelater vurdering av naturmangfoldlovens prinsipper i kap. 2 i saksbehandling etter annet sektorlovverk, og nasjonal politikk er nok ikke tilstrekkelig kjent i fylket. Statsforvalterens uttalelser i enkeltsaker blir dermed en vaktpost for naturmangfoldet. Dette fører til alt for stor saksmengde hos Statsforvalteren og at naturmangfold ikke ivaretas tilstrekkelig. En følge av manglende vurderinger er at saker som skal behandles etter forurensningslovverket må ta hensyn til naturmangfoldet på et altfor seint stadium i saken.

EU sitt Industriutslippsdirektiv, IED, er gjort kjent for flere bransjer i fylket. Flere har fått oppdaterte tillatelser i tråd med direktivet. Dette fører til like krav og like forutsetninger for bedrifter innen samme bransje.

Gjennomføring av tilsyn er et viktig virkemiddel for å få spredt kunnskap om nye krav til utslipp og miljøvirkninger på forurensningsområdet.

Sektoransvaret og forskrift mot fremmede organismer er for dårlig kjent regionalt. For å gjøre framskritt i dette arbeidet, må alle sektorer få tydeligere føringer fra overordnet myndighet i arbeidet. Statsforvalteren har ikke kapasitet til å gjøre regelverket tilstrekkelig kjent regionalt.

I 2023 er det kun foretatt en avskjæring av statlige innsigelser i 2023, det gjelder en innsigelse fra Fiskeridirektoratets til plan i Hitra kommune. Dette viser at tett dialog med regionale/statlige myndigheter i konkrete plansaker har sikret at innsigelsene er i tråd med rundskriv H-2/14, og i de aller fleste tilfeller løses innsigelsessaker lokalt. Vår vurdering er derfor at Statsforvalterens rolle som formidler av nasjonale forventninger har bidratt til dette.

En revidert Byvekstavtale for Trondheimsområdet ble ferdigforhandlet og underskrevet i 2023. Avtaleområdet for Miljøpakken omfatter etter dette også kommunene Skaun og Orkland.

Gjennom Bygdevekstsavtaler skal ny nasjonal distriktpolitikk utprøves og se på bruken av eksisterende virkemidler. To av fem piloter gjennomføres i Trøndelag. Statsforvalteren er en av flere samarbeidspartnere og dialogpartnere i arbeidet, der også Statsforvalterens virkemidler skal støtte opp under arbeidet.

Et resultat av kommune- og fylkestingsvalget høsten 2023 er at vi har fått en helt ny sammensetting av Miljøpakkens lokale styringsgruppe; Kontaktutvalget. Flere kommuner inn i Miljøpakken og nye politikere inn i styringssystemet, gir merarbeid for alle involverte parter. Statsforvalteren, Statens Vegvesen og Jernbanedirektoratet jobber tett og godt sammen. Statsforvalteren følger spesielt opp arealdimensjonen i avtalen. Partene følger i stor grad opp sine arealforpliktelser. Arealindikatorene om bl.a. boligbygging i perioden 2019 – 2022 viser at kommunene, og da spesielt Trondheim, leverer til dels meget godt i forhold til ønsket byutvikling.

På landbruksområdet legger Statsforvalteren stor vekt på å formidle og iverksette nasjonal politikk. Vi har god kontakt med kommunene gjennom hele året på flere arenaer, og her er fokus på å legge til rette for ulike læringsarenaer med blant annet fagwebinarer gjennom hele året.

Innenfor barnehage og skole har tema for møter i 2023 vært bl.a. høringer, funn fra tilsyn og klagebehandling, fritak fra aktiviteter, SFO, spesialpedagogisk hjelp, spesialundervisning, klagebehandling, alternative opplæringsarenaer, barns beste-vurderinger, rett til opplæring i/på samisk, skolemiljø, statistikk fra barnehage og skole og eksamen.

I tilskuddsordningene (Dekom, Rekom og Kompetanseløftet) har fokus vært å samordne ordningenes dokumenter og prosesser. Vår måte å organisere arbeidet på er godt forankret i sektor og hos lokal UH, og vi har løpende og tett dialog med lokal UH og aktører i sektor. I 2023 har

Statsforvalteren fortsatt med å videreutvikle samarbeidet med Nord universitet, NTNU og DMMH. PPT har siden oppstart av Kompetanseløftet vært tett påkoblet. Vi har jevnlig dialog med PPT-ledernettverket, og vi fungerer som dialogpartnere for dem. De er også «spyspisser» i fylkets fellestilltak innenfor Kompetanseløftet.

På området sosiale tjenester er «Fredagsprat med Statsforvalteren» videreført i 2023. Arenaen er populær, skaper engasjement og har vært godt besøkt. Den gir rom for hyppige møter med ansatte og ledere i NAV-kontorene i webinar der formålet dels har vært undervisning/opplæring, dels løpende dialog og «live» råd og veiledning. I 2023 har vi med hell også invitert enkelte NAV-kontor inn for å dele erfaringer rundt tema de arbeider godt med, eksempelvis knyttet til brukermedvirkning.

Dialogmøter etter «Spagaten-modellen» er innarbeidet i vanlig drift, og vurderes å være en effektiv arena for å forankre nasjonal politikk og tematisere og følge opp status for de sosiale tjenestene i de enkelte kommuner og NAV-kontor. I 2023 har vi holdt høyt fokus på konsekvenser av dyrtida, som betydningen av å ivareta barns behov samt gjøre individuelle vurderinger ved søknader om økonomisk stønad. Fokus har også vært på behovet for å dimensjonere tjenesten økonomisk rådgivning tilstrekkelig, i tillegg til forankring av kvalifiseringsprogrammet og bruken av individuell plan i arbeidet med å koordinere tjenestene til brukere som trenger helhetlig hjelp fra flere aktører.

På barnevernsområdet er det gjennom 2023 arbeidet systematisk med oppfølging av Barnevernsreformen. Statsforvalteren har tematisert kommunens plikt til å vedta en plan for forebygging av omsorgssvikt og utvikling av atferdsproblemer. Vi erfarer at kommunene er i gang med arbeidet, men det er fortsatt kommuner som ikke har vedtatt en slik plan.

Vi har valgt å være tett på læringsnettverk som har hatt behov for å reetableres etter utskiftning i ledergruppen. Etablering av læringsnettverk vurderes fortsatt å være et godt tiltak for å kunne imøtekomme barnevernsreformens krav, men vi vurderer at tiltaksutviklingen ikke er i tråd med det som var barnevernsreformens intensjon og de behov som er ute i kommunene. Det har også vært fokus på å utvikle et enda tettere samarbeid på området bosetting og introduksjon mellom fylkeskommunen, NAV fylke, KS og statsforvalteren.

I 2023 arrangerte vi en to-dagers samling med særskilt fokus på regelverk, styring og ledelse for barnevernledere. I tillegg er det gjennom 2023 arrangert 8 webinar: «Digital fagfredag», med aktuelle tema basert på henvendelser, funn ved tilsyn (ROS) og tildelte oppdrag (barnevern og/eller helse), nasjonalt forløp barnevern, tolkeloven, vergemål og barnevern, rekruttering av fosterhjem ved bruk av familieråd og oppfølging etter omsorgsovertakelse (målet om gjenforening, implementering og bruken av Omsorgspakken, tilrettelegging av samvær mv.). Webinarene var godt besøkt og deltakelse ble etterspurt ut over opprinnelige målgruppe. Det vurderes at slike webinar når et stort omfang av ansatte og ledere, og er en god arena informasjonsspredning.

På reindriftsområdet foregår dialogen med kommunene i hovedsak gjennom arbeid med kommuneplaner og konkrete arealsaker. Mange saker avklares gjennom en tydelig og god dialog, men det har vært nødvendig å fremme innsigelse i noen få saker. Embetet prioriterer å være med på møter med kommuner og mellom kommuner og næring. Effekten av vår deltakelse er god. Mange avklaringer blir tatt tidlig i prosessene. Embetet deltar også i arbeidet med å utvikle reindriftsfaglige indikatorer i samarbeid med andre embeter. Dagens indikatorer for reindrift oppleves som lite relevante.

Reindrift er implementert i Statsforvalterens kriseberedskapsplan. I 2023 ble det jobbet ekstra med beredskap for uheldige hendelser grunnet mistanke om CWD hos tamrein i vårt område. Det overordnede ansvaret ligger hos Mattilsynet, men Statsforvalteren er pådriver for at erstatningsordning ved påvisning av farlige og uønskede sykdommer også skal gjelde for tamrein. Dette arbeidet er ikke ferdigstilt.

Forvaltningsoppgaver rettet direkte mot reindriftsnæringa foregår stort sett digitalt, enten mot den enkelte reieier, mot sjeandelene eller mot reinbeitedistriktet. Veiledning og forvaltning av reindriftens areal- og ressursgrunnlag krever mye kapasitet. Embetet vektlegger god dialog med øvrige statsforvaltere og de kommunene som reindrift utøves i. I 2023 ble det gjennomført dialogmøter om samarbeidsavtale som ga gode effekter gjennom kjennskap til flere saker, og kunnskapen om reindrift i forvaltningsnivåene utenfor Trøndelag øker kraftig.

Det er økende press på beirearealene til samtlige reinbeitedistrikter. Dette fører til økende konflikter mellom ulike interessenter. Det brukes mye ressurser til å dempe disse konfliktene, men virkemidlene strekker ofte ikke til. Arealtap bidrar også til økte forstyrrelser hos reinen, reduserte muligheter for flokkstrukturering og derigjennom økte driftsutgifter.

Økt ansvar og selvstyre i enkelte distrikter er en stor utfordring som til dels kan hindre ønsket utvikling og nyskaping hos enkeltutøvere. Reindriftsutøvere mangler gode veiledere og rådgivere innen reindriftsfaglige tema etter mønster fra andre primærnæringer. Statsforvalterne i de tre nordligste fylkene har i samarbeid med Landbruksdirektoratet belyst denne utfordringen gjennom prosjektet "Dialog og samhandling i reindriftsforvaltningen".

Kunnskapsformidling og dialog mellom næring og forvaltning sikres også gjennom reindriftskonferanse, distriktsledermøter og månedlige nyhetsbrev til næringen og kommunene. Nasjonal politikk formidles også gjennom disse kanalene.

Hovedmål 2 - Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå

Formalisert samarbeid med andre statsetater og statlige kompetansesentre sikrer at vi møter kommunene på en mer enhetlig måte.

På velferdsområdet bruker embetet Velferdsnettverket av statlige etater i Trøndelag for å holde hverandre orientert om mål og innsatser. I tillegg

definerer vi felles innsatsområder. For 2023 var temaet utenforskap hos barn og unge.

Statsforvalteren startet i 2023 arbeidet med å se på totalbelastningen til kommunene med tanke på alle aktørers tilbud om råd og veiledning og kompetanse og kvalitetshevede tiltak på helse- og omsorgsområdet. Av hensyn til mange kommuners utfordring med å rekruttere og beholde personell vil summen av våre og andre samarbeidsaktørers forventninger til deltakelse og representasjon bidra til at binder opp ressurser som kommunen trenger til strategi- og planarbeid og direkte tjenesteyting.

Innenfor klima- og miljøområdet har prosesser og arbeid med forslag til tiltaksplaner for villrein i Snøhetta og Knutshø villreinområder har fått høy prioritet hos oss, med redusert kapasitet på rovvilt og villreinnemda. Arbeidet har vært godt samordnet mellom kommuner, myndigheter, interessegrupper og fylker, og gode prosesser har ført til gode vurderinger. Innenfor rammene av oppdraget har prosessene i de to områdene ført til et godt kunnskapsgrunnlag for videre arbeid med tiltaksplanene. For at oppfølgingen av tiltaksplanene skal gi tilstrekkelig gode helhetsløsninger og få tilstrekkelig virkning, må det tas grep i arealforvaltningen gjennom føringer som følge av tiltaksplanene, eksempelvis gjennom endringer i T-2/16.

Kommunene, fylkeskommunen og andre etater har gjennom nettverk for klimatilpasning fått økt kunnskap om klimaomstilling og klimatilpasning. Kommunene har fått verktøy og maler som letter arbeidet og en arena for dialog og erfaringsdeling. Ca. 63% av kommunene har laget sårbarhetsanalyser og flere er i gang med å lage mål, strategier og handlingsplaner. 39% har / er i ferd med å etablere et styringssystem og 55 % har etablert et internt samarbeid innen klimatilpasning. Arbeidet i 2023 har bidratt til at vi er nærmere målet om et klimarobust Trøndelag innen 2030, likevel er det behov for en mer systematisk gjennomføring hos sektormyndigheter og kommuner ved prioritet i planer og budsjetter.

Jevnlig dialog med Trøndelag fylkeskommunen og NVE gir gode miljøeffekter for vassdragene i fylket. Søknadsplikt for tiltak i vassdrag blir stadig mer kjent, noe som gir anledning til å sette miljøvilkår for gjennomføring av tiltak. Det samme gjelder for behandling av saker som omhandler kantvegetasjon ved vassdrag.

Deltakelse i forskningsprosjekter som kan være viktige bidrag til forvaltningen på lengre sikt er det ikke kapasitet til og vi får da ikke bidratt til innovasjon og nye helhetsløsninger gjennom forskning.

For fortsatt å styrke kommunedialogen og samordne Statsforvalterens virkemidler og sektordialog med kommunene, har Statsforvalteren i 2023 vedtatt en egen strategi for kommunedialogen for at effekten av de ulike tiltak vi setter inn skal bidra til best mulig måloppnåelse for kommunene. Gjennom faste møter med lederne av andre statsetater i regionen, setter vi søkelys på felles utfordringsbilde og samhandling rundt virkemidler.

På kommunalområdet har embetet etablert gode rutiner for intern samordning, dialog og oppfølging av regionale og kommunale plansaker. Vi har de senere årene hatt spesielt søkelys på dispensasjonspraksisen i kommunene. Som vi tidligere har rapportert, er det gjennomført ulike tiltak for å begrense bruken og veilede kommunene om å ha gode arealplaner som vi anser for å være noe av løsningen for å begrense bruken av dispensasjon. Dette har resultert i mer effektiv saksbehandling og mer målrettet veiledning inn mot enkeltkommuner.

I løpet av 2023 har vi gjennomført et dispensasjonsprosjekt hvor formålet har vært å jobbe mer effektivt internt for i stedet bruke ressursene på mer målrettet veiledning av kommunene om dispensasjon samt prioritere uttalelser i plan for å bidra til mindre bruk av dispensasjon. Kommunene er informert i brev om den nye praksisen og oppfordres til å ta direkte kontakt med oss i enkeltsaker eller om de ønsker veiledning rundt dispensasjonsbehandling og gode planbestemmelser for å unngå bruk av dispensasjon. Det er kun de sakene hvor vi fraråder (med eller uten klagevarsel) at vi sender ut brev.

Vår fylkesROS, ROS Trøndelag, ble revidert og ferdig i mars og lagt frem for medlemmene i Fylkesberedskapsrådet. Det graderte vedlegget som omhandlet sikkerhetspolitisk krise og krig ble sluttført i juni, lansert i alle kommuner høsten 24 og vil bli diskutert i Fylkesberedskapsrådet primo 2024. Beredskapsarbeidet på lokalt og regionalt nivå knyttet til dette vil bli fokus i 2024. Samarbeidet med våre naboer langs riksgrensen i Sverige er blitt intensivert i 2023 i tråd med deres forventede inntreden i NATO. Fokuset her er først og fremst vertlandsstøtte, og det har vært flere møter og gode samtaler for å utvikle planer for dette. Forsatt er mangel på graderte kommunikasjonsplattformer på både regional og lokalt nivå i Trøndelag en utfordring. Det vil være begrensende i arbeidet med sikkerhetspolitisk krise og krig da dokumenter om dette krever skjerming iht. sikkerhetsloven.

I arbeidet med kommunedialogen brukes embetets interne kommuneforum til å sikre intern involvering og helhetlig samordning. Forumet bidrar til helhetlig samordning av statlige tiltak overfor kommunene og koordinering av løpende aktiviteter på tvers i embetet. I tillegg skaper det en mer tydelig utviklingsdimensjon samlet for embetet.

I arbeid med prosjektet digitale kommunebilder ser vi en positiv utvikling. Verktøyet er blitt mer funksjonelt og bidrar til å effektivisere og styrke dialogen med kommunene. Verktøyet blir mer og mer effektivt for å samordne og identifisere sårbare områder og mer egnet som et dialogverktøy overfor kommunene. Dialogen bidrar til å etablere en felles kunnskapsforståelse som er viktig, særlig i forhold til de risikoreduserende tiltak på de sårbare områder.

Vi erfarer at verktøyet bidrar til en helhetlig virkemiddelstrategi på tvers av fagområder. Verktøyet har fortsatt et betydelig utviklingspotensial, noe SFTL som nasjonalt produktansvarlig vil følge opp.

På landbruksområdet er det god samhandling med andre regionale statsetater. Vi opplever at dette gir et bedre sluttresultat for landbruksinteressene, samt effekt knyttet til bedre forståelse for de vedtak som fattes.

Vi har et godt samarbeid både med statlige etater, og med en rekke regionale instanser på et bredt felt.

Både gjennom tilsyn, behandling av rettighetsklager, dialogmøter og annen kontakt med sektor erfarer vi at det stadig er utfordringer med mange ulike statlige aktører som ikke alltid klarer å samordne seg. Statsforvalteren har fulgt opp tidligere tverrfaglige tilsyn og samarbeidet med andre avdelinger i sammensatte enkeltsaker samt plansaker.

Etter endringene i velferdslovgivningen har SFTL gjennomført flere webinar for både oppvekstledere og helseledere knyttet til den publiserte veilederen. Her er det samarbeidet med Hdir og Bufdir for å sikre gode faglig input, og vi opplever å nå ut til aktørene gjennom disse webinarne.

Statsforvalteren i Trøndelag erfarer at effekten av rollen som samordningsmyndighet er god gjennom våre funksjonelle strukturer. I Trøndelag har vi vårt veiletablerte Velferdsnettverk bestående av lederne for alle velferdsetatene i regionen. Både UDI, Kriminalomsorgen, Husbanken, politiet, NAV, Bufetat, KS og Trøndelag fylkeskommune deltar sammen med SF. Dette er en viktig arena for å både etablere et felles kunnskapsgrunnlag for fylket og kjenne hverandres fokus og aktiviteter. I tillegg til velferdsetatene er de nasjonale og de regionale kompetansesentrene viktige aktører opp imot mange av avdelingens oppdrag. Statsforvalteren i Trøndelag har faste møtepunkter med kompetansesentra, både på leder- og utføremivå. Vi har også andre mindre strukturer for løsning av tverretattlige og tverrfaglige oppdrag, og eksempler på dette er etablerte strukturer for samarbeid med Husbanken og NAV Trøndelag. Både Velferdsnettverket, møtearenaen med regionale kompetansesenter og andre mindre etablerte strukturer for tverrfaglig og tverretattlig samhandling bidrar til samordning og koordinering inn mot kommunene.

Statsforvalteren i Trøndelag har sammen med NAV Trøndelag og Trondheim kommune kartlagt utfordringer som treffer brukere og ansatte i NAV som følge av flere styringslinjer, komplisert regelverk med mange ytelser samt ulikheter i taushetsregler og system. Kartleggingen viser at system og regelverk vanskeliggjør et helhetlig brukerforløp der brukere av NAV får effektiv og virkningsfull hjelp. Partene har på denne bakgrunn, og i dialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet, initiert et forprosjekt kalt «Et enklere NAV», der man ønsker å se nærmere på mulighetene for en enklere forvaltning av ytelser og oppfølging, og teste ut dette for de yngste brukergruppene. Initiativet er spilt inn til Kommunal- og distriktsdepartementet i forbindelse med arbeid med tillitsreformen.

På reindriftsområdet har vi årlige møter med Mattilsynet sammen med embetets fagmiljøer innen landbruk og klima/miljø for å koordinere og samarbeide på en god måte. Embetet ser det som ønskelig med en større koherens i tolking av lovverk mellom ulike regioner i Mattilsynet. Det er en utfordring at når det slaktes flere ulike steder i et og samme distrikt og det gis ulike kategorier på slakteavfallet som igjen medfører store forskjeller i kostnader og arbeidsinnsats for videre håndtering, som ikke blir kompensert for pr i dag.

Samhandlingen med Miljødirektoratet er i hovedsak godt og effektivt. Det er ønskelig med bedre samhandling innenfor forvaltningen av villrein/tamrein samt rovvilt.

Hovedmål 3 - Rettsikkerhet er ivarettatt på en enhetlig måte

Innenfor helse- og omsorg ivaretar vi både oppdrag om iverksetting av nasjonal politikk fra Helsedirektoratet og rettsikkerhetsoppdrag fra Helsedirektoratet og Statens Helsetilsyn. Gradvis har en økning av klagesaker, tilsynssaker og overprøvingssaker flyttet en stadig større andel av ressursene over til å løse rettsikkerhetsoppdrag. Vi har laget gode interne strukturer for å sikre enhetlig saksbehandling, men den store saksmengden oppleves som et press på medarbeiderne og øker risikoen for feil. Situasjonen virker å være lignende hos andre statsforvaltere og våre oppdragsgivere. Statens Helsetilsyn diskuterer med statsforvalterne hva som kan gjøres for å få til bedre harmonisering, og vi forsøker å få til mer samarbeid mellom fagområder på tvers av embetene. Den største trusselen er at kvaliteten på saksbehandlingen skal lide på grunn av manglende ressurser til å ta unna saksmengden.

På klima- og miljøområdet har Statsforvalteren i 2023 gjennomgått kommunale vedtak innenfor motorferdsel i utmark. Dette har resultert i omgjøring av ugyldige vedtak. På grunn av presedensvirkningene har dette gitt positive bidrag til rettsikkerheten innenfor dette området i hele fylket.

Vi erfarer at kunnskapsgrunnlaget i arealsaker ofte er mangelfullt. Det er behov for ressurser knyttet til dialog rundt kunnskapsgrunnlag som skjer gjennom behandlingen av enkeltsaker. Effekten av innsatsen som legges ned i dette har potensial for å være stor dersom det fantes tilstrekkelig med ressurser til dette.

Det er stor forskjell mellom kommunene i fylket med hensyn på hvor godt plan- og bygningsloven (PBL), prosesser og saksbehandling på planområdet håndteres. Mange kommuner har utfordringer med kompetanse og kapasitet på planområdet, og i en del tilfeller er en manglende forståelse av prosessene som følger av plan- og bygningsloven.

Embetet har deltatt på møter i politiske utvalg i utvalgte kommuner med veiledning innenfor viktige områder innenfor kommunalretten og plan- og bygningsretten. Dette er blitt godt mottatt ute i kommunene og gitt en effekt i form av økt bevissthet omkring bl.a. årsbudsjett, økonomiplan, habilitet samt betydningen av oppdaterte reguleringsplaner og færre dispensasjonssaker.

Nasjonale og viktige regionale interesser skal i utgangspunktet være ivarettatt i planer som sendes på høring. Det er likevel slik at disse interessene

ivaretas i varierende grad i planene, noe som gjenspeiler seg i antallet planer som blir møtt med innsigelse fra regional stat i fylket. Hensynet til støy og naturmangfold i planer er fortsatt temaene det fremmes flest innsigelser til. Statsforvalteren har i møte med enkeltkommuner samt i nettverkssamlinger veiledet innenfor temaet, men erfarer at effekten ikke har slått helt til. Jordvernensynet er innskjerpet, og vi opplever at de fleste kommunene i betydelig grad har tatt dette inn over seg. Klager på dispensasjonsvedtak gir i enkelte kommuner effekt i form av forståelse for både nasjonale/regionale faghensyn, samt dispensasjonsbestemmelsens begrensning. For noen kommuner har vi fortsatt en vei å gå når det gjelder formidling av dette.

For å ivareta rettssikkerheten skal alle vergemål være frivillige og individtilpassede. Dette sikres så langt mulig bl.a. ved å gjennomføre samtaler med den som skal ha verge. På grunn av lavt antall samtaler foregående år fikk Statsforvalteren i Trøndelag i 2023 et særskilt oppdrag å øke disse. Gjennom utvikling av nye maler og godkjenningsrutiner for vedtak har vi økt antallet gjennomførte samtaler betraktelig, og ligger nå på landsgjennomsnitt.

Innenfor landbruksområdet er Statsforvalteren i Trøndelag en pådriver for erfaringsutveksling mellom embetene som kan bidra til å sikre likebehandling av ulike sakstyper, og har bl.a. bidratt aktivt for å sette dette temaet på dagsorden i de månedlige møtene for landbruksdirektørene og Landbruksdirektoratet. Deltakelse i fylkesovergripende nettverk for landbruksjuristene bidrar til felles forståelse av jord- og konsesjonsloven og likhet i skjønnsutøvelsen. Effekten av dette er at nevnte lover praktiseres mer likt i hele landet.

Innad i fylket sørger vi for å videreformidle praksis etter jord- og konsesjonsloven både på nasjonalt og fylkesnivå til kommunene. Innen tilskuddsforvaltning bidrar vi gjennom forvaltningskontroll, klagebehandling og informasjon om forståelsen av regelverket.

Statsforvalteren i Trøndelag jobber aktivt med kursing og løpende kontakt med kommunene. gjennom året. Effekten av dette er at reglene praktiseres mer likt innad i fylket.

Vi hadde flere brudd på krav fra KLD til saksbehandlingstid på klager på vedtak om skadefelling. Jf. instruks fra KLD ref. 12/3060 er fristen 2 uker. Dette gjaldt klager på tillatelser til skadefelling av gaupe i april. Årsaken var andre, høyere prioriterte, oppgaver. Dette førte til at klager ikke ble behandlet av klageinstans før nye liknende situasjoner inntraff og vi ble for sene til å justere praksis.

På opplærings- og velferdsområdet er løpende kompetansetilførsel på regelverksforståelse en forutsetning for arbeidet, og vi deltar på alle initiativ via sentrale aktører. Det reetablerte regionsamarbeidet Region nord, hvor Trøndelag sammen med Møre og Romsdal, Nordland og Troms/Finnmark utgjør en region, er benyttet til å diskutere og reflektere rundt praksis. Dette er gjort på barnehage, skole, NAV og barnevern. Dette vil bidra til enda mer kompetanseutveksling og samordnet praksis.

Det nasjonale nettverket for seksjonsledere/underdirektører hos statsforvalterne på barnevernsområdet og for de sosiale tjenestene har vært aktive i 2023. Formålet er å øke samarbeidet på tvers og være mer lik i oppdragsløsninga.

Kommunenes plikt til å konsultere om samiske interesser er i varierende grad fulgt opp hos kommunene. Statsforvalteren har orientert om plikten gjennom ulike kanaler. Det er særlig viktig å øke bevisstheten om at plikten omhandler alle fagområder som berører samiske interesser direkte, herunder oppvekst, helse og omsorg m.v.

Rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen beskriver hvilke konsekvenser forsoningspolitikken har hatt for reindriften. Dette har hatt spesielt store konsekvenser i sørsamisk område sør for Trondheimsfjorden. Tiltakskapittelet har flere forslag med relevans for reindriften. Dette skaper forventninger hos næringen, og det gir muligheter for å rette opp i forhold som ikke fungerer i dag, herunder uhensiktsmessige distriktsgrenser og arealer uten beiterett innenfor distriktsgrensene.

Reindriftsforvaltningen har i 2023 samhandlet om flere fagområder for å praktisere reindriftsloven tilnærmet likt på tvers av embetene. En mer enhetlig forvaltning vil øke rettssikkerheten til reindriftsutøvere. Det pågående arbeidet med det nye fagsystemet ReinDigi vil effektivisere arbeidet innenfor reindriftsforvaltningen.

Håndheving av reindriftsloven er ressurskrevende. Det går på bekostning av andre oppdrag. En lovrevisjon vil kunne bidra i positiv retning dersom man unngår uklarheter om roller, reduksjon av dobbelkompetanse og fjerning av smutthull.

3.1.1 Nasjonal politikk er kjent og iverksatt

3.1.1.1 En bærekraftig, trygg og fremtidsrettet samfunnsutvikling og arealbruk

Dette området ivaretas via hørings svar på både arealplaner og i dispensasjonssaker.

Nasjonale og regionale hensyn (fra kapittel 3.1.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene har god kunnskap om nye Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027, vedtatt ved kgl. res. 20. juni 2023 og nye statlige planretningslinjer for samordnet bolig, areal- og transportplanlegging.

For å bidra til at nye nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging gjøres kjent har Statsforvalteren oversendt kommunene brev med råd til arbeidet med kommunal planstrategi med henvisning til nye nasjonale forventninger. Viktige tema som det er vist til er knyttet til boligsosialt arbeid, bo trygt hjemme reformen, vurdering av tidligere godkjent arealbruk, samfunnssikkerhet og beredskap samt hensynet til samiske interesser. KDD orienterte om de nye nasjonale forventningene på plannettverkssamling for Trøndelag 8.-9. november, der Statsforvalteren var medarrangør. Vi viser også til dem i enkeltsaker. Erfaringen så langt er at kommunen i middels grad har kunnskap om de nye nasjonale forventningene. Det er for tidlig å vurdere effekt av Statsforvalterens iverksatte tiltak da det er kort tid siden de nye nasjonale forventningene ble vedtatt.

Det er noen år siden de statlige planretningslinjer for samordnet bolig, areal- og transportplanlegging kom. Vi har informert om dem i ulike sammenhenger og vist til dem i enkeltsaker, så de fleste kommunene har nok kunnskap om dem i betydelig grad nå.

Statsforvalteren har gitt uttalelse i 712 dispensasjonssaker etter plan- og bygningslovens §19-1. Dette er en reduksjon på 117 saker fra 2022. Av disse ble det frarådet dispensasjon i 160 saker. I forbindelse med uttalelsene blir det også gitt veiledning til kommunene om alternativer til dispensasjon, dvs. endring/mindre endring av reguleringsplan og kommunens adgang til å stille vilkår. Dette blir godt mottatt, og bidrar til bevissthet, og flere kommuner benytter seg av denne muligheten fremfor dispensasjonsbehandling. I 2023 har vi også gitt veiledning knyttet til barn og unges interesser i dispensasjonssaker og bedt om at Statsforvalteren med sektoransvar for barn og unges interesser og folkehelse skal bli hørt i dispensasjonssaker som omhandler dispensasjon fra rekkefølgekrav om skolekapasitet. Vi har i etterkant mottatt flere slike saker.

Klager på dispensasjonsvedtak fører i enkelte kommuner til økt forståelse for både nasjonale og regionale hensyn, samt dispensasjonsbestemmelsens begrensning. For noen kommuner har vi fortsatt en vei å gå når det gjelder formidling av dette.

Gjennom vår behandling av dispensasjonssaker, ivaretas viktige miljøverdier for fremtiden. På klima- og miljøområdet frarådes og eventuelt påklages dispensasjonssakene oftest med bakgrunn i hensynet til strandsonen, biologisk mangfold og i noen grad friluftsliv. I en del tilfeller frarådes det med utgangspunkt i statlige planretningslinjer for bolig-, areal- og transportplanlegging, typisk gjelder dette fradelingssaker i distriktene i byvekstkommunene. Vi erfarer til en viss grad at tiltak som burde vært planbehandlet, blir behandlet som dispensasjon. Dette er noe som tas opp i vår dialog med kommunene, og i vår behandling av enkeltsakene.

Ivaretagelse og samordning av nasjonale og viktige regionale interesser (fra kapittel 3.1.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Nasjonale og viktige regionale interesser er ivaretatt i kommunale og regionale planer.

Nasjonale og viktige regionale interesser blir i stor grad vist til i planer som sendes på høring. Det er likevel slik at hensynet til disse interessene ivaretas i varierende grad i vedtatte planer, noe som gjenspeiler seg i økt antall planer som blir møtt med innsigelse fra regional stat i fylket. Hensynet til støy og naturmangfold i planer er også for 2023 temaene det fremmes flest innsigelser til. Statsforvalteren har i møte med enkeltkommuner samt i nettverkssamlinger veiledet innenfor temaet, men erfarer at effekten ikke har slått helt til.

Jordvernens hensynet er innskjerpet og Statsforvalteren opplever at de fleste kommunene i middels eller betydelig grad har tatt dette inn over seg. Omdisponeringstillene har over tid gått gradvis nedover og det settes ikke lenger av så mye nytt jordbruksareal til utbyggingsformål. En hovedutfordring nå er de store jordbruksarealene som er avsatt/regulert til utbyggingsformål i gjeldende planer. Måloppnåelse på dette området er i stor grad avhengig av i hvor stor grad jordbruksarealer avsatt i overordna planer blir tilbakeført eller ikke ved rullering av planer. Her har vi nå hatt en prinsipiell sak i 2023 - kommuneplanens arealdel i Skaun, der store utbyggingsarealer på dyrkamark avsatt i KPA vedtatt i 2016 ble videreført i KPA på høring. Regelverket synes noe uklart hvorvidt vi kan ha innsigelse til planer som er yngre enn 10 år, så Statsforvalteren gav bare faglig råd. Videre sendte Statsforvalteren brev til KDD, som i medhold av plan- og bygningsloven § 11-16, tredje ledd, kan oppheve hele eller deler av planen eller gjøre endringer som finnes påkrevd, dersom planen strider mot nasjonale interesser. Etter Skaun har vi også hatt andre utfordrende planer, som er yngre enn 10 år, på høring. Dette gjelder ikke bare kommuneplanrulleringer, men ikke minst reguleringer av areal som er avklart i overordna plan for mindre enn 10 år siden. Det er svært viktig å få et tydelig svar fra departementet på muligheten til å ha innsigelse til disse når jordvernet har blitt så betydelig innskjerpet.

Statsforvalteren har i løpet av 2023 hatt særlig fokus på sosial bærekraft og kommunene som hovedaktør i det boligsosiale arbeidet, samt jobbet videre med barn og unge perspektivet i planlegging. Vi ser at våre innspill blir ivaretatt i varierende grad.

Samordne og løse statlige innsigelser (fra kapittel 3.1.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Statlige innsigelser er blitt færre og er samordnet.

Statlige innsigelser er godt begrunnet i nasjonale og regionale viktige interesser. Regionalt planforum er en god arena hvor dette formidles på en tydelig måte. Hensynet til lokalt selvstyre vurderes også å være godt ivaretatt. Det er samordnet statlige innsigelser til 23 planer som er sendt på høring i 2023 mot 28 planer i 2022. Det er foretatt to avskjæringer av statlige innsigelser i 2023 og en statlig innsigelse er endret før oversendelse til kommunen, som tilsier at det gjennom tett dialog med regionale/statlige myndigheter i konkrete plansaker sikres at innsigelsene er i tråd med rundskriv H-2/14.

Oppfølging av samfunnssikkerhet i planer etter plan- og bygningsloven (fra kapittel 3.1.1.1.3.1 i TB)**Rapportere på**

Samfunnssikkerhet er ivaretatt i alle planer etter plan- og bygningsloven.

Kravet om risiko- og sårbarhetsanalyse er ivaretatt i de fleste planene. Kvaliteten på analysene varierer, og i enkelte tilfeller er det en dårlig sammenheng mellom analysene og planens virkemidler. Vi gir tilbakemeldinger på det. Klimapåslag og klimatilpasning blir ofte oversett, og vi gir tilbakemelding på dette temaet i mange planer. Vi veileder også kommunene gjennom klimanettverket, i møter, tilsyn og ved konkrete henvendelser.

Hensynssoner rundt storulykkevirksomheter (fra kapittel 3.1.1.1.3.2 i TB)**Rapportere på**

Hensynssoner med tilhørende bestemmelser rundt storulykkevirksomheter er ivaretatt i kommunale planer når planer revideres/rulleres.

Kommunene setter i middels grad hensynssoner rundt storulykkevirksomheter. Temaet følges opp i høringssaker, det berøres også på tilsyn og i møter. Det er svært få saker på dette årlig. I 2023 var det en sak og kommunen her ivaretok dette på en god måte.

Risiko ved etablering av anlegg (fra kapittel 3.1.1.1.3.3 i TB)**Rapportere på**

Hensynet til samfunnssikkerhet fanger opp risiko ved etablering av anlegg for nye energibærere og endret håndtering av farlige stoffer, inkludert fortetting av industriområder og endring av transportmønstre.

Statsforvalteren i Trøndelag har fulgt opp etablering av to større områder knyttet til energiforsyning i 2022. Det ble varslet innsigelse på etablering av et anlegg for landstrøm i forbindelse med utbygging på Haltenbanken. Saken gikk til OED uten at våre bekymringer knyttet til forsyningssikkerheten for samfunnskritisk infrastruktur i Fosenområdet ble tatt til følge i departementet i 2023. Den andre saken var utbygging av et større industriområde i Orkland kommune hvor det er planer om blant annet en større batterifabrikk. Kommunens ROS analyse var ikke tilfredsstillende og det ble derfor varslet innsigelse. Saken er ikke ferdigbehandlet men ny ROS analyse belyser forsyningssituasjonen for dette området på en bedre måte.

Vi har fulgt opp en reguleringsplan som omhandler brann/eksplosjon ved industrianlegg hvor vi ga et faglig råd om at det måtte foretas en nærmere risikovurdering knyttet til responstid/beredskap for brannvesenet før vedtak fattes i planen.

Nasjonale og vesentlige regionale miljøinteresser formidlet i tråd med T-2/16 (fra kapittel 3.1.1.1.4.1 i TB)**Rapportere på**

Nasjonale og vesentlige regionale interesser i tråd med revidert T-2/16 er i større grad ivaretatt

Effekten av at rundskriv T-2/16 brukes aktivt i behandling av alle saker etter plan- og bygningsloven som Statsforvalteren mottar på høring, spesielt kommuneplaner og reguleringsplaner, gjør at nasjonale og viktige regionale miljøverdier ivaretas i større grad. Effekten av at rundskrivet også brukes veiledende i vår behandling av dispensasjonssaker, er at kommunene får tilgang til kunnskap og større forutsigbarhet om hvilke klima- og miljøhensyn staten mener skal ivaretas i den kommunale arealplanleggingen. Selv om vi jobber aktivt for at kommunene skal være kjent med rundskrivet, både gjennom uttalelser og dialog med kommunene i møter m.m., erfarer vi at naturen ofte taper i kommunens interesseavveininger, blant annet til fordel for ønske om vekst og næringsutvikling. Innsigelsesinstituttet er effektivt og nødvendig.

Kommunene har god kunnskap om ansvar på det boligsosiale feltet (fra kapittel 3.1.1.1.5.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene har god kunnskap om sitt ansvar, blant annet gjennom ny lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet.

Kommunene i Trøndelag har varierende kunnskap om sitt ansvar på det boligsosiale feltet. Det boligsosiale arbeidet er i varierende grad ivarettatt i planarbeid utover en boligpolitisk plan (se 3.1.1.1.5.2).

Den nye boligsosiale loven har bidratt til å synlig- og tydeliggjøre kommunens forpliktelser som hovedaktør i det boligsosiale arbeidet. Statsforvalteren har i 2023 gjennomført første del av et webinar i samarbeid med Husbanken på to deler om hva loven innebærer for kommunene. Vi erfarte at det var godt oppmøte og engasjerte deltakere. Andre del vil gjennomføres på vårparten av 2024. Statsforvalteren gir i tillegg veiledning om den nye boligsosiale loven gjennom planuttalelser i oppstartsfase med varierende effekt.

Statsforvalteren ser at det er behov for ytterligere undervisning og veiledningsaktiviteter fra vår side også i 2024.

Boligsosiale hensyn i plan (fra kapittel 3.1.1.1.5.2 i TB)

Rapportere på

Boligsosiale hensyn er ivarettatt i kommunale planer.

Vi legger til grunn at det boligsosiale arbeidet i kommunene omhandler både operative og strategiske oppgaver jf. kapittel 3 "Trygge og inkluderende lokalsamfunn" i de Nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging 2023-2027.

Kommunene ivaretar det boligsosiale hensynet i middels grad i samfunnsplaner og arealplaner. Vi legger til grunn at kommunen i sitt boligsosiale arbeid skal:

1. legge til rette for "rett bolig til rett tid" ut fra en boliganalyse som viser hvilke boliger det er behov for og at kommunen sikrer tilstrekkelig tilgang til boliger for eldre og vanskeligstilte.
2. planlegge for god sosial bærekraft og
3. at hensynet mellom befolkningens behov og samfunnets behov bør planlegges slik at det også oppnås bærekraft for kommunal tjenesteyting, oppvekstvilkår og folkehelse.

Kommunene bør i mye større grad ta styring både med hvor det etableres boliger og hvilke typer boliger som tillates bygd. Dette kan styres gjennom vedtak om arealbruk, men krever et godt kunnskapsgrunnlag om befolkningens boligbehov, samt tydelige mål og strategier for samfunnsutviklingen. Særlig ser vi at det er lite synliggjøring av kunnskapsgrunnlag (andel bostedsløse, yngre funksjonshemmede, vanskeligstilte, flyktninger, innvandring og minoriteter) og aktiv styring av hvor og hvilke typer boliger som skal bygges. Statsforvalteren erfarer at flere kommuner har utfordringer med å ha tilstrekkelig tilrettelagte boliger for mennesker med redusert boevne (ROP) og andre vanskeligstilte, som barnevernsbarn som skal ut i voksenlivet og har betydelige utfordringer. Kommunene har også gitt tilbakemelding på at de har en utfordring med å imøtekomme midlertidig bosetting, med bakgrunn i at den kommunale og private boligporteføljen allerede er presset i dag.

Kommunene er bevisste på stedsutvikling og legger vekt på sosiale møteplasser, nærmiljøkvaliteter som skal bidra til befolkningsutvikling og bolyst, tilhørighet og gode vilkår for oppvekst og folkehelse. Det fremstår som at det er flere kommuner i Trøndelag som planlegger for tilpassede boliger for eldre, med fysisk nærhet til viktige funksjoner og tjenester.

Vi ser at kommunene i større grad planlegger ut fra bærekraftsmålene og at disse integreres godt i overordnet planverk. Statsforvalteren ser samtidig at intensjonene i samfunnsplan og overordnet arealplan ikke nødvendigvis videreføres til reguleringsplaner. Dette medfører ofte fortetting på akkord med sosial bærekraft, bokvalitet og planområdets særpreg både i form av arkitektur, utearealer og høyder. I pressområder ser vi at det planlegges ofte for en svært høy andel små ett- og toroms leiligheter. Dette kan være positivt for å redusere prisen og dermed gi flere mulighet til å kjøpe, men samtidig vil bokvalitet, komme under press i mindre leiligheter. Et høyt antall små leiligheter kan gi hyppig utskifting av beboere og gi svakere sosial bærekraft.

Andre utfordringer vi ser kommunene ivaretar i varierende grad, er utfordringer knyttet til luft- og støyforurensning, redusert tilgang til tilstrekkelige uteoppholdsarealer med gode kvaliteter og tilgjengelighet for alle uavhengig av alder eller funksjon, samt tilstrekkelig skolekapasitet på nærskolene.

Tiltak og effekt:

Statsforvalteren er i oppstartsvarsel til planprosesser tydelig på at boligsosiale hensyn må ivaretas i tråd med nasjonale forventinger kap. 3. Vi opplever at det øker bevisstheten, men at det fortsatt er forbedringspotensiale og mulighetsrom for kommunene.

Det er fremdeles en tendens til at oversikten over tilgjengelige boliger svares ut med en oversikt over tomterreserven. Dette vil vi fortsette å jobbe med både gjennom våre uttalelser til planarbeid, samt gjennom utadrettet virksomhet jf. 3.1.1.1.5.1. Vi vil være tydeligere på kommunens handlingsrom knyttet til å erverve boliger for vanskeligstilte gjennom arealplanlegging og synliggjøre arealplanlegging som et redskap for å imøtekomme kommunens behov for å ha tilstrekkelige boliger for vanskeligstilte, mennesker med redusert boevne, forsterkede boliger samt boliger for flyktninger.

Boligsosialt arbeid med fokus på "bo trygt hjemme" reformen har vært tema i internundervisning for Statsforvalterens planansatte fra ulike fagavdelinger. Det har gitt økt forståelse for Statsforvalterens rolle i det boligsosiale arbeidet og har gitt bedre balanse mellom de ulike sektorhensyn i planuttalelsene.

Statsforvalterens eget forbedringspotensiale:

Mer direkte dialog med kommunene om bruk av overordnet plan, herunder også arealplan, som verktøy i det boligsosiale arbeidet, vil supplere uttalelsene som gis til planer på høring hos Statsforvalteren som sektormyndighet. Det er allerede planlagt et Webinar i samarbeid med Husbanken som omhandler den nye loven om boligsosialt arbeid, hvor hovedfokus vil være overordnet planlegging. Vi kan også bli enda tydeligere på at kommunene må ha detaljert kunnskap om boligbehovet i befolkningen, og særlig for de vanskeligstilte på boligmarkedet jf. overfor.

Husbanken har også kompetanse om boligsosial planlegging og kan fremover gi viktige kompetansebidrag til kommunene. Statsforvalteren i Trøndelag har et formalisert og godt samarbeid med Husbanken. Dette vil bli videreført og videreutviklet i 2024.

Det er flere seksjoner som har interesse i det boligsosiale arbeidet og et forbedringspotensiale er å styrke dialogen på tvers av seksjonene, slik at vi gjennom en felles innsats og forståelse kan bistå kommunene i deres boligsosiale arbeid.

Rekruttering og kompetanseplanlegging innen helse- og omsorgsområdet (fra kapittel 3.1.1.6.1 i TB)

Rapportere på

Rekrutterings- og kompetanseplanlegging ivaretas godt i samfunnsplanarbeidet i kommunene.

På overordnet plannivå (samfunnsdelen), er det ikke et sektorspesifikt fokus på kompetansetilgang og rekruttering. I den helhetlige samfunnsplanleggingen må derfor mål og strategier i samfunnsdelen følges opp i kommunedelplaner, sektorplaner, temaplaner m.m. Det gjør kommunene på ulikt vis og i varierende grad.

Kommunens grunnlagsmateriale viser til utfordringer knyttet til kompetanse, herunder beholde og rekruttere nødvendig kompetanse, og det kobles opp mot demografiske utfordringer. Kommunens fremtidige behov for spesialisert kompetanse belyst.

Små kommuner med svak befolkningsutvikling, er spesielt oppmerksomme på at stedsutviklingen er viktig for å beholde og få nye innbyggere, og dermed også nødvendig arbeidskraft. Det er fortsatt en utfordring for mange kommuner å koble arealplanlegging mot fremtidige tjenestebehov. Kommunene planlegger ofte for spredt utbygging for å legge til rette for at flere skal ønske å bosette seg. Dette kan gi et ytterligere press på helse og omsorgstjenestene på sikt. Vi gir tilbakemeldinger tidlig i høringsprosessen om at dette er ting som må ivaretas i overordnet planverk.

Gjennom den regionale koordinatorfunksjonen knyttet til kompetanse på helseområdet så har vi gjennomført en systematisk oppfølging av kommunene med tema strategisk kompetanseutvikling og virkemiddelbruk som vi vil videreføre i 2024. Effekten er en bevisstgjøring og kobling mot overordnet planarbeid og koordinering på tvers

Høy arealutnyttelse (fra kapittel 3.1.1.7.1 i TB)

Rapportere på

Planleggingen skjer geografisk differensiert og i tråd med statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.

Kommuner i pressområder ivaretar i betydelig grad retningslinjene for bolig-, areal- og transportplanlegging. I områder med svært høyt arealpress er vår erfaring at utbyggere legger opp til høyere utnyttingsgrad enn hva kravene i kommuneplanen angir, som i en del tilfeller utfordrer bokvaliteten. Både gjennom veiledning til kommunene og ved bruk av innsigelser bidrar Statsforvalteren til å sette fokus på sosial bærekraft i disse pressområdene.

Statsforvalteren har fremmet flere innsigelser til manglende krav til arealutnyttelse, inklusive liberale bestemmelser for overflateparkering. Dette blir gjerne løst greit i dialog med kommunen. Vi erfarer imidlertid at det har direkte effekt for å sikre god arealutnyttelse. Her jobber vi kontinuerlig med å sikre en lik behandling av planer som kan behandles likt, men ulike forutsetninger/konkrete vurderinger kan gjøre dette utfordrende. Det kan også være krevende å vite hvilke krav som faktisk sikrer en tilstrekkelig god utnytting i de ulike tilfellene. Vi erfarer at det er noe mer krevende å få kommunene til å utnytte potensialet for fortetting og transformasjon før nye utbyggingsområder tas i bruk.

Generelt ser vi det som problematisk at ikke SPR-BATP er oppdatert til å harmonere med de innskjerpede føringene for jordvernet. Dette gir forventninger om vekst utover dagens senterstruktur, som igjen kan utfordre jordvernet betydelig, men vi har klare forventninger til at dette kan endres med revidert SPR-BATP.

Statsforvalterens forvaltning av retningslinjen gjennom enkeltsaker, gir positive bidrag til klimaet. De fleste kommuner ivaretar SPR-BATP i middels eller betydelig grad i planprosesser, men i mindre grad gjennom dispensasjonspraksisen. Vi erfarer en del saker som omhandler fradeling til bolig i spredtbygde strøk, med bilbasert transport som resultat. Statsforvalteren har frarådet og varslet klage i flere slike saker, og har også klaget på en del vedtak. Settestatsforvalter har tatt endelig beslutning i sakene. Et forbedringspotensial er å bruke fylkeskommunens arealregnskap mer aktivt i

dialogen med kommunene.

Byvekstavtalen for Trondheimsområdet tar opp i seg innholdet i SPR-BATP i betydelig grad. Den stiller store krav til valg av utbyggingsmønster. Vi ser også at flere av de litt større stedene legger opp til fortetting/transformasjon av sentrumsområder – og at det her er et stort potensial. Rapportering på arealindikatorene i byvekstavtalen viser at boligbyggingen i stor grad skjer i henhold til SPR-BATP.

Høy arealutnyttelse (fra kapittel 3.1.1.1.7.2 i TB)

Rapportere på

Massehåndtering avklares i regionale og kommunale planer

SF spiller inn temaet i tidlig fase i forbindelse med revidering av arealdeler. Vi har inntrykk av det i større grad enn før avklares aktuelle deponiområder i overordnet plan. Ved utbygging som innebærer nedbygging av dyrka jord er typisk jordflytting særlig relevant. Her vil vi i større grad vite hvor jorda skal flyttes tidlig i prosessen - dette for å gi et best mulig beslutningsgrunnlag. SF har inntrykk av at også kommunene og omverden for øvrig ser nytten av tidlige avklaringer av mottaksareal, i tillegg til sirkulærøkonomitankegang for å redusere det totale arealbehovet til deponi. Statsforvalteren har utarbeidet et forslag til matjordplanveileder for Trøndelag, og skal ferdigstille denne nå i 2024. Her ser vi at det er noen mulige juridiske begrensninger for hvor mye SF kan kreve når det gjelder utarbeidelse av matjordplan og hvordan en reguleringsplan faktisk kan sikre planlagt jordflytting. Dette er uklart. Vi jobber videre med temaet samtidig som vi imøteser en nasjonal veileder/veiledning på dette området.

For å redusere masseoverskuddet i utbyggingsprosjekt i Trondheim ser vi en dreining mot forslag om å unngå parkeringskjellere. Dette kan i så fall ikke kompenseres med bakkeparkerings, men heller begrensninger i parkeringsdekningen.

Statsforvalteren bidrar til bedre masseutnytting og reduserte klimagassutslipp gjennom å sette fokus på massehåndtering i arealsaker, bl.a. samferdselssaker og reguleringsplaner. Temaet kommuniseres i tidlig fase av sakene (bl.a. i forbindelse med oppstartsvarsel). Det settes fokus på gjenbruk av masser framfor uttak av jomfruelige masser, og det legges vekt på å se over kommunegrenser for å oppnå god massehåndtering.

Strandsone og vassdragsforvaltning (fra kapittel 3.1.1.1.8.1 i TB)

Rapportere på

Planlegging i strandsonen langs sjø og vassdrag skjer i tråd med plan- og bygningsloven § 1-8, statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag og regionale planer.

Planlegging i kystnære sjøområder skjer i tråd med nasjonale og regionale føringer.

Vi har i 2023 bidratt til at mindre strandsone gikk tapt for friluftsliv, biologisk mangfold og landskap. Strandsone (både ved sjø og vassdrag) vurderes i Statsforvalterens behandling av saker etter plan- og bygningsloven. Det fremmes innsigelse til plansaker med utg.pkt i strandsonehensyn (4 innsigelser i 2023), og det er også grunnlag for en del av Statsforvalterens klager på dispensasjonssaker i kommunene i 2023. Totalt ble 133 dispensasjonssaker frarådet med klagevarsel i 2023. 13 av vedtakene ble påklaget av klima- og miljøhensyn. Vi vurderer strandsonehensyn for å være svært viktig å ivareta i vår behandling av dispensasjonssaker.

I tillegg gjøres det en innsats med å ivareta verneverdier i vassdrag for fremtiden, gjennom at vernestatus for vassdrag er et viktig element i Statsforvalterens behandling av saker. Det er færre innsigelser knyttet til dette temaet enn strandsonehensyn.

Statsforvalteren har i 2023 også bidratt til økt kunnskapsgrunnlag og bedre vannmiljø i sjøområdene. Planlegging i sjøområdene er et aktuelt tema i Trøndelag. Vi erfarer at enkelte kommuner legger ut til dels store sjøarealer med kombinertformål (FFFA-områder). I tillegg er kartleggingsstatus i sjø langt dårligere enn på land. Temaet er gjenstand for innsigelser.

Bærekraftig forvaltning fjell og utmark (fra kapittel 3.1.1.1.8.2 i TB)

Rapportere på

Planlegging i fjell og utmark skjer i tråd med Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027, vedtatt ved kgl. res. 20. juni 2023, og regionale planer. Det vises her til Rettleiar om planlegging av fritidsbustader

Kommunene har i liten grad fastsatt langsiktige utbyggingsgrenser i tråd med nasjonale og regionale føringer. NRK har hatt en reportasje om nedbygging av natur - hvor konsekvensene ved storstilte utbygginger ble visualisert på en sterk og god måte. Dette har fått stor oppmerksomhet og vil forhåpentligvis bidra til en oppvåkning. Ordfører i Oppdal kommune har allerede gått ut og sagt at det begynner å bli nok fritidsboliger, og erkjenner at kommunen stiller svakt i valget mellom verdifull natur og næringsutvikling i distriktene. Hun ber om støtte fra Statsforvalteren for å kunne sette ned foten. Dette synliggjør at bærekraftig arealforvaltning er krevende for enkeltkommunene.

Vi gir, som tidligere, høringsuttalelser til kommunens overordna planer - og ber om at de vurderer langsiktige grenser i utmarka, at tålegrensen for videre utbygging må vurderes, at revurdering av allerede avsatt areal til utbyggingsformål må revurderes - og at de må se på potensialet i tidligere avsatte byggeområder. Vi viser til de nasjonale føringer vi har fått - både gjennom veileder for fritidsboliger og nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging.

Vi vil ta opp bruken av utmarksressursene og vurdering av langsiktig grense i utmarka i folkevalgtopplæringen i de kommunene som ønsker generell arealplanlegging som tema. Vi benytter også kommunebildene som et verktøy for å sette søkelys på temaet i de kommunene hvor det er store utbyggingsinteresser i fjell og utmark. Statsforvalteren benytter kommunebildene som utgangspunkt for dialog i møter med kommunene.

Vi kan hele tiden bli bedre, både i dialogen med kommunene og i våre høringsuttalelser. Dette må vi jobbe med over tid.

Når det gjelder effekt av våre tilbakemeldinger til kommunene ser vi at det i større grad enn tidligere vurderes tilbakeføring av allerede avsatte utbyggingsområder til LNFR i overordna planer. Ingen kommuner i Trøndelag har så langt etablert langsiktige grenser mellom fjell/utmark og byggeområder. Nasjonale føringer på dette området er viktig for oss, og sterke sentrale føringer gir oss større tyngde i våre tilbakemeldinger til kommunene. Gode eksempler fra kommuner som har lyktes med dette virkemidlet vil trolig også kunne bidra til at flere velger å etablere langsiktige grenser.

Effekten av Statsforvalterens arbeid er at mer av den urørte naturen forblir urørt, og at presset på naturverdier reduseres noe. Det er høyt press på hyttebygging i mange av de trønderske kommunene, det gjelder både nye felt, og oppgradering av eldre hytter til dagens standard. Begge deler fører til press på naturverdier. Mange av kommunene ville hatt god nytte av en absolutt byggegrense (en markert strek på plankartet), med et tydelig signal om at hit og ikke lenger. Dispensasjoner fra vedtatte planer er også viktig for å forhindre utbygging av fjellområdene. Transformasjon og fortetting framfor å ta hull på urørte områder er viktig.

Ivaretagelse av landbrukets arealressurser (fra kapittel 3.1.1.1.9.1 i TB)

Rapportere på

God ivaretagelse av jordbrukets arealressurser, i tråd med nasjonalt jordvernmål og øvrig nasjonal politikk for forvaltning av jordbrukets arealressurser.

De fleste kommunene ivaretar føringene for jordvernet i middels eller betydelig grad. Flere kommuner er svært restriktive i omdisponeringsspørsmål, men fortsatt er det en del som foreslår nedbygging av dyrka mark til ulike formål. Her er det gjerne litt ulike holdninger mellom administrativt og politisk nivå. Antall innsigelsessaker fremmet av Statsforvalteren i 2023 helt eller delvis pga. jordvern: 12 reguleringsplaner (14 innsigelser) og 4 kommuneplaner (47 innsigelser). Kommuneplanene gjelder Verdal, Skaun, Rennebu og tilleggshøring til Trondheim.

I de aller fleste tilfeller endres planene slik at innsigelsene imøtekommes. Det kan også være at kommunene kommer med tilleggsopplysninger som gjør at innsigelsen frafaller. Her har vi ett tilfelle fra fjorårets kommuneplanrullering for Trondheim som utfordrer jordvernet; et stort næringsområde der innsigelsen ble trukket underveis i prosessen. Få saker går til meklings. Bare en sak ble avgjort av KDD i 2023. Saken gjaldt omdisponering av 13 daa innmarksbeite til boligformål i kommunedelplan for Åsen sentrum, Levanger kommune. Vi fikk medhold i at arealet måtte forbli jordbruksareal.

Statsforvalteren er tydelig i tilbakemeldingene til kommunene på at lista for å vurdere omdisponering ligger veldig høyt, og oppnår med dette å begrense omfanget på utbyggingsforslagene. Vi ser likevel at det foreslås noe nedbygging, både gjennom plan og dispensasjon, men dette resulterer i de fleste tilfeller i innsigelse eller klage (avhengig av samfunnsinteresse og alternativvurderinger). Generelt erfarer vi at mye av omdisponeringen som rapporteres gjelder områder som har vært planavklart i KPA over tid. Dette er nok det som utfordrer oss som sektormyndighet aller mest, ut fra delvis uklart innsigelsesgrunnlag. Det er også utfordrende å få ned omdisponeringen med store samferdselsprosjekter som E6 gjennom Trøndelag under planlegging. Vi ser at mer fleksible veinormaler, som åpner for at 90 km/t og 100 km/t kan brukes på motorveier med fire felt, kan bidra noe til å redusere beslaget av dyrkamark.

Alt i alt er det god grunn til å tro at omdisponeringen i årene framover bør kunne holdes på et lavere nivå enn den har vært fram til nå.

Reduksjon i omdisponering av dyrka jord

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
552	-8	-903	-327	1 063	349	-279	-3	413	-82

Omdisponeringsstatistikken i Trøndelag har over tid vært på et høyt nivå. Noen år peker seg ut spesielt, noe som bl.a. skyldes kampplybasen på Ørlandet, flere store samferdselsprosjekter og et kalkbrudd. Likevel omdisponeres det fortsatt mye til ulike typer bebyggelse, som bolig- og næringsformål. I 2022 ble om lag 25 % av dyrkajorda som ble omdisponert avsatt til samferdselsformål. Dette er en betydelig lavere andel enn på landsbasis. Over 300 daa ble omdisponert til ulike typer bebyggelse. Med nytt nasjonalt jordvernmål på maksimalt 2000 daa, må det strammes ytterligere inn på denne praksisen. Av det som ble omdisponert til boligformål i Trøndelag ble om lag 30 % vedtatt etter jordloven. Dette viser at det fremdeles er grunnlag for å være svært tilbakeholdne med å omdisponere dyrka jord til enkelttomter (gjennom dispensasjonsbehandling). (NB: eks -8 betyr økt med 8).

Tilbakeføring av areal (fra kapittel 3.1.1.1.9.2 i TB)

Rapportere på

Areal tilbakeføres i større grad fra utbyggingsformål til LNF-R.

Temaet er tatt opp som dialogtema i kommunebilder som utarbeides ved Statsforvalterens kommunebesøk. Vårt mål er å sette temaet på dagsorden for kommunene, for å bidra til en bedre husholdning av arealer.

Det er store, verdifulle jordbruksarealer avsatt/regulert til utbyggingsformål i gjeldende planer. Kvaliteten på kommunens gjennomgang av tidligere avsatte/regulerte utbyggingsarealer varierer. Trøndelag fylkeskommune har utarbeidet Arealregnskap for Trøndelag, som er et hjelpemiddel når vi og kommunene prøver å få oversikt. Det er imidlertid et noe nytt verktøy, samt at en del reguleringsplaner er så gamle at de ikke er digitalisert.

Det er en økende forståelse både i forvaltningen og blant folkevalgte for tilbakeføring av jordbruksarealer fra utbyggingsformål til LNFR-formål. Blant annet har de nye nasjonale forventningene bidratt til dette. Kommunene har også blitt mer bevisst på at arealplaner kan endres og oppheves uten at kommunen risikerer å bli erstatningsansvarlig, etter at dette blant annet var tema på jordvernkonferansen i Trøndelag 13. desember 2022. Vi spiller inn dette med tilbakeføring i tidlig fase når kommunene ruller sine arealplaner. Det er gledelig at areal tilbakeføres i større grad enn tidligere.

Samtidig ser vi at det kan være noen uheldige begrensninger for tilbakeføring. Vi har hatt en prinsipiell sak i 2023 - kommuneplanens arealdel i Skaun, der store utbyggingsarealer på dyrkamark avsatt i KPA vedtatt i 2016 ble videreført i KPA på høring. Regelverket synes noe uklart hvorvidt vi kan ha innsigelse til planer som er yngre enn 10 år, så Statsforvalteren gav bare faglig råd. Videre sendte Statsforvalteren brev til KDD, som i medhold av plan- og bygningsloven § 11-16, tredje ledd, kan oppheve hele eller deler av planen eller gjøre endringer som finnes påkrevd, dersom planen strider mot nasjonale interesser. Etter Skaun har vi også hatt andre utfordrende planer, som er yngre enn 10 år, på høring. Dette gjelder ikke bare kommuneplanrullinger, men også reguleringer av areal som er avklart i overordna plan for mindre enn 10 år siden. *Det er svært viktig å få et tydelig svar fra departementet på muligheten til å ha innsigelse til disse når jordvetmet har blitt så betydelig innskjerpet.*

Reindriftens arealressurser (fra kapittel 3.1.1.1.10.1 i TB)**Rapportere på**

God ivaretagelse av reindriftens interesser og behov i planprosesser og arealforvaltning

Kommunene ivaretar nasjonale føringer for reindrift i middels grad. Noen kommuner innretter seg til reindrifts interesser og våre innspill, mens andre ønsker å foreta utbygging selv om det går på bekostning av reindriften. Grunnen til at kommuner ikke ønsker å hensynta reindrift er mest sannsynlig for at det begrenser deres muligheter for nye tiltak og utvikling.

Det er fremmet innsigelser i 5 planer hvor det har vært begrunnet i reindriftens interesser i 2023; tre reguleringsplaner og to kommuneplaner. Det har ikke vært innsigelser til meklingsplan eller til departementet i 2023.

De fleste kommuner og fylkeskommuner er kjent med om det foregår reindrift innen kommunen. Vi kan ikke si at de har tilstrekkelig kunnskap om reindriftens arealbehov, dette krever en annen innsikt. SFTL informerer om reindriften når vi har mulighet og henviser til hjemmesiden. Bedre kjennskap til reindrift og innsikt i hva gjennomføring av tiltak faktisk betyr for reindriften, vil nok øke ivaretagelsen av reindrift noe. Men innsikt og kunnskap om reindrift vil ikke være tilstrekkelig for at reindriften ikke taper areal. Så lenge reindriften medfører begrensninger for kommunenes utvikling og nye tiltak, vil ikke kunnskap være tilstrekkelig. Dette gjelder også for statlige tiltak. SFTL mener det er nødvendig å fastsette statlige planretningslinjer for å ivareta reindriften ytterligere.

Reindriftens arealressurser er ivarettet i alle planprosesser

	Distrikter med godkjente regler/planer	Antall distrikter med godkjente regler/planer	Antall distrikter i reinbeiteområdet	Antall regler/planer som er oppdatert i løpet av de fire siste år
Distrikter med godkjente bruksregler etter reindriftsloven av 2007	100 %	11	11	0
Distrikter med godkjente distriktsplaner etter reindriftsloven av 2007	93 %	14	15	0

SF har ikke hatt til behandling reviderte bruksregler siste 4 år, vi har heller ikke mottatt reviderte distriktsplaner i perioden. I tillegg har Rendalen renselskap driftsplan (2016). Det er ikke et krav etter reindriftsloven, men i henhold til gitt konsesjon.

Kommunene setter av mindre naturareal til utbyggingsformål (fra kapittel 3.1.1.1.11.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene setter av mindre naturareal til utbyggingsformål enn tidligere i sin overordnede planlegging.

Statsforvalteren bidrar til bedre arealutnyttelse i de trønderske kommunene. I områder med stort press på arealene, er det nødvendig å fortette og transformere i planleggingen. Vi erfarer at en del naturområder i tillegg blir bygget ut i disse områdene, dette gjelder både natur med lokal verdi, men også natur med nasjonale og viktige regionale verdier. I pressområdene skaper økende folketall behov for at tilgjengelige arealer vurderes for utbygging. Vi erfarer at naturverdiene i mange tilfeller taper mot andre interesser. Vi har startet med å sette fokus på arealregnskap i kommunene, dette blir kommunisert i forbindelse med Statsforvalterens kommunebesøk. Vår oppfatning er at dette skaper en bevissthet rundt arealbruk i kommunene.

Kommunene ivaretar nasjonale føringer i middels grad. Det er økt bevissthet rundt dette, og det skjer forbedringer. Likevel er det et stykke igjen til et godt nivå på tilbakeføring av ubebygde arealer i kommunene i Trøndelag.

Samtidig kan Statsforvalterens innsats mht dette styrkes enda mer. Statsforvalterens innspill bidrar i middels grad. Det er rom for ytterligere fokus, og faggrunnlaget for å føre dialog med kommunene bør forbedres.

I mange tilfeller settes av noe mindre areal nå enn det som var tilfellet for eksempelvis 10 år siden. Dette gjelder ikke alle kommuner, men mange har nok et noe mer realistisk forhold til hva som faktisk kan forventes å være aktuelt. Ved kommuneplanrullinger tas det også ut noe utbyggingsareal som ikke lenger er ansett som aktuelt. Her er det også store kommunale forskjeller når det gjelder omfang. Det kan likevel virke som at det er noe større forståelse for at tilgjengelig utbyggingsareal er begrenset, og at det i større grad må prioriteres mellom utbyggingsinteressene. Samtidig er det i mange kommuneplanrullinger forslag om nytt utbyggingsareal som utfordrer eksempelvis landbruks- og naturinteresser.

Mange kommuner forsøke å styre utbyggingen mot sentrumsområder, og samtidig sette krav om høy arealutnyttelse. Tydelige krav til utnyttning og parkering er også noe vi krever i utarbeidelsen av planer. Generelt ser vi få eksempler på at det settes absolutte krav om fortetting og transformasjon. Det er gjerne snakk om både fortetting/transformasjon og nye utbyggingsområder. Kommunene opplever nok også at det er vanskelig å stille krav om omforming av eksisterende utbyggingsområder, ofte er det komplekse eierforhold, stor lokal motstand og delvis vanskelig å finne gode praktiske løsninger. I så måte er det uheldig at dette ikke er et mer tydelig krav i gjeldende SPR-BATP, der det står: «Potensialet for fortetting og transformasjon bør utnyttes før nye utbyggingsområder tas i bruk.» SF har nok også noe å gå på når det gjelder å kreve både kartlegging av potensialet, men ikke minst også å stille krav om utbyggingsrekkefølge.

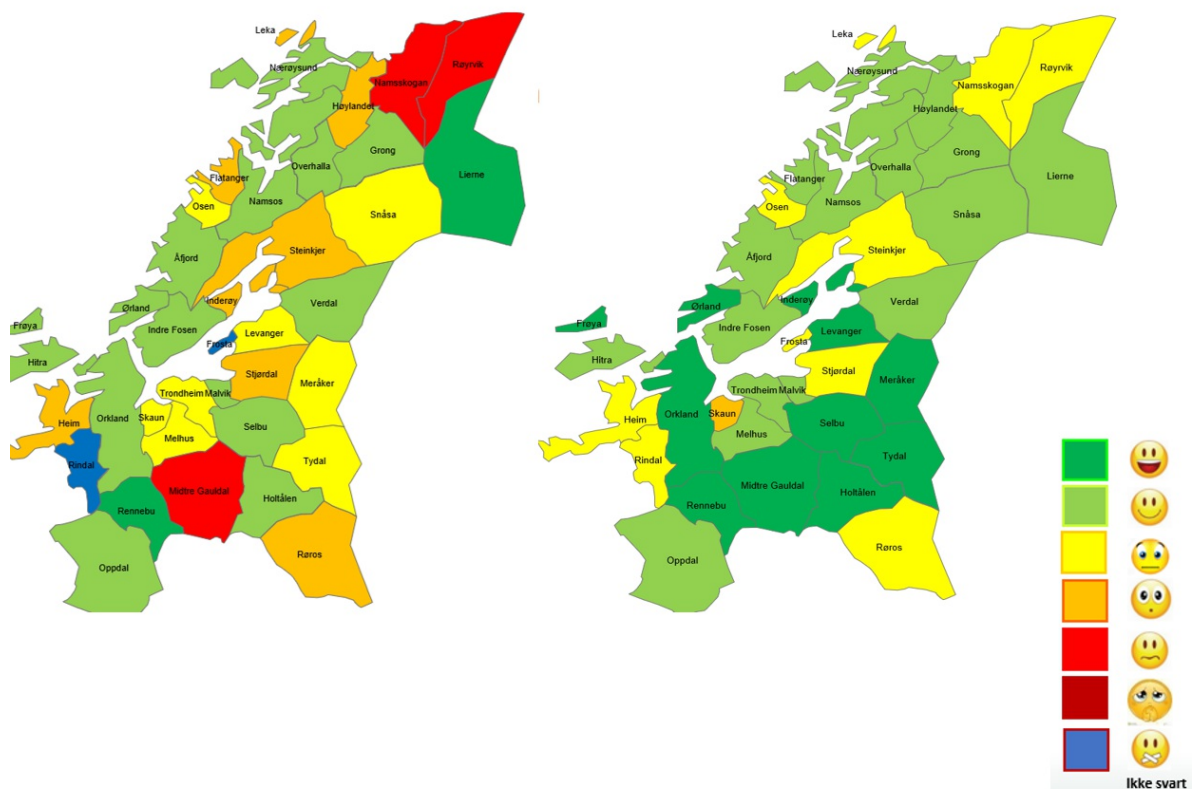
3.1.1.2 Helhetlig og samordnet oppfølging av samfunnssikkerhet og beredskap i kommunene

Statsforvalteren vurderer at det har vært en positiv utvikling på helhetlig og samordnet beredskapsarbeid i kommunene. Pandemi og Ukraina-situasjonen har bevisstgjort kommunene til at samfunnssikkerhet og beredskap må tilnærmes helhetlig. Kommunene ser i større grad nå at emnet innbefatter hele lokalsamfunnet og at alle fagfelt i kommunene må være innbefattet i dette arbeidet. Dette gjelder også arbeidet med sikkerhetspolitisk krise og krig som har vært et prioritert område for Statsforvalteren i Trøndelag i 2023. Det vil ta noe tid fremover før dette implementeres i ROS analyser og beredskapsplaner. Blant annet skyldes dette at det fortsatt er behov for ytterlige føringer fra sentralt nivå på mange områder for dette arbeidet. Samarbeidet med politi, sivilforsvar og HV har vært, og er tett og godt i Trøndelag, på både lokalt og regionalt nivå og vil fortsette fremover.

DSBs kommuneundersøkelse samt vår kontakt med kommuner gjennom veiledning, øvelser og tilsyn viser at det er en klar forbedring av samfunnssikkerhetsarbeidet i Trønderske kommuner i 2023.

Kommunetrappa beredskap 2022

Kommunetrappa beredskap 2023

Virkemiddelbruk (fra kapittel 3.1.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Orienter kommunene om deres samlede ansvar og rolle innen sivil beredskap, ref. veileder til forskrift om kommunal beredskapsplikt. Statsforvalteren skal veilede i bruk av samfunnssikkerhetsvirkemidlene slik at kommunene er forberedt på den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen.

Statsforvalteren i Trøndelag er opptatt av Trøndelags sentrale rolle i forsvaret av Norge og sluttførte en gradert analyse for sikkerhetspolitisk krise og krig i 2023. Denne er formidlet til kommunene på regionale møter høsten 23 med deltakelse fra 35 av 38 kommuner hvor HV-12, politiet og Siviltforsvaret bidro til økt kunnskap og innblikk i arbeidet med sikkerhetspolitiske kriser og krig. Kommunene som ikke deltok fanges opp i 2024. Statsforvalteren bemerker at kommunikasjonen på dette området er problematisk da kommunene ikke er i besittelse av egnede graderte systemer for deling av gradert materiale.

Forebyggende perspektiv i klimatilpasningsarbeidet (fra kapittel 3.1.1.2.1.2 i TB)

Rapportere på

Legge til rette for et forebyggende perspektiv i klimatilpasningsarbeidet.

Effekten av vår innsats i 2023 er at Trøndelag står bedre rustet til å møte klimaendringene. Vår oppfølging i 2023 har dreid seg om følgende: Klimatilpasning er tema i vår behandling av planer på høring. Det er avgjørende å ta hensyn til dette temaet tidlig i planprosessen for å tilrettelegge for effektive løsninger. Blågrønne løsninger er en del av dette arbeidet. Vi bruker tilgjengelige virkemidler i vår vurdering av planer på høring, og har skjerpet virkemiddelbruken i 2023 ved økt bruk av innsigelser.

Statsforvalteren prioriterer hydroteknisk tiltak høgt i SMIL-ordninga for å legge til rette for å øke kapasiteten til de hydrotekniske anleggene i jordbruket slik at disse blir tilpasset et klima i endring. Denne prioriteringa har gitt god effekt og det er stor søkning etter midler til å oppgradere hydrotekniske anlegg. Som følge av økte satser har det i 2023 vært mer enn dobling av søknader om tilskudd til drenering. Statsforvalteren i Trøndelag har også økt

tilskuddene til ingen jordarbeiding om høsten og grasdekte vannveier. Vi erfarer at dette har effekt med økt søkning som resultat.

Øvelser for kommuners kriseorganisasjon (fra kapittel 3.1.1.2.1.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i løpet av 2019- 2024 gjennomføre øvelse for alle kommuners kriseorganisasjon.

Målsetting for dette er oppnådd i 2023, jfr. tabell.

Gjennomførte øvelser med kriseorganisasjonen i kommunene

År	Totalt antall kommuner i embetet	Antall gjennomførte øvelser for kommunens kriseorganisasjon	Overordnet øvingsmål
2019	38	26	Øvelse SODD hadde i 2019 pandemi som scenario og skulle bedre kommunenes evne til å håndtere en pandemi og samtidig ivareta kritiske samfunnsfunksjoner og kommunale tjenester. Namsos øvde fullskala LRS øvelse.
2020	38	0	Ingen kommuner øvd ut over håndtering av covid-19
2021	38	0	Ingen kommuner øvde pga. håndtering av covid-19
2022	38	3	Tre kommuner øvde fullskala LRS-øvelse i 2022
2023	38	36	Øvelse SODD 2023 hadde bortfall av vannforsyning som tema og hensikten var å øve bortfall og se på konsekvenser for samfunnet ved vannmangel. To kommuner var i en sammenfallende hendelse på øvingsdagen og tre kommuner øvde fullskala LRS i tillegg i 2023.

Tilsyn med kommunal beredskapsplikt (fra kapittel 3.1.1.2.1.4 i TB)

Rapportere på

Gjennomføre tilsyn med kommunal beredskapsplikt i kommunene, med vekt på kriseledelse og overordnet beredskapsplan.

Det er gjennomført 6 tilsyn i kommunene i 2023. To kommuner ble utsatt til 2024. Tilsynene gjennomføres samordnet med Helse og omsorgsavdelingen. Det er avdekket avvik i to kommuner på manglende revisjon av Helhetlig ROS. Begge kommuner var i gang med revisjonsarbeidet.

Beredskap for å håndtere kriser i reindriften (fra kapittel 3.1.1.2.2.1 i TB)

Rapportere på

Operative beredskapsutvalg i hvert reinbeiteområde

SFTL har deltatt på aktuelle møter med øvrige embeter og direktorat/departement, samt årlig møte for kriseberedskapsutvalgene. Dette gjelder også ukentlige/månedlige møter om beitekrisesitasjonen sesongen 22/23. SFTL har gjennomført 2 møter i alle tre beredskapsutvalgene. I tillegg har vi hatt muntlig dialog med alle distriktene flere runder vedr. beiteforhold i 2023. SFTL har jobbet godt med informasjon om beredskapsarbeidet og beredskapsutvalgene har fungert godt. Vi har benyttet både distriksledermøter og formidlet informasjon direkte til siidaandeler/reinlag/reinselskap for å øke bevisstheten rundt kriseberedskapsarbeid. I desember sendte vi ut informasjon til overnevnte om utvalgets rolle og med en klar oppfordring om at det er lav terskel for å varsle om dårlige beiteforhold. I tillegg vedla vi oppdatert mandat og referat fra siste utvalgsmøte.

Endringer i mandatet er gjennomgått under utvalgets møte i desember 2023.

Oppfølging av skogskadeberedskap (fra kapittel 3.1.1.2.3.1 i TB)

Rapportere på

Følge opp kommunenes oppgaver i beredskapsarbeid hjemlet i §§ 9 og 10 i skogbrukslova og § 16 i brann- og redningsvesensforskriften

Det har i 2023 ikke vært registrert større skogskader i Trøndelag. Temaet tas jevnlig opp i kontakten med kommunene. Flere kommuner har gjennomført beitekartlegging for å kartlegge beitetrykket på skog fra hjortedyr i 2023. Barkbilleovervåkingen er gjennomført som planlagt.

Vi har ikke oversikt over i hvilken grad kommunene har reservestyrker etter § 16 i brann- og redningsvesensforskriften. Trolig vil dette variere fra kommune til kommune. Vi har heller ikke oversikt over alle kommunenes ROS-analyser. Mange kommuner har inkludert ulike skoghendelser i ROS-analysen.

Vi har i 2023 arbeidet med beredskap på landbruksområdet, og lagd tiltakskort for stormskader, skogbrann og skred.

3.1.1.3 Et velfungerende plansystem i kommunene

Kommunene følger i stor grad opp forventningen knyttet til prosesser og saksbehandling på planområdet. Statsforvalteren erfarer at det ved kommuneplanprosesser i svært stor grad legges til rette for aktiv medvirkning fra lokalsamfunnet i kommunen. Utfordringene knyttet til forventninger og prosesser slik Statsforvalteren erfarer, er knyttet til det store omfanget av dispensasjoner fra vedtatte planer.

I tillegg ser vi utfordringer med at kommuner har for store tomtereserver. Det er mange kommuner som bør arbeide med bedre utnytting av allerede igangsatte utbyggingsområder, framfor å ta hull på uberørte arealer. Transformasjon er også en viktig utfordring.

Dialog med kommunene om (fasene i) plansystemet (fra kapittel 3.1.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner har oppdaterte overordnede planer

Det er stor forskjell på kommunene i fylket med hensyn til hvor godt plan- og bygningsloven, prosesser og saksbehandling på planområdet håndteres. Manglende kompetanse og kapasitet er for flere kommuner fortsatt en utfordring. Gjennomsnittlig alder på KPA og KPS i kommunen er henholdsvis 8,5 år og 6,5 år, noe som er eldre enn landsgjennomsnittet, og indikerer at kommunene i middels grad har oppdaterte overordnede planer. I forbindelse med kommunebesøkene i 2023 er det fra SFTL fokusert på viktigheten av å ha oppdatert kommuneplanens samfunnsdel, og i løpet av året har 7 kommuner sendt KPS på høring. Dette kan indikere at vårt fokus har hatt en viss effekt. Statsforvalteren kan ytterligere tydeliggjøre behovet for oppdaterte overordnet planer både i forbindelse med folkevalgtopplæring i 2024 samt i kommende kommunebesøk.

Klager over reguleringsplan (fra kapittel 3.1.1.3.2.1 i TB)

Rapportere på

God og rask klagesaksbehandling

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for klager på reguleringsplaner var 60 dager. Vi hadde i 2023 god kompetanse på dette saksområdet.

Klagesaksbehandlingen tilsier at det er et middels nivå på planarbeidet i Trøndelag. Vi må fortsette å jobbe systematisk og sørge for opplæring av nok ansatte på saksområdet.

Juridisk veiledning og kvalitetssikring (fra kapittel 3.1.1.3.3.1 i TB)

Rapportere på

Kommunale planer har juridisk holdbare bestemmelser og plankart

Vi veileder kommunene løpende i forhold til formaliteter omkring kommunale planer, men med størst fokus på kommuneplanens arealdel. Kompetansen ute i kommunene er ulik i forhold til dette saksområdet og STFL vurderer at kommunale planer i middels grad har god juridisk kvalitet.

Juridisk veiledning og kvalitetsikring (fra kapittel 3.1.1.3.3.2 i TB)

Rapportere på

Konsekvensutredningsforskriften er fulgt opp

Konsekvenser av planer og tiltak for miljø og samfunn vurderes i økende grad. Dette gir et bedre beslutningsgrunnlag. Planer på høring hos Statsforvalteren vurderes opp mot KU-forskriften. Vi erfarer at kommunene har fokus på dette, og at utredningene stort sett er tilfredsstillende. I enkelte saker er det tvil om nødvendigheten av KU, og vi erfarer at kommunene ønsker dialog rundt dette. Vår vurdering er at forskriften følges opp i middels grad, dvs at det er forbedringspotensial. Vi imøteser tydeliggjøring av veiledningsmaterialet.

Oppdaterte digitale planregistre (fra kapittel 3.1.1.3.4.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner holder digitalt planregister løpende oppdatert

Kommunene i Trøndelag fører digitalt planregister i middels grad. 29 av 38 kommuner geosynkroniserer vedtatte reguleringsplaner (vn2). De siste årene har Statsforvalteren i Trøndelag, sammen med Kartverket i Trøndelag hatt fokus på at kommunene skal holde sitt digitale planregister oppdatert, og vi ser at kommunene har blitt mer bevisst dette. Det er fremdeles en del avvik når det kommer til **reguleringsplanforslag**. Det tar ofte litt tid fra en plan er lagt ut på høring til den legges inn i planbasen og blir tilgjengelig for saksbehandlere hos høringspartene. Trondheim kommune, som er den kommunen som har flest planer på høring, geosynkroniserer dessverre bare planomrisset når en plan legges ut på høring. Årsaken til dette er at de kan ha flere overlappende planer på høring samtidig, noe som utfordrer planbasen. Vi er i dialog med Trondheim kommune for å finne løsning på dette. Vi har også blitt flinkere til å purre kommunene dersom vi ser at reguleringsplanforslag mangler. Noen få kommuner, har svart at de er midlertidig uten personell/kompetanse til å utføre arbeidet med å oppdatere planbasen. Turnover i GIS-stillingene kan være en utfordring.

Kartverket i Trøndelag og Statsforvalteren i Trøndelag samarbeidet i 2023 om en spørreundersøkelse om digitalt planregister. Vi fikk inn svar fra 29 av 38 kommuner. På spørsmål om "Hvor skoen trykker?" i forhold til å holde kommunens planregister oppdatert (kompetanse, økonomi eller ressurser), er det hele 36% som svarer at det i liten grad blir prioritert nok tid til forvaltning av digitalt planregister. Vi ser at det også er mangel på skriftlige rutiner for føring av digitalt planregister. 32% svarer i spørreundersøkelsen at de mangler dette. PTU (som ledes av GIS-koordinator hos Statsforvalteren i Trøndelag) har derfor opprettet en arbeidsgruppe bestående av kommunerepresentanter som skal jobbe med en mal for en slik rutinebeskrivelse. Arbeidet er lagt på is frem til implementering av Plan5.0.

Resultatene fra spørreundersøkelsen har blitt presentert for kommunene i møte i plan- og temadatautvalg (PTU) og kartverkets FDV-møter, noe som øker bevisstheten rundt planregisteret. Vi hadde planlagt å få på plass "Oppdatert planregister" som en indikator i kommunebildet, men denne er ikke på plass ennå. Denne indikatoren vil basere seg på resultater fra spørreundersøkelsen.

"Sak i Kart" (kobling mellom Elements og digitale kart) har vært nevnt i årsrapporter tidligere. Tilbakemelding fra STAF er at dette ikke prioriteres før det kommer på plass en felles infrastruktur for innsamling, lagring, analyse og presentasjon av geografiske data (felles GIS-plattform). Statsforvalteren i Trøndelag sitter som representant i Fagutvalg Kart (ledet av Oslo og Viken) hvor det jobbes med dette. Viktig å få på plass en slik felles infrastruktur i løpet av 2024.

Ellers må det nevnes at det gode samarbeidet med kartverket er viktig for å komme i mål på dette punktet.

3.1.1.4 Økt kunnskap om sosialtjenesteloven

Arbeidet med å øke kunnskapen om og kompetansen i sosialtjenesteloven er et kontinuerlig og langsiktig arbeid. I 2023 har vi videreført arbeidsmåtene vi har hatt de siste årene for å øke kompetansen både i kommunene og i kontorene. Vi har gjennomført dialogmøter med ledelsen i kommunene, gitt tilbakemelding på praksis gjennom tilsyn, klagesaksbehandling og råd og veiledning. Vi har også gitt individuelt tilpasset og generell opplæring rettet mot NAV-kontorene i fylket, deltatt på fagdager etter forespørsler fra kontorene og gjennomført opplæring i sosialtjenesteloven i forbindelse med oppfølging av tilsyn. Vi har også videreført det digitale lavterskeltilbudet "Fredagsprat med Statsforvalteren", en populær og godt besøkt arena for opplæring, erfaringsutveksling og nyhetsformidling.

Vi vurderer at de ulike tiltakene og opplæringstilbudene vi gir har god effekt på kunnskapen om sosialtjenesteloven, og bidrar til å forankre tjenestene i kommunen og kontorene. Vi mener vi ser endring i kultur, praksis og hevet bevissthet om sosialtjenesteloven generelt og barneperspektivet spesielt gjennom klagesaksbehandling, tilsyn og dialog med ledere og ansatte.

I 2023 har vi hatt fokus på tjenesten individuell plan, samarbeid og samordning av tjenester i dialog med kontorene. Videre har vi videreført fokuset på tilgjengeligheten til tjenesten økonomisk rådgivning og at denne er dimensjonert tilstrekkelig med tanke på behovet i befolkningen. Vi har holdt betydningen av at det gjøres gode kartlegginger og konkrete og individuelle vurderinger i forbindelse med søknad om økonomisk sosialhjelp høyt. Vi ser at NAV-kontorene har tatt dette på alvor i lys av veksten i levekostnader. Samtidig ser vi at kunnskap om riktig praksis utfordres av kommunal økonomi og vekst i sosialhjelpsutbetalingene.

Så vil vi gjenta at vi ser enkelte gjennomgående utfordringer i NAVs praksis, som vedvarer over år, og der praksis ikke er i henhold til loven. Det er flere eksempler på dette, vi kan nevnte tilgjengeligheten til tjenesten kvalifiseringsprogrammet og bruk av tjenestene individuell plan og opplysning, råd og veiledning på andre livsområder enn økonomi blant disse. Vi vil tro at dette er utfordringer som er nasjonale. Vi stiller derfor igjen spørsmål ved om det er behov for å se på noen av disse utfordringene nasjonalt.

Alle NAV-kontor i fylket (fra kapittel 3.1.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle NAV- kontor har god kunnskap om sosialtjenesteloven og forskrifter.

Vi vurderer at NAV-kontorene i fylket har økende kunnskap om sosialtjenesteloven med forskrifter, og at de kompetansehevede tiltakene vi setter i verk har effekt sammen med løpende råd og veiledning, samt det kontorene får i forbindelse med tilsyn og klagesaksbehandling. Vi mottar svært mange henvendelser knyttet til regelverksforståelse, noe som i seg selv er en indikator på regelverksbevissthet, og dette er noe vi prioriterer å bruke tid og ressurs på å svare opp. Vi ser også på nivået og detaljeringsgraden i henvendelsene at regelverksforståelsen og -bevisstheten generelt holder

et bra nivå, og er mer spesialisert og økende. Samtidig ser vi noen utfordringer knyttet til regelverksforståelse og forvaltning av tjenestene som vi vil synliggjøre.

Etter vår vurdering medfører ressursituasjonen i NAV-kontorene en utfordring for at de sosiale tjenestene blir forvaltet i henhold til loven. Ressursituasjonen var utfordret før dyrtida og flyktningetilstrømmingen startet, og basert på de tilbakemeldinger vi får fra kommunene og kontorene nå så er dette ytterligere og i høy grad utfordret. Dette medfører at kontorene må prioritere å fatte vedtak for å få betalt ut penger til livsopphold fremfor å bruke tid på å gi veiledning og oppfølging. Situasjonen utfordres også kapasiteten til kartlegging og grundighet i saksbehandlingen. Som nevnt under rapporteringspunkt 3.1.3.3 ser vi også at kommuneøkonomien legger press på de sosiale tjenestene i flere kommuner, noe som gir bekymring knyttet til utviklingen fremover i tid. Vi viser til dette rapporteringspunktet for en mer utførlig redegjørelse for våre undersøkelser samt bekymring.

I årsrapporten for 2022 nevnte vi noen konkrete områder der vi ser utfordringer knyttet til praksis. Selv om vi har vektlagt alle disse områdene på ulike måter i vår dialog med og kompetansetiltak rettet mot NAV-kontorene, og selv om vi ser noe bedring (blant annet knyttet til kartlegging av barns behov etter de landsomfattende tilsynene), så ser vi fremdeles utfordringer knyttet til disse temaene. Dette gjelder:

- tilstrekkelig kartlegging av behov i forbindelse med søknad
- normfokus - det å gjøre tilstrekkelige konkrete og individuelle vurderinger i forbindelse med vurdering og beslutning av økonomisk stønad
- saksbehandling og oppfølging i forbindelse med (gjentatte søknader om) nødhjelp
- bruk av individuell plan
- bevissthet om NAV sin rolle og oppgaver knyttet til generelt sosialfaglig arbeid og sosialtjenesteloven § 17 (med unntak av økonomisk råd og veiledning)
- for lite systematisk kvalitetsarbeid og gjennomgående internkontroll for de sosiale tjenestene

Så vil vi gjenta at regelverket i sosialtjenesteloven forvaltningsteknisk er vanskelig, noe som i seg selv gjør det utfordrende for NAV-kontorene å lykkes med å forvalte dette riktig og forsvarlig. Utfordringene forsterkes ved at styringslinjene er delt, og at kommunale og statlige datasystemer har barrierer både for ansatte og brukere som fremstår lite egnet for helhetlig oppfølging. Utfordringene er økende blant annet på grunn av kompleksiteten i mange brukersaker, ressursituasjonen i NAV, og utviklingen i levekostnader, der flere har og vil ha behov for hjelp. Med denne bakgrunn vil vi gjenta spørsmålet vi også tidligere har stilt knyttet til samfunnsøkonomien i måten sosialtjenesteloven er innrettet på, blant annet sett opp mot de ressursene som kreves i byråkratiet for å forvalte loven, samt utfordringene med å etterleve lovens bestemmelser og intensjoner. Vi har tro på at prosjektet «Et enklere NAV», initiert og drevet fram i samarbeid mellom NAV-kontorene i Trondheim, Trondheim kommune, NAV Trøndelag og Statsforvalteren i Trøndelag kan bidra til å synliggjøre, utrede og forhåpentligvis løse noen av disse utfordringene.

Vi er bedt om å rapportere på antatt effekt av gjennomførte tiltak, og har gjort en vurdering av effekt og utfordringer ovenfor. De tiltakene vi har gjennomført i 2023 er nevnt i det følgende.

Generelt sosialtjenesteloven

- Månedlig «Fredagsprat med Statsforvalteren»
- Dialogmøter med kommuneledelsen om muligheter og utfordringer lokalt, blant annet knyttet til forvaltning av de sosiale tjenestene (Spagatenmøter).
- Fast deltakelse på NAV-ledermøter ca. en gang pr måned med tema relevant for de sosiale tjenestene
- Bidrag i nyansattopplæringen "Ny i NAV"
- Deltakelse på fagsamlinger i NAV-kontor etter forespørsel fra flere kontor
- Faglig film-frokost med lansering av verktøy fra kompetansesatsingen sosiale tjenester
- Arrangement - "Mulighetsdagene" sammen med NAV Trøndelag - erfaringsdeling fra ulike utviklingsprosjekt knyttet til sosiale tjenester

Økonomisk rådgivning

- Basiskurs økonomisk rådgivning
- Grunnkurs og videregående kurs i økonomisk rådgivning
- Ekspertkurs økonomisk rådgivning sammen med øvrige regionkontakter og direktoratet
- Nettverkssamlinger «Faglig forum gjeldsrådgivere»
- Deltakelse og innspill på NAV Trøndelag/Kompetansesenterets faste møter for gjeldsrådgivere

Barneperspektivet

- Basiskurs i barneperspektivet
- Dybdesamlinger i Barneperspektivet – en todagers fysisk samling
- Digitalt kurs i meldeplikt, opplysningsplikt og oppmerksomhetsplikt
- Innlegg BTI/BTS-nettverk
- Innlegg kompetansesentrene barn og unge-gruppe
- Tematisering av barneperspektivet i møte med prosjektene i tilskuddsordningen

Kvalifiseringsprogrammet

- Presentasjon av verktøykassen i NAV-ledermøte
- Felles fysisk samling med presentasjon av verktøykassen for ansatte i NAV
- Opplæring i nettverkssamlingene
- Gjennomføring av egenvurdering KVP samt opplæring i forbindelse med egenvurderingen
- Gjennomføring av grunnopplæring/tilbud til NAV-kontor i Trøndelag i regi av Statsforvalteren i Vestland

Tilskuddsforvaltning og utvikling av de sosiale tjenestene

- Digital tilskuddssamling
- Generelt tilbud om oppfølgingsdialog/råd og veiledning i forbindelse med søknadsprosess - flere kontor benyttet seg av dette
- Erfaringsdeling fra prosjektene i NAV-ledermøte og andre arena (Mulighetsdagene mm.)

Opplæringstiltak for NAV

Resultatmål	Differanse resultatmål - resultat	Resultat	Antall NAV-kontor i fylket som har mottatt tilbud om opplæring	Antall NAV-kontor i fylket totalt
100 %	0 %	100 %	21	21

3.1.1.5 Tilgjengelighet og kapasitet, samt styrket kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgssektoren i kommunene

Statsforvalteren vurderer at kommunene i varierende grad har kompetanse og kapasitet til å ha en helhetlig tilnærming til sine fremtidige helse – og omsorgsutfordringer. De fleste kommunene er opptatt av utfordringsbildet, spesielt knyttet til rekrutteringsutfordringer av helsepersonell. Noen av de mest utsatte kommunene vurderer vi ikke har startet omstillingsarbeidet for å møte demografiutfordringene i tilstrekkelig grad. Vi ser at flere kommuner drøfter fremtidsbildet og har mål og strategier i samfunnsplan for kompetanse, kvalitet og kapasitet i tjenestene. En svakhet er at dette i liten grad overføres til arealstrategi og kommuneplanens arealdel.

Trøndelag har 2 bygdeveststalter hvor til sammen 6 sårbare kommuner deltar. Vi har jevnlig dialog med enkelte av kommunene med oppfølging og veiledning innenfor helse og omsorgsområdet, med tema strategisk kompetansearbeid, tjenesteutvikling og muligheter for etablering av felles utviklingsmiljø på helseområdet. Trøndelag fylkeskommune har i tillegg en distriktssatsing i 6 kommuner der rekruttering og kompetanseutvikling er sentralt for flere av kommunene.

Som i 2022 oppgir mange kommuner økning av unge brukere med psykiske helseplager og sammensatte behov, kostbare BPA- tjenester, bekymring for fremtidens behov for helsepersonell i omsorgstjenestene og vanskeligheter med rekruttering. Migrasjon som medfører økt press på helsetjenester, kommer i tillegg. Det er fortsatt vanskelig å rekruttere fagarbeidere, vernepleiere, sykepleiere, leger og psykologer. Mangel på fastleger er problematisk, og flere kommuner tar grep for å organisere tjenestene i kommunale stillinger fremfor de tradisjonelle fastlegehjemlene. Sykefravær i de kommunale helse og omsorgstjenestene er også i 2023 svært utfordrende for enkelte kommuner, og det er utfordrende å dekke opp kompetansekrav i bemanningsplanene. Helseledere og kommunedirektører i Trøndelag beskriver en helsetjeneste i strekk som vil utfordre kommunene i årene som kommer og er usikre på om økt kapasitet med tilfredsstillende kvalitet er mulig å oppnå.

Statsforvalteren gjennomfører årlige ROS-vurderinger av de 38 kommunene i fylket. Det er 14 områder som vurderes og 3 av disse, folkehelse, kommunehelse og omsorgstjenester omhandler helse. Totalt sett ser vi en stor overvekt av middels risiko (gul) hos de fleste kommunene på alle disse områdene. Området omsorgstjenester er totalt sett vurdert som høyest risiko i fremtidig tjenesteproduksjon. Fordelingen er 3 på grønn, lav risiko, 22 på gul -middels risiko og 13 på rød høy risiko. Fellestrekk for de som er vurdert til høy risiko er demografiutfordringer, rekrutteringsproblemer og levekårsutfordringer.

I 2023 søkte alle kommuner om kompetanse – og tjenesteutviklingstilskudd. Kommunene ser nødvendigheten av omstilling og arbeid med strategisk kompetansearbeid. Oppstart av Helseplattformen i flere kommuner i Trøndelag har vært ressurskrevende. Det må avsettes mye ressurs til forarbeid, opplæring og implementering i kommuner som forbereder seg for oppstart eller har tatt i bruk helseplattformen, noe som har påvirker deres mulighet til å drive med annet utviklingsarbeid.

Statsforvalteren har også i 2023 støttet opp under KS om utviklingsarbeid knyttet til heltidskultur og tjenestetilt bemanningsplanlegging. Flere kommuner jobber med innovasjon rettet mot arbeidstidsordninger, heltidskultur og oppgavefordeling i helse – og omsorgssektoren. 6 kommuner deltar i TØRN og flere har søkt om opptak i desember 2023.

Statsforvalteren ser gjennom kontakt med kommunene og klagebehandling fortsatt utfordringer knyttet til kompetanse i tjenestene til utviklingshemmede. Vi mottok også i 2023 mange søknader om dispensasjon fra utdanningskravet.

Tilgjengelige tjenester for samisk befolkning

Samarbeidet med Sørsamisk helsenettverk er videreført i 2023.

Fra høsten 2023 startet SAMINOR3 – helse og levekårsundersøkelse i Trønderske kommuner med sørsamisk befolkning. Undersøkelsen er nå avsluttet i 6 trønderske kommuner, i gang i 2 kommuner, og planlagt gjennomført i ytterligere 4 kommuner i løpet av våren 2024.

Velferdsteknologi

Statsforvalteren vurderer at kommunene i Trøndelag stort sett har kommet godt i gang med ulike velferdsteknologiske løsninger som kan bidra til mer bærekraftige tjenester i fremtiden. I 2023 har mange kommuner deltatt i velferdsteknologiens ABC, opplæringstilbud og læringsnettverk i regi av Trøndelagsløftet og USHT.

Erfaringer og kunnskap fra "Trøndelagsløftet" - et felles nettverk hvor trønderske kommuner fikk bistand til helhetlig arbeid med velferdsteknologi er videreført kommunenettverk for velferdsteknologi og digital hjemmeoppfølging i regi av KS.

Kommunenettverket samarbeider tett med DigiTrøndelag. Velferdsteknologi og videre spredning av ulike teknologier vil være et satsningsområde også i 2024.

Vår vurdering er at arbeidet som er gjort gjennom år i Trøndelagsløftet har vært et viktig bidrag til mer effektiv tjenesteproduksjon i kommunene i Trøndelag, men at det er viktig å videreføre arbeidet og ta i bruk teknologi som kan reduserer behovet for personell.

Kvalitet og pasientsikkerhet

Statsforvalteren legger vekt på kvalitetsarbeid og pasientsikkerhet i møte med kommuner, helseforetak og igjennom innlegg og foredrag på konferanser på ulike fagområder. Det daglige tilsynsarbeidet, enten det gjelder planlagt eller hendelsesbasert tilsyn er fortsatt den viktigste arenaen. Gjennom å understreke virksomhetenes ansvar for kvalitet og pasientsikkerhet i vårt tilsynsarbeid når vi virksomhetene på alle nivå.

I 2023 videreførte vi Faglige fora som er samlingspunkter 2 ganger pr år for økt kvalitet og utvikling i forvaltningsarbeidet innen helse og omsorg i kommunene. Målet er å gi kommuner faglig påfyll og en arena for erfaringsdeling og drøfting av forvaltningspraksis og skjønnssutøvelse. Innholdet bygger på videreutdanningen i juridisk metode, forvaltningsrett og helse rett og vi samarbeider med NTNU om gjennomføringen. Det er stor oppslutning og gode tilbakemeldinger fra kommunene på tiltaket.

Statsforvalteren samarbeider med USHT om ulike webinarer, konferanser og opplæringstiltak innenfor fagutvikling og pasientsikkerhet. Flertallet av kommunene i Trøndelag har gjennomført ProAct-opplæring, og 25 kommuner deltar i nettverk for fagutvikling.

Oppsummert

Statsforvalteren vurderer at det er stor variasjon i fylket når det kommer til kapasitet, kvalitet og kompetanse. Kommunene melder om økning i behov for mange pasientgrupper, og at det er krevende å oppnå økt kapasitet innenfor omsorgstjenestene. Det må satses videre på omstilling i tjenestene med vekt på helsefremming og forebygging for å bidra til egenmestring og utsettelse av behov - samtidig som styrking av kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgssektoren i kommunene er nødvendig. Det må også jobbes videre med å gjøre kommunene kjent med arealplanlegging som et viktig verktøy for å redusere fremtidig press på kapasitet ved å legge tilrette for helsefremmende bomiljø hvor eldre kan bo hjemme lengst mulig, boliger for eldre og andre med nedsatt funksjonsevne i nærheten av tettsteder/lokalsenter osv. Statsforvalterne vil i 2023 videreføre innsatsen på dette området sammen med samarbeidspartnere.

Bistand til kommunene for å møte demografiutfordringene innen helse- og omsorgso (fra kapittel 3.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene gjennomfører en langsiktig og helhetlig planlegging knyttet til kapasitet, kompetanse og kvalitet i tjenestene.

Dette må ses i sammenheng med planlegging og utvikling av tjenester til de fire prioriterte gruppene i helsefelleskapene:

- barn og unge
- personer med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer
- skrapelige eldre
- personer med flere kroniske lidelser

Demografiutfordringene er kjent for kommunene, og vi benytter kommunedialog og eksisterende møtepunkter med helseledere til informasjon om utviklingsprogram og erfaringsdeling.

Vi vil i 2024 arbeide videre med helhetlig råd og veiledning når det gjelder, da demografiutfordringene vil kreve innsats i alle deler av samfunnet som frivillighet, næringsliv, innbyggere og mange kommunale tjenesteområder som plan, samfunn, kultur og helse. For vår bistand til kommunene vises det også til tekst på punkt 3.1.1.5 og Rapportering på kompetanse- og rekrutteringssituasjonen (fra kapittel 7.3.3.2 i TB)

Helseledernetverket i Trøndelag har hatt ledelse som tema i 2023 og det er stort engasjement for erfaringsdeling og læring på området.

Trøndelag har to helsefelleskap - Helse Nord-Trøndelag med tilhørende kommuner og St. Olav med tilhørende kommuner. Statsforvalteren har observatørstatus og er representert ved fylkeslegen eller underdirektør. Vi bringer inn problemstillinger som vi ser bør løses ved samhandling mellom nivåene. Helsefelleskapene har vedtatt sine handlingsplaner for perioden 2022 - 2025.

Statsforvalteren er involvert i arbeidet med ulike prosjekter og satsninger i begge helsefelleskap, og vi ser at godt fungerende helsefelleskap hvor nivåene jobber samlet med planlegging og utvikling av tjenester er en god arbeidsform.

Helsefellesskapet i nordre Trøndelag startet i 2022 samarbeidet rundt barn og unge med behov for sammensatte tjenestetilbud på tvers av kommune- og spesialisthelsetjenesten. Statsforvalteren har deltatt i en arbeidsgruppe som har hatt ansvar for å utarbeide rutiner og samarbeidsmodeller for å styrke samhandlingen rundt barn og unge med behov for et sammensatt hjelpetilbud. Arbeidet har involvert alle kommunene i helsefellesskapet som sammen med spesialisthelsetjenesten har gjennomført to store workshops hvor målet har vært å enes om en felles overordnet samarbeidsmodell mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten i nordre Trøndelag. I 2023 har arbeidsgruppen, med utgangspunkt i valgt samhandlingsmodell, jobbet videre med gode henvisningsrutiner og en ny samarbeidsrutine som beskriver en tydelig oppgave- og ansvarsfordeling både mellom de ulike tjenestene innad i kommunene og mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. Målet i 2024 er å gjennomføre en ny workshop med alle kommunene før å gjøre samhandlingsmodellen og samarbeidsrutinen kjent, sikre god implementering og ferdigstille arbeidet.

Statsforvalteren er kjent med at Helsefellesskapet i søndre Trøndelag nå er i gang med et forprosjekt som skal kunne ut i et tilsvarende prosjekt for å skape bedre samhandling rundt barn og unge på tvers av kommuner og helseforetak.

På fagområdet psykisk helse og rus har Statsforvalteren hatt dialogmøter med kommunene i samarbeid med kompetansesentre. Der har kommunene jobbet med forbedringsområder i tjenesten. Gjennom tilskuddsforvaltning til styrking av tjenestene innen rus- og psykisk helse har mange kommuner opprettet faste stillinger i tråd med føringene for tilskuddsordningen kommunalt rusarbeid.

I november 2022 arrangerte SF et rådslag om samhandling innen rus og psykisk helse. Rådslaget samlet kommuner, helseforetak, brukerorganisasjonene og kompetansesentrene og satte fokus på lokalt engasjementet og de gode lokale erfaringene. Rapport med informasjon om bakgrunn, prosess og råd er overlevert ASU, og skal tas videre i arbeidet i Helsefellesskapene.

Når det gjelder etablering av FACT-team for voksne har dette vært en utfordring i nordre del av fylket da flere kommuner har uttalt ønske om FACT-team uten å få med HNT i et samarbeid. Det er i HNT jobbet med styrket satsing på «pasienter som krever god samhandling» dvs. voksne med psykiske/ruslidelser som har et særlig behov for samhandling. Dette har vært oppe i ASU til behandling. Det er foreløpig uklart om dette vil bli organisert som FACT-team.

Veiledning psykisk helse, rus og vold (fra kapittel 3.1.3.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene har fått veiledning i hvordan de kan utvikle innsatsen innen psykisk helse, rus- og avhengighetsproblematikk samt og vold- og selvmordsforebygging

Psykisk helse, rus- og avhengighetsproblematikk, vold og selvmordsforebygging

Statsforvalteren i Trøndelag har et systematisk samarbeid gjennom året med deltakere i kompetansesenterforum, spesielt kompetansesentrene RVTS, KORUS, KBT (Kompetansesenter for brukererfaring og tjenesteutvikling) og NAPHA på voksenfeltet. Målet er å kunne bistå kommunene best mulig gjennom gode analyser der vi sammen med kommunene avdekker behov, blir enig om treffsikre tiltak og faglig støtte. I planlegging og gjennomføring av tiltak har vi også et tett samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner i dialoger og oppfølging av kommunene.

Dialogmøter med bakgrunn i IS 24/8 og andre kilder

Vi legger tilgjengelig og relevant statistikk til grunn for utvalg av kommuner, og har de siste åra tatt sikte på å møte alle kommunene i dialogmøter for å tilby råd og veiledning i samarbeid med kompetansesentrene og bruker- og pårørendeorganisasjoner. Kommuner vi møtte i fysiske dialogmøter i 2022 jobbet med forbedringsområder i dialogmøtene, og kunne inngå nærmere samarbeid med kompetansesentre eller SF ved behov. Kommunene ble av SF fulgt opp med digitale dialogmøter i 2023 for gjennomgang av status, utfordringsbilde og ev. behov for videre veiledning. Statsforvalteren erfarer at kommunene ønsker tilbud om veiledning og dialog og at det fortsatt er behov for dette. Noen benytter seg av videre samarbeid/kontakt med kompetansesentrene, og med bruker- og pårørendeorganisasjoner de møter i statsforvalterens dialogmøter. Økt brukermedvirkning har vært et mål i arbeidet innen rus- og psykisk helse feltet i mange år og vi ser at kommunene har behov for bistand til hvordan de skal få til økt brukermedvirkning i tjenesteutvikling i praksis. Statsforvalter mener at vi har høy grad av måloppnåelse på hvordan kommunene har fått veiledning i hvordan de kan utvikle innsatsen i tjenestene, men at kommunene er noe forsiktig med å inngå langvarig forpliktende utviklingsarbeid med kompetansesentrene. Dette antas å skyldes at de har mange oppgaver å forvalte og knapphet på ressurser i kommunene. Kortere møtepunkter og digitale dialogmøter er et ønske fra flere kommuner.

Selvmordsforebygging

Statsforvalteren i Trøndelag og RVTS Midt etablerte i 2020 et regionalt nettverk relatert til forebygging av selvmord og selvskading. Mange kommuner fra Trøndelag og Møre og Romsdal deltar, sammen med bruker- og pårørendeorganisasjoner. I 2023 har fokus vært på å formidle regjeringens handlingsplan med tilhørende tiltak, samt kompetanseheving og bistand til kommunene for utvikling av egne handlingsplaner om selvmordsforebygging. I tillegg var statsforvalteren deltakende i folkeopplysningskampanjen «Snakk om selvmordstanker- det kan redde liv» som ble holdt i Trøndelag, Møre og Romsdal i samarbeid med RVTS Midt høsten 2023.

Statsforvalteren i Trøndelag vektlegger og formidler et folkehelseperspektiv og samfunnsperspektiv i arbeidet med selvmordsforebygging, herunder viktigheten av å fremme helse, trivsel, tilhørighet og gode levekår blant innbyggerne. Vi formidler til kommunene at selvmordsforebygging krever innsats på flere områder samtidig i et helhetlig perspektiv.

Når det gjelder måloppnåelse oppfatter vi at kommunene har behov for og i større grad ønsker å arbeide mer systematisk med selvmordsforebygging blant annet gjennom utvikling av egne handlingsplaner. Kommunene ønsker mer kompetanse på området. Statsforvalteren følger opp dette blant annet i dialogmøter og forankring og prioritering av arbeidet i det regionale nettverket.

Vold i nære relasjoner

Statsforvalteren i Trøndelag har samordnede dialogmøter for kommunene på voksenalderen innen rus, psykisk helse og vold. I dialogmøtene har vi vektlagt veiledning når det gjelder utarbeidelse av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner og viktigheten av systematikk i voldsarbeidet i et livsløpsperspektiv. Vi har også formidlet kompetanseheving om rus og vold. Vi har i etterkant av dialogmøtene fulgt opp enkelte kommuner som har hatt behov for mer veiledning og kompetanseheving fra statsforvalteren og RVTS Midt med egne møter.

Kommunene har også fått veiledning når det gjelder vold og overgrep mot risikoutsatte voksne gjennom regional TryggEst konferanse høsten 2023.

Nettverksmøter: rus, psykisk helse og vold

I Midt-Norge har vi et regionalt nettverk mot negativ sosial kontroll, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap som er forankret i en samarbeidsavtale mellom Statsforvalteren i Trøndelag og Møre og Romsdal, Fylkeskommunen i Trøndelag og Møre og Romsdal, Bufetat Midt-Norge, UDI Midt-Norge, RVTS Midt og politiet i Trøndelag og Møre og Romsdal. Nettverket arbeider blant annet med kompetanseheving i tjenesteapparatet på ovennevnte fagområder, samt utarbeidelse av planer og gode rutiner i kommunene.

I Trøndelag har vi også nettverk for rus og psykisk helsearbeid. Det er tre nettverk fordelt i fylket for å ha nærhet til kommunene. Nettverkssamlinger arrangeres sammen med kompetansesentrene og bruker- og pårørendeorganisasjoner. Rådgivende enhet for russaker har vært et sentralt tema i 2023, og kommunene har hatt behov for informasjon og veiledning. KORUS har vært en viktig bidragsyter inn i dette. Det ble også arrangert et regionalt webinar i samarbeid med SF i Møre og Romsdal og KORUS om dette tema, og kommuner som har erfaringer fra rådgivende enhet delte fra sin praksis. Alle kommuner har rådgivende enheter og kontaktpersoner.

Når det gjelder måloppnåelse innen rus, psykisk helse og voldsfeltet vurderes den som god. Kommunene har fått veiledning og tilbud om kompetansehevede tiltak. Det vurderes etter tilbakemeldinger fra kommunene at det fremdeles er behov for kompetanseheving om vold i nære relasjoner og selvmordsforebygging, da dette er omfattende områder som krever langsiktig arbeid.

Forebygging av vold og overgrep mot barn og unge

Statsforvalteren i Trøndelag har et tett samarbeid med RVTS Midt og de nordligste statsforvalterne om implementering og bekjentgjøring av de voldsforebyggende verktøyene «Jeg vet» og «Snakke sammen». De tre nordligste fylkene har arrangert konferanse i fellesskap og det er etablert et eget nettverk for kursledere om voldsforebyggende verktøy.

Statsforvalteren i Trøndelag arrangerer egne dialogmøter med kommunene med tema forebygging av vold og overgrep mot barn og unge. Tema for møtene har vært voldsforebyggende verktøy, handlingsplanarbeid, tegn og signal på at barn og unge utsettes for vold og overgrep, hvordan snakke med barn om vanskelige tema, lovmessige plikter og skadelig seksuell atferd hos barn (SSA).

Statsforvalteren er en pådriver for et godt samarbeid og koordinert innsats mellom flere aktører på barn og ungefeltet. Vi har en egen arbeidsgruppe, velferdsnettverkets arbeidsgruppe om forebygging av vold og overgrep mot barn og unge, som møtes for samordning og informasjonsutveksling mellom statsetatene.

Statsforvalteren får tilbakemelding om at kommunene ønsker mer kompetanse når det gjelder tegn og signal på at barn og unge utsettes for vold og overgrep og hvordan man kan snakke med barn om vanskelige tema. I tillegg opplever mange ansatte i kommunene at det er vanskelig å skille mellom meldeplikt, opplysningsplikt, avvergingsplikt og taushetsplikt. Vi får tilbakemelding om at kommunene melder om økt bekymring når det gjelder kraftig økning av vold og rusproblematikk hos ungdom. Statsforvalteren oppfatter at tiltak og kompetanseheving vi iverksetter på området er gode og at det er behov for å fortsette med disse. Vi vurderer det slik at kommunene fortsatt behøver veiledning på disse områdene og vil fortsette med å gi tilbud om kompetanseheving og veiledning om forebygging av vold og overgrep mot barn og unge.

3.1.1.6 Økosystemene i fylket skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester

Fremmede organismer: Den målrettede innsatsen som gjennomføres i utvalgte områder og enkelte kommuner som bekjemper på egen eiendom (Trondheim), har effekt, slik som bekjemping av lupin på leveområdene for prioritert art (elvesandjeger). Antallet individer på restaurerte lokaliteter øker. Målrettet innsats mot fremmede arter rundt verneområder hindrer spredning inn i sårbar natur. Den totale innsatsen mot fremmede arter er redusert de siste årene på grunn av lavere påtrykk fra Statsforvalteren og lite fokus hos andre sektormyndigheter. Innsatsen er også for dårlig koordinert.

Skogloven og vassdrag: Rettsak knyttet til avrenning ved hogst på Fosen til vassdrag med elvemusling har vist at skogloven er for generell til å medføre straffeansvar i denne typen saker. I denne saken var det kun naturmangfoldloven som kunne beskytte naturverdier i skog. Vi anser derfor at

sektorlovverket i skog er for svakt (viser til brev fra SFTL til LMD i januar 2024, vår ref: 2023/14123).

Status for økosystem i vann: Vi ser økende utfordringer med inngrep, avrenning og fremmede arter i vann. Statsforvalteren behandler søknader om fysiske tiltak i vassdrag og saker som omhandler kantvegetasjon og nydyrking, og stiller vilkår. Vi har et godt samarbeid med fylkeskommunen som myndighet ovenfor anadrom sone. Vi erfarer at tiltak oftere omsøkes nå enn tidligere, noe som gir anledning til å sette vilkår for gjennomføring. Effekten av dette er at større grad av miljøhensyn tas når det skal gjennomføres tiltak.

Økosystem i sjø: Det er økende aktivitet med høsting av tang innenfor verneområder og flere tilfeller med høsting av tare innenfor verneområder med forbud, samt økt antall meldinger om mulig tråling. Fiskeridirektoratet tar ikke ansvar for å følge opp trålere som mistenkes, men overlater dette til forvalter av verneområder. Taretråling i verneområdet med forbud, er også, i mange tilfeller, overtredelse av tareforskrift.

Negativ effekt av taretråling: Det er 17% nedgang i hekkebestand til teist på Sklinna etter at taretråling startet i 2010. Økende aktivitet med høyhastighetsbåter i sjøfuglreservater gir forstyrrelser, spesielt i hekketiden.

Avvik i marine verneområder: Flere koralrev i verneområder er skadet av fiskeredskaper. Spøkelsesgam/teiner tar livet av mange fisk, fugl, krabber m.m., og er en økende trussel for arter i tilbakegang.

Redusert negativ effekt av fremmede skadelige organismer på naturmangfoldet (fra kapittel 3.1.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Redusert negativ effekt av fremmede skadelige organismer på naturmangfoldet.

Effekt i prioriterte områder for bekjemping av karplanter: Prosjektet bekjempelse av fremmede planter langs fem prioriterte vassdrag kom i gang for fullt i 2023. Det bekjempes fra øverst i vassdragene og samtidig der de fremmede plantene truer rødlistede arter og naturtyper. Vi har i 2023 oppnådd godt samarbeid mellom SFTL, kommuner, fylkeskommune m.fl. og økt engasjement. Bekjempelse av lupiner har pågått i leveområder for stor elvebreddedekkerkopp (EN) og elvesandjeger (EN) langs Gaula siden 2020. Effekt av bekjempelsen av 56 lokaliteter med lupiner der, har gitt nedgang i antall lupinplanter fra 190 388 stk i 2020 til 7 453 stk i 2023. På 8 av lokalitetene er lupiner ikke gjenfunnet. Effekten i 2023 av bekjempelse langs Orkla og Stjørdalselva er f.eks. stans av frøspredning fra lupiner på 45 dekar. Kjempespringfrø er nesten utryddet på 12 dekar. Øverst i Stjørdalsvassdraget er nedgangen på forekomster av lupin på 80%, og 40% av lupinbestandene er erklært utryddet. Effekten er sikring og økt leveområde for truede og prioritert art.

Avvik i prioriterte områder for bekjemping av karplanter: Det har i 2023 blitt kartlagt nye lupinbestander særlig øverst i flere av vassdragene. Svært viktig å få kontroll med frøproduksjonen øverst i vannstrengen siden frøene spres derfra og invaderer grusørene nedover med rødlistede arter (som f.eks. klåved). Med for knappe midler i 2023, har vi ikke klart å stanse all frøproduksjon øverst i tilstrekkelig grad til å oppnå kontroll.

Effekter i ferskvann: Bekjemping av fremmede arter i ferskvann i 2023 er preget av at vi ikke har fått tilslag på noen av våre søknader for tiltak i 2023. Vi får tilbakemelding på at vi har viktige tiltak, men at det ikke er midler. Vi har på tross av dette kunnet opprettholde garnovervåking av kanadarøye i Rørtjønn i samarbeid med Statskog, antatt effekt er ingen spredning av kanadarøye nedover i vassdraget. eDNA-undersøkelser har gitt mer kunnskap om fremmede organismer i Sika i Orkland og Storvatnet i Melhus.

Effekter pukkellaks: Vi var tidlig ute med informasjon til elveeierlag om forventet pukkellaksinnsig, og aktuelle tiltak og krav til tiltak. I kombinasjon med mindre innsig enn forventet i Trøndelag, har vi ikke hatt mange henvendelser, men de er bedre rustet for å kunne utarbeide tiltaksplan.

Avvik i ferskvann: Vi var klar til å behandle Storvatnet i Melhus høsten 2023, men fikk ikke svar på utslippstillatelse fra Miljødirektoratet. Det ble i sommer påvist gjedde i Gaula nedenfor sidevassdraget som hører til Storvatnet. Vi har ikke hatt ressurser til å aksjonere.

Avvik i ferskvann: Vasspest har spredd seg til et nytt vatn. Byavatnet i Levanger. Vi har ikke verktøy til å stoppe dette.

Effekter mink: Vi har ikke overvåking som kan dokumentere eventuelle effekter på bestanden av sjøfugl etter gjennomført uttak av mink. Selve uttakene har vært vellykket flere steder.

Tilstanden i og kunnskapen om vannforekomstene (fra kapittel 3.1.4.1.2 i TB)

Rapportere på

Tilstanden i vannforekomstene er forbedret.

Gjennom Statsforvalterens innsats i 2023, går tilstanden i vannforekomstene i riktig retning, og kunnskapsgrunnlaget bedres. Tiltak i regional vannforvaltningsplan er vurdert og sortert med tanke på videre oppfølging der Statsforvalteren er virkemiddeleier. Vi ønsker økt fokus og flere tiltak innenfor alle sektorer, som vil bidra til tilstandsforbedring. Fagmidler til tiltaksrettet overvåking er disponert ved å gi støtte til vannområdene, med krav om minimum 50 % egenfinansiering. I tillegg er det gitt midler til oppfølging av gruveforurensning i Gaula og til Trondheimsfjordprosjektet (som omhandler kunnskapsstatus og overvåking av fjorden i et flerårig overvåkingsprogram). Fagmidler til kunnskapsgrunnlaget vann-nett er brukt til å oppdatere databasen.

Andelen jordbrukspåvirkte vannforekomster med mindre enn god økologisk tilstand har gått litt ned fra utgangen av 2022 til utgangen av 2023. SFTL bevilger midler over Klima- og miljøprogrammet til informasjonstiltak rettet mot landbruksnæringa slik at denne får bedre kunnskap om jordbruket sin påvirkning på vannforekomstene og aktuelle tiltak som kan bidra til å redusere forurensninga fra jordbruket. SFTL har også fokus på dette på samlinger og møter med kommunene. Vi opplever god effekt av dette arbeidet gjennom at det er stor etterspørsel etter SMIL-midler til forurensningstiltak, og 78,1% (26,5 mill. kr) av den totale fylkesrammen inkl. inndratte midler i 2023 ble brukt til forurensningstiltak. I tillegg ble det innvilget 29 mill. kr i dreneringstilskudd i Trøndelag i 2023. Dette er mer enn dobling i forhold til 2022. Økningen skyldes også at økte satser har gjort det mer lønnsomt å drenere. Det er også en økende etterspørsel etter RMP-midler til avrenningsordningene. I 2023 har 75 % av alle kombønder i Trøndelag søkt om tilskudd til ingen jordarbeiding om høsten.

VannMiljø er godt implementert i Vann-Nett. Vi ser det er utfordringer med artsinformasjon i VannMiljø. VannMiljø og Artsdatabanken fungerer bra på enkeltfunn. Mens kunnskap om bestander for aktuelle arter og avgrensede lokaliteter ikke har plass i disse databasene. Dette påvirker vurdering av tilstand i vannforekomstene som er prisgitt lokalkunnskap eller oppslag i andre databaser. (Elvemuslingdatabasen, VRL sin vurderinger for laks og sjøørret)

3.1.1.7 Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres

Statsforvalteren rapporterer her på enkeltarter. Statsforvalteren jobber for snevert med dette temaet til å kunne gi en god samlet vurdering av utviklingen.

Prioriterte arter og arter med handlingsplan

Effekt elvesandjeger: Luking av hagelupin på biotoper for elvesandjeger har god effekt. Intensiv luking i 2 år og deretter overvåking er tilstrekkelig. Vi har også testet med å fjerne humus og røtter for å restaurere biotoper som er gjengrodd og arten ikke lenger finnes. Kartlegging i år viser at arten tar i bruk de nye arealene når dette gjøres inntil fungerende biotoper.

Effekt svartkurle: Skjøtsel og tellinger av svartkurle er videreført i 2023, både i Innlandet og Trøndelag. Vi har oppnådd god oversikt over lokalitetene og antall planter årlig fra 2014 til 2023. F.eks. på Svanvollen i Sør-Fron har antallet i løpet av disse årene gått opp fra 35 stk til 441 stk. Det er også eksempler på at enkelte bestander har gått tapt pga inngrep.

Effekt av opplæring elvemusling: Vi har som koordinerende fylke for elvemusling i Norge hatt webinar og feltkurs om veilederen for flytting av elvemusling i forbindelse med tiltak i vassdraget. Kunnskap om søknad, gjennomføring og vilkår i forbindelse med flytting er nå godt kjent for både forvaltning og forskning/konsulenttjenester. Lenge siden vi har hatt fysisk samling av elvemuslingmiljøet, men feltkurset ble et bra møtepunkt. Vi har hatt ekstra overvåking av utvalgte vassdrag. Elvemuslingbasen ble oppdatert desember 2023, i tillegg til årets siste rapporter fikk vi ryddet i tidligere registreringer.

Effekt av kartlegging: Kartlegging og overvåking av trønderortmose gir ny kunnskap om utbredelsen og om habitat/substratet de lever i. Seks nye lokaliteter i kommunene Namsos, Steinkjer og Verdal ble oppdaget i 2023.

Avvik: Vi har registrert flere tilfeller av massedød av elvemusling. Statsforvalteren jobber tett med direktorat og fagmiljø for å finne årsak og mulige tiltak. August 2023 greide vi ikke å påvise elvemusling på tidligere kjente lokaliteter i øvre deler av Lennaelva. Dette er et strekke som er sterkt berørt av kraftutbygging og tidligere meldt som et vassdrag som hadde en sterkt truet bestand av elvemusling. Vi antar nå elvemuslingen er utdødd i øvre del av vassdraget og muligens i hele vassdraget.

Oppfølgingsplan for trua natur

Effekt sibirstjerne: Vi har oppnådd god oversikt over bestander av sibirstjerne langs Aursunden, og god skjøtsel av hovedbestanden på Sakrisodden der det i juni ble det satt ut 370 småplanter (i 2022 var antallet 170). Det ble talt opp ca 4200 planter/blomsteraks i august (i 2022 var antallet 2223). Vi er i gang med planlegging av prosess for å oppformere og plante ut på nye høvelige habitater i samme vassdrag.

Effekter av kartlegging: Kartlegging av gruppe 1 og gruppe 2d artene elfenbenslav, taigabendellav, kalksteinslørsopp, safransnyltepute, sumphodenål og sylfidetormose har gitt ny kunnskap om utbredelsen av disse artene.

Avvik, kartlegging av naturtyper og innlegging i naturbase

I 2023 kom vi i mål med alt som var kommet inn av gamle DN-håndbok 13 data som ble sendt oss, med unntak av Trondheimsdatasettet. Datasettet fra de store kommunene som Trondheim, inneholder mye data som ikke ligger i Naturbasen og det finnes noen data som ikke ligger i kommunens datasett. Siden opprettelse av DN-håndbok 13 som metodikk har de store kommunene tatt det ansvaret de fikk for dette datasettet, og hatt sin egen lokale database. Alle kommunene var eier og forvalter av dette datasettet, men ganske fort ble Naturbasen opprettet av Miljødirektoratet og Statsforvalteren fikk i rolle å kvalitetssikre dataene før de ble tatt inn. Kart over internett og distribusjon av naturbasen gjorde at kommunen slapp å holde dette i sin egen database og eierskapet ble naturligvis mer diffust. Vi er i dialog med Miljødirektoratet om hvordan vi gjør det med disse storkommunene. Kan være at vi kun jobber med A- og B-områder for å komme i mål.

Avvik lagring av kunnskapsgrunnlaget: Overgangen til *NIN etter miljødirektoratets instruks* har nådd alle kartleggere og vi har ikke mottatt datasett som har vært kartlagt etter DN-håndbok 13 etter at det ble krevd full overgang. Likevel får vi signaler om at det er litt forvirring i konsulentbransjen rundt naturtyper som ikke skal kartlegges etter den nye metodikken, men som skal følge gammel metodikk eller håndteres som en

analyse av f.eks. LIDAR-data. På de større omløpskartleggingene som utføres årlig, går dette greit. Ved mindre kartlegginger, som f. eks. ved reguleringsplaner og KU, er det et behov for å få fram trua landformer som meander, raviner og kroksjøer selv om dette ikke er klart i NIN-appen enda. Disse dataene blir med i tekstrapporten til bestiller av oppdraget, men det kan variere hvor mye av disse dataene som kommer til oss og inn i Naturbase. Det er synd at NIN-systemet ikke kan ta inn slike data i enkelte tilfeller, når det først blir kartlagt. Et ravinedatasett burde kunne bestå av beregnet data og data fanget felt.

Datasettet *Landformer - Miljødirektoratets instruks* er annonsert på GeoNorge og implementert i regional kartportal. Dette datasettet savnes i Naturbase.

Avvik rovfugl: I brev datert 23. september 2021 fra SFTL til Miljødirektoratet påpekte vi viktigheten av å få på plass en varig finansieringsordning for kartlegging og oppdatering av kunnskap om viktige funksjonsområder for rovfugl. Dette gjelder hovedsakelig rovfuglarter som er av stor og svært stor forvaltningsmessig interesse, blant annet arter som hønsehauk, jaktfalk, fiskeørn og eventuelt havørn. Vi avventer tilbakemelding fra Miljødirektoratet på hvordan dette kan finansieres.

Forbedret tilstand for truet natur (fra kapittel 3.1.4.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Forbedret tilstand for truet natur med særskilt vekt på den mest truede naturen

Oppfølgingsplan trua natur:

Sibirstjerne: Vi har oppnådd god oversikt over bestander av sibirstjerne langs Aursunden, og god skjøtsel av hovedbestanden på Sakrisodden der det i juni ble det satt ut 370 småplanter (i 2022 var antallet 170). Det ble talt opp ca 4200 planter/blomsteraks i august (i 2022 var antallet 2223). Igang med planlegging av prosess for å oppformere og plante ut på nye høvelige habitater i samme vassdrag.

Kartlegging av gruppe 1 og gruppe 2d artene elfenbenslav, taigabendellav, kalksteinslørsopp, safransnyltepute, sumphodenål og sylfidetormose har gitt ny kunnskap om utbredelsen av disse artene. Ny nordligste funn av safransnyltepute i Nærøysund kommune, antall lokaliteter med sylfidetormose har økt fra en lokalitet i Steinkjer kommune til tre lokaliteter i Steinkjer (2) og Verdal (1) kommuner. Det er registrert seks nye lokaliteter med trønderormose i kommunene Namsos, Steinkjer og Verdal.

Svartkurle: Skjøtsel og tellinger av svartkurle er videreført i 2023, både i Innlandet og Trøndelag. Vi har oppnådd god oversikt over lokalitetene og antall planter årlig fra 2014 til 2023. F.eks. på Svanvollen i Sør-Fron har antallet i løpet av disse årene gått opp fra 35 stk til 441 stk i 2023. Det er også eksempler på at enkelte bestander har gått tapt pga inngrep.

Elvesandjeger: Tiltak med fjerning av lupin på eksisterende og utgåtte leveområder for elvesandjeger gir økt antall individer av arten.

Avvik naturtyper: Budsjettene til utvalgte naturtyper har gått ned de siste årene. Det, kombinert med dårlige kjøpekraft pr. krone gjør at vi får gjort mye mindre med dagens budsjett sammenlignet med fem år siden. Det har også ført til at flere har valgt å gi opp skjøtselen.

Bestandsmålene for rovvilt er nådd og tapene av beitedyr til rovvilt er redusert (fra kapittel 3.1.4.2.2.1 i TB)

Rapportere på

Bestandsmålene for rovvilt er nådd og tapene av beitedyr til rovvilt er redusert.

Status i forvaltningen av det todelte målet for rovviltspolitikken

- Bestanden for jerv og gaupe er over det regionale bestandsmålet
- Bestanden for bjørn er under det regionale bestandsmålet.

Avvik: Det vil ikke være mulig å nå bestandsmålet for bjørn med dagens forutsetninger. Hovedårsaken til dette er skadefelling og annen avgang av binner i Trøndelag og på svensk side.

Avvik: Det er ikke mål om ynglende ulv i Trøndelag. Likevel ble det registrert store tap av sau og lam til ulv i år, data fra rovbaser viser 151 sau/lam dokumentert eller antatt tapt til ulv i sør-østlig del av Trøndelag sommeren 2023.

Måloppnåelse med kvotejakt: Kvotejakten i Trøndelag er svært effektiv. Hunndyrkvoten er den begrensende faktor og er konfliktskapende. Avvik under kvotejakten i 2023 med uttak av gauper kun innenfor forvaltningsområdet og overskyting av hunndyrkvoten. Årsak til effektiviteten er svært stor interesse for jaktformen.

Måloppnåelse med lisensfelling: Lisensfelling av jerv i 2023 fungerer ikke tilstrekkelig som bestandsregulerende tiltak i Trøndelag. Årsak til lavt uttak av kvote kan skyldes mindre interesse for jaktformen og at jakten er krevende. De innførte tiltakene (kunstig lys på åte, elektronisk overvåkning av jervbås og jaktstart 10. august) ser foreløpig ikke ut til å ha hatt noen effekt i Trøndelag.

Måloppnåelse med skadefelling:

- Bjørn: Skadefellingsforsøkene har vært effektive. I tillegg har bjørn forekommet mindre utenfor forvaltningsområde i 2023.
- Jerv: Skadefellingsforsøk har ikke vært effektive.
- Gaupe: Skadefelling på barmark er ikke effektive. Fellingsforsøk vinterstid resulterer oftere i vellykka felling.
- Ulv: Skadefellingsforsøk i 2023 har ikke resultert i felling.
- Statsforvalteren saksbehandler søknader om skadefelling raskt, og godt innenfor kravet om tre dagers saksbehandlingstid.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak:

- Søknader for 19,4 millioner og fikk tildelt 12,6 millioner inkludert ekstra søknads- og tildelingsrunde for kommunene sommeren 2023. Med unntak av kr. 12 510,- ble alt fordelt.
- Det ble benyttet ca. 2,6 millioner til akutte skadesituasjoner, hvorav 1,6 millioner ble benyttet til godtgjøring av kommunale og interkommunale skadefellingslag og refusjon av utgifter i forbindelse med skadefelling- og skadefellingsforsøk. Ble benyttet midler til kortvarig intensivt tilsyn i forbindelse med skadesituasjonen forvoldt av ulv. Tilsynet var kanskje ikke direkte skadeforebyggende, men det bidro til å få dokumentert flere skader, samt at det var konfliktdempende.
- Har støttet NIBIO-prosjekt om tapsundersøkelser lam i en besetning på Høylandet. Prosjektet bidrar til å bygge ny kunnskap om tapsårsaker av lam.
- Åteprosjekt i Lierne har som målsetting å redusere tap av reinkalver ved å lokke brunbjørn bort fra kalvingsområdene for tamrein innenfor forvaltningsområdet for bjørn. Samarbeidsprosjekt med reindriftnæringen. Prosjektet er godt mottatt av næringen, men vanskelig å si om det bidrar til redusert tap av reinkalv.

Tap av sau til rovvilt: I 2023 er det erstattet totalt 9409 sau og lam som tappt til fredet rovvilt. Dette er en svak oppgang fra de tre foregående årene. Årsaken til økningen er i all hovedsak en streifullv som har forårsaket store skader i deler av sørlige Trøndelag. Videre er antall sau tappt til bjørn betydelig redusert i 2023 sammenlignet med 2022.

Avvik: Vi har avdekket at sau som søkes erstattet til rovvilt er slaktet på slakteri før søknad om erstatning er sendt, og at dyr som er meldt tappt tidligere år dukker opp som levende i besetningene igjen året etter. Vi ønsker et system knyttet til det enkelte individnummer på sau for at slike avvik ikke skal få bidra i tapsstatistikk for sauenæring. Tall fra søknader om erstatning, tilskudd til organisert beitebruk, produksjonstilskudd og dyretelling bør samkjøres både for å forenkle for søker og for forvaltningen. Slik at det blir enkelt å oppgi rett (og likt) tall til de ulike ordningene. NIBIO-rapport 2024 vol. 10 nr. 3 peker på s. 20 også på et behov for dette.

Tap av tamrein til rovvilt: For reindriftsåret 2022/2023 er det for reinbeitedistriktene i Trøndelag erstattet totalt 3490 tamrein som tappt til fredet rovvilt. Dette antallet har vært stabilt de siste tre reindriftsårene.

Avvik: Ferdigstilling av erstatningsarbeidet for tamrein tappt til fredet rovvilt ble ikke utført innen den forskriftsfestede fristen 1. september. Vi var ferdige ved utgangen av september.

Effekten av FKT-tiltak for å nå målene om reduserte kalvetap i kalvingstida fungerer dårlig, eneste som fungerer er enten rask skadefelling eller å skille skadegjørere og rein i tid/rom, og det gjøres ikke i tilstrekkelig grad. Vanskelig å få svar og de kommer ofte alt for seint fra Miljødirektoratet om fellingstillatelse i kalvingsperioden for rein. Det begrunnes bla i at bestandstallene ikke er kjent. Rovviltforliket overholdes ikke da det ikke skal være skadepotensiale i kalvingsområder. Dokumenterte tall viser at Trøndelag ligger over bestandsmål og kvotene tas ikke ut. LMD har fått utvidet ansvar for medvirkning i rovviltarbeidet, men vi opplever ikke at de benytter handlingsrommet tilstrekkelig. Vi opplever det som vanskelig med tiltak for reindrift. Det skyldes blant annet at reindrift foregår ute hele året og dekker store arealer (tilnærmet heldekkende fra Nord-Trøndelag og nordover). FKT-midler blir oftest brukt til opprydding/brannslukking. Den nye tiltakspakken reindrift- energi, oppleves av mange som en gissel-situasjon mht tiltak om reduksjon i rovvilttrykket om man går med på mer utbygging.

Landbruksavdelingen:

Status for utmarksbeite sau

Tall fra organisert beitebruk i Trøndelag viser fortsatt *nedgang i antall slipp av sau og lam på utmarksbeite i 2023 sammenlignet med 2 foregående år:*

2023 - slipp av 65 690 sau og 105 711 lam på utmarksbeite

2022- slipp av 66 006 sau og 107 854 lam

2021 – slipp av 69 259 sau og 114 859 lam.

Nedgangen følger nedadgående trend fra og med 2018 i Trøndelag.

Tapstallene fra organisert beitebruk viser 2 479 tapte sau på utmarksbeite i 2023, som er tilnærmet lik tapstallene i 2022 og 2021 (i underkant av 2500 tapte sau på utmarksbeite).

Tapstallene på lam øker derimot:

2023 - 10 076 tapte lam (9,53% tap)

2022 – 9 538 tapte lam (8,79% tap)

2021 - 9124 tapte lam (7,94%)

Tapstallene fra organisert beitebruk er gjennomsnittstall for fylket og viser ikke den store variasjonen i tap mellom ulike beiteområder i fylket. Tapstallene sier heller ikke noe om tapsårsak, men hvis en ser på rapporter fra rovdata så er det dokumentert tap av sau og lam til alle roviltartene i 2023.

Lisensjakt og ekstraordinære uttak av jerv i de mest sauerike kommunene som Oppdal, Rennebu, Midtre Gauldal og Verdal har stor effekt på de samla tapstallene på sau og lam kommende beitesesong.

Tidlig nedsanking er effektivt tiltak for å unngå tap av sau og lam til jerv i slutten av beitesesongen, men i mange besetninger er det mangel på innmarks arealer som kan brukes til høstbeite og tiltaket blir derfor ikke tatt i bruk.

Forvaltning av villrein (fra kapittel 3.1.4.2.3.1 i TB)

Rapportere på

De nasjonale villreinområdene er på vei til å nå minimum middels kvalitet ved neste klassifisering etter kvalitetsnormen.

Faggrunnlaget til tiltaksplaner for både Snøhetta og Knutshø villreinområder ble levert innenfor fastsatt frist. Effekten av arbeidet er et godt lokalt/regionalt forankret kunnskapsgrunnlag for videre arbeid. Effekten av ivaretagelse av villrein gjennom kommunale arealplanprosesser bidrar til å unngå forringelse av villreinens leveområder.

Det er ikke gjort konkrete tiltak for å forbedre tilstanden til gul. Det er et urealistisk mål at områdene skal ha minimum gul tilstand ved neste klassifisering i 2025 med mindre virkemidler utvikles/økes videre, tiltak settes ut i livet og får tid til å virke.

3.1.1.8 Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner

Nytt vern: Statsforvalteren har mange oppdrag med nytt vern og arbeidet går i rett retning. Vi verner en større og mer representativ del av norsk natur for hvert år.

Effekt av Statsforvalterens tiltak i verneområder: I flere verneområder har vi de siste årene oppnådd bedre forhold for rødlistede og/eller stedegne arter gjennom skjøtselstiltak (fjernet fremmede planter/treslag og åpnet vannspeil i gjengrodd våtmark, og restaurerte naturtyper (strandeng, sanddynemark).

Konkrete eksempler på effekter i verneområder: Vedlikeholdet av åpent vannspeil på 14 dekar i Måsdammen på Tautra har økt Norges største hekkekoloni av hettemåke til 733 reir i 2023 og 689 reir i 2022. I Ramsar-området Innherred ferskvannssystem er effekten av vedlikehold av tidligere åpnete vannkanaler i takrørvegetasjon (i hovedsak) på tilsammen 81 dekar, og nyåpnet 6 dekar i tett vannvegetasjon i 2023. Antallet hekkinger av 13 vannfuglarter der 3 er rødlistet, har økt siden restaurering startet i Hammervatnet i 2017. I Lyngås-Lysgård har f.eks. Horndykker (VU) økt siden oppstart i 2019 med 13 observasjoner i passende hekkebiotop til 23 observasjoner i passende hekkebiotop i 2023. I 2023 har vi oppnådd å hindre spredning av kjempespringfrø inn i 3 Ramsarområder gjennom tiltak i bekker/grøfter like ovenfor vernegrensene. Vi har også prøvd ut nye prosjekter som oppføring av rovdysikkert gjerde i 2 verneområder: Grønningsbukta NR og Grandefjæra NR (Ramsarområde). Dette har ført til økning i antall hekkende fugl innenfor disse gjerdene.

Avvik: Ikke kontroll på nye fremmede arter (blåhegg, gullregn) som er i spredning i verneområder f.eks. Rinnleiret (blåhegg).

Avvik: Verneverdiene i Homla naturreservat (Malvik kommune) er truet som følge av høye ferdselstall til Storfossen og bålrensing her. Informasjonstiltak på stedet har gitt liten effekt. Har sendt brev til Miljødirektoratet om ønske av forskriftsendring.

Se forøvrig kapittel 3.2.6 for avvik.

Myrer og andre våtmarker er restaurert (fra kapittel 3.1.4.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Myrer og andre våtmarker er restaurert til en tilstand som gir gevinster for karbonlagring, klimatilpasning og naturmangfold.

14 000 meter grøft er tettet og 217 dekar myr er restaurert av Statsforvalteren i tråd med Miljødirektoratets plan for restaurering av våtmark i Norge i 2023. Vannet kommer raskt tilbake i de restaurerte myrer (i løpet av timer). Det varierer hvor lang tid torvmosene bruker på å komme tilbake. Fuglene kan ta i bruk vannspeil umiddelbart.

3.1.1.9 Forurensning skal ikke skade helse og miljø

Krav i utslippstillatelser og tilsyn vil på sikt medføre at miljøtilstanden opprettholdes og/eller bedres. Pr i dag har vi ikke målbare resultater og mye av dette skyldes av kunnskapsgrunnlaget ikke er oppdatert eller tilstrekkelig. For å bedre dette er vi avhengig av å få midler til overvåking. Flere kommuner tillater fremdeles påslipp fra industrien uten at renseanleggene har tilstrekkelig kapasitet, men de tar nå etter hvert tak for å sikre påslippsavtaler. Selv om vi oppdaterer gamle tillatelser og gjennomfører tilsyn er akvakulturnæringen en næring som overgår alle andre i mengde utslipp og som lokalt gir utfordringer. Dette sammen med nytt regelverk, gjør at vi er bekymret for utviklingen i forurensningssituasjonen langs kysten.

Forurensningskilder fra overgjødsling (fra kapittel 3.1.4.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Forurensningskilder som skaper eutrofiering, er godt regulert.

SFTL har startet arbeidet med vurdering av innføring av forskrift om regionale miljøkrav. Innledningsvis har vi jobbet med å skaffe oversikt over hvilke jordbruksarealer som brukes til hva. Denne oversikten vil gi oss kunnskap om hvorvidt årsaken til for stor næringstilførsel i vannforekomster med mindre enn god økologisk tilstand skyldes avrenning fra korn-, eng eller radkulturarealer. Kunnskapen vil gi grunnlag for å velge ut riktig tiltak i de områder som det er aktuelt å innføre regional forskrift.

Vi mener at informasjon til næringa om tiltak for å redusere avrenningen til vassdrag også er et viktig tiltak i dette arbeidet. Her har vi i 2023 vært enda tydeligere på viktigheten av å iverksette tiltak for å redusere avrenningen fra jordbruket. Dette har vi sett god effekt av. Samtidig har nok økte satser hatt betydning for disse ordningene.

Vinteren 2023/24 vil 58,6 % av kornarealet i Trøndelag ligge i stubb over vinteren. I tillegg er 1,9 % direktesådd høst Korn. Vi registrerer også betydelig økning i grasdekte vannveier og noe økning i grasdekte kantsoner.

I Orkland kommune førte tilsyn på en næringsmiddelbedrift, som ikke hadde utslippsavtale med kommunen, til at kommunen satte avløp på dagsorden og besluttet å bygge nytt avløpsrenseanlegg.

Ut over dette har vi gitt en ny utslippstillatelse på avløp, men uten krav om nitrogenfjerning.

Vi ønsker ikke akvakultur inne i fjordene våre, spesielt terskelfjorder. I Inderfolda har vi nå fått regulert utslipp fra akvakultur slik at resipientens bæreevne ikke overskrides. Dette forventer vi vil gi bedring i bunnvann og tilstand i vannmassene.

Totalt sett er vi veldig usikre på om utslipp fra akvakultur er godt nok regulert. Utslipp fra sjøanleggene er enorme. Store landbaserte anlegg, som er under bygging, vil gi store utslipp. Selv om vi regulerer utslippene, så er selve utslippene store sammenlignet med annen industri og avløpsanlegg. Vi har derfor gitt tillatelser trinnvis slik at vi kan få bedre kontroll med påvirkninger og eventuell overgjødsling. Her trenger vi flere nasjonale føringer.

Store vegprosjekt er regulert i tillatelser. Dette mener vi er viktig og vi ser at dette er nyttig da vi får melding om avvik og at disse stort sett blir fulgt opp. Enkelte steder er tiltakene imidlertid så teknisk utfordrende at inngrep vil påvirke natur og miljø på tross av god dialog og gitte tillatelser.

Alle kilder som kan føre til eutrofi er imidlertid ikke tilstrekkelig regulert, men vi oppdaterer gamle tillatelser etter hvert og stiller krav til overvåking og oppfølging av miljøtilstanden.

Vi har gjennom vannforvaltningsplanene fokus på tiltak der Statsforvalteren er virkemiddeleier. Det er behov for ytterligere gjennomgang av dette, opprydding i databasen og følge opp med kravstilling i aktuelle saker. Effekten av arbeidet er miljøforbedring gjennom at det stilles krav om tiltak, samt et forbedret kunnskapsgrunnlag om vann i Trøndelag.

Vannforvaltningsplaner

Tema	Hvor mange vannforekomster vil nå miljømålene, innen gitte frister	Hvor mange vannforekomster vil ikke nå miljømålene, innen gitte frister	I hvor mange vannforekomster er det fastsatt regionale forskrifter for å nå målene	I hvor mange vannforekomster har SF vurdert å innføre regionale forskrifter
Antall	4 203	180	0	0

Oppdaterte tillatelser (fra kapittel 3.1.4.4.2.1 i TB)

Rapportere på

En større andel av virksomhetene i fylket som er omfattet av EUs industriutslippsdirektiv, har oppdaterte tillatelser i tråd med Best Available Techniques (BAT)-konklusjoner

Arbeidet med implementering av BAT-kravene i tillatelser har ført til strengere og mer like tillatelser. Virksomhetene får bedre kontroll på utslippene og redusert forurensning. Det er positivt at alle behandles likt og det medfører at det stort sett er enklere å få gehør for arbeidet. Vi har også sett at flere bedrifter blir opptatt av å redusere avfall og få mer fokus på å ikke bruke kjemikalier. Vi arbeider kontinuerlig med dette og forventer at de fleste skal komme i mål innen fristene. En utfordring her er at ikke alle har hatt forståelse for dette arbeidet og har hatt stor tiltro til at bransjeforeningene skal «rydde opp».

STS: Vi har bedt en bedrift om å komme med en BAT-vurdering, men det vi fikk var ufullstendig. Bedriften har derfor fått ny frist tidlig i 2024. Vi forventer at tillatelsen blir gitt innen fristen.

FMP: Her har vi en bedrift som har fått frist til februar 2024 med å sende inn BAT-vurdering. Også her forventer vi å nå fristen.

FDM: Vi har seks bedrifter som har fått tillatelse. Tre bedrifter, alle lakseslakteri, har søkt om unntak. En bedrift har ikke søkt ennå, men vi har purret på dem flere ganger. Bedriften har ikke forståelse for dette og mangler sannsynligvis både kompetanse og økonomi. Vi har tre bedrifter som har fått utsatt frist til 2025 i samråd med Miljødirektoratet og en har fått frist til 2026. En bedrift har sendt inn alle nødvendige dokumenter og er klar til behandling. Den vil bli ferdigstilt i 2024.

IRPP: En tillatelse er gitt her.

WT: Seks avfallsanlegg har fått tillatelse. Sju anlegg som mellomlagrer farlig avfall er pga ressursituasjonen og mange andre søknader, ikke prioritert for oppdatert tillatelse pr i dag. Et stort sorteringsanlegg tilhørende Trondheim kommune, et anlegg som behandler klorparafininduer på Stjørdal og Ecopro AS (biogassanlegg) på Verdal er klar til behandling og vil få tillatelse i 2024.

3.1.1.10 God økonomiforvaltning i kommunene

Det generelle bildet er at det er god økonomisk kontroll i de fleste kommunene, samtidig som vi ser at økonomien er krevende og sårbar i flere kommuner grunnet kostnadsvekst og renteøkninger.

SF vurderer fortløpende alle kommunene i fylket gjennom arbeidet med *Kommunebildet*. Kommuneøkonomien overvåkes ved analyse av nøkkeltall fra KOSTRA og ved årlig gjennomgang av bunnlinjekontroll av budsjetter/økonomiplan og årsregnskap. Vi bistår kommunene med størst behov ved å anvende en risikobasert tilnærming hvor vi kategoriserer kommunene i tre ulike risikonivå.

Flere kommuner har utfordringer knyttet til endringer i demografi og nødvendige strukturendringer, samt at de små kommunene har utfordringer med fagkompetanse. Vi har i 2023 identifisert kommuner med sårbar økonomi som vi har prioritert i vårt veiledning- og oppfølgingsarbeid. I tillegg har vi også hatt dialog med små sårbare kommuner om deres særskilte utfordringer. Økonomisk stilling blir generelt vektlagt i skjønnsstillingen, men for 2023 har vi ikke tildelt skjønnsmidler begrunnet med økonomisk ubalanse i enkeltkommuner.

Enkeltkommuner er fulgt opp av SF gjennom møter med kommunedirektør og økonomisjef og gjennom presentasjoner i formannskap, kommunestyre og kontrollutvalg. I tillegg har vi faste kontaktpersoner hos oss som har hatt tettere dialog med enkeltkommuner.

Ut over dette er kommunene generelt fulgt opp ved veiledning både gjennom brev, vårt fagnettverk, KOMØKforum, og ved deltagelse i møter. KOMØKforum er en fysisk samling over to dager hvor vi inviterer alle økonomisjefer, med medarbeidere, i kommunene i Trøndelag. Dette er en god måte for SF å nå ut til alle med nyheter og dagsaktuelle tema. Deltakerne får også etablert et godt faglig nettverk hvor de kan dele erfaringer og søke råd.

Videre har SF besvart innkomne spørsmål fra kommunene og deltatt på kurs- og konferansevirksomhet, herunder digitale møter i forbindelse med statsbudsjett og kommuneproposisjon.

Generelt er vår erfaring at det kommer forespørsler om støtte og bistand særlig fra de mindre kommunene.

God oppfølging av kommuner som er i eller står i en situasjon der de kan komme i ROBEK (fra kapittel 3.1.5.1.1.1 i TB)

Rapportere på

God oppfølging av kommuner som er i eller står i en situasjon der de kan komme i ROBEK.

Vi følger godt med på den økonomiske utviklingen i våre kommuner, og for tiden er det tre kommuner som utmerker seg negativt som vi følger opp. For kommuner i en krevende økonomisk situasjon legger vi stor vekt på veiledning og tett oppfølging for å bidra til at ingen kommuner kommer i ROBEK. Eksempel på dette er at vi:

- deltar i formelle fora som budsjettsamlinger, i kommunestyremøter og i formannskapsmøter.
- sender formelle brev med veiledning og ved behov for avklaringer.
- gjennomfører møter med enkeltkommuner har uformell jevnlig kontakt ved mail, telefon osv.
- formidler kommunelovens krav til økonomisk styring planlegging og god praksis på kurs, konferanser og nettverk rettet mot politikere, rådmenn og økonomisjefer/medarbeidere.

Med dette har vi medvirket til å øke kunnskapsgrunnlaget til kommunene. Vi har også bidratt til at administrasjon og politikk har fått et felles virkelighetsbilde. Vi vurderer at dette er avgjørende for at kommunen skal ta viktige og gode grep for å komme i økonomisk balanse.

I våre retningslinjer for skjønnsstilskudd, viser vi til at skjønnsmidler kan bli gitt til kommuner i ROBEK og andre kommuner i økonomisk ubalanse. Kommunene som tildeles skjønnsstilskudd på grunn av økonomisk ubalanse, forplikter seg til en tiltaksplan for å komme i økonomisk balanse. I 2023 ble det ikke gitt skjønnsmidler på dette grunnlaget. Generelt legger vi vekt på økonomisk stilling og behov ved tildeling av skjønnsmidler.

Redusert merforbruk i kommuner som har slitt med store underskudd over tid. (fra kapittel 3.1.5.1.1.2 i TB)**Rapportere på**

Redusert merforbruk i kommuner som har slitt med store underskudd over tid.

Det er ingen kommuner i Trøndelag som har merforbruk, eller som har slitt med store underskudd over tid.

Kommunene skal aktivt bruke KOSTRA-data i styring av kommunene (fra kapittel 3.1.5.1.2.1 i TB)**Rapportere på**

Kommunene skal aktivt bruke KOSTRA-data i styring av kommunene.

Statsforvalteren har gjennom flere år aktivt benyttet KOSTRA-data som grunnlag for dialog med kommunene, så også i 2023. Vi vil her særlig nevne vår bruk av KOSTRA-data i våre kommunebilder og i våre presentasjoner av status i fylket. Vi må også trekke fram samarbeidet med fylkeskommunen om Trøndelag i Tall.

Gjennom aktiv bruk og synliggjøring av KOSTRA-data har vi bidratt til å gjøre KOSTRA mer kjent og lettere tilgjengelig, og anser dette som ett av de viktigste tiltakene for å bedre kvaliteten i tallene. I møter med kommunene har vi også vist til KOSTRA forskriften og KOSTRA-veilederen, og oppfordret kommunene til å sette seg inn i disse. Vi vil fortsette å arbeide målrettet med å informere og oppfordre kommunene til å bruke KOSTRA aktivt som et kunnskapsgrunnlag for videre utvikling.

Vi ser av vår gjennomgang av kommunenes budsjett og økonomiplaner at kommunene aktivt bruker KOSTRA-data som styringsverktøy. Ved vår gjennomgang av budsjett og økonomiplan for 2023 har vi funnet at kommunene aktivt benytter økonomiske nøkkeltall, informasjon om demografi, kommunale tjenester mm. I tillegg har de fleste kommuner vedtatt måltall som styringsverktøy, og knyttet dette opp mot nøkkeltall i KOSTRA.

3.1.1.11 Økt verdiskaping i landbruket og landbruk over hele landet

I Trøndelag er 64% av foretakene våre foretak med grovfor. Dette betyr at også utmarka vår er en vesentlig del av ressursgrunnlaget i fylket. Landbruksavdelinga vil helt kart jobbe for at også dette arealet skal kunne utnyttes til matproduksjon i all overskuelig framtid.

Trøndelag har godt over 23 % av all matproduksjonen i Norge. Vi bor midt i matfatet der vi har et veldig godt samspill mellom de som produserer volum og de som produserer i mindre skala og får til spesialiteter.

Pr. i dag har Trøndelag som eneste fylke i landet komplette verdikjeder innen jord, skog, reindrift og havbruk. Vi ser imidlertid at dette ikke er noe vi kan ta for gitt, og SF vil bidra for å synliggjøre viktigheten av å beholde dette i fylket. Videre er vi bekymret for overgangen fra bås til løsdrift på melk, og om vi klarer å opprettholde både antall bruk og volum i denne sektoren. Det er også et spørsmål om vi klarer å opprettholde oppdrett av slaktekylling i norddelen av fylket i tida framover.

Verdiskaping (fra kapittel 3.1.6.1.1.1 i TB)**Rapportere på**

God ivaretagelse av nasjonale mål og regionale strategiske føringer

Statsforvalterens innsats i partnerskapet:

Gjennom 2023 har det vært tre møter i Regionalt landbruksforum, et forum som statsforvalteren har ledet. Partnerskapets Handlingsplan for landbruket i Trøndelag (2022 – 2025) er fulgt opp og nye tiltakspunkt for videre utviklingsarbeid er utarbeidet. Landbruksforum fikk i 2023 utarbeidet et Kunnskapsgrunnlag for trøndersk landbruk som gir en oversikt over økonomisk verdiskaping og sysselsetting med basis i landbruket.

Statsforvalteren deltar for å mobilisere til utviklingsarbeid og er med i vurderingen av søknadene til fylkeskommunenes RT og RK-midler.

Statsforvalteren deltar aktivt på aktuelle møteplasser og strategiarbeid i regi av fylkeskommunen. Vi deltar i samhandlingsforum for reiseliv, styringsgruppa for kompetansenettverket for lokalmat og er fast medlem i fylkeskommunens Næringspartnerskap.

På saksbehandlernivå har Statsforvalteren jevnlig møter med IN og FK i Trøndelag.

Statsforvalteren deltar i en rekke prosjekter i regi av partnerskapet. Velg Melk-prosjektet ble avsluttet i 2023, men arbeidet med en form for videreføring har allerede startet opp. Inkubatorprogrammet Markedshager i Trøndelag er nå inne i sin fjerde runde. Vi deltar i prosjektet Bærekraftige menyer i offentlige kjøkken i Trøndelag. Andre tiltak Statsforvalteren har deltatt i er revidering av Trøndersk Matmanifest, interregprosjektet SYSTER, Dyrevelferdsprosjektet i regi av Trøndelag Bondelag, Inn på tunet-prosjekt i regi av Inn på tunet Norge SA i lag med Møre og Romsdal,

arbeidsgruppe for Oste-VM 2023, IGW 2023 og forberedelser til IGW 2024. Statsforvalteren har også deltatt aktivt i arbeidet i partnerskapet med å utvikle en Bærekraftsplakat for Trøndersk landbruk som skal bidra til konkrete tiltak for å fremme bærekraft på gårdsnivå

Utfordringer statsforvalteren ser for å sikre tilstrekkelig måloppnåelse:

Statsforvalteren må sikres nok ressurser for å være en god medspiller i det regionale partnerskapet for næringsutvikling. Statsforvalterens landbruksfaglige kompetanse og tette samarbeid med kommunal landbruksforvaltning er en forutsetning for utviklingsarbeid i landbrukssektoren.

For reindrift er det skrevet inn lengre ned i årsrapporten.

Tilfredsstillende foryngelse etter all hogst innen tre år etter hogst (fra kapittel 3.1.6.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Kommunenes arbeid med tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst er fulgt opp

SF følger opp disse kontrollene gjennom kommunedialogen flere ganger i året og i egne brev til kommunene. For foryngelseskontrollen har vi valgt å lage retningslinjer for gjennomføringen med 4 ulike frister.

I år har vi i tillegg til løpende oppfølging, sendt brev til samtlige kommuner med status over foryngelseskontroll, resultatkartlegging og NMSK kontroll, der kommuner med mangler i NMSK kontroller kan bli fulgt opp gjennom egne forvaltningskontroller. Tiltaket har også i 2023 gitt god effekt.

I 2023 har vi god måloppnåelse, ved årsskiftet:

All resultatkartlegging 150 felt er gjennomført.

I foryngelseskontroll er det 2 felt som ikke er gjennomført. I tillegg er det h.h.v. 7 og 6 lokale felt som har status "Skal kontrolleres" og "Videre oppfølging".

I tillegg er det gjennomført 300 tilskuddskontroller noe som er ca 15% av alle saker som har mottatt tilskudd i 2023.

I forhold til tabellene under er det lite hensiktsmessig med resultater pr 30/11, når kommunenes frist for ferdigsstilling er 1/1. Det er først ved årsskiftet det kan gis et riktig bilde av gjennomføringen og om effekter av kontrollene.

For 2024 planlegger vi å ha en like tett oppfølging av kommunens kontrollarbeid som i 2023.

Vi ønsker vider å bidra til at kontrollene kan bedres og effektiviseres, bl.a. gjennom uttesting av drone i resultatkartleggingen.

Det viktigste tiltaket med hensyn til å sikre tilfredsstillende foryngelse er at alle hogster i Norge kartfestes og gjøres tilgjengelige for forvaltningen. Dette arbeidet må forseres med tanke på etablering av nasjonal løsning.

Foryngelse etter hogst (opplæring)

Betegnelse på rapporteringskrav	Uttrekt antall felt/kontrollfelt	Antall sluttført pr. 30.6	Antall sluttført pr. 30.11	Antall ikke påbegynt 30.11	Antall med tilfredsstillende foryngelse pr. 30.11
Resultatkartlegging	150	36	138	12	117
Foryngelseskontroll	225	99	201	24	117

Ved årsskiftet er all resultatkartlegging gjennomført. For foryngelseskontroller er det 2 felt som ikke er gjennomført. I tillegg er det 7 og 6 lokale felt som har h.h.v. status "Skal kontrolleres" og "Videre oppfølging". I tillegg er det gjennomført 300 tilskuddskontroller noe som er ca 15% av alle saker som har mottatt tilskudd i 2023

Foryngelse etter hogst (gjennomføring)

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall fellesmøter med kommunene	Antall møter/befaring med enkeltkommuner
Gjennomførte tiltak og aktiviteter foryngelse, 2023	4	0
Effekt av gjennomførte tiltak (høy/middels/lav)	Høy	Liten
Planlagte tiltak og aktiviteter foryngelse, 2024	4	1

Det planlegges kontroll av kommunens tilskuddskontroll gjennom forvaltningskontroll

Tilskuddsordningene i skogbruket (fra kapittel 3.1.6.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Kommunene forvalter de økonomiske virkemidlene i skogbruket effektivt

Kommunene forvalter to økonomiske tilskuddsordninger i skogbruket. I denne rapporteringen kommenterer vi disse ordningene med vekt på de tre rapporteringskravene i tabellen nedenfor. Når det gjelder tabellene nedenfor har vi begrenset mulighet til å svare korrekt på disse. Vi gjennomfører

forvaltningskontroll av et utvalg kommuner hvert år, vi kan ikke med sikkerhet si hvordan forvaltningen har vært i de andre kommunene. Det er også slik at det alltid er mulighet for forbedringer i både forvaltning og resultatoppgjør i en kommune. Tabellene må derfor fylles ut på bakgrunn av en ren skjønnsmessig vurdering. Derfor stiller vi oss undrende til nytten av denne type rapportering.

Infrastruktur:
Etter en lang og målrettet satsing på skogsbilveier i fylket har vi mange søknader om tilskudd til skogsveg i fylket. Det er derfor knapphet på midler. Vi har lyktes med å få til et regionsamarbeid mellom kommunene om disse vegmidlene. På grunn av stor etterspørsel er det de beste vegprosjektene som får støtte. Tilskudd til veg fungerer slik sett bra, men våre forvaltningskontroller avdekker at dette er et komplisert saksfelt som få kommuner har mengdetrening i. Derfor finner vi en del feil og mangler i saksbehandlingen. Slike mangler kan medføre at feil prosjekt får støtte eller feilaktige utbetalinger. Vår største utfordring for å få bygget flere veger er knapphet på midler.

Kommunene prioriterer noe midler til driftstilskudd i vanskelig terreng. Vi har store volum i bratt terreng som krever taubane. Her lykkes vi dårlig fordi vi mangler entreprenørkapasitet på taubane. De store taubaneentreprenørene i landet prioriterer områder av landet med mer volum pr dekar enn vi har i skogliene i Trøndelag. Vi har svært liten lokal taubanekapasitet i Trøndelag.

Statsforvalteren i Trøndelag planlegger å opprettholde satsingen på skogsveg gjennom skogsatsing Trøndelag. Vi jobber med å få på plass et ressurskartleggingsprosjekt som skal vise hvor skogen står. Prosjektet vil både kunne synliggjøre hvor store ressurser som står i bratt terreng og hvor skogen faktisk står. Dette håper vi på litt lengre sikt kan resultere i en økt satsing på hogst i bratt terreng.

Skogkultur:
Omfang ligger på samme nivå som tidligere. Det er en veldig stor andel av ungskogpleiesakene som behandles i løpet av de siste 14. dagene av budsjettåret. Dette er uheldig i forhold til å kunne planlegge og omfordele midler og i forhold til å få gjennomført tilskuddskontroller.

Økonomiske virkemidler i skogbruket (forvaltning)

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall kommuner i fylket	Tilfredsstillende (antall kommuner)	Med mulighet for forbedringer (antall kommuner)
Infrastruktur (skogsseier mm)	38	19	19
Skogkultur	38	35	3
Miljøtiltak	1	1	37

Våre forvaltningskontroller synliggjør feil og mangler i saksbehandlingen, spesielt for skogsseier som er et komplekst fagfelt med relativt få saker. Vi foretar forvaltningskontroller av et utvalg kommuner. Under årets vegkontroller var forvaltningen utilfredsstillende for begge, så vi anslår at halvparten av kommunene har forbedringspotensiale i denne type saksbehandling. Vurdering av skogkultur er gjort med bakgrunn i tilfredsstillende tilskuddskontroll registrert i øks. Vi opplever tabellen uten nærmere spesifisering og forklaring som vanskelig å forholde seg til. I Trøndelag var det bare to miljøtiltakssaker i 2023. Vi har derfor ikke grunnlag for å vurdere de andre kommunene.

Økonomiske virkemidler i skogbruket (resultatoppgjør)

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall kommuner i fylket	Tilfredsstillende (antall kommuner)	Med mulighet for forbedringer (antall kommuner)
Infrastruktur (skogsseier mm)	38	30	8
Skogkultur	38	5	35
Miljøtiltak	38	1	37

En del kommuner gjør lite for å få bygd skogsseier. Alle kommuner har behov for mer ungskogpleie

Økonomiske virkemidler i skogbruket (gjennomføring)

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Tiltak økonomiske virkemidler skogkultur	Årlig gjennomføres en del oppsøkende virksomhet knyttet til ungskogpleie dels gjennom Skogsatsing Trøndelag og dels gjennom lokale pådrivere. Resultat av dette og gjennomføringen skal evalueres med sikte på å se etter forbedringer. Statsforvalteren fordeler tilskuddsmidler ut fra innmeldt behov men også budsjettett og oppnådd aktivitet. Det gis anbefalinger om tilskuddsnivå for de viktigste tiltakene. Det er noe nedgang i skogkulturaktiviteten, noe som dels skyldes tilgang på arbeidskraft. Alle større aktører sitter med ordreserver knyttet til ungskogpleie
Tiltak økonomiske virkemidler infrastruktur	Statsforvalteren i Trøndelag satser gjennom et samarbeid med Trøndelag Fylkeskommune, kommunene og Skognæringa i Trøndelag på vegplanleggere, vegpårivere og skogpårivere gjennom prosjektet Skogsatsing Trøndelag. Dette resulterer i mange gode vegprosjekter som bygges med god kvalitet. Vi har hatt veger som tema på skogfaglig samling i 2023. Neste år vil vi være med å arrangere fagsamling for skogsveg sammen med Skogkurs i Trøndelag. Vi vil legge til rette for at kommunene skal delta på dette. Statsforvalteren i Trøndelag har sammen med Skognæringa Kyst, WoodWorks og Trøndelag Fylkeskommune satt i gang et flaskehalsprosjekt for offentlige veger. Her har vi bidratt med stor arbeidsinnsats ved å definere dekningsområder med skogressurser for alle flaskehalsene. Transportøkonomisk institutt skal i 2024 beregne gevinsten av å utbedre flaskehalsene.
Tiltak økonomiske virkemidler miljøtiltak	Det er kun en av de 38 kommunene som har innvilget to saker med tilskudd til miljøtiltak. Vi er ikke kjent med at det er jobbet spesielt aktivt med å jobbe frem slike tilskuddssøknader i kommunene.

Verdiskaping i reindriften (fra kapittel 3.1.6.1.3.1 i TB)

Rapportere på

Virkemidler og tiltak bidrar til å nå de reindriftspolitiske målene

For reindriftsområdet har det i 2023 vært begrenset fokus på målsetningen om økt verdiskaping foruten ordinær forvaltning av relevante lover og forskrifter.

Ser vi nærmere på ressursregnskap for reindriftsnæringa, som er en årlig rapport om ressursituasjonen, belyser den forhold som er knyttet til beitegrunnlag, reintall, flokkstruktur, produksjon og tap. Resultatet her indikerer at det skapes en stor andel reinkjøtt i vårt område, spesielt i gamle Sør Trøndelag/Hedmark RBO og hos reinlagene. Også godt dokumentert i SINTEF-rapporten om *Verdiskaping og ringvirkninger av landbruksbasert næring i Trøndelag*. SFTL jobber daglig med å redusere omfanget av tapte beitearealer gjennom vårt areal- og planarbeid. I tillegg holder vi oversikt over reintallet gjennom søknadsbehandling. Vi er i dialog med rovviltforvaltningen om konsekvenser og mulige tapsforebyggende tiltak for å redusere tapsskadeomfanget. Også andre tap relatert til sykdom og dyrehelse, er vi i jevnlig dialogmøter med Mattilsynet om. Vi ser det som vanskelig for næringa å øke verdiskapinga og få økonomisk bærekraftig reindrift med så store tapsprosjenter.

Konkret på reindriftsfaglige tema som optimalisering av flokkstruktur og effektiv produksjon, foretar vi i mindre grad veiledning på. Dette er temaer vi ser at næringa lider av å ikke ha et system for veiledning og rådgivning innenfor. Dette ble løftet inn i det nasjonale prosjektet for økt samhandling og dialog innen reindriftsforvaltningen samt i årets reindriftsforhandlinger. Vi forventer at det gir positive resultater.

Økt verdiskaping utover kjøttproduksjon i reindrifta: «Ut på Vidda» går sin gang og det fungerer med SFTF som prosjektleder. En ser at motivasjonen for de som driver i Trøndelag i større grad er formidling omkring reindriftsnæringa og den samiske kulturen, enn inntjening.

Formidling av muligheter for økt verdiskaping innen reindriftsnæringa og næringer relatert til reindrift, orienteres det om både på dialogmøtene/førslaktemøtene og nyhetsbrevene som avdelingen sender ut til utøvere og kommuner i Trøndelag ca hver måned. Det ble arrangert reindriftskonferanse i 2023 for alle utøvere og flere distriktsledermøter hvor relevante tema ble drøftet.

For å bedre måloppnåelsen er det nødvendig at vi som er førstelinjemyndighet og har daglig kontakt med reindriftsutøvere, blir tatt med på de satsingene som omhandler økt verdiskaping i form av større slaktevolum, økt videreforedling og markedsføringsarbeid.

3.1.1.12 Bærekraftig landbruk

Reindrift

For reindriftas distrikter varierer måloppnåelsen i regionen på de tre bærekraftsmålene som er satt i Meld.st. nr 32 (2016-17). Distriktene har i stor grad gode beiteforhold, men noe varierende ressursutnyttelse og tilgang på slaktedyr av god kvalitet. Årsakene til redusert økologisk bærekraft ligger i stor grad i utenforliggende årsaker som økt ferdsel og utbygging/tiltak i viktige beiteområder samt økende og jevnt over stort rovdryppress. Redusert slaktekvantum og reduserte muligheter for optimal flokkstruktur, gir igjen utilstrekkelig livsgrunnlag og dermed redusert økonomisk bærekraftig drift. I sum bidrar igjen dette til reduserte muligheter for ivaretagelse av den familiebaserte reindriften og dermed negativ kulturell bærekraftig drift.

SFTL har påpekt gjennom innspill til reindriftsforhandlingene og i møter med direktorat og departementer utfordringer reindrifta har med bærekraften over tid. Utviklingen er ikke lystig i enkelte distrikter, der det har vært tilnærmet null slaktning de siste 3-5 årene. SFTL har særskilt vurdert bærekraften i Fovsen Njaarke og har tett dialog med dem i utviklingen framover. Andre distrikter og reinlag har god utvikling og klarer seg tålelig godt, noe som er gledelig.

SFTL har tidligere spilt inn til LMD behov for utarbeidelse av indikatorer som ikke er godkjent enda. SFTL lager kommunebilder på de ulike fagfeltene til kommunebesøk, som beskriver hvordan status er for bl.a. reindrifta i deres kommune. Og med indikatorer her, er det lettere målbart og presist framstilt for kommunene hvordan status er i deres kommune.

Landbruk eks reindrift:

Overordna måloppnåelse

Vi mener miljøvirkemidlene bidrar i retning for å nå målet om bærekraft. Dette begrunnes med at miljøvirkemidlene ivaretar kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner/-miljø, friluftsliv. De bidrar også til redusert næringsavrenning og erosjon til vann og vassdrag, redusert bruk av plantevernmidler og redusert utslipp av klimagasser til luft.

Grad av måloppnåelse

Målet om biologisk mangfold blir ivaretatt både gjennom miljøtilskuddsordningene og utvalgte kulturlandskap. Interessen for ordningene er svakt økende.

Kulturlandskap og kulturminner ivaretas i stor grad. Setersatsinga i fylket er viktig. Vi har høge tilskudd, antallet setrer i drift har gått ned, men ikke siste år. Vi tror høge tilskudd begrenser nedgangen.

Vi kommer nærmere målene om god vannkvalitet, men det blir krevende å nå målene innen frist. For mye åkerareal blir fortsatt pløyd om høsten. Landbruksavdelingen har sammen med kommunene, vannområdene og KLMI-avdelingen satt i gang arbeid for prioritering av vassdrag for økt målretting av tiltakene for bedre vannkvalitet. Det er krevende for Trøndelag at vi har mye areal som ikke er erosjonsrisikoklassifisert. Ordningene i RMP og SMIL brukes bra og øker.

Vi regner med at tapet av klimagasser og næring til vassdrag er betydelig redusert på grunn av god oppslutning om ordningene for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Fangvekstareale bør økes.

SF sitt bidrag

Statsforvalteren har sammen med partnerskapet og kommunene gjort prioriteringer som er viktige for Trøndelag. Vi mener at prioriteringene vi gjør, og ordningene vi har, gir positiv miljøgevinst og et mer bærekraftig landbruk. Vårt aktive informasjonsarbeid for kommuner, foretak og rådgivinga, for å få økt miljøinnsats, mener vi er viktig og gir god gevinst. Vårt pådriverarbeid for samarbeid mellom alle forvaltningsnivå mener vi og er viktig.

Regionale miljøutfordringer (fra kapittel 3.1.6.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Virkemidler på miljøområdet bidrar til å opprettholde kulturlandskapet og redusere miljøbelastningen fra jordbruksdriften

De økonomiske miljøvirkemidlene er laga med bakgrunn i prioriteringer i regionalt miljøprogram for Trøndelag for perioden 2023-2026.

For regionalt miljøtilskudd til jordbruket er ordningene prioritert ut fra miljøprogrammet og instruks fra direktoratet. Vi har i 2023 tatt inn to nye ordninger for jord og jordhelse med ordningene kompost og biokull og vi har styrka ordninga fangvekster ved å øke tilskuddet med over 20 %.

Vi har fortsatt stor satsing på ordninger som gir redusert avrenning til vann og redusert tap av klimagasser. Vi har for ordningene ingen jordarbeiding om høsten økt foreløpig tilskuddssats med bortimot 10 % fra 2022. Høyest tilskudd i prioriterte områder der utfordringene med vannkvaliteten er størst.

Vi har i 2023 tatt inn ordninga hekke og beiteområder for fugl. Her har vi hatt godt samarbeid med Klima- og miljøavdelinga og Birdlife med utforming av ordninga

SMIL har fortsatt stor etterspørsel etter tilskudd til tiltak for redusert tap av jord og næring til vann. Vanntiltak blir også prioritert høgt av oss og av kommunene.

For tiltak i beiteområder går nå over halvparten av midlene til elektronisk utsyr men sperregjerder og sankeanlegg har fortsatt høg prioritet. Vi mener det er rett å prioritere elektronisk utstyr høgt siden det letter tilsynet betraktelig, særlig i rovdyrutsatte områder, men også i andre områder.

Klima og miljømidlene blir i økt grad brukt til tiltak for å nå målene om bedre vannkvalitet. Dette gjelder økt satsing på informasjonsarbeid og mindre utredninger.

Dreneringstilskuddet har fått økt etterspørsel etter at satsene ble økt. For 2023 hadde vi større søkning om midler enn ramme .

Vi mener prioriteringene vi og kommunene gjør bidrar til god effekt av ordningene.

Framover ønsker vi økt bruk av ordningene for bedre vannmiljø slik at målene for god vannkvalitet kan nås.

Drenering av dyrkajord har fått økt søking, men her er det fortsatt behov. Utfordringa er at økt tilskuddssats, vedtatt i 2023, ikke er fulgt opp med økt ramme. Dersom denne ikke blir økt i 2024 forventer vi stor mangel på midler og at aktiviteten blir lavere enn tidligere og lavere enn ønska.

Arbeidet med klimaplaner går for seint, godt 220 planer på 2 år er for lite! Tilbudet om rådgiving er på plass, men etterspørselen er for liten. Vi har brukt en god del ressurser på informasjonsarbeid, men dette ser ikke ut til å være nok. Det må vurderes om tilskuddet bør økes.

Vi mener flere burde brukt ordningene ugrasharving under plantevern, men selv om vi mener tilskuddet er bra så får vi ikke særlige tilslag. Vi håper at informasjonsarbeidet vi bidrar til gjør at bruken av plantevernmidler er sterkt behovsprøvd.

Vi er fortsatt bekymra for setringa, selv med relativt høge tilskudd så ser denne ut til å gå ned, eller i beste fall har stagnert. Målet er økning i setringa.

Trøndelag har hatt nedgang i antall sau på utmarksbeite de siste årene. Dette er på linje med resten av landet. En faktor er rovdyrutfordringa som fortsatt er krevende i flere beiteområder. Den gjennomsnittlige tapsprosent for sau og lam i fylket har økt noe igjen de siste tre år etter at det i årene før gikk ned. Andre faktorer er lønnsomhet, markedet, rekruttering og framtidstro i næringa. Samarbeid gjennom organisert beitebruk har stor betydning.

Ordningene under jord og jordhelse er nye og vi forventer at det vil ta litt tid før de får særlig omfang.

Forvaltninga må fortsatt ha godt informasjonsarbeid om miljømål og miljøordningene. I informasjonsarbeidet må både forvaltning og rådgiving bidra. Alle nivå må også bli flinkere til å vise og få fram effekt av gode tiltak. Økte tilskudd vil være effektivt for økt tilslutning.

Vi mener fortsatt at dreneringsordninga bør bli et rettighetstilskudd under regionale miljøtilskudd. Dette tror vi vil øke søkinga og det vil lette forvaltninga. I tillegg vil gjennomførte tiltak komme på kart.

Virkemidler på miljøområdet (andel)

Miljøtema	Andel av de regionale miljøtilskuddene
Kulturlandskap	14 %
Biologisk mangfold	20 %
Kulturminner og kulturmiljøer	10 %
Avrenning til vann	29 %
Utslipp til luft	25 %
Jord og jordhelse	2 %
Plantevern	0 %
Miljøavtale og klimarådgiving	0 %
Sum	99 %

Miljøvirkemidlene (fra kapittel 3.1.6.2.1.2 i TB)
Rapportere på

Innholdet i miljøvirkemidlene er godt kjent for aktuelle søkere, landbrukets organisasjoner og kommuner.

Det er også i 2023 økning i antall søkere om regionalt miljøtilskudd, 3026 søknader godkjent i 2023 mot 2981 i 2022. Med ny 4-årsperiode for regionale miljøtilskudd har Statsforvalteren hatt mye informasjonsarbeid. Miljøtilskudda var tema på Landbrukskonferansen, Bu- og miljøsamlinga. Vi har også arrangert flere webinar for kommunene om ordningene. Statsforvalteren har også bidratt på fagmøter for bønder om ordningene i flere kommuner, både fysisk og digitalt.

Vi har også i 2023 delt ut kulturlandskapspris. Den hadde tema tiltak i jordbruksdrifta for bedre vann og vannmiljø.

Statsforvalteren vil fortsette arbeidet med god informasjon til kommunen for å øke deres kompetanse ved å arrangere webinar og fysiske møter. Vi vil i 2024 også bidra på møter for bønder der kommunene ønsker det.

I 2024 ønsker vi økt innsats for kompetanseheving i NLR om miljøtilskudda siden vårt inntrykk er at mange av rådgiverne der har for liten kjennskap til miljøtilskudda.

Innholdet i miljøvirkemidlene (andel)

Betegnelse på rapporteringskrav	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hvor stor en andel (%) av PT søkere søkte RMP	46	50	51	51	55	57

Innholdet i miljøvirkemidlene (vurdering)

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom RMP har vært stabilt, stigende eller synkende de siste fem år.	stigende
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom SML har vært stabilt, stigende eller synkende de fem siste år.	stigende
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom KMP har vært stabilt, stigende eller synkende de fem siste år.	stabilt
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom øvrige miljøvirkemidler har vært stabilt, stigende eller synkende de fem siste år.	stigende
Gi en kort omtale av hvordan og i hvilken grad Statsforvalteren har bidratt til å gjøre ordningene kjent.	Statsforvalteren har mye informasjonsarbeid både for kommuner, og bønder om ordningene. Informasjon gis på møter, både fysiske og digitale, og i veiledningsmateriell. I tillegg gjør NLR og fagskolene en stor innsats gjennom sitt arbeid, mye av dette finansiert gjennom klima og miljøprogrammet. Ordningene med informasjonsmateriell er også publisert på vår hjemmeside og aktuelt om ordningene blir informert om i vårt ukentlige nyhetsbrev til kommunene.

3.1.1.13 Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov

I Trøndelag hører vi ofte gode praksishistorier om ansatte i barnehagen og skolen som fremmer utvikling, læring og trivsel. Samtidig vet vi fra våre oppgaver som håndhevingsmyndighet, klageinstans og tilsynsmyndighet at det finnes eksempler på det motsatte. Oversikt over kompetansen i en organisasjon eller i et fylke, er ferskvare. Vi holder godt øye med pedagog- og bemanningsnormen, lærernormen, tilgangen på kvalifiserte lærere, og tilgangen på lærere med undervisningskompetanse i fag (GSI). Vi følger med på skoleeieres deltakelse i Kompetanse for kvalitet; kompetansesituasjonen er alltid tema i våre kommunebesøk. Vi har også gjennomført, og vil gjennomføre tilsyn med lærernormen.

Det er store forskjeller i fylket når det gjelder tilgang på lærere som oppfyller krav for tilsetning i lærerstilling i barnehage og skole, og til å undervise i fag. I noen deler av fylket er dette svært krevende – og disse kommunene/barnehagene/skolene er i tillegg svært utsatte for turn-over. Vi ser også, av tall fra BASIL og GSI, at det er en forholdsvis stor andel av spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisningen som blir gitt av assistenter, fagarbeidere og ansatte med lavere kompetanse. Ny opplæringslov gir en bedre presisering av hvilken kompetanse som kan brukes til personlig assistanse og hva som kreves av den som skal gi individuelt tilrettelagt opplæring. Vi er spent på hvordan dette vil bli håndtert. Vil kommuner ha overflødige assistenter og fagarbeidere, og mangle lærere/spesialpedagoger? Dette vil vi følge med på.

Ett av hovedmålene med kompetanseløftet er å bygge god kompetanse i laget rundt barn og elever. Sentralt i denne kompetansen er å ivareta variasjonen av forutsetninger og behov for tilrettelegging og tilpasning for å lære. Dette betinger at ansatte i hele laget har god kjennskap til læreplanens handlingsrom, men også god kompetanse i å tilpasse og tilrettelegge for alle elevgrupper. Statped har pekt på et utvalg høyfrekvente utfordringer som både sektor og UH må være beredt til å møte. Høsten 2023 gjennomførte vi en spørreundersøkelse i fylkets PP-tjenester der vi ønsket å undersøke hvilke områder skoler og barnehager etterspør bistand fra PPT. Områder som går igjen i skolene er utfordringer knyttet til atferd, samt bekymringsfullt fravær. I barnehagene er det atferd og språk som er tematikk det ønskes støtte fra PPT. Det er stort samsvar i behovene som PPT selv melder for kompetanseutvikling. Vi ønsker å følge med på hvordan sektor vil ivareta det spesialpedagogiske feltet innenfor det mer overordnede målet med inkluderende fellesskap.

Lærerutdanningene melder om lave søkertall, og stort behov for å rekruttere flere studenter til læreryrket, både i barnehage og skole. Dette er nok riktig – men vi vet at det i nær framtid også vil bli en kamp om arbeidskraft mellom alle sektorer. Det sektor burde vie oppmerksomhet, i tillegg til å rekruttere, beholde og videreutdanne, er hvordan man bruker og utvikler den kompetansen som man samlet har i organisasjonen. Dette fordrer god ledelse, både på barnehage, skole og kommunenivå.

Det er kanskje kompetansen og kapasiteten til å lede og drive lærende organisasjoner som utgjør den virkelige kvalitetsforskjellen i sektor. Hvis man skal utvikle skolen slik at elever lærer, trives og utvikler seg, må alle nivå i verdikjeden ha god kompetanse – og samarbeidet mellom disse nivåene må preges av tillit og systematikk. Det har vært et stort fokus på lærere og deres kompetanse, både gjennom videreutdanning og etterutdanning – og det er lærernes kompetanse det rapporteres på i GSI. Vi har ikke god oversikt over hvilke skoleledere som har gjennomført rektorutdanning eller annen relevant videreutdanning innenfor ledelse/skoleledelse – og for skoleeiere finnes ikke tilsvarende videreutdanning med søkelys på skoleeierskapet.

I oppfølgingsordningen vet vi at målet for deltakerperioden har vært knyttet til at kommunene skal utvikle kompetanse og kapasitet til å drive kvalitetsutvikling. Dette har vi gjort forsøk på å oppnå gjennom å rekruttere egnede veiledere som kan støtte kommunene i akkurat dette. Her er vi mange statsforvaltere som improviserer og prøver oss fram. Her mener vi at Staten bør ha en tøffere strategi. Vi viser blant annet til anbefalingene i rapporten «En skole for vår tid».

Kompetansetiltak i partnerskap med UH (fra kapittel 3.1.7.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Kommuner og fylkeskommuner utvikler og gjennomfører kompetansetiltak i partnerskap med UH.

Statsforvalteren i Trøndelag erfarer at Rekom-arbeidet har fått godt fotfeste i sektor. Det er mye bra arbeid som gjøres, positive partnere som støtter hverandre til det beste for barnehagene og dermed barna i vårt fylke.

Vi er avhengig av en aktiv UH som er relevant og kan tilby det som barnehagene har behov for, og her bidrar våre lokale UH-er som stødige partnere. Vi ser at Dronning Maud Minne høgskole (DMMH) har større kapasitet enn Nord universitet, da de setter av mer ressurser til arbeidet. Vi opplever at Nord universitet bidrar på en god måte med de ressursene de har. Vi erfarer av partnerskapene utvikler seg i riktig retning, fra bestiller-utfører, til å se på behov sammen.

Vi har ikke lagt skjul på at partnerskaps-ideen har utfordret sektor og UH, men – vi ser nå at arbeidet har begynt å få et bedre rofeste. Langsiktige kompetanseutviklingsplaner er på plass i mange kompetansenettverk. Dette har skapt en god forutsigbarhet for både for skoleeiere og UH i disse partnerskapene.

Kontinuitet er et suksesskriterie, så der det er god flyt i de regionale kompetansenettverkene når de lettere mål om involvering og godt partnerskap via god langsiktig planlegging. I begrepet kontinuitet legger vi at det er stabilitet blant aktørene i samarbeidsforum, at vi holder på samme organisering og har tydelige og gode styringsdokument, som mandat for samarbeidsforum (der det er tydelig hvilken rolle aktørene har) overordnet langsiktig plan (som beskriver innretning, forvaltning og saksgang). I tillegg har vi 2 fellestiltak, og det er MIB (menn i barnehagen) og Samisk språk og kultur (her har vi en egen langsiktig plan), med egne arbeidsgrupper knyttet til begge tiltakene.

Vår erfaring er at samarbeidsforum og kompetansenettverkene lykkes spesielt godt med å samskape og utvikle tiltak i samarbeid med de nasjonale sentrene i Trøndelag. Vår oppfatning er at dette i hovedsak skyldes at disse er mer praksisnær og har en annen rigg enn UH generelt.

Årsaken til den positive utviklingen vi ser i deler av Trøndelag, mener vi blant annet skyldes at samarbeidsforum hvert år tildeler midler direkte til UH for å sikre partnerskap med eierne. Rollen kalles utviklingspartner. Denne rollen innebærer at det utvikles et langsiktig samarbeid med de enkelte kompetansenettverkene i analyse, prioritering, planlegging og evaluering/rapportering. Partnerskapsrollen må relateres til hele verdikjeden; fra kommunenivå, til skolenivå – og helt ned i klasserommet.

Like viktig for den positive utviklingen relatert til virksomme partnerskap, er at noen kompetansenettverk har en sterk regionstruktur og regionidentitet, og at de har en dedikert utviklingsveileder som støtte for eierne.

Utviklingspartnerne i de best fungerende partnerskapene, er i dag godt kjent med nettverkens pågående arbeid, og styrker og utfordringer i nettverkens virksomheter. Vi har jobbet mye med rolleforståelse og forventningsavklaringer omkring ansvar og oppgaver.

I løpet av februar vil vi i Trøndelag publisere en rapport der ei forskergruppe har sett nærmere på hvilke betingelser som må være på plass i et partnerskap mellom UH og kommune. Rapporten peker på hvilke betingelser som må være på plass dersom partnerskap skal bli virksomme. Den viser blant annet til betydningen av å ha fleksible strukturer, kontinuerlige forventningsavklaringer, begrepsavklaringer og restarter. Dette på bakgrunn av turn-over, utskiftninger og variasjon i deltakelse. Organisasjoner er ikke stabile. Det som er forutsigbart, er at ingenting er forutsigbart. Da må man planlegge for dette. En annen erkjennelse er at kapasitet ikke kan bygges fra utsiden.

Det planlegges ei bok som skal utgis til høsten som har arbeidstittelen «Å lede i partnerskap». Etter all sannsynlighet vil erfaringene fra modellen for oppfølgingsordningen i Trøndelag, bli viet et kapittel i denne boka.

Midlene som tildeles direkte til UH skal sikre kapasitet til å samarbeide med alle nettverk på eiemivå. I tillegg skal midlene sikre kapasitet til intern samordning, og interne læringsprosesser som fremmer det doble formålet med ordningene. For nettverkene er det avgjørende at tiltak på tvers av ordninger (inklusive oppfølgingsordningen), fellestiltak og lokale tiltak i Dekom, blir sett i sammenheng. Kompetansenettverkets UH-partner har god oversikt over kostnader knyttet til kompetansetiltak.

Utviklingspartnerne bidrar til å identifisere om det finnes relevante kompetansemiljø i egen institusjon som kan bidra inn i ulike kompetansetiltak. I arbeidet med beslutningsgrunnlagene for 2024, ser vi nå at kompetansenettverkene har vært i tett dialog for å inngå avtaler/estimere kostnader med aktuelle UH-miljø før beslutningsgrunnlagene sendes til samarbeidsforum.

Til tross for en betydelig bedring i partnerskapsarbeidet er vi bekymret for at det oppstår strekk i laget mellom kompetansenettverkene. Dette skyldes ulik organisering og kapasitet mellom universitetene, noe som fører til at kompetansenettverkene får ulik støtte fra UH. I tillegg peker vi igjen på forskjellen mellom kompetansenettverk som har en sterk regionstruktur og -identitet, og at de har en dedikert utviklingsveileder som støtte for eierne. Da blir det ekstra viktig at UH bidrar til å utjevne forskjellene og ikke forsterker dem. Denne utfordringen vier vi stor oppmerksomhet – og har tett dialog med UH.

Statsforvalteren vil derfor igjen understreke at tilskuddsordningen baserer seg på en forventning om at UH er en aktiv part, men at dette forutsetter en velvillighet fra UH. Vi ber igjen om at Kunnskapsdepartementet gir tydelige styringssignaler i sine oppdrags- og tildelingsbrev til UH.

Vi ser også at UH i stadig større grad bidrar til å støtte skoler som lærende organisasjoner; ikke bare bidrar på fagområder og tematiske områder der sektor har et behov. Et partnerskap, med kollektive prosesser, betinger at UH kan arbeide prosessuelt. I enkelte fagmiljø, og i noen nettverk, henger man nok fortsatt litt igjen i gamle forståelser omkring bestiller/tilbyder.

Tiltakene i Kompetanseløftet sees i et tverrsektorielt perspektiv (fra kapittel 3.1.7.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Tiltakene i Kompetanseløftet sees i et tverrsektorielt perspektiv hvor PP-tjenesten og andre relevante støttetjenester er inkludert

Både PPT og andre relevante støttetjenester er inkludert i tiltakene som planlegges og gjennomføres i Kompetanseløftet. Dette ser vi i kompetansenettverkens beslutningsgrunnlag, behovsmeldinger og i langsiktige kompetanseutviklingsplaner.

PPT har en nøkkelrolle i Kompetanseløftet – og blir i Trøndelag sett som en relevant samarbeidspartner for barnehager og skoler. For små tjenester kan forventningen om å delta i mange tiltak og på mange arenaer, utfordre deres kapasitet.

I Trøndelag har vi fra oppstarten av Kompetanseløftet valgt å ha felles satsinger på områder der det er felles kompetansebehov. Så godt som alle PP-tjenester har gjennomført opplæring i refleksjonsverktøyet Inkluderingsanalysen – og nå skal dette tiltaket videreføres i tiltaket Inkluderende praksis i barnehager og skoler. PPT er, sammen med skoler og barnehager, primærmålgruppe for videreutviklingen av dette fellestiltaket. UH-partnerne i fellestiltaket er sentrale samarbeidspartnere for PPT-ledernettverket i Trøndelag.

Vi merker også på henvendelser vi får, knyttet til veiledning innenfor regelverket, blant annet i ny opplæringslov, at det i større grad tenkes at samarbeid på tvers er naturlig – og at PP-tjenesten ikke er en aktør som legges til i siste fase av et tiltak eller prosjekt.

I to av elleve nettverk er det iverksatt utviklingstiltak som omfatter SFO. Fagarbeidere og assistenter i skole og SFO omfattes lite i kompetansetiltak – og de deltar sjelden i samarbeidstid i skolen. De utgjør likevel en viktig del av laget rundt barn og elever – men har ofte den laveste kompetansen.

PPT er i front – og det har de vært helt siden inntoget av Kompetanseløftet. Vi har tett og jevnlig dialog med PPT-ledernettverket, og kan slik sett være dialogpartnere for dem i arbeidet med å bli kjent med og etablere den sentrale rollen de er tenkt å ha i lokalt støttesystem. De er også «spydspisser» i fylkets fellestiltak innenfor Kompetanseløftet. De er skolert i refleksjonsverktøyet Inkluderingsanalysen – og er slik sett «superbrukere» av verktøyet i egen kommune/eget nettverk. I videreutviklingen av fellestiltaket er det tenkt at de også prioriteres i arbeidet med barnesamtaler og barn og elevers opplevelse av inkluderende praksiser – for å bedre legge til rette for god pedagogisk praksis.

PPT-ledernet har selv tatt tak, og jobber i fellesskap med ny opplæringslov; spesielt knyttet til eget mandat og egen rolle. De har vært – og er – proaktive, og vi opplever at nettverket er veldig støttende for den enkelte PPT-leder. De har lav terskel for å ta kontakt med Statsforvalteren, og det samme gjelder den andre veien.

Vi gjennomførte en spørning i høst for å kunne overvåke de samlede behovene slik PPT vurderer dem, i Trøndelag. De svarer at skoler og barnehager oftest søker veiledning fra sin lokale PP-tjeneste i situasjoner med krevende atferd (skole og barnehage), bekymringsfullt fravær (skole) og når det gjelder språk (barnehage). Dette er verdifull informasjon for oss i møte med UH, som skal planlegge for å ha den nødvendige kompetansen som blir etterspurt lokalt. Enkelte av UH-miljøene er skeptiske til å snakke om de spesialpedagogiske utfordringene. De vil heller beskrive dette som inkluderende praksis, og ha et positivt fortegn. Dette kan bli en mismatch med det som oppleves som reelle behov i sektor.

I det offentlige ordskiftet er man nå opptatt av å unngå silotenkning, og at det tverrsektorielle laget skal ha barnet i sentrum. Dette er ingen uenige i. Vi ønsker imidlertid å løfte opp betydningen av at strategier ikke legger særløp for barn i sårbare situasjoner. Et overdrevent søkelys på det spesielle, det særlige og individet selv, kan i seg selv være segregerende. I NOU 2023:24 om institusjonsbarnevernet, går det fram at barn som bor på institusjon ønsker å bli betraktet som normal, delta i normale aktiviteter – og ha normale, men realistiske forventninger til seg. Skole er det normale for alle barn – og en meningsfull skolehverdag, med gode læringsbetingelser og mestringsopplevelser, bidrar til trivsel og god helse.

Statsforvalter skal støtte og veilede kommunene i oppfølgingsordningen (fra kapittel 3.1.7.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner i oppfølgingsordningen har bedret sine systemer og økt sin kompetanse til å kartlegge, analysere og vurdere kompetansebehov i sine virksomheter

Siden oppfølgingsordningen (OO) ble innført har Trøndelag hatt mange kommuner inne i ordningen. Totalt 17 av 38 (45 % av kommunene).

I 2022 kom det inn 4 kommuner. Tre av disse har vært med tidligere. Alle tre ønsket imidlertid å gå inn i en ny runde for å få hjelp og støtte videre. Åtte kommuner fra 2020 gikk ut av ordningen våren 2023, men en av kommunene fortsatte samarbeidet med veilederne sine utover høsten 2023 etter avtale med Statsforvalteren (fikk utvidet perioden sin noe).

Vi har deltatt på noen samlinger ute i kommunene sammen med veilederne og har gjennomført jevnlig evalueringsmøter med kommunene og veilederne deres (via Teams). Disse viser at vi har funnet en god ordning for rekruttering av veiledere til OO, men må samtidig nevne at UH fortsatt ikke alltid er «rigget» for å gå inn i et slikt arbeid. Det er for stor forskjell mellom de ulike UH-miljøene og hva de klarer å levere – og litt for personavhengig. Særlig god respons har vi fått på en kombinasjon av veiledere fra sektor og fra UH. (Sektorblikket bidrar med å forstå skolens hverdag, mens UH bidrar med forskerblikket.)

Også de kommunene som «kun» har fått «håndplukkede» veiledere fra sektor har gitt svært god tilbakemelding på den støtten de har fått. Dette dreier seg i stor grad om støtte til ledelse og rektorrollen og handler om alt fra praktiske tips til hvordan rektor leder utviklingsarbeidet ved egen skole, bruk av fellestid og til mer systematisk og langsiktig arbeid med kvalitetsutvikling. Og ikke minst se arbeidet med OO i sammenheng med annet utviklingsarbeid. De som har klart dette har i større grad enn andre lyktes i arbeidet både med OO og annet kvalitetsarbeid – selv om det foreløpig ikke alltid har ført til synlige utslag på læringsutbytte til elevene (eks. resultater på nasjonale prøver).

Tilbudet om støtte gjennom OO har derfor blitt godt mottatt i kommunene, og de vurderer at de i all hovedsak har fått god støtte til å kartlegge, analysere og vurdere kompetansebehovet sitt. Utfordringen blir å videreføre arbeidet med å utvikle kompetansen og kapasiteten til å gjennomføre gode kvalitetsutviklingsprosesser etter OO. De fleste kommunene sier i sin sluttrapport at arbeidet med OO har vært en svært lærerik prosess og har vært en god hjelp i utviklingsarbeid generelt og lederutvikling spesielt. Noen peker på utfordringer i covid-perioden som gjør at en kanskje ikke kom så langt som en hadde planlagt. Samtidig vil alle jobbe videre med de tiltakene som er igangsatt gjennom OO. Selv om det kan være nødvendig å prioritere *hvilke* tiltak en har kapasitet til å følge opp, ser de at OO også vil være til stor støtte nettopp i prioriteringsarbeidet. (Hva er viktigst? Hva må/kan vi velge bort?)

Vi ser derfor at flere tiltak som er planlagt i kommunene gjennom desentralisert ordning, også peker tilbake på vurderinger gjort i oppfølgingsordningen.

Avslutningsvis vil vi også nevne at det ganske snart kommer en rapport på Oppfølgingsordningen i Trøndelag i regi av NTNU. Denne rapporten er basert på forskning knyttet til noen av kommunene i uttrekket for 2020. Statsforvalteren i Trøndelag har bidratt til å få til dette.

Statsforvalter skal støtte og veilede kommunene i oppfølgingsordningen (fra kapittel 3.1.7.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner i oppfølgingsordningen jobber med målrettede tiltak basert på analyser av utfordringer og behov for å bedre læringsmiljøet og læringsutbyttet for barn og unge.

Åtte kommuner gikk ut av OO i 2023 og fire som ble med i 2022 var ferdige med forfasen sin. Tilbakemeldingene fra dem er at den støtten kommunene har fått eller får gjennom OO oppleves som både viktig og nyttig – inkludert det tette samarbeidet med Statsforvalteren. Samtidig ser vi

at noen kommuner har utfordringer som ikke lar seg løse gjennom verken OO eller andre kompetansetiltak. Det dreier seg i hovedsak om manglende kontinuitet. Når kommunen stadig (ofte årlig!) må rekruttere ny kommunalsjef og/eller rektor, er det vanskelig å få jobbet med tiltak over tid. De samme kommunene har også ofte utfordringer med å skaffe kvalifiserte lærere – og dette er ofte også kommuner som har gått igjen i flere uttrekk. Selv om OO skal hjelpe kommunene med å få på plass mer langsiktige tiltak og planer for å bedre læringsmiljø og læringsutbytte, mangler de noen som holder tak i arbeidet lokalt; både på skoleeier- og skolenivå – noe som er helt nødvendig for å lykkes. Disse kommunene må derfor SF fortsatt ha et særlig blikk på og hjelpe og støtte så godt vi kan, men vi har dessverre få virkemidler for å kunne bøte på disse utfordringene da det ofte ikke dreier seg om kompetanse eller økonomi. Det går imidlertid sterkt utover kapasiteten til kommunen til å jobbe med tiltak over tid.

Andre kommuner sliter mer med å rydde og prioritere. Ofte er det ikke mangel på tiltak, men satsing på for mye på en gang som er en utfordring. Mangel på kapasitet og kompetanse gjør at kommunene ofte iverksetter stadig nye tiltak uten å få skikkelig gjennomført eller evaluert det de er i gang med. Svak organisasjonskapasitet og lav kompetanse til å lede forbedringsarbeid er det imidlertid mulig å jobbe med gjennom OO, og vi har derfor hatt spesielt stort fokus på nettopp dette. «Tiltak» i denne sammenhengen har derfor også vært å bidra til å skape kultur for utvikling – på alle nivå!

Dette kan igjen hjelpe kommunene til å ytterligere målrette innsatsen og tiltakene sine slik at de kommer barn og unge til gode. Vi mener derfor at støtten kommunene får gjennom OO, vil gi en positiv effekt på læringsmiljø og læringsutbytte i disse kommunene på sikt. I en egen samling for kommunene i uttrekk 2022, fikk også alle kommunene tilgang til et verktøy for prosessledelse som er utarbeidet som en del av arbeidet med oppfølgingsordningen.

3.1.1.14 Andre oppdrag

3.1.8.1 FN-konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Statsforvalteren i Trøndelag har deltatt i piloten og 8 av våre kommuner har bidratt. Fra 2023 har arbeidet gått inn i en ny fase da kunnskap om konvensjonen skal spres til alle kommunene i fylket og SFTL skal bistå SFMR med arbeidet med implementeringen av konvensjonen. Vi har gjennomført ulike aktiviteter, blant annet informert alle kommunene om konvensjonen og veiledningsmateriale som er utarbeidet. Vi har bedt om at alle kommunene oppnevner en kontaktperson for arbeidet med CRPD og kommunene har fått informasjon om de nasjonale webinarne. Omlag 20 kommuner deltok på informasjonswebinaret vårt i 2023, og vi vil jobbe videre med varierte aktiviteter for å få alle 38 kommuner i Trøndelag med. Dette inkluderer både webinar, fysiske samlinger, møter med og veiledning til enkelt-kommuner – og god samordning slik at vi «tar CRPD med oss» i dialog med kommunene i flere fora. Videre har vi bistått Bufdir i arbeidet med opplæringsmateriale og bidratt med innlegg der det har vært behov. Vi har fremmet konvensjonen i møter med regionale samarbeidspartner.

Samarbeidet med SFMR er etablert og vi har deltatt på et møte i regi av Bufdir og deltatt i webinar i regi av SFMR med erfaringsdeling fra organisering av arbeidet internt hos SFTL.

I samarbeid med NAKU og Husbanken deltar SFTL i faggruppe VUBB – valgfrihet for utviklingshemmede i boligeie og boligleie, og i dette arbeidet er CRPD en del av det faglige grunnlaget. Flere kommuner har, gjennom deltakelse her, kommet lenger med å ta CRPD i bruk gjennom nettopp dette arbeidet, og spesielt vil vi trekke frem Trondheim kommunes arbeid i fht prosjektet Prøve-bo.

Vi har gjennomført og planlegger flere aktiviteter for å fremme arbeidet med CRPD internt i embetet - internopplæring er en kontinuerlig prosess.

Vi er i programkomite for Arbeidskonferansen – arbeid for alle 6.februar 2024, i samarbeid med FFO Trøndelag, KS og NAV Trøndelag. CRPDfremmes aktivt i programmet.

Vi sikrer at CRPD holdes høyt i virksomhetsplanleggingen for 2024. Både for planlegging av opplæringsaktiviteter videre i eget embete, for planlegging av opplæringsaktiviteter for kommuner - og i sammenheng med eksterne nettverk og konferanser som vi deltar i. Det er etablert et godt samarbeid med Likestillingscenteret KUN, noe som bidrar til økt kvalitet i arbeidet. Vi viser ellers til særrapportering på oppdraget.

3.1.8.2 Læringsnettverk og kompetansehevingstiltak

De fem læringsnettverkene er godt etablert, dog har aktiviteten innad i de enkelte læringsnettverkene vært noe ulik. Statsforvalteren tilpasser sin oppfølging, og har bidratt ekstra overfor ett læringsnettverk i 2023 som har hatt behov for å reetablere seg. Vi ser at det er krevende for enkelte nettverk å opprettholde aktiviteten, samtidig som de skal ivareta drift i egen tjeneste. Statsforvalteren vurderer at strukturen som er etablert i Trøndelag med fem læringsnettverk er et godt utgangspunkt for utvikling, erfarings- og kunnskapsdeling. Imidlertid erfarer vi at det er viktig at Statsforvalteren setter av ressurser til å være tett på og følge opp læringsnettverkene; bidra med fasilitering, råd og veiledning mm.

Det pågår erfarings- og kunnskapsdeling og kompetanseheving både innad og på tvers av nettverkene, men det har vært mer utfordrende å få etablert tiltaksutvikling på tvers. På fosterhjemsområdet pågår imidlertid både tiltaksutvikling og kompetanseheving. Arbeidet med å implementere og videreutvikle "Omsorgspakken" er godt i gang, og i tillegg tilbyr alle nettverkene Trygg base-kurs og det er gjennomført opplæring i TBO-F.

Statsforvalteren etterstreber å tilby andre kompetansetiltak innad i læringsnettverkene. Dette for å understøtte og bygge videre på den etablerte strukturen. Tilbud om opplæringspakken KOMBA, gikk til læringsnettverket i Kystregionen, og hvor ansatte fra dette læringsnettverket skal dele sin erfaring og kunnskap med ansatte i de øvrige læringsnettverkene gjennom to planlagte teamsmøter i mars 2024. Også tiltaket Tjenestestøtteprogram forsøkes å tilbys slik at vi får understøtte videre samarbeid gjennom læringsnettverksstrukturen.

3.1.8.3 Ny barnevernslov og gjenforening og samvær etter omsorgsovertakelse

Statsforvalteren har en fast post i programmet på barnevernledernes nettverksmøter som avholdes fire ganger årlig. Der gjennomgår vi blant annet aktuelle tema innenfor regelverk, høringer og tolkningsuttalelser. Vi er også tilgjengelig for barneverntjenestene, og vi erfarer (dog med noe variasjon mellom tjenestene), at det er lav terskel for å ta kontakt med oss for å drøfte ulike problemstillinger. Vi har også tilpasset våre tilsyn og oppfølgingen av disse, der vi har kombinert tilsyn og råd og veiledning (både på saksbehandler- og ledernivå). Vi vurderer at dette er viktig for å bidra til riktig regelverksforståelse, økt rettssikkerhet og forsvarlig praksis. Vi ser imidlertid at dette medfører økt ressursbruk hos oss, men erfarer at disse tilsynene har større effekt.

Gjennom kartlegginger vi har gjort de to foregående år, ser vi at det foregår mye godt arbeid på fosterhjemsområdet i fylket. Samtidig ser vi at kvaliteten av arbeidet er varierende, og at det er behov for å fortsatt jobbe mot at alle barnevernstjenestene utvikler sin praksis i tråd med gjenforeningsmålsettingen.

Det er varierende i hvilken grad dette arbeidet prioriteres ressursmessig i kommunene. I noen barnevernstjenester opplever ansatte at de har gode rammer til å jobbe med dette området, mens i andre tjenester oppleves det at man har for stor saksmengde, og det er høyt sykefravær og turnover. Det er viktig å synliggjøre konsekvensene av å ikke lykkes i dette arbeidet ovenfor kommunene, både de menneskelige omkostningene og de samfunnsøkonomiske.

Man ser at en ny rettspraksis er i ferd med å utvikle seg i forbindelse med gjenforeningsmålsettingen. Flere barnevernstjenester har uttrykt bekymring for dette. Det oppleves at det idømmes et høyere omfang samvær i retten enn hva barnevernstjenesten ser at barna tåler. Det er også eksempler på at barn tilbakeføres til foreldrene og at det ikke går godt, slik at det må fremmes sak om omsorgsovertakelse på nytt. Det er viktig at barnevernstjenestene fortsetter å gjøre individuelle faglige vurderinger, og ikke etterstreber å tilpasse seg en ny standard med flere samvær og lavere terskel for tilbakeføring. Det er også viktig at barnet og foreldrene får god nok oppfølging etter tilbakeføringen.

I Trøndelag er et etablert eget fosterhjemsnettverk på tvers av læringsnettverkene. Fosterhjemsnettverket har utviklet en veileder for oppfølging etter omsorgsovertakelse, kalt Omsorgspakken. Omsorgspakken skal bidra med å sikre systematikk i arbeidet slik at både barn, foreldre og fosterforeldre skal få god oppfølging etter omsorgsovertakelsen, og at det utvikles en tilnærmet lik praksis på tvers av kommunene. Fosterhjemsnettverket er nå også i prosess med å lage en veileder for oppfølging ved tilbakeføring av barnet til foreldrene.

Vi har siden 2021 bidratt inn i et samarbeid om utvikling og implementering av Omsorgspakken. I 2023 har vi også tildelt prosjektskjønn til dette arbeidet, etter felles søknad fra alle barnevernstjenestene i fylket. Prosjektet har tre ansatte i 100% i tillegg til prosjektleder som skal jobbe med utvikling, implementering og evaluering. Dette vil bidra til at alle tjenestene sikres en god implementering av Omsorgspakken, og at arbeides videreutvikles.

Vi vurderer at arbeidet med Omsorgspakken vil bidra til å øke kvaliteten av arbeidet med gjenforeningsmålsettingen i Trøndelag. KS tar også del i dette samarbeidet. KS har besluttet å bringe temaet fosterhjemsarbeid inn for kommuneledelsen i Trøndelag, slik at kommunene får bedre innsikt og mulighet til å gjøre prioriteringer på dette området.

I utgangen av 2022 etablerte vi et samarbeid med fosterhjems- og familierådsavdelingen til Bufetat og fosterhjemsnettverket i Trøndelag. Et resultat av samarbeidet var en webinarrekke som strakk seg over en periode på seks måneder i 2023, og omhandlet rekruttering av fosterhjem, gjenforeningsmålsettingen, oppfølging etter omsorgsovertakelse, samvær og tilbakeføring. På webinarer om gjenforeningsmålsettingen deltok Barnevern- og helsenemnda og belyste utfordringer og dilemmaer knyttet til utvikling av ny rettspraksis i tråd med gjenforeningsmålsettingen. Det var bred deltakelse på webinarer, og også deltakelse fra barnevernstjenester fra andre fylker.

Arbeid med gjenforeningsmålsettingen berører først og fremst barnevernstjenestens arbeid. Samtidig ser vi at arbeidet med å få til gjenforening må inkludere flere tjenesteområder, for eksempel NAV sosial. Foreldre som har mistet omsorgen for barn har ofte utfordringer med psykisk helse, rus og økonomi, og har behov for hjelp fra voksentjenester. Gjennom kartleggingene vi har gjort, ser vi at barnevernstjenesten i for liten grad samarbeider med andre tjenester på dette området. Derfor har vi internt på vår avdeling startet et arbeid for å se på hvordan vi kan være pådrivere til en utvikling av praksis i NAV sosial for denne målgruppen, og en samarbeidspraksis mellom NAV sosial og barnevernstjenesten.

3.1.8.4 Kommunens plan for forebygging

Det er gitt informasjon om forventninger til utarbeidelse av plan, i møter om Oppvekstreformen, i dialogmøte med kommunene, og i andre møtefora hvor kommuneledelse er tilstede. Vi har bedt om å få tilsendt vedtatte planer, og pr. 31.12.2023 hadde vi mottatt plan fra 13 av våre 38 kommuner. Vi ser at kommunene har valgt ulike tilnærminger til lovkravet, hvor enkelte planer favner bredt, som for eksempel Strategisk plan for forebygging, Plan for forebyggende arbeid rettet mot barn og unge, Strategisk plan for tverrfaglig samarbeid og forebyggende arbeid barn og unge. Andre har valgt en plan avgrenset til plan for forebygging av omsorgssvikt og adferdsvansker.

Vi har gitt råd om deling av erfaringer på tvers av kommuner, særlig når det gjelder hvordan kommuner som inngår i interkommunalt samarbeid om barneverntjenesten, kan samarbeide om innhold i planverket.

Statsforvalteren vil i februar 2024 sende et felles brev fra Oppvekst og velferdsavdelingen, Helse og omsorgsavdelingen og Kommunalavdelingen, hvor kravet til plan tydeliggjøres, og med en ny anmodning om at vi vil ha tilsendt kommunenes plan når disse er vedtatt.

3.1.8.5 Kommunens styring og ledelse av barneverntjenesten

Det har vært utfordrende å finne hvordan vi best påbegynner arbeid med dette oppdraget. Satsingen er gjort kjent i barnevernledernetverket, og det

er bedt om innspill om behov fra de enkelte læringsnettverkene. I 2023 har vi arbeidet med temaet, bl.a gjennom å ha som hovedtema i barnevernledernetverket desember 2023 hvordan imøtekomme kompetansekravet. Det er også i 2023 igangsatt et prosjekt, som ledes av KS, om hvordan redusere turnover i barnevernet. Kommunedirektørutvalget er styringsgruppe for prosjektet.

Det er videre gjennomført et møte med embetene i region Midt og Nord, hvor vi har drøftet om og hvordan vi eventuelt kan samarbeide på tvers for å løse oppdraget i 2024.

Vi vurderer at kapasitet til utvikling av styring og ledelse i barnevernet styrkes gjennom arbeid i læringsnettverkene og i det etablerte barnevernledernetverket. Det er imidlertid nødvendig å se alle satsninger i sammenheng, slik at de ulike innsatser treffer de behov den enkelte tjeneste, eller region, har.

3.1.8.6 Voldsforebyggende verktøy "Jeg vet" og "Snakke sammen"

Å gjøre de voldsforebyggende verktøyene kjent er et arbeid som har pågått over tid. Statsforvalteren i Trøndelag har hatt mange aktiviteter knyttet til dette oppdraget i 2023. Vi erfarer at mange kommuner er kjent med og bruker verktøyet, samtidig som noen kommuner bruker andre verktøy og tilnærminger i arbeidet mot vold og overgrep.

Vi har et godt samarbeid med RVTS og arrangerer jevnlig dialogmøter med kommunen og kurslederkurs. Vi informerer om verktøyene i sektordialogen. Vi arrangerte konferansen «Barns beste- forebygging av vold og overgrep mot barn og unge» for fjerde år på rad 3. mai 2023 i samarbeid med SF i Nordland, SF i Troms og Finnmark, RVTS-Midt, RVTS-Nord og Sametinget. Her ble også de voldsforebyggende verktøyene formidlet i eget foredrag.

I perioden januar til mars 2023 arrangerte vi visning av filmen «Tystaden i Sápmi» med påfølgende faginnlegg i de samiske forvaltningskommunene Røyrvik, Snåsa og Røros, samt i Trondheim, hvor hovedmålet var å bryte tausheten, skape endring, formidle kunnskap om tabubelagte temaer og være med å forebygge gjennom økt forståelse, åpenhet og dialog om overgrep i samiske samfunn. Filmen er en dokumentar om overgrep, psykisk helse og fortelleskultur i Sápmi og er et samarbeidsprosjekt mellom Paranord film, Mental Helse og SANKS (Samisk nasjonal kompetansetjeneste for psykisk helsevern og rus). Fagsamlingen med ansatte i kommunene var et samarbeid med SANKS og RVTS Midt (Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging) og Statsforvalteren i Trøndelag. Her ble «Snakke sammen» og «Jeg vet» presentert på fagdelen av samlingen v/ RVTS Midt – med spesielt fokus på at «Snakkemedbarn.no» er oversatt til 3 samiske språk – nord-samisk, sør-samisk og lulesamisk. Statsforvalteren hadde et innlegg om våre oppdrag og innsatser på dette området.

Statsforvalteren i Trøndelag opplever fortsatt at ansatte i kommunene har et behov for mer kunnskap om tegn og signaler på at barn og unge blir utsatt for vold og overgrep, hvordan man kan snakke med barn om dette, samt hvordan følge opp og gi god oppfølging.

Vi har fått tilbakemelding fra flere kommuner, både store og små, om bekymring knyttet til økning i ungdomsvold og rus og hvordan dette skal møtes og håndteres. Vi har derfor invitert leder og ansatte for forebyggende enhet ved Sentrum politistasjon med oss i neste dialogmøte om forebygging av vold og overgrep mot barn og unge, i tillegg til presentasjon av ny Opptrappingsplan av vold og overgrep mot barn og unge og vold i nære relasjoner. Vi viser til særreporteringen på oppdraget.

3.1.8.7 Vold og overgrep. Krisesenter

Det vises til det som er beskrevet i årsrapportens punkt 3.1.8.7 og pkt. 3.3 om kommunens oppfølging av krisesenterloven.

3.1.8.8 Barneverntjenestens rekruttering av fosterhjem i familie og nære nettverk

Kommunene i Trøndelag har kunnskap om og høy bevissthet om betydningen av å rekruttere fosterhjem i familie og nære nettverk. Vår kjennskap til kommunene og statistikk fra Barne-, ungdoms og familieetaten (Bufetat) viser imidlertid at det fortsatt er forbedringspotensiale når det gjelder bruk av familieråd til å rekruttere fosterhjem i familie og nettverk.

Vi ser en betydelig variasjon mellom kommunene når det gjelder bruk av familieråd generelt sett. Noen barnevernstjenester benytter lite eller ikke familieråd i sitt arbeid. Andre bruker familieråd hyppig og gjerne på flere områder. Andelen familieråd i Trøndelag med rekruttering av fosterhjem i familie og nettverk, utgjør fortsatt en beskjeden del av det totale antallet familieråd. De fleste familieråd benyttes til andre formål.

I samarbeid med Bufetat og Fosterhjemsnettverket i Trøndelag ble det gjennomført et webinar med tema "Rekruttering av fosterhjem i familie og nettverk" 14. april 2023. Målsetningen med webinaret var å synliggjøre mulighetene som ligger i samarbeidet mellom barnevernstjenesten og Bufetat ved rekruttering av fosterhjem (opplæring, godkjenning), og synliggjøre god praksis ved bruk av familieråd. Det var bred deltakelse fra barnevernstjenestene i Trøndelag, og barnevernstjenester fra Møre og Romsdal (og andre deler av landet) deltok også.

Vi tenker i det videre at det er viktig å utforske nærmere hvilke barnevernstjenester som lykkes i å rekruttere fosterhjem i familie- og nettverk og hvordan de går fram for å få dette til. Det vurderes også som vesentlig å undersøke nærmere hvilke hindringer barnevernstjenesten ser i arbeidet med å rekruttere fosterhjem i familie og nettverk. Vi vil i 2024 ha med dette som et tema i vår dialog med kommunene.

Dette oppdraget ser vi forøvrig i sammenheng med det helhetlige fosterhjemsarbeidet / oppfølgingsarbeidet etter omsorgsovertakelse, og Statsforvalterens oppdrag om gjenforeningsmålsettingen (jf. pkt 3.1.8.3.).

Mangel på fosterhjem er en betydelig utfordring i barnevernsarbeidet. Mange barn opplever også gjentatte fosterhjemsbrudd og utilsiktede

flyttinger. Den mangelen på kontinuitet og stabilitet i omsorgen dette gir har store omkostninger for barna. Det er viktig å jobbe for å beholde fosterhjemmene (ved god oppfølging), forebygge brudd, samt jobbe for en god overgang i de tilfellene gjenforening er aktuelt.

Arbeidet med Omsorgspakken, som nevnt i pkt. 3.1.8.3., vurderer vi at vil bidra til å øke kvaliteten av dette arbeidet i Trøndelag og være med på å forebygge at fosterhjem sprekker.

3.1.8.9 Kommunedialog

I 2023 ble det besluttet å prioritere dialog i kommuner og tjenester vurdert med høy risiko for svikt (evt. avdekket svikt i forbindelse med tilsyn). Det innebærer at det er gjennomført færre dialogmøter etter nasjonal modell for dialogmøter, men det er gjennomført oppfølgingsmøter/dialogmøter med barneverntjenester og kommuneledelse i flere kommuner (ti kommuner/fem tjenester), som følges opp enten gjennom tilsyn eller gjennom veiledningsteam. Statsforvalteren vurderer at dette har vært en nødvendig prioritering.

Dialogmøtene er en god arena for å få informasjon og ytterligere kjennskap til tilstandsbildet i tjenestene og kommunene, og som bidrar til mer treffsikker ROS-analyse. Videre bidrar dialogmøtene til å avklare om Statsforvalteren og kommunen innehar lik forståelse vedr. tjenestens og kommunens styrker og sårbarheter, og hva tjenesten/kommunen gjør for å forbedre evt. avdekkede utfordringer i tjenesten.

Vi vurderer at dialogmøtene er en viktig arena med tanke på vår rolle som bindeledd mellom staten og kommunene i gjennomføringen av nasjonal politikk i regionen. Vår erfaring er at kommuneledelsen opplever dialogmøtene som nyttige og prioriteres.

Utover dette har vi hyppig dialog med kommunene, både i forbindelse med enkelthenvendelser, men også på andre arenaer hvor kommunene er samlet og hvor barnevern eller oppvekst- og velferdsområdet er tema. Vi erfarer at det fortsatt er stor behov for å tematisere og drøfte hvordan vi skal lykkes med tidlig innsats, forebygging og samordning av tjenester.

3.1.2 Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå

3.1.2.1 Gode og helhetlige tjenester til utsatte barn og unge

Tverrfaglig samhandling rundt barn, unge og deres familier har vært et satsingsområde over år. Statsforvalteren erfarer at vi er nærmere delmålet og at utviklingen over år absolutt har gått og går i riktig retning.

Etter Statsforvalterens vurdering har kommunene i fylket en stadig større bevissthet om og forståelse for viktigheten av å gi gode og helhetlige tjenester til utsatte barn, unge og deres familier.

Vi erfarer at det fortsatt er barrierer for å nå dette målet, både når det gjelder måten tjenestene er organisert på og ressurs og kapasitetsutfordringer. Kommunene ser behovet for alle de store nasjonale satsingene og føringene på dette området, men trenger tid til å få etablert en struktur og praksis som sikrer gode og helhetlige tjenester. Føringene berører svært mange ansatte og virksomheter som fortsatt er organisert svært ulikt, i ulike avdelinger og med ulike ledere. Vi ser at spesielt lovendringene om samarbeids- og samordningsplikten, sammen med håndtering av taushetsplikt er spesielt krevende og forutsetter en tydelig og helhetlig ledelse som går foran og tilrettelegger for at kunnskap og kjennskap er godt forankret både blant ledere og ansatte. Dagens organisering sammen med alle de ulike aktørene med ulike fagbakgrunn gjør at dette fortsatt er et krevende landskap å orientere seg i både for ansatte, barn, unge og familier. Kommunene ønsker mye hjelp og veiledning til «å oversette» føringene og ikke minst se dem i sammenheng. Selv om de kommer fra ulike departement og direktorat gjelder det samme målgruppe, og kommunenes utfordring er å sy dette sammen til gode og helhetlige tjenester.

Gjennom aktiviteter rettet mot kommunene, samarbeid med regionale aktører og kompetansemiljøer og et kontinuerlig arbeid for å bedre samhandlingen internt vurderer Statsforvalteren at vi har en viktig rolle og er en bidragsyter i den utviklingen vi har sett de senere årene, og at måloppnåelsen her er god..

Godt og samordnet tjenestetilbud i kommunene til utsatte barn og unge (fra kapittel 3.2.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Godt og samordnet tjenestetilbud i kommunene til utsatte barn og unge

Arbeidet med bedre tverrfaglig samhandling og et godt og helhetlig tjenestetilbud til utsatte barn, unge og deres familier er et prioritert område for Statsforvalteren i Trøndelag.

I hvilken grad har kommunene et godt og koordinert tjenestetilbud til utsatte barn, unge og deres familier

Ut fra den kjennskapen Statsforvalteren i Trøndelag har til våre kommuner på dette området så er det variasjoner i hvorvidt kommunene har et godt og samordnet tjenestetilbud til utsatte barn, unge og deres familier. Mange av kommunene er BT1-kommuner (23 av 38, med enda 5 kommuner under arbeid) og har gjennom dette gode muligheter til å sikre god samordning av tjenestene til de som har behov for det. Samtidig er modellen ulikt

forankret og kan benyttes mer systematisk i enkelte kommuner. Et av fokusområdene for prosjektskjønnsmidlene i Trøndelag er arbeidet mot utenforskap og for å bedre tverrfaglig samhandling rundt utsatte barn, unge og deres familier. Flere av kommunene våre jobber godt med spennende og innovative prosjekter, noe vi også ser i de 4 kommunene som har deltatt i Pilot for programfinansiering 0-24. Noen kommuner har endret måten de er organisert på i et forsøk på å bygge ned siloer, og flere kommuner prøver ut ulike modeller der samlokalisering av tjenester til barn, unge og familier er sentralt. Noen kommuner har fått på plass en god struktur rundt ordningen med barnekoordinator.

Endringene i velferdstjenestelovgivningen har vært viktig og bidrar til et mer systematisk arbeid. Statsforvalteren i Trøndelag utarbeidet en implementeringsplan for arbeidet i forkant av endringene i regelverket. Vi har gjennomført kompetanseheving på tvers av fagområdene rettet mot både ledelsen og ansatte i kommunene. Gjennom en serie av webinarer har vi tilbudt opplæring i regelverksendringene og veileder «Samarbeid om tjenester for barn, unge og deres familier» og gjennomført et eget webinar om retten til barnekoordinator. I 2024 planlegger vi blant annet et webinar om taushetsplikt, opplysningsplikt og veiledningsplikt som vi erfarer det er stor etterspørsel etter og som har blitt ytterligere aktualisert etter regelverksendringene. Vi ser at implementeringsarbeidet tar tid og at fokuset i mange kommuner har vært rettet mot å få på plass ordningen med barnekoordinator. Det mer systematiske arbeidet med å sikre kommunes samordningsplikt har det vært mindre oppmerksomhet rundt.

Kommunenes kompetanse om utsatte barn, unge og deres familier og behov for kompetanseutvikling

Gjennom nasjonale og regionale tiltak erfarer vi at mange av kommunene har ervervet seg god kunnskap om utsatte barn, unge og deres familier. Her er det imidlertid strekk i laget. Vi opplever at kommunene etterspør kompetanse rundt håndtering av taushetsplikten når samhandling skal skje på tvers av sektorer, samt kompetanse rundt håndtering av de mest komplekse sakene der det enkelte fagområdet kommer til kort. For Statsforvalteren i Trøndelag er samarbeidet på tvers av fagområdene internt viktig for å kunne møte kommunen tverrfaglig. Vi ser imidlertid fortsatt at samhandlingen og kunnskapen er mest mangelfull i de mest komplekse sakene hvor også alvorlighetsgraden i utfordringsbildet er stor, og der flere aktører er involvert. Ansatte blir her utrygge på egen kompetanse, redd for å trå feil mht. lowverk, og det kan fortsatt være uklart hvem som skal ta ansvar for koordineringen. Kommunene melder også om økning i alvorlighetsgraden på mange områder, særlig psykisk helse, atferdsproblematikk og vold, og ikke minst samhandling mellom kommunen og foresatte i de mest krevende sakene. Tydelige samarbeidsrutiner og god kjennskap til hverandres fagområder og løpende kompetansepåfyll er viktig for å styrke kompetansen og tryggheten for å forebygge brist i samhandlingen.

Hovedutfordringene sett under ett

Hovedutfordringene i å lykkes med å gi utsatte barn, unge og deres familier et god og samordnet tjenestetilbud er, etter vår mening, relatert til at tjenester ofte ikke kjenner til hverandres virkeområder, og at det også er noe å hente på holdning til samarbeid, kultur og forankring. Videre å gi et godt og helhetlig tjenestetilbud i de mest komplekse sakene der kommunene, ofte på tross av samhandling, ikke har den kompetansen og ressursene som kreves for å kunne gi gode nok tjenester. Rekrutteringsutfordringer, riktig kompetanse, turn-over og en krevende økonomisk situasjon i mange av kommunene bidrar også til at samhandling og tidlig innsats er krevende.

Vurderingen av embetets innsats på området

Gjennom de aktivitetene vi har gjennomført i 2023, vurderer vi at innsatsen gir effekter gjennom å øke kunnskapen og spre erfaring kommunene imellom - både for å sikre god intern samordning, være en tydelig pådriver for et godt samarbeid og koordinert innsats i kommunen og mellom relevante aktører. Av etablerte arenaer som vi erfarer er med å understøtte samarbeid og koordinert innsats kan Velferdsnettverket og Kompetansesenternettverket nevnes. De koordineres av Statsforvalteren og består av ledere for regionale statlige velferdsaktører og de regionale og nasjonale kompetansesentra. I tillegg er jevnlig møter med sektor, på alle våre fagområder og på tvers av disse, viktige arenaer for å bistå kommunen med å se sammenhenger i nasjonale og regionale satsinger og føringer.

I tråd med oppdragene gitt på tvers av departementsområdene, og oppdrag hvor vi vurderer at intern samordning er viktig, kan både arbeidet mot vold og overgrep og implementeringen av de voldsforebyggende verktøyene, barneperspektivet i NAV, oppvekstreformen, implementering av endringene i velferdstjenestelovgivningen nevnes. På alle disse områdene er det viktig å tenke i et langsiktig perspektiv, da implementeringen inkluderer hele oppvekstfeltet og krever innsats over tid.

3.1.2.2 Tilsyn skal være samordnet, målrettet og medvirke til læring og forbedring

Vi vurderer at det har vært god måloppnåelse knyttet til at tilsyn skal være samordnet, målrettet og at Statsforvalteren skal medvirke til læring og forbedring. Vi ser at det over tid har vært en positiv utvikling.

Vi har over mange år jobbet systematisk med samordning av statlige tilsyn. Samarbeidet med andre statlige tilsynsmyndigheter og sekretariatene for kontrollutvalg fungerer godt. I 2023 hadde vi ett felles møte med andre tilsynsaktører og sekretariater for kontrollutvalg, i tillegg til løpende dialog i løpet av året. Fortsatt er det slik at statlige tilsynsmyndigheter har ulik planleggingshorisont. Dette gjør at ambisjonen om at vi skal ha full oversikt over alle tilsyn tidlig på året, er krevende å nå. Det har også vært utfordringer med overføring av data fra fagsystemet til Arbeidstilsynet og over tilsynskalenderen (og bruken av TILDA).

"Lærende tilsyn" var et satsingsområde for oss i 2023. Det ble nedsatte ei arbeidsgruppe og arrangert fagdager om hvordan tilsyn skal bidra til læring og forbedring. Her delte også en kommune sine erfaringer.

Vi har delt erfaringer med hvordan vi kan legge til rette for bedre læring i forbindelse med tilsyn, og om hvordan vi kan få tilbakemeldinger fra kommunene. Selv om vi vurderer at samordningen er god, og det er stor oppmerksomhet om hvordan tilsyn skal bidra til læring og endring, er

det krevende å vurdere samlet effekt av tilsyn.

Den samlede tilsynsbelastningen for den enkelte kommune skal ikke være for stor. (fra kapittel 3.2.1.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Den samlede tilsynsbelastningen for den enkelte kommune skal ikke være for stor.

Vi har et internt tilsynsforum med representanter fra avdelingene som jobber med samordning og utvikling av tilsyn. Dette forumet har møter ca. hver sjetten uke.

I tillegg har vi dialog med andre tilsynsmyndigheter. I januar 2023 ble det avholdt møte med andre statlige tilsynsaktører og kontrollutvalgssekretariatene for å samordne og koordinere tilsynsaktiviteten rettet mot kommunene for 2023. På dette møtet delte vi informasjon om tema for tilsyn, og om risiko- og utfordringsbildet. Kommunene fikk oversikt over planlagte tilsyn i etterkant av møtet, og fikk også mulighet til å gi tilbakemelding.

Vi bruker den nasjonale tilsynskalenderen aktivt, og har etablert rutiner for registrering og oppdatering av tilsyn. Statlige tilsynsmyndigheter har noe ulik planleggingshorisont for tilsyn, slik at det ikke er mulig å få en fullstendig oversikt over planlagte tilsyn med kommunene før året starter. Vi opplever likevel ikke at det skaper store praktiske utfordringer verken for oss eller kommunene.

Vi fulgt opp en konkret problemstilling rundt samlet tilsynsbelastning for enkeltkommune i 2023. Etter dialog mellom Statsforvalteren og annen tilsynsmyndighet, ble løsningen å flytte opprinnelig planlagt tilsyn til 2024. Ut over dette ble det ikke avdekket utfordringer ved høy tilsynsbelastning for enkeltkommuner, og vi opplever heller ikke at dette er en omfattende problemstilling. Vi antar at god samordning av tilsyn over tid har gitt færre tilfeller hvor kommunen opplever at det kommer mange tilsyn innenfor samme tidsperiode. At det stadig legges mer vekt på læringseffekten av tilsyn, øker nok også nytteverdien for kommunene, og dermed også hvordan de opplever "tilsynsbelastningen".

Vi har hatt dialog og møte med annen tilsynsmyndighet om varsel om pålegg med vesentlig virkning.

Tilsyn mot kommunen innrettes slik at statsforvalterens ressurser benyttes effektivt (fra kapittel 3.2.1.2.2.1 i TB)

Rapportere på

Tilsyn mot kommunen innrettes slik at statsforvalterens ressurser benyttes effektivt.

Statsforvalteren har i mange år samordnet statlige tilsyn og kommunal egenkontroll. Sekretariatet for kontrollutvalg og kommunal revisjon deltok på koordineringsmøte for tilsyn i januar 2023.

Kontrollutvalgssekretariatene bruker tilsynskalenderen for registrering av forvaltningsrevisjoner.

Vi har tatt hensyn til forvaltningsrevisjoner i vår planlegging av tilsyn, men har ikke måttet endre planer i løpet av året på grunn av forvaltningsrevisjoner. Også kontrollutvalgssekretariatene tar hensyn til gjennomførte tilsyn. Det er praksis at tilsynsrapporter legges fram som orienteringssaker i kommunenes kontrollutvalg. Tilsynsrapporter inngår gjerne også som grunnlag til risiko- og vesentlighetsvurderinger, som ligger til grunn for plan for forvaltningsrevisjon.

Vi brukte også i 2023 den nasjonale tilsynskalenderen i planlegging og samordning av tilsyn. Vi samordnet våre tilsyn med Arkivverket, Arbeidstilsynet, Kartverket og Mattilsynet, hvor vi forsøkte å unngå at kommuner fikk planlagt mange tilsyn i samme tidsperiode. Vi sendte over en samlet oversikt over planlagte tilsyn til alle kommunene i januar 2023. Kommunene fikk da anledning til å melde tilbake om tidspunkt for tilsyn og om samlet plan for tilsyn.

Tilsyn fører til læring og forbedring i kommunen. (fra kapittel 3.2.1.2.3.1 i TB)

Rapportere på

Tilsyn fører til læring og forbedring i kommunen.

Vi har delt erfaringer med hvordan vi kan legge til rette for bedre læring i forbindelse med tilsyn, og om hvordan vi kan få tilbakemeldinger fra kommunene.

"Lærende tilsyn" var et satsingsområde for oss i 2023, det ble nedsatte ei arbeidsgruppe og arrangert fagdag om hvordan tilsyn skal bidra til læring og forbedring. Her delte også en kommune sine erfaringer fra å være tilsynsobjekt.

Vi hadde to eksterne bidragsyttere på fagdagen. Deloitte presenterte fra sin evaluering av tilsynsarbeid på opplærings- og barnehageområdet. Fokus

hos oss var hvordan tilsyn kan bidra til læring. Dette ble fulgt opp av de ulike avdelingene. Videre stilte en av våre kommuner i dialog med den som var tilsynsleder for tilsynet hos dem, og belyste hvordan tilsyn oppleves og om de erfarte at det førte til læring. Her ble det presisert at "Gode menneskemøter hever opplevd kvalitet, også gjennom tilsyn".

Vår erfaring med fagdagen, er at tilsyn gjennomføres på ulike måter i embetet. Det ga oss også mulighet til å drøfte erfaringer fra de ulike avdelingene. Dette bidro til både økt forståelse for vår samlede tilsynsvirksomhet, samt en mulighet for refleksjon rundt den enkelte avdeling sin praksis.

På fagdagen ble det presentert et eksempel på lærende tilsyn fra Helse- og omsorgsavdelingen. Ansatte hos oss som har oppgaver knyttet til tvang innen somatisk helsetjeneste, har over flere år jobbet med å spre kunnskap om regelverket ut i tjenestene. Gjennom tilsyn, overprøving og etterkontroll av vedtak har vi fått en bekymring for at det ikke er god nok kjennskap til hva tvang er og hva som er vilkårene for å bruke tvang. For å være sikre på at tilsynet faktisk fører til økt kunnskap om regelverket, har vi etter gjennomført tilsyn tilbudt opplæring for ansatte. Etter hvert tilsyn med opplæring ber vi om en evaluering fra tjenesten. Det vi har fått tilbakemelding om er at tilsyn med opplæring bidrar til at man får en annen refleksjon i ansattegruppen. Vi ser også at antall vedtak øker i etterkant, og vedtakene har bedre kvalitet. I tillegg er det færre henvendelser til kontoret om råd og veiledning, noe som kan tyde på at regelverket er forstått. Vi mener at dette uten tvil bidrar til å styrke rettssikkerheten til pasientene, slik at det kun brukes tvang der det er lovhjemmel til det.

Et annet eksempel vi vil trekke fram er tilsyn med sosiale tjenester. Vi vurderer at policy for tilsynssaker og veileder for oppfølging av forebyggende tilsyn har ført til økt læring og forbedring i kommuner vi har hatt tilsyn med. Vi vil spesielt vise til følgende tiltak som vi mener har hatt størst effekt:

- tilrettelegging for god dialog og samarbeid med kommunene i tilsynsprosessen
- fokus på styring og ledelse
- innhenting av informasjon som viser at tjenestene er endret
- tilby opplæring som en del av kommunens forbedringsarbeid

Vår vurdering er at god dialog og samarbeid i forkant og underveis i tilsyn, har ført til økt forståelse og enighet for funnene vi gjør, noe som bidrar til å understøtte kommunens forbedringsarbeid. Fokus på internkontroll bidrar på sin side til at iverksatte tiltak i større grad får varig virkning i tjenesten. Vi har i flere tilsyn bedt kommuner der det er avdekket lovbrudd, om å gjennomføre egenkontroller som en del av retteprosessen. Vår vurdering er at dette fører til at kommunene får et større eierskap til tilsynet. En annen effekt er at flere kommuner opplyser at de vil gjennomføre risikovurderinger/stikkprøver som en del av egen internkontroll. Vi får ofte forespørsel om opplæringstilbud i etterkant av tilsyn. Vårt inntrykk er at opplæring med fokus på områder der det er avdekket risiko for svikt, oppleves som målrettet og nyttig.

Det vises også til at veiledning før tilsyn ofte hjelper kommuner til å se på egen praksis før selve tilsynet gjennomføres. Av og til ser vi at tilsynsobjektet er klar over at de har områder de skal utvikle og jobbe videre med når selve tilsynet gjennomføres. Dette bidrar til at kommunen lettere tar inn over seg, og gjennomfører endringer etter tilsyn.

Videre ser vi at det å etterspørre kommunenes erfaring med gjennomførte tilsyn, bidrar til at de er mer positivt innstilt til tilsyn i ettertid. Flere kommuner viser til at tilsyn hjelper de til å se egen praksis opp mot regelverksetterlevelsen.

3.1.2.3 Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer

Gjennom Nettverk for klimatilpasning har SFTL bidratt til at en stor andel av kommunene har gjennomført klimasårbarhetsanalyser og har økt kompetanse og oppmerksomhet rundt klimatilpasning. Utviklingen av delmålet går likevel sent og vi ser at kommunene ikke følger opp tilstrekkelig i økonomi eller planarbeidet. Det mangler ressurser hos oss for å følge opp klimaarbeidet tilstrekkelig. Det kreves en styrking av ressurser hos Statsforvalterne på klimaområdet for å kunne nå målene.

På forurensningssiden blir klimahensyn mer og mer ivaretatt. Her er imidlertid mye avhengig av kommunenes behandling etter plan- og bygningsloven. Effekten av å utnytte mer av handlingsrommet for innsigelser på dette området i 2023, er at temaet settes på dagsorden i kommunene. På sikt vil dette være bidrag i form av reduserte utslipp og bedre tilpasning til klimaendringene.

Arbeidet med klimaplaner i jordbruket går for seint. Tilbudet om rådgiving er på plass, men etterspørselen er for liten. SFTL har brukt en god del ressurser på informasjonsarbeid, men dette ser ikke ut til å være nok. Det må vurderes om tilskuddet bør økes. Samtidig ser vi økning i miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel som fører til mindre utslipp av klimagasser til luft. Spesielt miljøvennlig spredning med bruk av utstyr for nedfelling eller nedlegging av gjødsel. Dette er et resultat av bevisst satsing gjennom økte satser.

Kommunale klima- og energiplaner klimatilpasning og klimagassreduksjon (fra kapittel 3.2.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner gjennomfører tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslipp, og har integrert klimatilpasning i sine planer i tråd med Statlig planretningslinje (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning.

Effekten av Statsforvalterens innsats i 2023 er økt fokus på planlegging som virkemiddel for å redusere klimagassutslipp og for å oppnå økt grad av klimatilpasning. Alle kommunale planer på høring blir vurdert mht hvordan klima og klimatilpasning er ivaretatt. Statsforvalteren viser til SPR i sine

uttalelser, innsigelsesinstituttet blir brukt i økende grad på klimaområdet. I tillegg fører Statsforvalteren dialog med kommunene om temaet gjennom det mangeårige nettverket for klimatilpasning i Trøndelag.

3.1.2.4 Beredskap i en endret sikkerhetspolitisk situasjon

SFTL har lansert ROS Trøndelag med gradert vedlegg som omhandler sikkerhetspolitisk krise og krig. Dette vil danne grunnlaget for samarbeidet regionalt og lokalt fremover. I tillegg prioriteres arbeidet med å motivere for å sikkerhetsklarere kommunedirektører og etablere en sikkerhetsorganisasjon i kommunene. Arbeidet er krevende og så langt er det bare 11 kommuner som har personell som er klarert K eller høyere. Samarbeidet med svenskene i nabofylket er intensivert økt på dette området i 2023 som en konsekvens av et kommende NATO medlemskap.

Oppdatert analyse (fra kapittel 3.2.1.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren har oppdatert analyse av sikkerhetspolitisk krise og væpnet konflikt i fylkesROS, inkludert oppfølgingsplan.

Lansert juni 2023. Oppfølgingsplan følges opp.

FylkesROS i sivil-militært samarbeid (fra kapittel 3.2.1.4.1.2 i TB)

Rapportere på

FylkesROS legges til grunn for revisjon av underliggende plan til SBS og embetets beredskaps- og kriseplan, samt embetets innspill til andre sektors planverk.

Underliggende planer for SBS er gjennomført som et samarbeidsprosjekt med alle embeter. Det gjenstår noe arbeid for å tilpasse enkelheter til Trøndelag som vil bli gjennomført i 2024. Kommuner og de viktigste infrastruktur-aktørene vil bli sentrale i det videre arbeidet. Det savnes bedre styring og prioritering av dette arbeidet på fagkanal fra departementene til regionalt nivå slik at det settes av ressurser for dette arbeidet blant de viktigste samarbeidspartene i fylket. Arbeidet som er gjennomført i 2023 danner et god grunnlag for å starte arbeidet på lokalt nivå.

FylkesROS i det sivil-militære samarbeidet (fra kapittel 3.2.1.4.1.3 i TB)

Rapportere på

FylkesROS legges til grunn i det sivil-militære samarbeidet, herunder beredskapsplanlegging og sivil-militære øvelser.

Forsvaret ved HV-12 og flere enheter har deltatt i arbeidet med ROS Trøndelag og analysen danner grunnlaget sammen med forsvarets planverk for det sivil-militære samarbeidet. Herunder planlegging av øvelser som fks. Nordic-Respons 2024. Det graderte vedlegget til analysen her også presentert for kommunene i regionale møter hvor Forsvaret har deltatt og ført til at kommunene har et godt grunnlag for å implementere sikkerhetspolitisk krise i sitt beredskapsarbeid fremover. I etterkant av møtene ser vi at i alle fall en kommune som har revidert sin Helhetlige ROS analyse siste halvår 2023, har implementert sikkerhetspolitisk krise og krig i sin analyse. Dette blir fulgt opp i våre tilsyn fremover.

Økt oppmerksomhet (fra kapittel 3.2.1.4.1.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal ha økt oppmerksomhet på robusthet i verdi- og forsyningskjeder i den samordnede regionale beredskapsplanleggingen.

Målet forsøkes innarbeidet og ivaretatt i arbeidet med ROS analyser i fylket. Dette skal danne grunnlag for den regionale beredskapsplanleggingen og i hvilken grad dette ivaretas har SF ingen god oversikt over da regionale fagetater rapporterer i sine respektive fagkanaler. SF har ikke tilstrekkelige ressurser eller hjemmel for å føre tilsyn på dette området så målet forsøkes ivaretatt gjennom samhandling og god dialog før, under og etter revisjon av ROS Trøndelag. SFTL er bekymret for forsyningssikkerheten knyttet til kraftforsyningen i Midt-Norge. Vi er usikker på om det er tilstrekkelig samsvar mellom ambisjonene med etablering av kraftkrevende industri og forsyningssikkerheten i en krisesituasjon. Mye av dialogen på regionalt nivå foregår i samarbeidet med medlemmene i Fylkesberedskapsrådet. Her savner vi de formelle mekanismene for å kunne oppnevne representanter fra det private næringslivet som matvaredistribusjon og økonomi/bank til medlemmer i rådet.

Oppfølgingsplan (fra kapittel 3.2.1.4.1.5 i TB)

Rapportere på

Prioriterte tiltak for å redusere risiko og sårbarhet inngår i oppdatert oppfølgingsplan behandlet i fylkesberedskapsrådet og hos embetsledelsen.

Oppfølgingsplan i ROS Trøndelag er presentert for medlemmer i Fylkesberedskapsrådet og i kommunene. I dagens trusselbilde er det først og fremst arbeidet med plansaker som prioriteres for å unngå og redusere risiko i forhold til dagens- og kommende klimautfordringer. I det sikkerhetspolitiske bildet så har arbeidet i 2023 vært konsentrert mot å få kommuner og regionale etater til å bli kjent med de sikkerhetspolitiske utfordringer og trusler som er relevant for Trøndelag. I det videre arbeidet vil tiltak som evakueringsplaner, sivile beskyttelsestiltak, egenberedskap mm. bli prioritert og planer utarbeidet.

3.1.2.5 Andre oppdrag**3.2.1.5.8 Oppmerksomhet mot kapasitetsutfordringer i tjenestene i kommunene som konsekvens av bosetting av flyktninger**

Vi har gjennom året møtt kommunene på ulike arenaer der også situasjonen og konsekvenser for kommunene av bosettingen har vært tematisert. Vi har registrert en noe økende bekymring knyttet til bosettingskapasiteten, både på grunn av mangel på boliger, kapasitetsutfordringer i tjenestene og tilgangen til tilstrekkelig og riktig kompetanse. Vi ser også at kommunene i økende grad problematiserer økonomien og om tilskuddet er dekkende for faktiske kostander,

I forbindelse med anmodningsprosessen for 2024 har vi kartlagt status i kommunene og gjennomført et dialogmøte med kommunedirektørene. Det er pekt på at det historisk høye antall bosettinger nå utfordrer kapasiteten i flere tjenester, som barnehage/skole, flyktningetjeneste og voksenopplæring, NAV – både på kommunal og statlig side og i helsetjenesten. I helsetjenesten er det pekt særlig på utfordringer knyttet til tilgangen til leger og helsesykepleiere. På bakgrunn av de tilbakemeldinger vi får fra nasjonale myndigheter, kommunene og ellers fanger opp fra mediabildet mm., så ser vi behov for å følge situasjonen tett i 2024. Vi har derfor besluttet å etablere strukturer både på tjeneste- og ledernivå for å ivareta behovet for situasjonsovervåkning og informasjonsflyt. Vi viser ellers til vår rapportering under punkt 3.3.4.1.1.

3.1.3 Rettssikkerhet er ivaretatt på en enhetlig måte**3.1.3.1 Høy kvalitet i veiledning, kontroll, tilsyn og saksbehandling****Landbruksavdelingen:**

Vi ser det som svært viktig at vi gir kommunene veiledning og opplæring i eiendomslovgivningen i landbruket på en slik måte at det øker sannsynligheten for vedtak i første instans som både ivaretar partenes rettssikkerhet og nasjonale hensyn som er nedfelt i lovverket. Vi har derfor utviklet våre kompetansehevende tiltak overfor kommunene etter at vi tok i bruk Teams. Vi tilbyr ikke bare kursing på store arenaer hvor alle kommunene deltar lengre, i tillegg skreddersyr vi opplegg for den enkelte kommune. Dette ut fra hva slags utfordringer den enkelte kommune har, hva slags sakstyper den enkelte kommune opplever som viktige osv. Vi har også individuell oppfølging av nyansatte i kommunene ved at de introduseres for jord- og konsesjonsloven på Teams. På denne måten oppnår vi en kontakt med kommunene som også gjør kontroll og tilsyn med at regelverket etterleves enklere.

Statsforvalteren skal ifølge punkt 5.3.10 i Statsforvalterens hovedinstruks gjennomføre en temabasert kartlegging og utredning innen eiendomslovgivningen hvert annet år. For 2023 valgte Statsforvalteren i Trøndelag å kartlegge kommunal oppfølging av reglene om driveplikt jf. jordloven §§ 8 og 8a. Funnene er sammenfattet i en rapport som vi skal bruke aktivt for å ha fokus på dette temaet i vår kontakt med kommunene. Effekten vil være økt kompetanse og fokus knyttet til oppfølging av driveplikten i kommunene, som igjen kan føre til at antall dekar jordbruksareal ute av drift reduseres.

Reindriftsavdelinga og Landbruksavdelinga har gjennomført webinar for kommunene og flere innlegg overfor reindriftsutøvere vedrørende konsultasjonsplikten som berører samiske interesser etter sameloven kap.4. Vi har bidratt med mye veiledning og rådgivning overfor kommuner og andre aktører det siste året. Vi savner i midlertid at KDD tar ansvar for felles opplæring og kunnskapsdeling her. Det er en utfordring å formidle at konsultasjonsplikten ikke bare gjelder for reindrift, men for alle fagområder og saker som angår samiske saker. Det er fortsatt noe forvirring hos kommunene som forveksler denne konsultasjonsplikten med den som Sametinget har hatt tidligere og med generell medvirkning etter anna lovverk som pbl.

Reindriftsloven er under revidering, noe vi håper vil bidra til bedre å avklare roller og ansvar. Videre jobber vi sammen med de andre SFene med veiledningsmaterieill både for næringsutøvere og forvaltningen, innen alt fra areal- og ressursforvaltning til tilskuddsforvaltning.

Klima - og miljøvernavdelingen:

På forurensingsområdet har vi nådd målet om høy kvalitet i veiledning, kontroll, tilsyn og saksbehandling i det vi får gjennomført. Vi har god kompetanse på arbeidet med forurensning. Utviklingen går i riktig retning og dette kan også tilskrives innsats fra vårt fokus på effektivisering og prioritering, det å skrive godt språk og kutte ned på lengden på tillatelser. Dette er et kontinuerlig arbeid og vi ser fram til mer oppfølging fra Miljødirektoratet på dette, jf Høstkonferansen. Vi jobber kontinuerlig med å utvikle kompetanse på tilsyn både gjennom e-læring og fysisk deltakelse på tilsyn. Vi har imidlertid stor saksmengde og dette gir utfordringer med å bla. prioritere tid til veiledning. Spesielt har implementeringen av IED

påvirket dette.

På motorferdselområdet opplever vi at vi har god kvalitet i veiledning, og saksbehandling gjennom veiledning av kommuner og dialogmøter med politiet og Statens naturoppsyn. Effekten av dette er at etatene blir mer samordnet, og vil kunne gi bedre veiledning og gjøre oss mer treffsikker i vår ressursbruk på området. Videre prioriterer vi å avgi høringsuttalelser til løyper for formøyleskjøring på høring, og varsle klage der miljøverdier er under press. I tillegg blir ugyldige kommunale vedtak omgjort. Effekten av vår innsats på området er bedre veiledning av kommuner, større grad av oppfølging av regelverket inkl. å regulere ferdseisen opp mot bl.a. friluftsliv. Til tross for dette har vi et utvalg kommuner i Trøndelag som er direkte uenige i vår tolkning av regelverket. Vi har i 2023 prioritert å gi innspill til motorferdsellovutvalget og ser frem til en ytterligere tydeliggjøring av regelverket på området.

Oppvekst og velferdsavdelingen

3.3.1.1.5 Veiledning av kommunene i deres etterlevelse av kapittel 6A i integreringsloven

I 2023 har vi gjennomført et veiledningswebinar om integreringsloven kapittel 6A for flyktningetjenestene og voksenopplæringene i Trøndelag. Webinaret handlet blant annet om forslaget til nye regler i kapittel 6A, tolkningsuttalelsene fra IDMi og nyttige støttedokumenter i saksbehandlingen. I tillegg har vi deltatt på en samling i regi av NAV Trøndelag sammen med Trøndelag Fylkeskommune rettet mot ledere og ansatte i NAV, flyktningetjenestene i kommunene og voksenopplæringene.

Vi har også gitt fortløpende veiledning om integreringsloven på e-post og telefon. En stor andel av henvendelsene har handlet om kapittel 6A.

Vi gjennomførte ett tilsyn etter integreringsloven i 2023. Vi har prioritert å veilede kommunene. Særlig høsten 2023 har vi merket en økning i antall klagesaker og spørsmål om integreringsloven, ofte om de midlertidige reglene i kapittel 6A i integreringsloven.

Vi omorganiserte arbeidet vårt med integrering i 2023. I august overtok seksjon NAV/sosiale tjenester (nå: sosiale tjenester og integrering) ansvaret for integreringsfeltet fra seksjon opplæring. Seksjon opplæring beholder ansvaret for det som handler om opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Endringen henger sammen med endringer i ansvarsforholdet på departementsnivå. Endringen gir i tillegg bedre forutsetninger for å se integreringsarbeidet sammen med arbeidet som kommunene gjør med sosiale tjenester, det boligsosiale arbeidet og arbeidsmarkedsintegrering. Fra 2024 vil vi opprette en fast, digital møtearena for flyktningetjenestene, etter modellen vår for fredagsprat om de sosiale tjenestene.

Alle klagesaker er behandlet innen (fra kapittel 3.3.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle klagesaker er behandlet innen 12 uker, jf. § 7-1 bokstav d, i byggesaksforskriften

86 % av klagesaker byggesak etter pbl. ble behandlet innen fristen på 12. uker. Gjennomsnittlig behandlingstid var i 2023 59 dager på klagesak byggesaker.

Saksbehandlingstid i antall uker for klager over kommunens vedtak i byggesaker etter plan- og bygningsloven

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	- 14 %	86 %	298	255

Alle klagesaker der det er gitt (fra kapittel 3.3.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Alle klagesaker der det er gitt utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42, er behandlet innen 6 uker, jf. § 7-1 bokstav e, i byggesaksforskriften

Vi har i 2023 ikke gitt utsatt iverksetting etter fvl. 42.

Saksbehandlingstid for klagesaker der det er gitt utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 6 uker
100 %	- 100 %		0	0

Alle ekspropriasjonssaker i førsteinstans (fra kapittel 3.3.1.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Alle ekspropriasjonssaker i førsteinstans på plan- og bygningsrettens område er behandlet innen 12 uker

Alle ekspropriasjonssaker som førsteinstans er i 2023 behandlet innen fristen.

Saksbehandlingstid i antall uker for ekspropriasjonssaker på plan- og bygningsrettens område

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	0 %	100 %	2	2

Alle ekspropriasjonssaker som klageinstans (fra kapittel 3.3.1.1.2.2 i TB)
Rapportere på

Alle ekspropriasjonssaker som klageinstans på plan- og bygningsrettens område er behandlet innen 12 uker

Alle ekspropriasjonssaker som klageinstans er i 2023 behandlet innen fristen.

Saksbehandlingstid i antall uker for ekspropriasjonssaker (klageinstans) på plan- og bygningsrettens område

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	0 %	100 %	2	2

Forurensningstilsyn: Brudd på miljøregelverket er forebygget og avdekket (fra kapittel 3.3.1.1.3.1 i TB)
Rapportere på

Brudd på miljøregelverket blir i større grad forebygget og avdekket

Effekten av forurensningstilsyn er i tråd med de forventninger vi har til tilsyn med særlig vekt på forebygging og kompetanseheving. Tilsyn øker sannsynligheten for å avdekke brudd på miljøregelverket.

Vi driver tilsyn ved å følge planen generert fra Forurensning, tilsynsplanen fra Miljødirektoratet, egenkontrollrapporter samt egne oversikter og tips og klager. Vi har imidlertid ingen systematisk og dokumentert risikovurdering, men noe som vi nå jobber for å få på plass. For akvakultur ser vi på C-undersøkelser (overgangssonen) samt de med eldre tillatelser ved utvelgelse av tilsynsobjekter. Det kan være vanskelig å få oversikt over nye anlegg, men vi forventer at TILDE og TILDA vil hjelpe til her. Landsdekkende tilsyn er også veldig nyttig.

Alvorlighetsgraden av avvik varierer og det er vanskelig å se en generell trend. Vi ser imidlertid at gjentakende tilsyn har effekt og at det øker forståelsen for rollen vår samt det å hindre utslipp. Tross dette finner vi så å si alltid avvik.

For skipsverftbransjen ser vi at økonomi/kostander kan være et hinder for at avvik rettes. Tilsyn på deponi de siste årene har ført til stor bedring i driften, deponiene driftes mer systematisk og eierne har bedre kontroll, spesielt på vannstrømmen ut/inn av anleggene.

Av virkemidler ser vi at spesielt tvangsmulkt er virkningsfullt.

Prioritering av økt tilsyn fører til lengre saksbehandlingstider på forurensningsområdet forøvrig.

3.1.3.2 Effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning

Klima og miljø: Utvikling av elektronisk søknadssenter med maler og kobling til Elements har effektivisert arbeidet med tilskudd i noen grad. Videre utvikling med kobling til økonomisystemet og tilrettelegging for godkjenning i ESS vil gi en stor effektivisering av arbeidet med de ulike tilskuddsordningene på miljøområdet.

Lukket avvik (Klima- og miljø): På starten av 2023 ga vi beskjed til Miljødirektoratet om at vi pga begrenset kapasitet ikke kunne behandle søknader om tilskudd til vilttiltak. Vi fikk noe ekstra ressurser utover våren og kunne likevel gjennomføre en enkel saksbehandling i juni.

Landbruk:

Statsforvalteren jobber kontinuerlig med å arbeide for en effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning. Dette gjøres gjennom egen saksbehandling og gjennom kompetanseheving i kommunene. Vi har erfarte medarbeidere på området med ulik fagkompetanse. I tillegg har vi god tilgang på bistand fra jurister på avdelingen.

Vi igangsatte i 2021 et arbeid for å sikre at vi har et effektivt system for internkontroll knyttet til vår tilskuddsforvaltning på landbruksområdet, inkludert reindrift. Det er jobbet videre med dette i 2022 og i 2023. Vi er nå i gang med arbeidet med vår tredje tiltaksplan og har nådd de fleste av målene vi satte oss i arbeidet med de to første planene. Vi har de siste årene satt oss årlige mål for arbeidet med internkontroll. I 2023 har vi fortsatt fokuset på ROS-analyser, oppdaterte rutiner, at internkontrollen skal være en del av vår daglige drift, dokumentasjon og lagring. Det er i 2023 gjennomført en egevaluering av status på arbeidet for å sjekke status og sette oss nye mål for arbeidet. Vi opplever at arbeidet med vårt system for internkontroll har en positiv effekt for prioritering og kvalitet i arbeidet vårt.

På reindriftsområdet foreligger det internkontrollrutiner i form av saksbehandlingsrutiner og risikovurderinger for tilskudd for siidaandeler og reinlag, og delvis for tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag. Tilskuddssøknader ble i i 2023 kontrollert iht. kontrollplan. Kontrollplanen tydeliggjør

saksbehandlingen og fører til en mer effektiv tilskuddsbehandling. For distriktstilskuddet kontrolleres det i stor grad at vilkårene er oppfylt.

Med nytt fagsystem innen reindrift, vil vi utarbeide nye saksbehandlingsrutiner og ny risikovurdering av vår tilskuddsforvaltning. Med noen avklaringer knyttet til distriktstilskuddet i 2023, skal vi ferdigstille risikovurderingen for distriktstilskuddet i 2024.

Effektiv internkontroll knyttet til tilskuddsforvaltning (fra kapittel 3.3.1.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Effektiv internkontroll med tilskuddsforvaltningen på landbruks- og reindriftsområdet

Ingen kommentar her fra LAND eller REIN - vi anser at vi har svart ut på punktet over :)

Kontroll av foretak - husdyrkonsesjon

Betegnelse på rapporteringskrav	Svar
Er kontroll av foretak på husdyrkonsesjonsområdet gjennomført i samsvar med Ldirs rundskriv?	Ja
Antall foretak der det er innhentet opplysninger utover det som er tilgjengelig i egne systemer	16
Antall foretak som er fulgt opp etter kontroll i tidligere år	34
Antall foretak hvor det er gjennomført stedlig kontroll	7
Antall foretak som er kontrollert pga. mistanke om driftsfellesskap	2
Antall foretak som har fått vedtak om standardisert erstatning på grunn av overproduksjon	18
Antall foretak som har fått vedtak om standardisert erstatning pga. driftsfellesskap	0
Antall foretak som er kontrollert, og hvor vedtak om standardisert erstatning er under arbeid	0
Beløp standardisert erstatning sendt til Ldir for innkreving	729096,16

Det kom ikke kontroll-rundskriv fra Landbruksdirektoratet på husdyrkonsesjon i 2023. Statsforvalteren i Trøndelag har allikevel gjennomført kontroller.

Kontroll av foretak - tidligpensjonsordningen

Betegnelse på rapporteringskrav	Svar
Kontrollert som følge av mistanke om avvik	35
Saker funnet i orden	35
Saker med feil	0
Beskrivelse av feilene	

Det er 197 mottakere av tidligpensjon i Trøndelag for kontrollåret 2022. Det er gjort en gjennomgang av alle mottakere. 35 er kontrollert og funnet i orden. Innvilget søknad enten i slutten av 2021 eller innvilget i 2022, disse vil vi se nærmere på neste år, hvis de fortsatt står oppført med næringsinntekt. De som er på listen med "nye eiertilknytninger" er kontrollert og funnet i orden. For 2021 var det 185 mottakere, 41 er kontrollert og funnet i orden. De som er på listen med "nye eiertilknytninger" er kontrollert og funnet i orden.

Internkontroll for tilskuddsforvaltningen

Ordning	Etablert internkontroll	Risikobasert kontroll	Effekt av risikobasert kontroll
Tilskudd til tidligpensjon	Ja	Ja	Liste lagt ut fra Landbruksdirektoratet er kontrollert. Det ble ikke gjort noen funn som gjør at vi krever tilbakebetalt tidligpensjon for 2022.
Tilskudd til landbruksvikarvirksomhet	Ja	Nei	Vi kontrollerer alle opplysninger og krever alle tall dokumentert i alle saker. Søknadene er gode. Vi finner få feil, disse rettes opp. Begrenset effekt av kontrollen.
Tilskudd til veterinærreiser	Delvis	Ja	Kontrollregimet som har kommet på ordningen i Agros er fulgt opp. Vi gjør få funn gjennom kontrollen så begrenset effekt av kontrollen. En del saker, som er kommet inn for seint, er avslått. I tillegg er regelen for nærmeste veterinær kontrollert for et distrikt og funnet i orden. Det er også kontrollert at det ikke er fakturert for ferger som er gratis.
Stimuleringsstilskudd til veterinærdekning	Delvis	Ja	Risikobasert kontroll på grunnlag av rapporter for året før som kommunene sender inn sammen med årets søknad. Disse rapportene blir gjennomgått. Kommunene rapporterer også hvis de ikke har brukt opp hele tilskuddet året før. De må også informere om hvilke tiltak de skal bruke tilskuddet til. Kontroll av søknader fra 2023 gjennomføres etter søknadsfrist i februar 2024.
Tilskudd til fylkesvise prosjekter innen klima og miljøprogrammet	Delvis	Nei	Vi krever regnskapsrapport i alle saker og den kontrolleres. Begrenset effekt, vi finner noen feil som vi retter opp.
Erstatning etter offentlige pålegg	Ja	Nei	Vi kontrollerer alle opplysninger og krever alle tall dokumentert i alle saker. God effekt, vi finner en god del feil som vi retter opp.
Tilskudd ved produksjonssvikt	Ja	Nei	Vi kontrollerer alle opplysninger og krever alle tall dokumentert i alle saker. God effekt, vi finner en god del feil som vi retter opp.
Kompensasjon ved avviking av hold av pelsdyr mv	Ja	Nei	Vi kontrollerer alle opplysninger og krever alle tall dokumentert i alle saker. God effekt, vi finner en god del feil som vi retter opp.
Kompensasjon for riving og opprydding av pelsdyrhus	Ja	Nei	Vi kontrollerer alle opplysninger og krever alle tall dokumentert i alle saker. God effekt, vi finner en god del feil som vi retter opp.
Fylkesvise rentemidler fra skogfond	Ja	Nei	Budsjettet for bruken av fylkesinntrukne rentemidler, godkjennes av Ldir i ØKS. En del av midlene lyses ut offentlig. Utbetaling til tildelte prosjekter skjer på bakgrunn av sluttrapport med regnskap
NMSK, kommuneskog	Ja	Ja	En sak trukket ut til kontroll.
Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer	Ja	Nei	Midlene fordeles etter innvilget ramme og vedtatte tilskuddssatser. Utbetales etter fakturert kostnad.
Tilskudd til siidaandeler og reinlag	Ja	Ja	
Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag	Ja	Ja	Vil jobbe mer med dette i 2024.
Andre ordninger			

Internkontroll som ivaretar kontroll med kommunenes tilskuddsforvaltning (fra kapittel 3.3.1.2.1.2 i TB)

Rapportere på

Effektiv internkontroll som ivaretar kontroll med at kommunenes tilskuddsforvaltning på landbruksområdet utføres på en forsvarlig måte og i henhold til etablert internkontroll. Forvaltningskontroll skal gjennomføres i minst 20 % av kommunene.

Statsforvalteren i Trøndelag arbeider, som nevnt tidligere, kontinuerlig med å forbedre internkontroll. Dette er et arbeid som skjer internt og ut mot kommunene. Overfor kommunene vektlegger vi betydningen av likebehandling i kommuner og mellom kommuner. Dette gjøres gjennom møter og webinarer med kommunene og i forbindelse med forvaltningskontrollene. I tillegg har vi vært med å initiere et arbeid for å styrke likebehandlingen mellom ulike statsforvalterembetet.

Kontroll med kommunenes tilskuddsforvaltning

Kommune	Omfang	Resultat	Oppfølging kontrollene
Verdal	* Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. 2022 * AR5 i 2021 og 2022 *NMSK til skogkultur i 2021 og 2022 *NMSK til veg og drift i 2021 og 2022 *Skogfond i 2021 og 2022 * Dialog om praktisering av forskrift om bærekraftig skogbruk - med vekt på fornyelseskontroll	Det ble konstatert i alt 8 avvik og 5 merknader. *Det er en merknad knyttet til behovet for å videreutvikle system for internkontroll. *Tilskudd til avløsning ved sykdom. Til denne ordningen ble det konstatert 4 avvik og én merknad. Merknaden er knyttet til behovet for å korrigere rutinene kommunen har for ordningen. Avvikene er knyttet til ulike sider ved behandlingene av søknadene: - Mangelfull dokumentasjon av utgifter og årsaker til avløsning - Manglende bruk av oppslagsmuligheter i Agros - Feil i forbindelse med trekk av sykepenger, andre stønader og lønnsinntekt, har ført til for mye utbetalt tilskudd - Manglende vurdering av avkorting ved feilopplysning fra søkers side *NMSK-skogkultur og skogfond Det ble avdekket 4 avvik og 3 merknader Avvikene er knyttet til - manglende dokumentasjon (billag) ved utbetaling av tilskudd og skogfond. - Mangelfull håndtering av tilskudd til grøfting og grøfterensk - Manglende skogfondstrekk - Manglende vedlikeholdskontroll av vegger som har mottatt tilskudd Merknadene som ble gitt på skogordningene, er relatert til mangelfulle overordna retningslinjer for NMSK. Videre er det en merknad knyttet til manglende oppfølging av fornyelse under lovlig minsteareal, og en merknad knyttet til manglende forhåndsgodkjenning av vegvedlikehold som overstiger 4 kr pr løpemeter/år.	Svarbrev etter endelig rapport mottatt og godkjent. Kontroll avsluttet med brev av 15.5.2023.
Skaun	Produksjonstilskudd	Det ble konstatert i alt 2 avvik og 1 merknad. Merknaden ble gitt fordi det er behov for å videreutvikle systemet for internkontroll. Det er igjen knyttet til at det er rutinene er til dels mangelfulle mht. kommunens praktisering av regelverket. Begge avvikene er gitt til kommunens praktisering av regelverket på produksjonstilskudd: Ett avvik går på kommunens avkortingspraksis. Det andre avviket går at kommunen har foretatt «endring til søker gunst». Med det menes det at foretakene har fått utbetalt mer tilskudd enn omsøkt, som følge av at kommunen har lagt til grunn opplysninger som ikke er tilstrekkelig dokumentert / flyttet areal til en mer gunstig arealkategori (fra innmarksbeite til fulldyrka areal).	I forbindelse med kontrollen ble det gjennomført et ekstra møte den 15.9.2023 med kommunen om innholdet i rapporten og forståelsen av og forventningene til internkontroll. Svarbrev etter endelig rapport mottatt og godkjent. Kontroll avsluttet med brev av 20.9.2023.

Overhalla og Grong natur og landbruk	Skogfond - Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) - Skogkultur - Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) - Tilskudd til drenering av jordbruksjord - AR5	Det ble konstatert i alt 5 avvik og gitt 4 merknader. Det er én merknad som er gitt fordi det er behov for å videreutvikle systemet for internkontroll. * NMSK-skogkultur og skogfond Det ble avdekket 2 avvik og 1 merknad. Avvikene er knyttet til - manglende gjennomføring av vedlikeholdskontroller av veger som har fått tilskudd Merknaden er knyttet til udokumentert oppfølging av minimumsbestemmelser for plantetall i lokale retningslinjer for tilskudd * SMIL Det ble avdekket 3 avvik og det ble gitt 2 merknader. Avvikene er knyttet til at det er; - Innvilget tilskudd til allerede gjennomførte tiltak - Kommunen ikke har vurdert søknad opp mot naturmangfoldloven - Mangelfull dokumentasjon av om tiltaket er «ut over vanlig jordbruksproduksjon». Merknadene er knyttet til at kommunen har - hatt mangelfull oppfølging av vilkår satt i vedtaket, samt mangelfull fastsettelse av vilkår - foretatt endring av timesats for eget arbeid ved utbetaling av tilskudd i forhold til hva søker har lagt til grunn ved anmodning om utbetaling av tilskudd.	Svarbrev etter endelig rapport mottatt og godkjent. Kontroll avsluttet med brev av 24.11.2023.
Indre Fosen	-Produksjons-tilskudd og avløser-tilskudd i jordbruket (PT) - Tilskudd til regionale miljøprogram (RMP)	Det ble konstatert i alt 3 avvik og gitt 1 merknad. Det er én merknad som er gitt fordi det er behov for å videreutvikle systemet for internkontroll. * PT Det ble avdekket 2 avvik, og de er knyttet til at det er - manglende skriftlig dokumentasjon for vurderinger av vanlig jordbruksproduksjon på korn - manglende vurdering av driftsfellesskap * RMP Det ble avdekket 1 avvik til RMP, og det er knyttet til manglende dokumentasjon av vurdering av om vilkår er oppfylt.	I forbindelse med kontrollen ble det gjennomført et ekstra møte med kommunen den 10.11.2023. Bakgrunnen for det var forståelsen av og bakgrunnen for avvik 3 (RMP) i rapporten. Ordlyden i avvik 3 ble endret og forbedret på grunnlag av den gjennomgangen med kommunen. Svarbrev etter endelig rapport mottatt og godkjent. Kontroll avsluttet med brev av 19.12.2023.
Selbu	-Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)- Veg	Det ble konstatert i alt 4 avvik og gitt 2 merknader. Avvikene er knyttet til følgende forhold: - Manglende praksis for godkjenning av byggeplan og avvik fra byggeplan av en gitt veg - Manglende godkjenning etter landbruksvegforskriften av en gitt veg. - Manglende gjennomføring av vedlikeholdskontroller av veger som har fått tilskudd. - Feil utmåling av skogbruksandel ved beregning av tilskudd til opprusting av en gitt veg Merknadene er knyttet til - Ukorrigert saksbehandlingsfeil knyttet til godkjenning av byggekostnad - Mangelfullt system for internkontroll	Svarbrev etter endelig rapport mottatt og godkjent. Kontroll avsluttet med brev av 18.12.2023.
Meråker	- Tilskudd til regionale miljøprogram (RMP) - Tilskudd til tiltak i beiteområder – investerings- og planleggings- og tilretteleggingstiltak	Det ble konstatert i alt 6 avvik og gitt 1 merknad. Det er gitt ett avvik på grunn av manglende system for internkontroll på landbruksområdet i kommunen. I tillegg er det gitt én merknad på grunn av utgått samarbeidsavtale mellom Meråker og Stjørdal kommune. Videre er avvikene for ordningen tilskudd til «tiltak i beiteområder» – 2 avvik – knyttet til; - manglende vurderinger av hensynet til kulturminner og naturverdier - mangler ved utlysning av midler til tiltak i beiteområder. For RMP er det registrert 4 avvik: - Det er innvilga uberettigta tilskudd innenfor flere av ordningene i regionale miljøtilskudd - Mangelfull gjennomføring av stedlig kontroll / dokumentkontroll. - Rutine og praksis i strid med regelverket	Endelig rapport sendt ut 4.12.23. Kommunen ga tilbakemelding 12.1.2024. Lukking av kontroll avventes til vi mottar svar fra Stjørdal kommune, da Meråker har kjøpt tjenester derfra i tillegg på dette området. (se neste rad for Stjørdal))
Stjørdal	- Tilskudd til regionale miljøprogram (RMP) - Tilskudd til tiltak i beiteområder – investerings- og planleggings- og tilretteleggingstiltak	Det ble konstatert i alt 5 avvik og gitt 2 merknader. Det er gitt én merknad på grunn av behovet for å videreutvikle system for internkontroll. I tillegg er det gitt én merknad på grunn utgått samarbeidsavtale mellom Meråker og Stjørdal kommune. Videre er det gitt 1 avvik for forvaltningen av ordningen tilskudd til «tiltak i beiteområder»; - manglende vurderinger av hensynet til kulturminner og naturverdier. For RMP er det registrert 4 avvik: - Manglende vurdering av avkorting i tilfeller der gjødslingsplanen er manglende eller mangelfull. - Manglende aktsomhetsvurdering ved vedtak om avkorting på grunn av feilopplysninger. - Rutine og praksis i strid med regelverket. - Det er innvilga uberettigta tilskudd innenfor flere av ordningene i regionale miljøtilskudd.	Endelig rapport sendt ut 4.12.23. Stjørdal har utsatt frist på grunn av sykdom mv for å komme med tilbakemelding. Avventer på grunn av det evt. lukking av kontroll til mars 2024.
Melhus	-Regionale miljøtilskudd (RMP)	Det ble konstatert i alt 5 avvik og gitt 1 merknad. Alle knyttet til forvaltningen av RMP: - Innvilga uberettigta tilskudd til ordningene «bratt areal» og «miljøvennlig spredning husdyrgjødsel». - Manglende vurdering og/eller norm for avkorting ikke fulgt. - Manglende gjødslingsplan (er godkjent som mangelfull). - Innvilga større areal for regional miljøtilskudd enn berettigta areal i søknad om produksjonstilskudd. - Opplysninger i søkers merknadsfelt ikke lagt til grunn for søknaden. Merknaden er knyttet til behovet for å forbedre rutinene for forvaltning av regionale miljøtilskudd.	Svarbrev etter endelig rapport mottatt og godkjent. Kontroll avsluttet med brev av 18.12.2023.
Malvik	- Produksjons-tilskudd og avløser-tilskudd i jordbruket (PT) - Skogfond - Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)- Skogkultur - Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)-Veg og drift - Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	Det ble konstatert i alt 11 avvik og gitt 2 merknader. Det er ett avvik fordi det er manglende system for internkontroll på landbruksområdet i kommunen. * PT Det ble avdekket 3 avvik, og de er knyttet til at det er - manglende skriftlig dokumentasjon for vurderinger av vanlig jordbruksproduksjon - manglende skriftlig vurdering av avkorting - «endring til søkers gunst» *SMIL Det er avdekket 3 avvik og 1 merknad knyttet til forvaltningen av SMIL: - tilskudd innvilget til gjennomført tiltak - kommunen har ikke vurdert søknaden opp mot naturmangfoldloven - mangelfull oppfølging av vilkår satt i vedtaket, samt mangelfull fastsettelse av vilkår. Merknaden er gitt fordi det er manglende registrering av boligeiendom i gårdskart og i landbruksregisteret * Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket og Skogfond, det ble avdekket 4 avvik og gitt en merknad her: - Ufullstendig ferdiggodkjenning av landbruksveger - Manglende vedlikeholdskontroll av veger som har mottatt tilskudd - Godkjenning av veg som ikke holder krav i vegnormalen - Mangelfull kontroll av dokumentasjon vedrørende kostnader til rydding av veglinje. Merknaden er knyttet til hvordan kontrollvirksomheten på NMSK tilskudd til skogkultur er utført.	Svarbrev etter endelig rapport mottatt og godkjent. Kontroll avsluttet med brev av 13.12.2023.

Forvaltningskontroller av kommunene, 20%

Resultatmål	Differanse (resultatmål - resultat)	Resultat	Antall gjennomførte forvaltningskontroller	Antall kommuner i fylket
20 %	1	21 %	8	38

Internkontroll; informasjonssikkerheten i fagsystemene (fra kapittel 3.3.1.2.1.3 i TB)

Rapportere på

Effektiv internkontroll som sikrer at kun brukere med tjenstlige behov hos kommunene og statsforvalteren har nødvendige tilganger til fagsystemene som Landbruksdirektoratet stiller til rådighet.

Den som gir tilgang må være en leder av den som trenger tilgang. Hver gang noen ny skal ha tilgang blir det spurt om noen har sluttet. Til og med 2023 har vi krevd kopi av BDM for alle som skal godkjenne. Vi har en årlig gjennomgang som krever svar fra alle kommuner og avdelinger hos SF som har ansatte med tilgang. Også Ldir har måtte svare for de få tilganger som er gitt noen ansatte. Vi har ikke avdekket avvik.

Kontroll med tilgangene til Ldires fagsystemer

Betegnelse på rapporteringskrav	Kortfattet beskrivelse
Hvordan gjennomføres periodisk kontroll/revisjon og hvilke risikovurderinger ligger bak?	Sendes ut og kreves svar fra alle kommuner, SF og Ldir.
Hvor ofte gjennomføres kontrollen?	Periodisk kontroll er årlig. I tillegg spørres det om noen har sluttet hver gang noen skal ha tilgang.
Hvilke avvik er eventuelt avdekket?	Ingen avvik.

Kontroll av "vanlig jordbruksproduksjon" (fra kapittel 3.3.1.2.1.4 i TB)**Rapportere på**

Kommunene kontrollerer grunnvilkåret om «vanlig jordbruksproduksjon» i behandlingen av produksjons- og avløsertilskudd.

Statsforvalteren har for 4. år på rad hatt vurdering av grunnvilkåret "vanlig jordbruksproduksjon" som tema på forvaltningskontroller og som tema i opplæring av kommunene. Vi ser fortsatt at flere og bedre rapporter i eStil PT, at rundskrivene forbedres og at vi har fokus på dette temaet i opplæringen fører til at det blir mer likebehandling mellom kommunene. I 2023 varslet vi kommunen at vi kom til å følge ekstra med alle foretak som hadde varsel om lav melkemengde vår og/eller høst. Dette har resultert i at kommunene har skrevet mer utfyllende begrunnelse i vurderingen av vanlig jordbruksproduksjon på melk.

Vanlig jordbruksproduksjon

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Hvilke tiltak har Statsforvalteren iverksatt for å sikre at grunnvilkåret kontrolleres og at rapporter for å risikovurdere grunnvilkåret brukes i kommunene?	Tema i forvaltningskontroller og i opplæring av kommunene. Ekstra fokus på melkeleveranser i 2023.
Hvilken effekt har tiltakene overfor kommunene hatt?	Tiltakene har hatt god effekt. Vi ser at kommunen skriftliggjør vurderingene og det har blitt mer likebehandling mellom kommunene. Vi ser god effekt av at vi varslet ekstra fokus på melkeleveranser i 2023.

Gjennomført telling av rein i henhold til planen (fra kapittel 3.3.1.2.2.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren har gjennomført telling av rein i henhold til planen for 2023.

SFTL har ikke fått oppdrag fra Landbruksdirektoratet om telling av rein i våre reinbeiteområder driftsåret 2023/24.

Vi har imidlertid jobbet videre med de funn vi avdekket fra siste telling vinteren 2021, og mener å være i mål med tiltakene i ettertid av denne tellinga.

Alle reinbeitedistrikt har oppdaterte bruksregler og distriktsplaner (fra kapittel 3.3.1.2.3.1 i TB)**Rapportere på**

Alle reinbeitedistriktene har oppdaterte bruksregler og distriktsplaner

Alle reinbeitedistrikter har vedtatte bruksregler. Ett distrikt har fått opphevet sine beitebruksregler av jordskifteretten. Dette distriktet har ikke utarbeidet distriktsplan. De resterende reinbeitedistrikt og reinlag har vedtatt distriktsplaner. Noen av bruksreglene og distriktsplanene er preget av å være førstegangsutgaver. Dette viser at reinbeitedistriktene ikke har et aktivt forhold til planene. Både bruksregler og distriktsplaner vurderes til å oppfylle innholdskravene i reindriftsloven. Distriktsplanene er offentliggjort på våre hjemmesider, og vi henviser kommuner, fylkeskommuner og andre til å gjøre seg kjent med de.

Vi har orientert om malen og veilederen for distriktsplaner som kom i 2022 til alle sjteandelene. SFTL mener det er et stort behov for at distriktsstyrene blir kurset på å forstå hvordan selvstyre skal fungere, og dermed hensikten med/ behovet for planene. Vi har tatt opp viktigheten av at planene er ajour på distriktsledermøter og sendt brev til alle distriktene hvor vi ønsker innspill til videre arbeid med distriktsplaner og selvstyre. Arbeidet vil bli videreført i 2024.

Vi har fått tilbakemeldinger på at distriktene opplever at distriktsplaner inkl. kartene, medfører at de blir fanget av det som står der. Tiltakshaver/kommune leser planen og kartet bokstavelig. Da vil nødvendig annen bruk, behov som ikke fanges opp i planen eller som ikke stemmer med planen, ikke bli forstått. Dette gjør at distrikter også er negative til å lage konkrete planer som bidrar til at de i ettertid ikke kan ha andre innspill eller behov enn de som er forklart i planen/ kartet.

SFTL har sammen med Ldir jobbet for at distriktene kan ta i bruk løsningen med ajourhold av reindrifts arealbrukskart, men ennå er ikke alle avklaringer gjort av Ldir. Det gjenstår fortsatt opplæring av 3 distrikter og alle reinlagene. Det hadde vært bedre om alle formaliteter og kjente utfordringer med kartløsningen hadde vært drøftet og avklart FØR utrulling av ajourholdet. Det skaper fortvilelse og oppgitthet når ikke forvaltningen er

kapabel til å svare ut de ulike utfordringene.

Brudd på regler, bestemmelser og vedtak er fulgt opp (fra kapittel 3.3.1.2.4.1 i TB)

Rapportere på

Brudd på bruksregler, bestemmelsene i reindrifstloven eller vedtak gitt i medhold av reindrifstloven er fulgt opp

Det ble i 2023 gitt to forhåndsvarsel om mulig pålegg om utdriving av rein fra områder uten beiterett. Ett av disse gjaldt rein fra svensk sameby på norsk side av grensen og ett gjaldt rein utenfor reinbeitedistrikt. For den svenske samebyen ble det gitt pålegg og deretter tvangsmulkt. I den andre saken ble det meste av reinen flyttet før pålegg ble gitt, og Statsforvalteren konkluderte med at det ikke var grunnlag for å gi pålegg.

I en sak fra 2022 knyttet til reinbeitedistrikt, ble det fattet vedtak om pålegg og senere vedtak om ilegging av tvangsmulkt. Ileggelsen av tvangsmulkt i denne saken kom delvis på bakgrunn av en tilbakemelding fra LMD, der LMD gir klart uttrykk for at Statsforvalteren må bli strengere i sin tolkning og praktisering av § 28. Klage på vedtaket om tvangsmulkt ligger fortsatt til behandling i Reindrifststyret.

Det er utfordringer i flere områder med rein utenfor lovlig beiteområde. Dette er både knyttet til arealer utenfor reinbeitedistrikt eller avtaleområder, og til arealer med dyrka mark innenfor reinbeitedistrikt. Utfordringene var større i 2023 enn i 2022, noe som i hovedsak forklares med ulike vær- og snøforhold. Utfordringene har blitt tatt særskilt opp med direktoratet og departementet, og det har her også vært pekt på at uhensiktsmessige distriktsgrenser bidrar til å forsterke problemene. Statsforvalteren har vært i tett dialog med både reindrifsnæringen og med landbruket for å forsøke å begrense utfordringene. Det har vært jobbet med forsøk på å få til bedre varslingsrutiner, etablering av sperregjerder og ikke minst inngjerding av innmark med statlige tilskudd der utfordringene er særlig store.

Brudd på bestemmelsene i reindrifstloven

	Antall
Antall brudd på bruksregler	0
Antall brudd på andre bestemmelser i reindrifstloven	2
Sum	2

Oppfølging av brudd på grensereinbeiteoven (fra kapittel 3.3.1.2.5.1 i TB)

Rapportere på

Aktiv oppfølging av brudd på grensereinbeiteoven

Våren 2023 ble en flokk på flere tusen rein tilhørende Ruvhten sijte sameby i Sverige drevet over riksgrensen og inn i beiteområdene til Fæmund sijte på norsk side. Dette ble gjort med overlegg for å synliggjøre en stadig mer desperat situasjon med mangel på beiteland på svensk side.

Statsforvalteren varslet pålegg og fattet senere vedtak om pålegg om å drive reinen tilbake til lovlig område på svensk side. Det ble gitt en romslig frist da det hele foregikk midt i reinens kalvingsperiode. Vær og føreforholdene var gunstige for svenskene til å gjete reinen tilbake til Sverige. Pålegget ble ikke etterkommet fra den svenske samebyen og derfor ble denne ilagt en løpende og progressiv tvangsmulkt i perioden 10.05.23-29.06.2023. Ileggelse av mulkt ble påklaget av samebyen, men ikke tatt til følge av Reindrifststyret i september 2023. Innkrevingen av mulkten på kr 865 051 NOK er videre fulgt opp av Ldir. I mai 2023 anmeldte Statsforvalteren i Trøndelag Ruvhten sijte for brudd på forskrift om reinbeitetid i området. Anmeldelsen er fortsatt under behandling.

Effektene av tiltakene vil vi først se til kommende vår. Vi jobber også med andre tiltak i denne saken, blant annet samarbeid med Toll og Politiet.

3.1.3.3 Befolkningen har tillit til tjenestene og får ivare tatt sin rett til forsvarlige og nødvendige tjenester

Helse og omsorg

Antallet rettighetsklager som kom inn til Statsforvalteren i 2023 økte sterkt i forhold til året før. Dette gjaldt alle kategorier av saker. Det er for tidlig å si noe sikkert om årsaker og om dette er en indikasjon på at det settes en høyere terskel for å innvilge tjenester. Vi har sett en betydelig økning i klager på avslag på utredning for ADHD. Dette ser ut til å være et landsomfattende fenomen og kan være knyttet til en pågående trend.

En særlig bekymring er knyttet til en gradvis økning av klager på vedtak om behandling uten eget samtykke etter psykisk helsevernloven. Vi ser at økningen av klager løper parallelt med en økning i antall fattede vedtak. Vi har ingen sikker forklaring på dette, men mener dette er noe nasjonale myndigheter må se nærmere på. Klagebehandlingen skal ideelt foregå innen 2 – 3 virkedager. Den økende saksmengden er vanskelig å håndtere med Statsforvalterens ressurser og fører til forlenget saksbehandlingstid.

En omlegging av tilsynspolicy fra Statens Helsetilsyn og endringer i lovverket har ført til at det i tilsynsarbeid er enda mer fokus på forbedringsarbeidet i tjenestene enn før. Statsforvalteren benytter alle anledninger til å spre dette budskapet i dialog med tjenestene. Dette er noe vi tror vil øke kvaliteten på tjenestene og bedre rettsikkerheten til brukerne over tid.

En særlig utfordring for Trøndelag i 2023 var innføringen av Helseplattformen ved St. Olavs hospital. Datasystemet har ført til en rekke problemer for sykehuset knyttet til svikt i meldingsutveksling, problemer med legemiddelsamstemming, låsing av journal og krevende brukergrensesnitt. Statsforvalteren samarbeidet med Statens Helsetilsyn med å gjennomføre tilsyn ved sykehuset i februar 2023. Det ble funnet trusler mot pasientsikkerheten på flere områder som ennå ikke er kvittert ut. Innføringen har åpenbart ført til økt risiko for pasientsikkerheten og krevd et omfattende merarbeid fra sykehusets ansatte for å kompensere for oppdagede svakheter. Statsforvalteren har behandlet flere tilsynssaker, bl.a. med grunnlag i varsler fra sykehuset med grunnlag i spesialisthelsetjenestelovens § 3-3 a, hvor Helseplattformen har hatt negative konsekvenser for enkeltpasienter.

Helseplattformen er også innført i flere kommuner i fylket, men med langt færre problemer og uten at vi har identifisert risiko for pasientsikkerheten.

Barnevern

Vi prioriterer og tilpasser våre tilsyn basert på vår kjennskap (ROS) til de ulike virksomhetene. Dette innebærer tilpasning av tilsynsmetodikk (i den grad våre oppdrag tillater det), tema og oppfølging. Dette vurderer vi bidrar til økt effekt og bedre tjenester til barn og unge. Vi vil beskrive dette nærmere under.

Landsomfattende tilsyn og andre tilsyn med kommunes barneverntjenester

November 2023 vurderte vi de aktuelle virksomhetene som hadde hatt tilsyn med oppfølging i 2021 og 2022 med lavere risiko enn ved årets begynnelse. Vi vurderer at vår tilsynsoppfølging har bidratt til dette.

Vi erfarer at tilsyn (både systemtilsyn og tilsyn i enkeltsaker) kan medføre langvarig oppfølging fra Statsforvalterens side etter avdekking av alvorlige lovbrudd. I 2023 har vi fortsatt hatt oppfølging av tilsyn som ble påbegynt i 2021 og 2022, gjennom blant annet veiledet egenkontroll. I tillegg har vi benyttet tiltak fra kompetansesatsingen i flere tjenester der det er avdekket lovbrudd (veiledningsteam) som har gått parallelt med vår tilsynsoppfølging.

Det er i 2023 gjennomført et lavere antall systemrevisjoner enn Helsetilsynets krav. Det er flere årsaker til dette;

- oppfølging av tidligere gjennomførte tilsyn fra 2021 og 2022 (totalt fire tjenester og ni kommuner)
- prioritering av institusjonstilsyn
- enkeltsaker som er av alvorlig karakter og krever umiddelbar oppfølging
- gjennomføring av tilsyn med annen tilsynsmetodikk og tema i tjenester vurdert med høy risiko for svikt.

Vi vurderer at de tilsyn som har vært gjennomført har vært relevante med tanke på å bedre rettssikkerheten til barn og unge. Tilsynene har avdekket alvorlige lovbrudd og vil følges opp med nye tilsyn, samt råd og veiledning i 2024. Det vurderes at det er en vedvarende generell bekymring for barneverntjenestene når det kommer til høyt sykefravær, turn over og utfordringer med rekruttering. Dette påvirker deres tjenesteyting og er utfordrende med tanke på å yte forsvarlige tjenester.

Institusjonstilsyn

Institusjonstilsyn er volumbestemt og prioriteres høyt. I 2023 er 78 av 81 planlagte tilsyn gjennomført. Vi erfarer at det å ha lav terskel for å gi råd og veiledning bidrar til at institusjonene ber om dette og som igjen vil bidra til økt kvalitet og rettssikkerhet for barn og unge. I tillegg til løpende råd og veiledning i forbindelse med tilsyn, har vi også bidratt på fagsamlinger, inkludert møte med politiet og barnevernsvakta knyttet til deres samarbeid om barn og unge i barneverninstitusjon.

Oppfølging og tema for tilsyn baseres på den kunnskapen vi får gjennom henvendelser og dialog med Bufetat, institusjonsenhetene og barn/ungdom, innsendte tvangsprotokoller og tidligere tilsyn. Det har vært en formidabel økning i antall avgjørelser om bruk av tvang og begrensninger de siste årene; fra 461 protokoller i 2020 til 1136 protokoller i 2023, dvs. en økning på 146 %. Det har også vært en betydelig økning fra 2022 da vi mottok 641 protokoller, dvs. økning på 77 %. Det er størst økning på avgjørelser om bruk av tvang i akutt faresituasjon (78%), kroppsvisitasjon (92%), rusmiddeltesting (243%) og inndragning av farlige gjenstander (102%).

Det er på omsorgsinstitusjonene (statlig) det er benyttet mest tvang i akutt faresituasjon og er knyttet til noen få barn. Dette er unge ungdommer (14-15 år) med kompleks problematikk og gjentakende alvorlig (selv)destruktiv atferd (rusing, kriminalitet, suicidførsøk). Disse utfordrer stadig institusjonens omsorgsrammer. I flere av disse tilfellene har det vært nødvendig å benytte / samarbeide med politi. Vi vurderer at denne statistikken viser det vi over tid har uttrykt særlig bekymring for - økt andel barn med komplekse og sammensatte behov.

Det har i tillegg vært en økning i mottatte klager på tvangsprotokoll. Det er gitt medhold i 19 % av klagen. Klagen er imidlertid få sammenlignet med antallet mottatte tvangsprotokoller. Det vises til pkt. 3.3.1.3.3.6.

En betydelig andel av våre tildelte personalressurser jobber med institusjonstilsyn inkl. gjennomgå, vurdere og følge opp mottatte tvangsprotokoller.

Tilsynssaker

Vi ser at det er variasjon mellom kommunene/virksomhetene hvordan de forstår/imøtekommer oppfølgingen og betydningen av styringsperspektivet. Vi vurderer at vårt oppfølgingsarbeid i forbindelse med tilsynssakene har betydning for å bedre barn og unges rettssikkerhet. Godt oppfølgingsarbeid både fra oss og ikke minst virksomheten vil være viktig for å bidra til endring og utvikling.

Vi har mottatt et økende antall henvendelser/klager som har utløst tilsyn i 2023. En av årsakene til økningen er endring i hva som skal registreres som tilsyn i vårt rapporteringssystem NESTOR. Imidlertid vurderer vi at det likevel er økt antall henvendelser og dette utfordrer oss på saksbehandlingstid. Når saksbehandlingstiden blir for lang, minsker effekten av våre tilsyn, og dette utfordrer oss i det daglige arbeidet. Saker som er pågående, tidskrisiske og med høy alvorlighetsgrad prioriteres imidlertid alltid omgående. Det gjøres prioriteringer i tråd med Helsetilsynets policy og tilsynsveiledning, og vår tilsynsinnretning og oppfølging tilpasses avhengig av sakens karakter og vår kjennskap til tjenesten/virksomheten fra tidligere.

Økte krav og forventninger innenfor både tilsyns- og utviklingsområdet utfordrer kapasiteten vår og medfører løpende prioriteringer. Det vises for øvrig til årsrapportens punkt med vår vurdering av kvalitet og risiko i barneverntjenesten.

Sosiale tjenester

Vi ser av vår tilsynsaktivitet, resultat fra klagesaksbehandlingen samt øvrig kunnskap vi har om praksis og tjenestene gjennom vårt systematiske arbeid med ROS-vurderinger at kommunene fortsatt har en vei å gå for å sikre gjennomgående forsvarlige sosiale tjenester. Vi fant lovbrudd ved samtlige planlagte tilsyn i 2023 og opphevet eller endret 25% av rettighetsklagene. Dette er en nedgang på 4% sammenlignet med 2022. Selv om vi har stadfestet noen flere klagesaker i 2023 enn året før, så ser vi av resultatene fra tilsyn og klagesaksbehandling at befolkningen ikke nødvendigvis får de tjenester de har krav på.

I løpet av 2023 så vi at renteoppgangen og prisveksten samt flyktingetilstrømmingen medførte en økning i antall søknader om økonomisk stønad og i faktiske utbetalinger. Høsten 2023 valgte vi å gjennomføre en undersøkelse rettet mot kommunene i fylket, der vi spurte kommunene om opprinnelig budsjett for økonomisk stønad 2023 inklusive utbetaling av økonomisk stønad til flyktninger, samlet utbetaling pr tredje kvartal samt prognose for resten av året. Vi mottok svar fra 28 av 38 kommuner. Kommunenes prognoser viste antatt resultat på budsjett for en mellomstor kommune, under budsjett for to småkommuner og overskridelse av budsjett på mellom 6 og 388 prosent for resterende 25 kommuner. Median lå på 48 prosent budsjettoverskridelse i kommuner med prognose for merforbruk. Kommunene peker på bosetting av flyktninger som den viktigste årsak til merforbruket, sammen med dyrtid, innstramming i statlige ytelser og at barnetrygden ikke lenger regnes med som inntekt ved vurdering av rett til økonomisk stønad. I forbindelse med kommunale budsjettprosesser og senere budsjettvedtak har vi registrert en del utspill og beslutninger knyttet til sosiale tjenester. Dette gjelder blant annet stordriftsfordeler i barnerike familier, bruk av statlige veiledende retningslinjer og kommunale normer mm. Utspillene og beslutningene gir grunn til bekymring for at de sosiale tjenestene er under sterkt press som følge av en utgiftsvekst i en allerede krevende kommuneøkonomi. Dette forsterkes ytterligere på grunn av at driften i NAV-kontoret belastes som følge av at økningen i antall søknader og tilstrømming av nye brukergrupper. Kontorene har derfor gitt oss tilbakemelding om at de har begrenset mulighet til å drive aktiv oppfølging innenfor rammen av de kommunale tjenestene, da kapasiteten i kontoret må gå til å fatte vedtak og sørge for utbetaling slik at folk har noe å leve av.

Partnerskapet er en kompleks modell for eierskap og styring av NAV. Vi ser at lovverk og styringslinjer utfordrer modellen med «Ett NAV» på tvers av stat og kommune, også med hensyn til at innbyggerne skal få de tjenester, den hjelp og støtte som de trenger og har rett til av NAV og på tvers av NAV og det øvrige helse- og velferdsapparatet. Vi har tatt flere initiativer i samarbeid med NAV Trøndelag for å bidra til å forebygge eller redusere utfordringene dette innebærer, blant annet gjennom felles dialogmøter etter «Spagaten-modellen» med kommunene i Trøndelag – der vi også får satt samhandling om tjenester til brukerne på agendaen. Som et ledd i arbeidet med felles kompetanseplan og satsing på kompetanse har vi også tatt initiativ og sendt brev til Arbeids- og velferdsdirektoratet, der vi tar til orde for å utrede mulighetene for en felles kartleggingspraksis på tvers av stat og kommune. Dette tror vi kan bidra til å styrke arbeidet med å gi brukerne helhetlige tjenester. Økt bruk av individuell plan vil være et nyttig verktøy i dette arbeidet for de brukerne som trenger det, og her ser vi at NAV har litt å strekke seg på for å oppfylle brukernes rettigheter.

I løpet av 2023 har vi videreført og videreutviklet prosjektet «Et enklere NAV» i samarbeid med NAV Trøndelag, Trondheim kommune og etter hvert Arbeids- og velferdsdirektoratet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Dette arbeidet kommer på bakgrunn av utfordringer som er identifisert knyttet til dagens system med flere og delvis fragmenterte ytelser og system for oppfølging av brukere samt utfordringer med å registrere og dele opplysninger til brukers beste på tvers av statlige og kommunale system. Utfordringene som er identifisert gjennom prosjektet er delvis også kjent fra før, og utgjør samlet sett en utfordring knyttet til det å gi effektive tjenester som hjelper brukerne. Deler av utfordringene kan utfordre befolkningens tillit til tjenestene. Høsten 2023 ble «Et enklere NAV» etablert som prosjekt under arbeidet med tillitsreformen, finansiert med midler tildelt Arbeids- og velferdsdirektoratet gjennom Stimulab-ordningen. Arbeidet fortsetter i 2024 med mål om å kunne ut i en søknad om forsøk.

Vi vurderer at det er økt fokus på og bevissthet rundt de sosiale tjenestene, herunder barneperspektivet, i kommunene og i NAV-kontorene i fylket. Til tross for dette er det utfordringer knyttet til styringen og innretningen på NAV, samt i regelverket, som kan utfordre muligheten til å gi effektiv og god hjelp til brukerne. En utfordrende kommuneøkonomi bidrar til å legge et økt press på de sosiale tjenestene som bekymrer oss. Vi vurderer derfor at det er viktig å følge situasjonen i kommunene tett, og være ekstra på vakt med tanke på hvordan tjenestene forvaltes framover.

Statsforvalteren skal ta kontakt med det enkelte barn (fra kapittel 3.3.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal ta kontakt med det enkelte barn med tilbud om tilsynssamtale og skal gjennomføre samtale med alle barn som ønsker det.

181 av 201 (90 %) av barna som bodde på barneverninstitusjonene på tilsynstidspunktet fikk tilbud om samtale i 2023. Vi vurderer det som svært viktig å ha samtaler med barn og unge. Dette er viktig og bidrar blant annet til økt effekt av våre tilsyn.

For at vi skal definere det som at det er gitt et tilbud, skal vi ha vært i i direktekontakt med barnet/ungdommen, enten fysisk i forbindelse med tilsynet eller gjennom sms-kontakt. I tillegg sender vi ut et eget brev til barnet/ungdommen før de meldte tilsynene.

Alle tilsyn gjennomføres på ettermiddag og kveld.

Mer konkret om hvordan vi jobber for å sikre effekt og ivareta barnets stemme under institusjonstilsyn:

I forkant av tilsyn

Statsforvalteren i Trøndelag sender ut et eget brev til barn og unge ved meldte besøk. I tillegg sendes det et brev i starten av hvert år der vi ber om at barneverninstitusjonen oppgir vår kontaktinformasjon (mobiltelefonnummer), dvs. direktenummer til de som har tilsyn med den konkrete barneverninstitusjonen (men også til de andre som jobber med institusjonstilsyn hos oss). Mot slutten av 2022 opplevde vi en økning i antall henvendelser fra barn og unge som bor på barneverninstitusjon. Denne utviklingen har fortsatt i 2023. Disse ringer gjerne direkte til tilsynsteamet som er tilknyttet institusjonen. Henvendelsene kommer både på dag- og kveldstid, ukedager og helg.

Under tilsyn

Under tilsyn tas det direkte kontakt med det enkelte barnet så fremt det ikke er tungtveiende grunner til å ikke gjøre dette. Vi har høy terskel for å ikke ta direktekontakt. Vi erfarer at terskelen for å ta kontakt med oss senkes hvis vi har fått hilst på barnet/ungdommen. Er barnet/ungdommen ikke til stede under tilsynet, sendes det en sms til ungdommen direkte eller til barneverninstitusjonen som videresender denne til ungdommene.

Januar 2024 har vi hatt en egenkontroll av om- og hvordan vi dokumenterer at vi har gitt/ikke gitt tilbud om samtale til barna som ikke er til stede under det stedlige tilsynet. Videre har vi gjennomgått hva som er oppgitt som årsak til at det evt. ikke er gitt et tilbud. Gjennomgangen viser at det i all hovedsak dokumenteres om det er gitt tilbud, for eksempel: «*Vi sendte ut sms i etterkant av tilsynsbesøket til ungdommene vi ikke fikk møtt under tilsynet, hvor vi skrev at de kunne kontakte oss i etterkant av tilsynet*» og «*Alle barna og ungdommene fikk tilbud om samtale enten direkte fra oss under tilsynsbesøket, eller i etterkant av tilsynsbesøket i form av en egen melding på telefonen*». Det varierer noe om dette er dokumentert kun i referatet eller både i referatet og rapporten. I de tilfellene det ikke ble gitt tilbud er også dette i all hovedsak dokumentert og fremstår som rimelig, som «*Fire av de fem ungdommene fikk tilbud om samtale, og Statsforvalteren snakket med tre av dem. Den femte ungdommen er ikke snakket med fordi vedkommende var lagt inn på sykehus ved tilsynsbesøket*» og «*Alle ungdommene fikk tilbud om samtale, med unntak av en ungdom som var bortreist i skolepraksis*». Gjennomgangen omfattet perioden 01.01.2023 – 31.12.2023 og alle tilsynsbesøk der det var registrert at ikke alle hadde fått tilbud om samtale, dvs. 17 tilsyn.

Selv om de aller fleste barn og ungdom får tilbud om samtale, er det kun 52 % som takker ja til dette. Dette utfordrer oss. På den ene siden så er det viktig at barnet opplever at dette er et frivillig tilbud og en mulighet. Samtidig er det viktig for oss å ha disse samtalene med barn og unge; både som en del av vårt viktige ROS-arbeid og kunne eventuelt avdekke/fange opp forhold som er urimelig og som det er grunn til å følge opp. Vi jobber derfor stadig med å motivere og senke terskelen for barn og unge til å ta kontakt med oss. Ett av tiltakene vi gjennomførte i 2023 var å trykke opp plakater som kan henges opp på institusjonen med QR-kode. Videre har vi invitert oss inn på institusjonens husmøter, kjøpt med pizza osv for å skape en god setting i forbindelse med samtalene.

Hovedgrunner til at samtalene ikke finner sted:

- Barnet/ungdommen er sterkt traumatisert og utrygge. Det lykkes ikke å skape en trygg setting på så kort tid i disse situasjonene, men vi forsøker likevel å legge til rette / jobbe for å trygge situasjonen slik at vi kan hente ut barnets stemme.
- Barnet eller ungdommen har hatt betydelige belastninger samme dag og makter ikke samtale
 - Eksempler kan være; at de har fått en negativ beskjed i egen barnevernssak, at de har hatt samvær eller at det har vært flere møter og samtaler samme dag (for eksempel barnets talsperson/kontaktperson i barnevernet, BUP mfl.).
- Barnet eller ungdommen har møtt – og vært i kontakt med oss flere ganger tidligere og har ikke noe de ønsker å ta opp.
- Ungdommen har flyttet på hybel eller i egen enhet, og er på veg ut.

Vi erfarer imidlertid at institusjonens rolle og hvordan de forbereder og legger til rette under tilsynsbesøket har betydning. Voksne som jobber på barneverninstitusjonene er viktige med tanke på å gjøre Statsforvalterens rolle kjent, og bidra til at barn og unge trygges på å snakke og ta kontakt med oss under og mellom tilsynsbesøkene.

Samtaler med barna utenom tilsynene

Som nevnt over erfarer vi at barn og unge på barneverninstitusjon i økende grad tar direktekontakt med oss på mobiltelefon. Dette kan gjerne skje utenfor arbeidstid. Å ta kontakt med barn og unge på første virkedag prioriteres høyt hos oss. Det kan gjerne være samme ungdom som tar kontakt

flere ganger.

Saksbehandlingstid for tilsynssaker HOD (fra kapittel 3.3.1.3.3.1 i TB)

Rapportere på

Saksbehandling av tilsynssaker:

- Behandlingsmåte 1 (avslutning med veiledning) og 2 (oversendelse til virksomheten/helsepersonellet): 80 % av sakene skal behandles innen 4 uker
- Behandlingsmåte 3 (virksomheten følge opp og rapporterer) og 4 (møte med virksomhet og pasient): 80 % av sakene skal behandles innen 3 måneder
- Behandlingsmåte 5 (statsforvalteren utreder og avgjør): 80 % av sakene skal behandles innen 6 måneder

Statsforvalteren opplevde igjen en økning i tilsynssaker i 2023. Vi ser at differensieringen av behandlingsmåter gjør at det gjerne blir de mest komplekse sakene som løses gjennom Statsforvalterens egen saksutredning, behandlingsmåte 5. Vi har klart å holde oss innen måltallet for de enklere behandlingsmåtene, men har for lang saksbehandlingstid for saker behandlet på måte 5. Andelen behandlet innen frist er allikevel høyere enn den var i 2022 og restansene er noe færre.

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 1

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 1: Minst 80 prosent innen 4 uker.	80 %	4 %	84 %

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 2

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 2: Minst 80 prosent innen 4 uker.	80 %	6 %	86 %

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 3

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 3: Minst 80 prosent innen 3 måneder.	80 %	18 %	98 %

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 4

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 4: Minst 80 prosent innen 3 måneder.	80 %		

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 5

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 5: Minst 80 prosent innen 6 måneder.	80 %	- 23 %	57 %

Saksbehandlingstid for tilsynssaker AID (fra kapittel 3.3.1.3.3.2 i TB)

Rapportere på

Median saksbehandlingstid for tilsynssaker innen sosiale tjenester behandlet etter ny behandlingsmåte 5 (statsforvalteren utreder og avgjør) eller etter gammel veiledning: 5 måneder eller mindre

Vi har behandlet to tilsynssaker etter behandlingsmåte fem, med en median saksbehandlingstid på litt over åtte måneder. Avvik fra kravet skyldes dels prioritering opp mot andre oppgaver i lys av saksforholdenes art (vurdert som ikke hastesaker og omgjøring av behandlingsmåte underveis) dels at en av sakene krevde tverrfaglig samhandling der vi var nødt til å vente på ferdigstillelse fra annet fagområde.

Saksbehandlingstid for tilsynssaker: 5 måneder eller mindre (Sosial)

Saksområde	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Sosial	50 %	- 50 %	0 %

Avsluttede klagesaker (fra kapittel 3.3.1.3.3.3 i TB)

Rapportere på

Avsluttede klagesaker unntatt dekning av utgifter til pasientreiser (pbrl. § 2-6): Minst 90 prosent innen 3 måneder.

Ut fra innhentet tabell har Statsforvalteren klart å oppnå måltallet for 2023 på tross av en betydelig økning av antall saker. På et isolert område som

omsorgssaker ser vi at vi har noe lengre saksbehandlingstid, men det er også her en klar forbedring fra 2022. Det har vært en økning av klagesaker knyttet til brukerstyrt personlig assistanse og disse sakene kan være vanskelige å opplyse på en tilfredsstillende måte.

Saksbehandlingstid - avslutning av klagesaker untatt dekning av utgifter til pasientreiser (pbrl. § 2-6): minst 90% innen 3 måneder

Saksområde	Resultatmål	Prosentpoeng	Realitetsbehandlet innen 3 md.
Sosial	90 %	0 %	90 %
Helse/omsorg	90 %	0 %	90 %

Overprøve vedtak om bruk av tvang og makt (fra kapittel 3.3.1.3.3.4 i TB)

Rapportere på

Overprøve vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning: Minst 90 prosent innen 3 måneder.

For første gang på flere år har vi ikke klart å opprettholde måltallet på dette området. En forklaring kan være at vi overprøvet 30% flere vedtak i 2023 i forhold til 2022 og at ressurssituasjon har vært anstrengt.

Saksbehandlingstid - Vedtak om bruk av tvang og makt: minst 90% innen 3 måneder

Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
90 %	- 4 %	86 %

Behandlede søknader om dispensasjon fra utdanningskrav (fra kapittel 3.3.1.3.3.5 i TB)

Rapportere på

Behandlede søknader om dispensasjon fra utdanningskrav: Minst 90 prosent innen 3 måneder.

De fleste søknader om dispensasjon fra utdanningskravet behandles samtidig med overprøving av vedtak om tvang og makt. Det er ingen rapporter i Nestor som viser saksbehandlingstid for søknader som kommer uavhengig av vedtak. Slike søknader behandles normalt løpende med svar innen en til to uker. En stikkprøvegjenomgang i Elements viste ingen saker med saksbehandlingstid over 3 måneder. Det kan ellers kommenteres at vi har et klart inntrykk av at det i økende grad søkes om dispensasjon ved vedtak om tvang og makt overfor enkelte personer med utviklingshemning.

Avsluttede klagesaker som gjelder tvang i barneverninstitusjoner (fra kapittel 3.3.1.3.3.6 i TB)

Rapportere på

Avsluttede klagesaker som gjelder tvang i barneverninstitusjoner og omsorgssentre: Minst 90 prosent innen 1 måned.

Klage på bruk av tvang og begrensninger har alltid hatt høy prioritet hos oss. Likevel har det vært utfordrende for oss å imøtekomme kravet om å behandle 90 % av klagen innen 1 måned. I løpet av 2022 ble det iverksatt ytterligere tiltak for å bedre saksbehandlingstiden. I 2023 er 76 % av klager på bruk av tvang og begrensninger behandlet innen fristen på 1 måned. Årsaker til lenger saksbehandlingstid er:

- Behov for å innhente ytterligere informasjon, noe som medførte lengre saksbehandlingstid.
- Klagen kom inn i en tid med vakanser i seksjonen og institusjonsgruppa.

Median og gjennomsnittlig saksbehandlingstid er på 1 måned, noe som viser at disse klagen har kort saksbehandlingstid. Det er ikke vurdert behov for ytterligere tiltak på dette området per nå. Vi opplever å ha tydelige og omforente rutiner for hvordan slike klager skal prioriteres og håndteres.

Vi har i løpet av 2023 mottatt og behandlet 37 bestemmelser/vedtak om bruk av tvang eller begrensninger i barneverninstitusjon. Dette er en økning på 28 % sammenlignet med fjoråret, der vi behandlet 29 bestemmelser/vedtak. Det ble gitt medhold i 19% av klagen. Vi mottok flest klager som omhandlet begrensninger i bevegelsesfrihet og tvang i akutt faresituasjon.

Vi vurderer at antallet klager er lavt sammenlignet med omfanget av tvangsprotokoller i 2023. I 2023 har det vært en formidabel økning i antall tvangsprotokoller fra 641 protokoller i 2022 til 1137 protokoller i 2023, dvs. en økning på 77 %. Om en ser utviklingen siste tre år, så har det vært en økning på hele 146 %.

I 2023 var det størst økning på avgjørelser om:

- Tvang i akutte faresituasjoner § 10-7 (77 %)
- Kroppsvisitasjon § 10-8 (92 %)
- Rusmiddeltesting § 10-10 første ledd; fra 1 i 2022 til 83 i 2023
- Rusmiddeltesting § 10-10 annet og tredje ledd (108 %).
- Inndragning av farlige gjenstander § 10-11 (102 %)

Det er på omsorgsinstitusjonene det er benyttet mest tvang i akutte faresituasjoner og dette er knyttet til noen få barn. Dette er unge ungdommer (14-16 år) med kompleks problematikk og gjentakende alvorlig (selv)destruktiv atferd (rusing, kriminalitet, suicidforsøk). Disse utfordrer stadig institusjonens omsorgsrammer. I flere av disse tilfellene har det vært nødvendig å samarbeide med politi. Vi vurderer at denne statistikken viser det vi over tid har uttrykt særlig bekymring for. Det vises til tidligere årsrapporter for Statsforvalterens tilsyn med barnevernsinstitusjoner, omsorgssentre og sentre for foreldre og barn i Trøndelag, og avsnitt under «Statsforvalterens vurderinger av situasjonen og tilstanden i barnevernsinstitusjoner».

En slik økning medfører også en betydelig ressursbruk hos oss med tanke på å gjennomgå, vurdere og følge opp mottatte tvangsprotokoller.

Saksbehandlingstid - klager på tvang i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre: minst 90% innen 1 måned

Resultatmål	Differanse	Avsluttet innen 1 måned
90 %	- 14 %	76 %

Resultatmål SFTL (fra kapittel 3.3.1.3.4.8 i TB)

Rapportere på

Tilsynsaktiviteter tilsvarende: 285 poeng

Statsforvalteren har i 2023 ikke nådd måltallet for planlagte tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester. Bakgrunnen for dette er delt. I løpet av året mistet avdelingen 3 jurister med revisjonskompetanse. Budsjettutfordringer førte til at en av stillingene måtte inndras og en annen ble holdt vakant i nesten 9 måneder. Økende saksmengde ga et behov for å prioritere klagesaker og hendelsesbasert tilsyn.

Aktivitetsvolum av tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester

Resultatmål	Differanse	Resultat
285	- 72	213

Resultatmål SFIN og SFTL (fra kapittel 3.3.1.3.5.2 i TB)

Rapportere på

Tilsynsaktiviteter tilsvarende: 65 poeng

Statsforvalteren nådde ikke måltallet for planlagte tilsyn med spesialisthelsetjenesten. Også dette har flere grunner. Viktig er at det landsomfattende tilsynet med selvmordsforebygging i spesialisthelsetjenesten ikke er berammet i Trøndelag før i 2024. I tillegg påvirkes dette av ressursituasjonen som beskrevet for tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester. En annen viktig årsak er at avdelingen i 2023 har hatt usedvanlig mye arbeid med tilsynsmessige konsekvenser av innføringen av Helseplattformen ved St. Olavs hospital.

Aktivitetsvolum av tilsyn med spesialisthelsetjenesten

Resultatmål	Differanse	Resultat
65	- 22	43

Resultatmål SFTL (fra kapittel 3.3.1.3.6.8 i TB)

Rapportere på

Tilsynsaktiviteter tilsvarende: 95 poeng

Vi har oppnådd 98 av påkrevde 95 tilsynspoeng. Det kan være utfordrende å treffe akkurat på antall poeng, da det ikke alltid kan forutsies om vi får større tilsynssaker som teller poeng, kan avslutte oppfølgingsaktiviteter etter landsomfattende tilsyn som teller poeng eller egenvurderinger der det melder seg mange kommuner. I 2023 gjennomførte vi i tillegg til landsomfattende tilsyn og systemrevisjon med tema midlertidig botilbud i Trondheim kommune også et egenvurderingstilsyn i samarbeid med Statsforvalteren i Vestland. Når vi landet på tre poeng mer enn resultatmålet skyldes dette i hovedsak god oppslutning om egenvurderingen.

Aktivitetsvolum av tilsyn med sosiale tjenester

Resultatmål	Differanse	Resultat
95	3	98

Overskytende poeng skyldes gjennomføring av egenvurderingstilsyn i 2023 (3 poeng pr tilsyn) der det er litt vanskelig å beregne hvor mange kommuner som melder seg på.

3.1.3.4 Andre oppdrag

3.1.3.5 En effektiv og velfungerende vergemålsforvaltning

SFTL har innfridd på alle områder det har vært knyttet målkrav eller beskrevet konkrete forventninger til. I 2023 er vedtakene i stadig større grad individtilpasset som følge av økt antall samtaler med den som skal ha verge.

Opprett vergemål for voksne (fra kapittel 3.3.2.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Opprett vergemål for voksne – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 90 dager.

Arbeidet er organisert slik at måloppnåelsen skal være sikret også i perioder med fravær.

Saksbehandlingstid - Opprett vergemål – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 70 dager

Resultat	Resultatmål	Differanse
83 %	80 %	3 %

Klagesaksbehandling (fra kapittel 3.3.2.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Klagesaksbehandling – 80 % av klagen statsforvalteren mottar på vergemålsområdet skal være behandlet innen 60 dager.

Arbeidet er organisert slik at måloppnåelsen året sett under et skal være sikret også i perioder med fravær.

Klagesaksbehandling – 80 % av klagen Statsforvalteren mottar på vergemålsområdet skal være behandlet innen 60 dager

Resultat	Resultatmål	Differanse
83 %	80 %	3 %

Vergeregnskapskontroll (fra kapittel 3.3.2.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Alle vergeregnskap i sentralt uttrekk fra Statens sivilrettsforvaltning skal være kontrollert innen fristen.

For å løse oppgaven fikk seksjonen anledning til innleie av ekstra personell i kontrollperioden. Økt saksbehandlingsskapasitet vurderes som en forutsetning for at vi har innfridd på alle områder det er knyttet målkrav til.

Alle vergeregnskap i sentralt uttrekk fra Statens sivilrettsforvaltning skal være kontrollert innen fristen

Resultat	Resultatmål	Differanse
100 %	100 %	0 %

3.1.3.6 Vergemål utøves med respekt for vergehavers behov og vilje

I 2023 har selvbestemmelse systematisk blitt tatt inn i fagdrøftingene. I tillegg er maler og rutiner endret slik at den enkelte saksbehandlers ansvar for å sikre at vergemålene blir individtilpasset er tydeliggjort.

Vergers kompetanse (fra kapittel 3.3.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Vergene har god rolleforståelse og utøver rollen med respekt for vergehavers selvbestemmelsesrett.

Nye verges har gjennomført introduksjonskurs

Maler og rutiner er endret slik at vergens ansvar for å sikre at vergemålene blir individtilpasset er tydeliggjort, og fremheves når SFTL gir råd og veiledning til vergene. Vi har utviklet et flytskjema som skal bidra til at vi i kontakt med vergen etterspør gjennomføring av kursene der det ikke er gjort. Dette har bidratt til noe økning i antall gjennomførte kurs.

Gjennomførte samtaler (fra kapittel 3.3.2.2.1.2 i TB)

Rapportere på

Andelen samtaler som er gjennomført i forbindelse med opprettelse av vergemål, har økt

SFTL har over år vært godt under under landsgjennomsnittet for gjennomførte samtaler. I 2023 ble bl.a. rutinen for godkjenning av vedtak endret slik at vedtak ikke godkjennes dersom det ikke er gjennomført samtale, eller det er dokumentert hvorfor det ikke er gjort. SFTL ligger nå over landsgjennomsnittet.

Vergemål - gjennomførte samtaler

Andel gjennomførte samtaler i 2022	Andel gjennomførte samtaler i 2023	Endring
35 %	63 %	28 %

3.1.3.7 Barnehagemyndigheter, barnehageeiere og skoleeiere forstår, formidler og etterlever regelverket

Gjennom tilsyn, klagesaksbehandling, veiledning og sektordialog bidrar vi til at barnehagemyndigheter og barnehageeiere forstår, formidler og etterlever regelverket. Det er likevel variasjon kommunene i mellom. Dialogen og jevnlig møter med sektor erfarer vi er svært nyttig. Vi ser at terskelen er lav for å ta kontakt og be om veiledning. Vi følger opp nye barnehagemyndigheter spesielt, og tilbyr veiledning rundt rollen de skal inn i.

Vi erfarer at et systematisk ROS-arbeid er viktig for å sikre at vi setter inn riktig tiltak på riktig sted til riktig tid. Vi identifiserer de kommunene der det er størst risiko for regelverksbrudd, og der dette vil kunne få størst konsekvenser for barna i barnehagen. Kommunen følges opp gjennom tilsyn eller veiledning.

I 2023 har vi gjennomført jevnlig møter med barnehagemyndighetene, og vi har hatt regelverkssamling og BASIL-samling. De fleste myndighetene deltar og gir tilbakemelding på at møtepunktene er nyttige.

Vi har hatt en nedgang i antall klagesaker på barnehageområdet fra 2022 til 2023, primært klagesaker etter barnehageloven §§ 35 og 37. Vi har avdekket lovbrudd i alle tilsynene med tema spesialpedagogisk hjelp.

Gjennom klagesaker og tilsyn ser vi at forvaltningskompetansen kan styrkes i mange av kommunene. I 2023 og 2024 tilbyr vi derfor ansatte som fatter vedtak på barnehage og opplæringsområdet i kommunene kurs i forvaltningsrett. Kurset har et omfang på 21 timer over tre dager. Det har vært en enorm interesse for kurset og om lag 90 deltar. Vi forutsetter at kompetansehevingen vil ha effekt for regelverksforståelsen og etterlevelsen.

I BASIL-rapporteringen for 2023 ser vi en økning i antall barn med vedtak etter barnehageloven § 35 og § 37, andelen timer til pedagog og assistent og vedtak etter § 37 varierer kommunene i mellom. Vi har over år gjennomført systematisk veiledning i barnehageloven § 37 og forholdet mellom § 37 og § 35.

Etterlevelse av barnehageloven § 11 er fortsatt krevende for noen kommuner. Flere av kommunene organiserer oppgavene de har som barnehagemyndighet adskilt fra oppgavene de har som barnehageeier, og noen har inngått interkommunalt samarbeid om noen av myndighetsoppgavene. I kommunebildene har vi i 2023 satt fokus på hvordan kommunen organiserer oppgaven som myndighet.

Vi har få henvendelser som angår det psykososiale barnehagemiljøet. I kommunebildene er et av de sentrale temaene som settes på dagorden hvordan myndigheten veileder og påser barnehageeierens arbeid med det psykososiale barnehagemiljøet. Trøndelag har flere kommuner som deltar i Læringsmiljøprosjektet. Statsforvalteren bidrar med kompetanseheving i regelverket og vi erfarer at kommunene jobber godt i prosjektet. I 2023 har vi undervist i kap VIII på styreverutdanningen på DMMH.

I BASIL-rapporteringen for 2023 ser vi en nedgang i andel ansatte med barnehagelærutdanning, og en økning i antall barnehager under normkrav for pedagognormen. Vi oppfatter at denne utviklingen i stor grad skyldes rekrutteringsutfordringer og ikke manglende regelverksforståelse. Utfordringen med rekruttering og bemanning viser seg, naturlig nok, i barnehagetilbudet og vi har kommuner som vi følger spesielt opp.

På opplæringsområdet opprettholder vi arbeidet med å kvalitetssikre vårt eget arbeid knyttet til veiledning, informasjon, klagesaksbehandling og arbeid med håndhevingsordningen.

Det er ingen tvil om at regeletterlevelse utfordrer sektor. Men det er ulike forklaringer på hvorfor sektor opplever dette som utfordrende.

Sektor har store utfordringer knyttet til regelverkets forvaltningsmessige innhold. Skjønnsutøvelsen utfordrer. Det er mange kommuner og skoler som ikke klarer å se det handlingsrommet som regelverket faktisk har. På dette området ser vi at særlig små og perifere kommuner har utfordringer. Slik vi ser det, er problemer med å rekruttere personale med riktig kompetanse, og beholde disse, en sentral årsaksfaktor.

Når det gjelder utfordringer knyttet til å etterleve regelverkets pedagogiske intensjoner, er vår klare oppfatning at dette ikke nødvendigvis skyldes loven i seg selv, men kompetansen til å omsette disse til god praksis. Den faglige, skjønnsmessige vurderingen er ofte lav. Her ser vi at det er store forskjeller mellom skolene. Statsforvalteren vurderer dette som en kritisk faktor. Vi har derfor brukt 2023 til å systematisere vårt arbeid med risikovurderinger, og vi har lagt en strategi der vi har prioritert hvilke områder vi veileder og støtter sektor på. Vi opplever at Statsforvalteren er en relevant samarbeidspartner som ofte etterspørres i dette arbeidet. Ut fra risikovurderinger, og vår kjennskap til sektor, tilpasser vi vår virkemiddelbruk

– og ser virkemidler i sammenheng.

Skoleeiere og skoler ønsker å etterleve regelverket. Men vi ser tydelig at når det kommer til dagens kapittel en og kapittel fem, oppleves det vanskelig å finne den rettslige standarden. Kommunene mener selv de mangler måltall knyttet til disse kapitlene. Vi ber derfor om at Kunnskapsdepartementet, i sin behandling av NOU 2023: 27, der nasjonale prøver anbefales fjernet, legger vekt på sektors behov.

Med føringene hvor skolemiljø og spesialundervisning skal prioriteres, er det viktig at vi bidrar til at det store handlingsrommet i læreplanen løftes fram. Dette skal bidra til at alle elever er inkludert og får utviklet sitt potensiale.

For fylket har vi en økning i samlet antall klager. Andelen klager som oppheves er prosentvis færre i 2023 enn året før.

Vi ser at skoler og skoleeiere i større grad, kjenner til og følger opp arbeidet med barn og unges rett til å bli hørt og kravet til å gjennomføre barnets beste-vurderinger. Det er likevel slik at vi ser at saksbehandlingen knyttet til både barnekonvensjonen og forvaltningsloven ikke er tilfredsstillende hos flere skoleeiere. I løpet av høsten 2023 har vi tilbudt forvaltningsrettskurs for skoleeiere og skoleledere i fylket. Dette skjer i et samarbeid for barnehage- og opplæringssektoren, jf omtale tidligere i denne teksten.

Hvis vi alene ser på klagesaksbehandlingen, er det fortsatt behov for å jobbe med at skoleeiere skal forstå, formidle og etterleve regelverket.

Vi har mange henvendelser om veiledning fra kommunenes side, og også mange fra foresatte. Vi opparbeider oss kunnskap om kommunenes kompetanse på området både gjennom veiledningen, klagesaksbehandling og tilsyn.

Det er mange tilbakemeldinger fra kommuner som får tilsyn om at de ser behovet for, og at de ønsker alt de kan få av veiledning før og eventuell oppfølging etter tilsynet for å sikre egen forståelse for regelverket. Vi tilbyr i de aller fleste tilsyn førveiledning, og vi erfarer at dette bidrar til at kommunene og skolene starter en vurdering av egen praksis før selve tilsynet gjennomføres. Også dokumentasjon og informasjon i intervju viser at det ofte er en pågående prosess for å sikre egen praksis opp mot regelverket. Kommunene som får tilsyn, følges opp inntil regelverksbrudd er lukket.

Vi ser at erfaringer fra tilsyn ikke lett spres til andre kommuner enn den som det gjennomføres tilsyn i. Vi har derfor i løpet av året hatt gjennomgang av noen av tilsynsområdene i våre møter med sektor.

Vi har gjort oss erfaringer med å bruke hjemmelen for tilsyn også i situasjoner hvor vi mottar bekymringsmeldinger om, eller hvor vi selv erfarer at vi er usikre på skoleeiere sin regelverksetterlevelse. Dette skjer både ved å ha møter med aktuelle skoleeiere, og ved at vi ber om skriftlig redegjørelsen på hvordan de sikrer regelverksetterlevelsen i egen kommune. Kommunen er positivt innstilt til denne formen for oppfølging av risiko i sektor.

Skoleeiere og skoleledere sin forståelse for regelverket ser ut til å være nesten uavhengig av om det er små eller store kommuner. Det kan skille noe ut fra kapasitet, men evnen til å etterleve regelverket ser ut til å være likt fordelt mellom kommunene i fylket.

Vi har en god dialog med kommuner, fylkeskommunen og privatskoler om regelverket, og vi erfarer også å være stadig mer brukt som veiledere for sektor. Våre møter med sektor er også godt besøkt, og bidrar til å sette søkelys på områder som vi ser at sektor har utfordringer med.

Vi vurderer fortsatt at regelverket knyttet til skolemiljø er det som utfordrer sektor i fylket mest. Det er nok slik at skoleeierne har en økt forståelse for regelverket, men det er fortsatt vanskelig å gjennomføre arbeidet i praksis. Mange skoler er ikke raske nok til å sette i verk tiltak på dette området. Dette fører til at saker blir alvorligere og vanskeligere å ta tak i.

Statsforvalteren skal bruke virkemidlene, tilsyn og veiledning, målrettet, for å bidra til regeletterlevelse hos barneha (fra kapittel 3.3.3.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bruke virkemidlene, tilsyn og veiledning, målrettet, for å bidra til regeletterlevelse hos barnehagemyndigheter, barnehageeier og skoleeier.

På barnehageområdet har Statsforvalteren ulike kilder til kunnskap om tilstanden i sektor. Gjennom et systematisk ROS-arbeid har vi oversikt over regelverksetterlevelsen i sektor på noen områder. Vi skårer kommunen ut fra utvalgte indikatorer som pedagog- og bemanningsnorm, dispensasjoner, timer til spesialpedagogisk hjelp gitt av pedagog og assistent, organisering av myndighets- og eieroppgaver, myndighetenes tilsynsaktivitet. I tillegg kjennskapen vi har gjennom klagesaksbehandling, tilsyn, henvendelser, medieoppslag og i møter med sektor som faste sektormøter, myndighetssamlinger, veiledning, kompetansehevingstiltak og kommunebesøk. Arbeidet med BASIL-rapporteringen gir oss en god innsikt i tilstanden på utvalgte områder både i kommunene og i den enkelte barnehage. Alle rapportene gjennomgås og godkjennes, og i tillegg velger vi oss årlig ut oppfølgingspunkter som vies spesiell oppmerksomhet. Oppfølgingspunktene tas med i planleggingen av aktiviteter gjennom året som en del av risiko- og sårbarhetsvurderingene.

Vi foretar løpende ROS-vurderinger gjennom året og har en helhetlig gjennomgang etter BASIL-rapporteringen, når vi lager kommunebilder og i forbindelse med embetets totale ROS-vurdering (kommunebildeværktøyet). ROS-vurderingene gir et godt grunnlag for valg av virkemiddel (veiledning eller tilsyn). Kompetansen om og utførelsen av myndighetsoppgavene varierer kommunen imellom. Det er viktig for oss å velge det virkemiddelet vi vurderer vil ha størst effekt. Noen kommuner har behov for tettere oppfølging gjennom veiledning over tid og noe veiledning er hensiktsmessig å ta felles i møtene vi har med sektor.

På barnehageområdet har vi få indikatorer der regelverksetterlevelsen er målbar. Dette utfordrer ROS-vurderingene våre. Nedgangen i antall klagesaker, spesielt innenfor spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging, kan gi en indikasjon på at valgte virkemidler (tilsynsaktivitet og systematisk veiledning) har hatt effekt. Vi avdekker lovbrudd i alle tilsynene vi har gjennomført i 2023 og dette viser at riktig virkemiddel er valgt. Endring av praksis etter tilsyn medfører at barn får det de har krav på i samsvar med regelverket. Vi forventer også å se effekt av kompetansehevingen i forvaltningsrett.

På opplæringsområdet benytter vi et bredt sett med kilder (kvalitative og kvantitative) for å skaffe oss innsikt i regeletterlevelsen i sektor - og vurderer oppfølging og velger hensiktsmessig virkemiddel.

Det siste året har vi systematisert det interne arbeidet vårt med jevnlig og løpende vurderinger, på tvers av de ulike teamene vi er organisert i. Vi har også funnet bedre rutiner for å sikre deling av informasjon, og for å gjøre en samlet og felles vurdering av egnet oppfølging. På denne måten vurderer vi at vi får en bedre, og mer helhetlig oversikt, samt at vi også får innrettet oppfølgingen mer samordnet og tilpasset.

Det er tilsynsteamet i seksjonen som har det endelige ansvaret knyttet til virkemidler der tilsynshjemmelen benyttes, men det kan være andre team som får ansvar for oppfølging som ikke sorterer inn under tilsyn - f.eks informasjon og veiledning i aktuelt regelverk.

Systematikken vår knyttet til ROS, gjør at vi kan gjøre løpende vurderinger omkring oppfølging der vi bruker tilsynshjemmelen for å benytte en større variasjon i tilsynsaktiviteter, f.eks gjennom å innkalle kommunen til et møte eller be om en skriftlig redegjørelse gjennom et brev. Vi kan ikke bruke like mye ressurser på oppfølgingen av alle potensielle brudd på regelverket, og må vurdere alvorligheten i konsekvensen ved et eventuelt brudd. I noen situasjoner er også alvorligheten så stor ved et eventuelt brudd, at vi må agere raskt. Dette betyr at vi, i tillegg til å legge årsplan for tilsynsarbeidet, samtidig må planlegge for å gjøre løpende vurderinger - og ha rutine for å følge opp det som avdekkes og oppstår i løpet av året.

Gjennom ROS-vurderingene identifiserer vi regelverksområder der det er høy risiko for brudd, og denne kunnskapen sammenholder vi med alvorlighet. Tematisk ser vi at dette samsvarer i stor grad med de regelområdene PROBA-rapporten også har pekt på at skoleeiere selv rapporterer som krevende å etterleve.

Vi har jevnlig dialog med sektor, både gjennom kommunebesøk, sektormøter, kompetansetiltak og veiledning. Det å være tett på og tilgjengelig for sektor erfarer vi er viktig for å kunne ha den nødvendige kjennskapen slik at de ulike virkemidlene treffer hensiktsmessig.

Like viktig som å identifisere regelverksområder med stor risiko for brudd, og skoleeiere med behov for oppfølging, er å vurdere hensiktsmessig virkemiddel. Vi legger tilsynsplanen først - og da med bakgrunn i høy risiko, og alvorlighet ved brudd - og deretter gjøre vi vurderinger av hvordan vi kan bruke andre virkemidler. Dersom det er tematiske mange har felles utfordringer med, velger vi gjerne sektormøter, informasjon og støtte på hjemmesiden - eller samlinger for flere i aktuell målgruppe sammen. På sektormøtene våre er det gjerne rundt 100 personer som er pålogget, og det gjøres i tillegg opptak av møtet. At så mange logger seg på og deltar, vitner om at de opplever relevans og nytteverdi.

Vi har også kommuner som inngår i tiltak som f.eks Læringsmiljøprosjektet eller Oppfølgingsordningen (se også resultatområde 3.1.7.1.2.1, 3.1.7.1.2.2, 7.3.8.6). Disse kommunen er vi tettere på, og har muligheten for å følge opp mer tilpasset. Her må vi altså gjøre helt spesifikke vurderinger for å treffe godt på valgt virkemiddel. Dette får vi gode tilbakemeldinger på.

Vi følger opp kommuner og skoler som er med i Læringsmiljøprosjektet. Vi er observatører på fagdager, og vi bidrar med innlegg om regelverket hvis det er ønskelig. SF deltar på styringsgruppemøter og av og til også på veiledning som gis. Det gir oss god innsikt i den enkelte kommune.

Vi jobber også systematisk med å smelte sammen arbeidet med rettssikkerhet og utvikling. I både oppfølgingsordningen, Kompetanseløftet og desentralisert ordning, har vi jevnlig møter med UH for å sikre denne sentralen aktøren en riktig forståelse av relevante regelverksområder. Dette gjelder blant annet læreplanverket, vurderingsforskriften, tilpasset opplæring, tidlig innsats og spesialundervisning. Innenfor desentralisert ordning kan vi spesielt nevne samarbeidet vi har knyttet til fellestiltaket God undervisnings- og vurdering etter LK20 og Tidlig innsats. Fra PROBA-rapporten vet vi at skoleeiere ikke nødvendigvis har utfordringer med å forstå formuleringer i lovbestemmelsene, men at de strever med å finne gode og egnede praksiser knyttet til enkelte lovområder. Vi erfarer at en kobling mellom å klargjøre regelverk, og å støtte gjennom eksempler og gode, kunnskapsbaserte eksempler fra UH, er nettopp det sektor trenger på et utvalg av regelverksområdene.

Risikovurdering på skolemiljøområdet gjøres på grunnlag av et bredt utvalg av indikatorer. Vi følger med kommunenes utvikling over tid, når det gjelder tall og statistikk relatert til temaet skolemiljø, gjengangsskoler/kommuner, bekymringsmeldinger og egen erfaring med skolenes regelverksforståelse innen håndhevingsordningen. Omfanget av nye saker hos Statsforvalteren kan også være en indikator som regnes inn. Vi har prioritert kommuner der vi er mest bekymret over skolemiljøet, der vi har avdekket størst risiko for at elever ikke har det trygt og godt. Andre kommuner, der vi også har avdekket noe lavere risiko, blir fulgt opp gjennom veiledning og dialog.

Statsforvalteren skal i økt grad innrette tilsyn med de temaer og i det omfang som er nødvendig, basert på den risikoen (fra kapittel

3.3.3.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i økt grad innrette tilsyn med de temaer og i det omfang som er nødvendig, basert på den risikoen som er avdekket.

På barnehageområdet er det prioritert tilsyn der vår risiko- og sårbarhetsanalyse gir høy sannsynlighet for regelverksbrudd, og der det er store konsekvenser av bruddene. Vi planlegger tilsyn på bakgrunn av risiko- og sårbarhetsvurderinger både når det gjelder valg av tema, deltema og tilsynsmetode.

I 2023 har vi gjennomført tilsyn med spesialpedagogisk hjelp, deltema vedtak. Vi erfarer at vedtakskompetansen er varierende i kommunene og at det er viktig å sikre barnas rett til spesialpedagogisk hjelp gjennom vedtak. I valg av tilsynstema og deltema vurderer vi også hvilke konsekvenser brudd på regelverket har for barna. Etter pandemien har det vært naturlig å ha et spesielt fokus på spesialpedagogisk hjelp, dette er også i tråd med styringssignalene.

Vi bruker Udir sitt tilsynsmateriale når dette passer med valg av tema, men gjør tilpasninger i tråd med identifisert risiko, dette gjelder også når vi utvikler eget materiale.

Vi vurderer hvilke dokumentasjon vi innhenter og vi vurderer tilsynsmetode i det enkelte tilfelle. I noen tilfeller innhenter vi ytterligere informasjon eller gjennomfører intervju (der vi opprinnelig har åpnet skriftlig tilsyn) dersom det er behov for det.

Vi har avdekket en relativ høy andel lovbrudd i tilsynene i 2023 og dette indikerer at valg av objekt, tema og innretning har vært riktig. Vi erfarer at det er noe varierende læringseffekt etter tilsyn. Noen kommuner bruker tilsynet som en aktiv del av utviklingsarbeidet, mens andre er mest opptatt av å rette. Vi erfarer at de fleste kommunene jobber godt gjennom hele prosessen og at dialogen med kommunene er god.

På opplæringsområdet er våre tilsyn i 2023 planlagt og basert på ROS-analyse. Vår risiko- og sårbarhetsvurderinger på opplæringsområdet er basert på mange ulike indikatorer. Indikatorne som brukes hentes fra Analysebrett, Statistikkbanken, GSI, KOSTRA, rapporteringsportalen og ulike interne dokumenter som brukes i sektorovervåking. De ulike indikatorer sammenstilles og vektet. Vi henter statistiske data for minst tre år. Alle indikatorne sammenlignes med nasjonalt gjennomsnitt og tildeles risikopoeng. Vi gjør også korrelasjonsanalyse hvor vi sammenstiller flere indikatorer og ser om det er noen korrelasjoner mellom de ulike indikatorne. Dette hjelper oss når vi skal bestemme både tilsynstema og tilsynsobjekt. I tillegg tar vi med oss bekymringsmeldinger fra sektor som grunnlag for vår kunnskap om kommunene.

I forbindelse med planlegging av tilsyn for 2023 gjennomførte vi intern spørreundersøkelse om mulige tilsynstema og tilsynsobjekt. Formålet med undersøkelsen var å sikre at alt den fragmenterte kunnskapen som enkelte medarbeidere sitter med, blir aggregert og systematisert.

Vi bruker «traffikklysmode» for å kode risiko, dvs. alle kommuner får tildelt farge ut ifra resultatindikatorne i tjenestebarmetret. Når vi har identifisert de enkelte kommuner med moderat eller høy risiko (gul eller rød), begynner vi med neste trinn i vårt ROS-arbeid. I dette trinn velger vi riktig virkemiddel for de enkelte kommunene.

Valg av virkemiddel er en viktig del av ROS-analysen som baserer seg på mange faktorer/indikatorer, både kvantitative og kvalitative. Valget av virkemiddel må sammenholdes med vurderingen av hvilken kapasitet og kompetanse kommunen har til å nyttiggjøre seg de ulike virkemidlene. Parallelt med arbeid om utvelgelsen av kommuner, identifiserer vi også områder med særlige utfordringer i vårt fylke. Dette arbeidet hjelper oss når vi skal velge tilsynstema.

Vi erfarer at våre tilsyn ut fra at vi bruker en stor variasjon av kilder og at vi sikrer at alle ansatte på seksjonen bidrar med sin kjennskap om sektor, er treffsikre.

Den samlede kunnskapen brukes ved utvelgelse av både tilsynstema og tilsynsobjekt. Vi gjør også en avsjekk i seksjonen når foreløpig plan er klar, for å vurdere om tilsyn er hensiktsmessig virkemiddel for de ulike temaene og objektene. I denne sammenhengen vurderes også omfang og tidsperspektiv.

Selve gjennomføringen av stedlige tilsyn drøftes alltid med kommunene for å sikre at de kjenner til prosessen, avklare om det er ønskelig med formøte, finne egnet tidspunkt og for at skoleeier kan påvirke hvem som deltar i ulike møter ut over den aktuelle skolen.

Vi får gode tilbakemeldinger fra kommunene på prosessen rundt gjennomføring av tilsyn.

Statsforvalteren skal følge opp avdekket risiko som ikke er fulgt opp med tilsyn. (fra kapittel 3.3.3.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal følge opp avdekket risiko som ikke er fulgt opp med tilsyn.

Vi viser til beskrivelsen av ROS-arbeidet vårt i pkt 3.3.3.1.1.1.

Der risiko er avdekket gjennomføres som hovedregel tilsyn. I noen kommuner vurderer vi at risikoen for lovbrudd er stor på flere områder. Årsaken kan eksempelvis være kompetanse og ressurser til å gjennomføre oppgavene kommunen har som barnehagemyndighet. Gjennom tilsyn på ett

område kan vi bli ytterligere bekymret for regleverksforståelsen og etterlevelsen på andre områder, men samtidig må vi også balansere belastningen på kommunen. Systematisk veiledning med enkeltkommuner eller av sektor kan da være hensiktsmessig. Tilsynene skal samordnes, og vi er spesielt opptatt av samordning mellom barnehage og opplæring da tilsynsaktiviteten ofte involverer noen av de samme personene i kommunen. I tilfeller der vi må endre prioriteringen vurderer vi graden av risiko og hvilke tiltak som kan settes inn, for eksempel veiledning, løfte tema inn i møter med sektor eller forskyve tidspunkt for tilsynet noe frem i tid.

Eksempel på tiltak som er iverksatt der risiko er avdekket og vi har valgt andre virkemidler enn tilsyn er: veiledningsmateriale vi har utarbeidet om barnehageloven § 37, kommunebesøk og utarbeidelse av kommunebilder, jevnlig møter med barnehagemyndighetene, regelverkssamling og veiledning. Vi erfarer at disse arenaene er godt egnet til å følge opp avdekket risiko der tilsyn ikke velges.

Vi opplever å ha god dialog med barnehagemyndighetene i de tilfeller vi får henvendelser fra foreldre som ikke er fornøyd med det barnehagetilbudet de mottar. I de fleste sakene innhenter vi informasjon fra myndigheten om hvordan saken jobbes med, og vi tilbyr veiledning. Tilsyn i særlige tilfeller vurderes i disse sakene. Vi gjennomfører jevnlig stopp-punkt der vi evaluerer og korrigerer ved behov.

Vi erfarer at vi har god oversikt over risikobildet i de fleste kommunene, og at vi gjennom bruk av ulike virkemidler følger opp avdekket risiko. Vi gjennomfører kontinuerlige risiko- og sårbarhetsvurderinger ut fra kjennskapet vi får om sektor.

På opplæringsområdet har vi beskrevet våre nye rutiner knyttet til sektorovervåking, ROS-vurderinger og samlede virkemiddel-vurderinger under resultatområde 3.3.3.1.1.1. De løpende risikovurderingen, har pekt i retning av at tilsyn kunne vært et aktuelt virkemiddel for flere kommuner. Vi står imidlertid kontinuerlig i vurderinger av hvordan vi skal bruke kapasiteten vår mest mulig hensiktsmessig og treffsikkert. På bakgrunn av det har vi vurdert og gjennomført noe oppfølging i form av tilpasset veiledning til enkelteiere, noe overfor en bredere målgruppe - og atter andre er det ført tilsyn med.

På skolemiljøområdet har vi hatt flere dialogmøter med to av de største kommune i fylket, der vi følger kommunene tett når det gjelder statistikk og utvikling, aktuelle problemstillinger/utfordringer som de selv har identifisert og tema som har skapt bekymring hos oss gjennom kartleggingen av risiko.

Dialogmøtene har fungert godt, og kommunen uttrykker at dette gir læring og et godt utbytte. Tallene for kommunen har enda ikke «snudd», men motivasjonen til å skape endringer er stor når vi holder trykket og forventningene oppe. Vi ønsker derfor å gjøre dette med flere kommuner som vi avdekker at det er risiko knyttet til i 2024. Grunnen til at vi heller velger dialogmøter med kommunene, enn tilsynsinngangen, er at dette vil være mer tidseffektivt, vi kan nå flere, og kan tilpasse drøftinger og veiledning mer til det vi ser er utfordringsbildet.

Samlet for opplæring, har vi gjennom året også håndtert risiko knyttet til brudd på opplæringsplikten, problemstillinger knyttet til alternative opplæringsarena, bekymringsfullt skolefravær, og spesialundervisning. Dette har vært enkeltstående saker der vi har vurdert saken som tidssensitiv, og at bama dette har angått har vært spesielt sårbare. I disse aktuelle sakene har vi bedt om muntlig eller skriftlig redegjørelse - og håndtert saken som som en tilsynsaktivitet - og ikke avsluttet oppfølging før vi har vurdert at risikoen igjen er lav. Vi registrerer og systematiserer slik tilsynsaktivitet, og tar med oss kunnskapen fra disse sakene til planlegging av veiledning, tilsynsgjennomføring og virkemiddelbruk i kommende år.

Statsforvalteren skal bruke tilsynsopplegget for Felles Nasjonalt Tilsyn (fra kapittel 3.3.3.1.2.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bruke tilsynsopplegget for Felles Nasjonalt Tilsyn (FNT) i 2023, når det vurderes at det er risiko knyttet til tema for FNT.

På barnehageområdet har vi i tråd med risiko- og sårbarhetsvurderingen åpnet to tilsyn i 2023 med tema spesialpedagogisk hjelp og internkontroll. Foreløpig rapporter forventes ferdig i februar 2024.

På skolemiljøområdet har vi gjennomført to tilsyn i 2023, herunder ett tilsyn med internkontrollbestemmelsen (FNT 2022). Valgene vi gjorde, baserer seg på ROS-vurdering. Leka kommune, der vi valgte å ikke ta med internkontrollbestemmelsen, er en liten kommune med én 1-10 skole. Her var det viktigst for oss å komme tett på skolen. Vi skal planlegge tilsyn ut fra treffsikkerhet og ressursbruk. Vi vurderte ikke risikoen for brudd på internkontrollbestemmelsen som høy, i denne lille og oversiktlige organisasjonen. Kjennskapet til skolens praksis, viste imidlertid behov for å ettergå regeletterlevelsen på skolenivå.

De to tilsynene som ble gjennomført i 2023, selv om bare ett var FNT, vurderer vi at har medført endring av praksis. Tilsynene har blitt innrettet med nødvendige avgrensninger, for at tilsynene ikke skal bli for store, og at de skal treffe utfordringsbildet/risikoområder. Kommunene har jobbet godt i tilsynsperioden for å unngå brudd. Vi ser at kommunene har valgt å engasjere alle skolene i arbeidet med tilsynet, ikke bare den/de skolen(e) som plukkes ut. Det ene tilsynet (etter FNT) er gjennomført i tråd med metodehåndboka. En viktig forutsetning for kunnskap, trygghet og engasjement i tilsynene, har vært å gjennomføre formøter med skoleeier, skolen og eventuelle andre involverte. Selv om tilsynene til slutt har avdekket noen brudd på det barn og unge har krav på, har vi også blitt kjent med kommunens og skolens praksis, som er i tråd med regelverket.

Kompetanse på trygt og godt skolemiljø (fra kapittel 3.3.3.1.3.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at skolene har kompetanse på hva som gir et trygt og godt skolemiljø.

For å kunne være sikre på at skolene har kompetanse på hva som gir et trygt og godt skolemiljø, må vi først vite at det vi bidrar med, både skriftlig, muntlig og digitalt, har høy kvalitet og formidler lovverket både riktig og forståelig. Vi kan se nærmere på følgende områder:

1. Vedtak og veiledning gjennom håndhevingsordningen

I 2023 har vi skrevet vedtak gjennom håndhevingsordningen som vi mener gir god læringseffekt for skolene. I et møte med Udir 18.01.2024, har vi fått tilbakemeldinger på at vedtak de har sett på fra 2023 har høy kvalitet både når det gjelder vurderinger av delpliktene, barns beste-vurderinger og klarspråk. I tillegg ble det i møtet sagt at vedtakene over tid og siden lovverket trådte i kraft, viser at vi har hatt positiv utvikling innen kvalitet. I løpet av 2023 har vi hatt to saker til videre klagesaksbehandling hos Utdanningsdirektoratet.

Vi er også kjent med vedtakene på klager som Utdanningsdirektoratet har behandlet, og som er delt med embetene. Vi mottok nylig vedtak fra Udir for 2023. Vedtakene har gitt oss ytterligere kunnskap om fortolkningen av lovverket innen håndhevingsordningen. Vi forstår at 9A-temaet jobber ut fra en standard som ikke i vesentlig grad avviker fra Utdanningsdirektoratets føringer innen saksbehandlingen i håndhevingsordningen.

Utdanningsdirektoratets vedtak, er viktig bakgrunnskunnskap i vårt arbeid med å sikre at skolene får økt kompetanse om aktivitetsplikten.

Kommunikasjonen vi har med skoleeiere, skoleledere og eventuelt andre ansatte på skolene i hver enkelt sak, har vært viktig for å øke kunnskapen om et trygt og godt skolemiljø og aktivitetsplikten. I de fleste skolemiljøsakene gjennom håndhevingsordningen, finner vi at skolene oppnår en læringseffekt av å få en gjennomgang av sine rutiner i skolens aktivitetsplikt og at det kan ha en forebyggende effekt i skolens videre arbeid i skolemiljø saker. Brudd på delpliktene i en skolemiljøsak, vil etter vår erfaring føre til at skolen forbedrer sin kunnskap, samt framgangsmåte i det videre arbeidet.

En praksis vi har, som vi vet at skolene setter pris på, er å tilby en muntlig gjennomgang av vedtaket når det kommer ut. I denne gjennomgangen inviteres også avdelingsleder eller andre som er tett på saken og kan stille spørsmål til våre vurderinger. Dette gir muligheter for praksisnærhet i læringen. I kommuner der vi mottar flere skolemiljø saker fra samme skoler med omtrent samme utfordringer, legger vi merke til at vedtak gjennom håndhevingsordningen ikke har hatt tilstrekkelig læringseffekt. I slike tilfeller informerer vi skoleeier om dette. Dette bidrar også til å ansvarliggjøre kommunene til å jobbe forebyggende med sine enheter i det videre arbeidet.

2. Bruk av digital informasjon som en del av veiledningen i dialogmøter

Vi vet at vår bruk av digital informasjon har vært viktig for å lære mer om aktivitetsplikten og tilstøtende, relevante tema, og at dette har bidratt til å øke skolenes kunnskap. Digitale foredrag og refleksjonsoppgaver er gjort tilgjengelig for bruk på våre nettsider. Vi har fått tilbakemelding om at svært mange skoler i fylket fortsatt bruker våre lunsj-webinarer og foredrag aktivt. Vi henviser også til webinarene når disse temaene blir aktuelle i foredrag, møter og veiledningssamtaler med skoleledere eller ansatte i skolen. Vi har også laget informasjonsfilmer som er spesielt rettet mot foresatte og elever. De digitale filmene og foredragene vi har laget, er informasjon som vi vet at også skolene benytter seg av, når de skal informere om elevens rettigheter. I 2023 har vi ikke hatt kapasitet til å produsere nytt veiledningsmateriell til foresatte, skoler og kommuner. Å lage slikt materiell er tidkrevende. Vi har kompetansen internt, men har ikke kunnet prioritere dette. Veiledningsmateriell som vi har laget for noen år tilbake, og er fortsatt aktuelt, siden nytt lovverk ikke har trådd i kraft ennå. I 2024 vil det bli et behov for å oppdatere nettsidene våre.

3. Generell veiledning av skoleledere som tar direkte kontakt.

Skolemiljøteamet og ansatte i seksjon for opplæring har i de senere årene inntatt en mer aktiv rolle når det gjelder å oppfordre sektor til å kontakte oss angående informasjon og veiledning om regelverk. Dette har ført til at vi ukentlig mottar telefonsamtaler med skoleledere som har spørsmål om lovverk og elevens rett til å ha det trygt og godt. Denne delen av det forebyggende arbeidet er ikke systematisk, men det bidrar til grundig og god informasjon angående konkrete henvendelser eller situasjoner som skolene er opptatt av der og da. Vi tenker at dette i stor grad bidrar til å øke skolelederes kompetanse. Vi har merket oss en markant økning i henvendelser per telefon i de senere årene, også i 2023.

4. Eksempler på ulike stedlige og digitale foredrag, samt dialogmøter om hva som gir et trygt og godt skolemiljø:

- Foredrag for noen skoler/kommuner, privatskoler/eiere og institusjoner (rektorutdanningen på NTNU). Temaene i dialogmøtene har blitt valgt ut fra innspill og ønsker fra sektor, men også gjennom vår vurdering av behov for spesifikk informasjon om hvordan det forebyggende arbeidet for et trygt og godt skolemiljø kan drives. Vår kunnskap om deres behov baserer seg på våre egne erfaringer med skolemiljø sakene i regionen, samt informasjonen vi har i sektorovervåkingen.
- Foredrag i et digitalt møte for sektor våren 2023, med mange deltakere fra hele fylket, eksempelvis skoleeiere, rektorer og representanter fra andre instanser.
- Dialogmøter to ganger i året med Trondheim kommune, som har ansvar for ca. 40% av elevene i Trøndelag. I 2023 startet vi samme type dialogmøte med en annen stor kommune, Steinkjer. Møtene omhandler status i kommunene, forebyggende arbeid og regelverksforståelse.

Foredragene og møtene har inneholdt tema som er relevant for at skolene skal ha kompetanse på hva som gir et trygt og godt skolemiljø:

- Statsforvalterens erfaringer med og anbefalinger i skolemiljø saker
- Opplæringslovens kap. 9 A - regelverksforståelse
- Håndhevingssystemet, saksgang og dokumentasjon
- Barns beste-vurderinger
- Sosial læring og inkluderende læringsmiljø.

Sammenlignet med 2022, har embetet gjennom 2023, samlet sett jobbet mindre og mindre systematisk med utadrettet virksomhet til sektor innenfor det forebyggende arbeidet for at skoleeiere og skoleledere skal få kompetanse på hva som gir et trygt og godt skolemiljø. Årsakene til dette er mange og sammensatte og vil bli nærmere omtalt i forbindelse med rapportering av gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Situasjonen har medført endrede arbeidsoppgaver for flere andre i skolemiljøteamet. Vi fikk et etterslep i oppgaveporteføljen vår i 2023, som vi fortsatt sliter med. Endring og opplæring i nye oppgaver, samt saksbehandling har derfor blitt prioritert foran utadrettet virksomhet i sektor gjennom 2023.

Dette, samt tid til å lære opp nye ansatte, har begrenset muligheten til å gjennomføre nye veiledningsmøter med kommunene og fylkeskommunen. Vår mening er at dette skaper brudd i et kontinuerlig og viktig arbeid for å forebygge regelverksbrudd og manglende regelverksforståelse på skolemiljøområdet. I 2023 har vi også avvist spørsmål om stedlige og digitale foredrag og mer omfattende veiledning, av kapasitetshensyn.

Høsten 2023 har vi imidlertid jobbet med planer for våren 2024, der vi vil prioritere mer tid til utadrettet virksomhet (dialogmøter og veiledning) mot kommuner og skoler der vi opplever risikoen for manglende regelverksetterlevelse som høyst. Vi har satt sammen en gruppe som skal ytterligere kartlegge behov og deretter spisse veiledningen.

Vi opplever å ha en lavere måloppnåelse i 2023 enn foregående år, når det gjelder å drive et forebyggende arbeid om trygt og godt skolemiljø til skoleledere og skoleeiere i regionene våre. Vi har hatt behov for å prioritere saksbehandling først. Vi opplever videre at skoleeiere og rektorer ikke har fått deltatt tilstrekkelig i dialogmøter med erfaringsutveksling, drøfting av aktivitetsplikten, samt fått belyst aktuelle problemstillinger i farvannet mellom regelverk og praksis. Dette mener vi på sikt kan bidra til manglende kompetanse. Veiledningsmøtene vi tidligere om årene har hatt, har også sørget for en annen kontaktflate mellom kommuner, enn de etablerte regionene de bruker i annet samarbeid. Dette blir et ytterligere tap for dem. Når dette er sagt, har vi benyttet de mulighetene vi har funnet gjennom digital tilrettelegging, for å kompensere noe. Dette gjelder blant annet mer konkret veiledning over telefon og Teams. Denne veiledningen er mer målrettet direkte inn mot utfordringer i den enkelte situasjonen.

Vi har startet et arbeid for å drive mer systematisk utadrettet virksomhet med risikokommuner i 2024. I den forbindelse må det derfor jobbes med vår interne kapasitet, slik at vi kan bidra til utvikling i sektor.

Psykososialt barnehagemiljø (fra kapittel 3.3.3.1.3.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at barnehageeier og de som arbeider i barnehagen har kompetanse på hva som gir et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Statsforvalteren i Trøndelag har iverksatt ulike tiltak for å heve kompetansen hos barnehagemyndighet, barnehageeier og de som arbeider i barnehagen. Dette har vi gjort gjennom å gjøre de nasjonale kompetansepakkene kjent og vi har utarbeidet en webinarserie i samarbeid med Trondheim kommune om et trygt og godt barnehagemiljø. Webinarne kan brukes både på myndighetsnivå og i barnehagene - til ansatte og foresatte. Hvordan barnehagemyndighetene veileder og påser barnehageeierens arbeid med det psykososiale barnehagemiljøet er et sentralt tema som løftes frem i kommunebildene og kommunedialogen.

Deltakelse i Læringsmiljøprosjektet og kompetansestrategiene er viktige tiltak for å heve kompetansen hos myndighetene, eierne og de ansatte i barnehagene om hva som gir et trygt og godt barnehagemiljø. Vi deltar aktivt i Læringsmiljøprosjektet, på nasjonale og lokale fagdager og i styringsgruppene. Det gjøres et svært godt arbeid i de deltakende kommunen. Noen av regionene våre har valgt psykososialt barnehagemiljø, læringsmiljø og inkluderende praksiser som kompetansehevingstema i REKOM.

Vi har relativt få henvendelser om det psykososiale barnehagemiljøet og få data om hvordan regelverket etterleves. Det er derfor vanskelig å si om tiltakene har effekt. Vår erfaring er at sektor er opptatt av regelverket, og at myndighetene i varierende grad veileder og fører tilsyn. På bakgrunn av dette har vi i 2023 planlagt regionvise samlinger med barnehagemyndighetene der et av kompetanse- og dialogtemaene er det psykososiale barnehagemiljøet. Samlingene gjennomføres i 2024. Vi planlegger også tilsyn med dette temaet i 2024.

Rask behandling i saker etter § 9 A-6 (fra kapittel 3.3.3.1.3.3 i TB)

Rapportere på

Alle saker er ferdigbehandlet så raskt som mulig

Skolemiljøteamet har gjennom de siste årene gjort tilpasninger og endringer i våre rutiner, for å jobbe mest mulig effektivt innenfor de rammene vi

har. Økning i saksomfang og ustabilitet i skolemiljøteamet i samme periode, har medført at vi måtte tenke enda mer på forenkling, struktur og oppgavefordeling i framgangsmåten.

Framgangsmåten for hvordan skolemiljøteamet arbeidet, var ikke nedfelt i en tydelig rutinebeskrivelse vårhalvåret 2023, men eksisterte litt stykkevis og delt i våre interne mappesystemer. Like før sommeren startet fagkoordinator et arbeid med å samle og strukturere framgangsmåtene og laget et forslag til en rutinebeskrivelse. Denne ble ytterligere bearbeidet og tatt i bruk av skolemiljøteamet etter en fagdag i august 2023. Høsten 2023 har vi holdt oss tro til denne rutinen som arbeidsform. I temaet har vi drøftet om en slik rasjonalisering av «må-oppgaver» kan gå ut over kommunikasjon og kontakt med involverte, samt «nærhet» til saken. Vi har kommet fram til at dette er et nødvendig grep for å effektivisere. Vi har ikke kommet fram til at mindre kontakt går ut over kvaliteten i arbeidet, heller tvert om.

Rutinen og våre erfaringer med den vil bli ytterligere beskrevet under punkt 3.3.3.1.3.4.

Arbeide systematisk for å behandle skolemiljø saker (fra kapittel 3.3.3.1.3.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal arbeide systematisk for å behandle skolemiljø saker innen rimelig tid.

I august 2023 utarbeidet vi en ny «Rutine for arbeid med skolemiljø sak hos SFTL», med tilhørende vedlegg/skjema. Hensikten var å sikre at alle deler av arbeidsprosessen vår bidro til effektivitet og likebehandling. Rutinen er inndelt i fem faser som beskriver hva som skal gjøres og hvem som har ansvar innen

1. mottak av sak, undersøkelse og fordeling
2. elevsamtalen
3. skrive vedtak
4. oppfølging
5. avslutte sak

Vi mener at denne rutinen har bidratt til bedre systematikk. Den har gitt enda bedre forutsigbarhet for saksbehandlerne, flatere struktur i ansvarsfordeling, mindre sårbarhet i roller og ansvar, og mer effektiv bruk av ressurser (hoder og hender) i skolemiljøteamet. Vi skriver etter hvert de fleste vedtak med to eller tre delplikter, i stedet for alle fem. Dette gjør at vedtakene blir kortere, og saksbehandler 1 bruker kortere tid på å skrive, saksbehandler 2 bruker kortere tid på å vurdere, og godkjenning går fortere.

Vi foretar fortsatt en skjønnsmessig vurdering av prioriteringen i rekkefølgen på sakene. Dette kan blant annet bero på sakens alvorlighetsgrad, om det er et akutt behov for avklaringer, eller at sakens innhold er ekstremt på en måte som krever særlig rask behandling. Nedprioritering kan i motsatt fall handle om at eleven har byttet skole, eller har fått det trygt og godt igjen.

Vi har i den nye rutinen endret saksbehandler 2, fra å være en person til å bli et team bestående av tre personer i 2023. Saksbehandler 1 drøfter nå saken med saksbehandler 2 før saken skrives, noe som sikrer lik forståelse og dermed frigjør tid i den videre saksbehandlingen. Vedtakene godkjennes av fagkoordinator samme dag, eller dagen etter.

Det er vanskelig å måle effekten av en tydelig rutinebeskrivelse i en tid der det samtidig er en enorm økning av tilfanget av nye saker, noe som medfører at vi ikke opplever oss selv som særlig effektive. Det vi vet er at vi alltid starter opp sakene raskt og tar kontakt med melder innen fem virkedager. Det vi også vet, er at etter oppstart blir sakene liggende for lenge ut fra vår vurdering. Dette bidrar til å strekke saksbehandlingstiden. I 2023 økte sakene så drastisk på våren, at vi ikke rakk å behandle dem før sommeren. Dette ga et tungt etterslep framover høsten, der vi samtidig fikk et høyere antall saker til behandling enn tidligere. I 2023, og særlig på høsten, har vi hatt en forverring av saksbehandlingstid sammenlignet med 2022 og årene før.

Vi mener at målet om mer systematikk i arbeidet er oppnådd, men dette vises ikke tydelig på rask saksbehandlingstid, på grunn av tilfanget av nye saker i samme periode. Det er vanskelig å se at rutinen fungerer, all den tid vi opplever at saksbehandlingstiden øker.

Skolemiljøteamet har opplevd en negativ spiral når det gjelder rask saksbehandling i 2023, dessverre. Dette følger trenden vi har sett fra foregående år, men viser en ytterligere forverring. Teamet, som tidligere var preget av stabilitet, høy fagkompetanse og gode rutiner, opplever vi at nå har for lite kapasitet til å behandle sakene innen rimelig tid. Vi mener klart at det ikke er til elevens beste å vente mellom 4-5 måneder på vedtaket, slik gjennomsnittlig saksbehandlingstid for høsten 2023 viser.

Samlet sett betyr dette at selv om rutinen bidrar til at vi jobber mer systematisk og effektivt, så øker saksbehandlingstida. I 2024 må vi derfor snu skuta, hvis vi skal oppnå god måloppnåelse framover. Vi må gjenvinne stabilitet i teamet, jobbe systematisk med rutinene vi har lagt, samt sørge for effektiv og motiverende oppgavefordeling.

Rettsanvendelse og forståelse av saksbehandlingsreglene i vedtak (fra kapittel 3.3.3.1.4.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal arbeide systematisk for å bidra til at antall vedtak med feil fra skoleeier reduseres

For å kunne veilede skoleeier i riktig saksbehandling og rettsanvendelse, har vi styrket vår egen kompetanse innen forvaltningsrett. I vårhalvåret 2023 deltok nesten alle «ikke-jurister» på et flerdagers kurs i alminnelig forvaltningsrett. Kurset var etter vår mening nyttig med tanke på å kunne svare ut problemstillinger som berører forvaltningsrett i tilknytning til særlovgivningen.

Når det gjelder andre tiltak for å begrense saksbehandlings og rettsanvendelsesfeil, ber vi om tilbakemeldinger fra skoleeier/skoler etter gjennomførte tilsyn. I denne sammenheng ber vi blant annet om at de vurderer effekt av tilsynet. Her har vi fått flere tilbakemeldinger som tilsier at regelverksforståelsen har økt gjennom tilsyn, og vi forventer da at det også bidrar til færre rettsanvendelsesfeil.

Gjennom veiledning og klagesaksbehandling får vi flere avklarende spørsmål fra sektor. Vi forutsetter at vår veiledning har bidratt til færre rettsanvendelsesfeil og/ eller saksbehandlingsfeil.

Videre ser vi gjennom klagesaksbehandlingen en prosentvis økning i antall saker hvor klager ikke får medhold. Vi erfarer gjennom dette at rettsanvendelsesfeil fra skoler og skoleeiere er redusert. Helt konkret finner vi at flere rettsanvendelsesfeil er redusert på noen av delpliktene i skolens aktivitetsplikt etter kap. 9 A. De fleste skoleeierne har bedret sine rutiner, framgangsmåter og standardskjema som brukes ved enhetene. Et eksempel kan være at skolens aktivitetsplan skrives ut fra en fast mal, som oppfyller de formelle kravene i tråd med lovverket. Det samme gjelder meldeskjema, varslingsskjema, møtereferatmaler og samtalelogger. Skjemaene inneholder ofte hjelpetekst som kan bidra til bedre regeletterlevelse og færre rettsanvendelsesfeil.

Vi ser at veiledning og bruk av maler og framgangsmåter kan være til hjelp for skoleeiere og rektor for å unngå rettsanvendelsesfeil. Et konkret eksempel på dette er at vi sender ut et hjelpeskjema som skolelederne kan benytte når de sender inn dokumentasjon gjennom håndhevingssakene. Vi har fått svært gode tilbakemeldinger på at skjemaet i bruk bidrar til både struktur og oversikt, også fordi det er utarbeidet enkle hjelpespørsmål innen hver delplikt. Dette bidrar derfor til å rette fokuset mot det som er vesentlig å dokumentere i tråd med lovverket, og hjelper samtidig også skolene til å forstå hva de ikke trenger å vektlegge.

Samlet sett vurderer vi at måloppnåelsen på dette punktet er god.

Vedtak fra barnehagemyndighet med rettsanvendelsesfeil eller saksbehandlingsfeil (fra kapittel 3.3.3.1.4.2 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal arbeide systematisk for å bidra til at antall vedtak med feil fra barnehagemyndigheten reduseres

For å kunne veilede barnehagemyndighetene i riktig saksbehandling og rettsanvendelse, har vi styrket vår egen kompetanse innen forvaltningsrett. I vårhalvåret 2023 deltok nesten alle «ikke-jurister» på et flerdagers kurs i alminnelig forvaltningsrett. Kurset var etter vår mening nyttig med tanke på å kunne svare ut problemstillinger som berører forvaltningsrett i tilknytning til særlovgivningen.

Statsforvalteren i Trøndelag har i 2023 gjennomført faste møter med sektor og regelverkssamling for barnehagemyndighetene. I tillegg opplever vi at sektor har lav terskel for å ta kontakt og be om veiledning, dette gjelder både myndigheter, eiere, styrer og ansatte i barnehagene og PPT. Vi gir også veiledning gjennom klagesaksbehandlingen og i tilsynsprosessen.

Vi har over tid sett at i mange kommuner er kompetansen om forvaltningsloven mangelfull. Dette påvirker saksbehandlingen og rettsanvendelsen i vedtakene etter barnehageloven. Fra høsten 2023 har vi tilbudt ansatte i kommunene som fatter vedtak etter barnehage- og opplæringsloven kurs i alminnelig forvaltningsrett. Kurset går over 3 dager og det har vært stor interesse. Om lag 90 deltar fra 23 kommuner. Vi forventer at tiltaket vil ha effekt og bidra til færre vedtak fra barnehagemyndighetene med saksbehandlings- og rettsanvendelsesfeil.

Vi har relativt få klagesaker på vedtak etter barnehageloven. Det har vært en reduksjon i antall klagesaker i 2023 og vi har opphevet/delvis opphevet og gitt medhold i færre saker i 2023 enn i 2022. Vi har for få data til å kunne si noe om dette er en følge av tiltakene vi har iverksatt.

På bakgrunn av risiko- og sårbarhetsvurderinger er tema spesialpedagogisk hjelp med deltema fatte vedtak valgt for tilsynene i 2023. Vi forventer at tilsynsaktiviteten vil bidra til at færre vedtak med saksbehandlings- og rettsanvendelsesfeil.

Vi har også i 2023 hatt fokus på barnets beste-vurderinger i klagesakene og gjennomført kompetansehevingstiltak på dette området da vi ser at dette er det behov for.

Statistikk og erfaringer fra klagesaksbehandling gir oss liten informasjon om effekten av tiltakene. Kjennskapen vår til sektor viser at vedtakskompetansen varierer. Vi vurderer at tiltakene har effekt, men at der er viktig å evaluere og vurdere egne tiltak tilpasset sektors ulike behov.

Statsforvalteren skal bidra til at elever får den spesialpedagogiske tilretteleggingen de har krav på (fra kapittel 3.3.3.1.5.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at elever får den spesialpedagogiske tilretteleggingen de har krav på etter opplæringsloven

Vi har hatt følgende fokusområder i 2023:

1) Øke kunnskap om forvaltningsrett, og utforming av vedtak ut i fra kravene i forvaltningsloven.

Året 2023 har vi hatt møte med sektor der vi snakket om utfordringsbilde i Trøndelag, samt forvaltningsrettslige forhold. Det er planlagt et kurs i forvaltningsrett for kommunene i Trøndelag. Dette kurset ble påbegynt i 2023 med en samling. Kurset fortsetter med 2 samlinger i 2024. På dette kurset er det 23 kommuner som er med, med et antall fra 1 - 17 ansatte.

Dette er et tiltak det er vanskelig å måle umiddelbar effekt av. Samtidig ser vi at kommunene jobber med dette, og blir bedre, selv om det fortsatt er en vei og gå. Vi ser framgang gjennom at PPT oftere skriver sakkyndig vurdering som oppfyller minstekravet. Dette gjør at saken er tilstrekkelig opplyst før kommunen fatter vedtak. Vi ser også at elevene og foresatte ofte er hørt før det fattes vedtak. Noen kommuner prøver seg på barnets bestevurdering. Vi opplever at det er store forskjeller mellom kommunene i Trøndelag hva gjelder kunnskap på området. Vi forventer at kurset i forvaltningsrett kan utjevne noe av forskjellene, at vedtakene skal bli klare og tydelige slik at elev og foresatte ikke er i tvil om hvilke tilbud eleven har krav på.

2) Vi har fått opprettet en "knapp" på SF sin hjemmeside under opplæring som heter spesialundervisning. Her kan både elever, foresatte, skoler og kommuner klikke seg inn og se på en kort film om sentrale rettigheter. Denne filmen ble laget i 2023. Vi har også utarbeidet en tekst "hvordan klage på spesialundervisning i skolen?" I teksten står det blant annet om "krav til saksbehandling i saker om spesialundervisning". I tillegg til at dette ligger på vår hjemmeside, kommuniserer vi dette til rektorer og skoleeiere, slik at de kan bruke/opplyse elever og foresatte om rettighetene.

Dette tiltaket har vi gjort slik at flere innbyggere skal kunne innhente informasjon om sine rettigheter uten nødvendigvis å måtte ringe, eller sende e-post.

Vi jobber kontinuerlig med å vise til disse sidene, slik at informasjonen kommer ut.

3) I våre vedtak gir vi alltid veiledning til kommunen om saksbehandlingsfeil eller andre mangler vi ser i vedtaket. Dette gir direkte tilbakemelding til kommunen og skolen på hva de bør forbedre til neste gang.

4) Dialog med elever foresatte, skole, PPT, kommuneledelse er også en viktig del av tiltaket som blir gjort for at flere skal få det spesialundervisningstilbudet de har krav på. Dialog og veiledning knyttet til henvendelser hva angår spesialundervisning og forvaltningsrettslige spørsmål fungerer godt, og er svært tilpasset den enkelte.

5) PPT har en sentral rolle hva gjelder å være det lokale støttesystemet for skoler og barnehager, og for at enkeltbarn skal få det opplæringstilbudet de har krav på i Trøndelag. SF følger kompetanseløftet i Trøndelag tett, og er en dialogpartner og en støtte for PPT-ledernettsverk i arbeidet med kompetanseløftet.

PPT har utvidet sin kompetanse gjennom at de er blitt superbrukere i refleksjonsverktøyet inkluderingsanalysen. I videreutvikling av fellestiltak er det tenkt at PPT også prioriteres i arbeidet med barnesamtaler og barn og elevers opplevelse av inkluderende praksiser.

PPT har lav terskel for å ta kontakt med skolene, og det samme gjelder den andre veien. SF gjennomførte en spørring i høst for å kunne overvåke de samlede behovene, slik PPT vurderer dem, i Trøndelag. De rapporterer at skoler og barnehager oftest søker veiledning fra sin lokale PP-tjeneste i situasjoner med krevende atferd (skole og barnehage) og bekymringsfullt fravær (skole). Dette er verdifull informasjon for oss i møte med UH som skal planlegge for å ha den nødvendige kompetansen som blir etterspurt lokalt. Enkelte av UH-miljøene er skeptiske til å snakke om de spesialpedagogiske utfordringene – de vil heller beskrive dette som inkluderende praksis og ha et positivt fortegn. Dette kan bli en mismatch med det som oppleves som reelle behov i sektor.

SF oppfatter at PPT-ledernettsverket i Trøndelag selv har tatt tak i og jobber i fellesskap med ny opplæringslov, og særlig med eget mandat og egen rolle.

At PPT er proaktive hva gjelder sitt utvidet mandat i ny opplæringslov, og at de jobber aktivt med å tilegne seg ny kunnskap i kompetanseløftet mener vi er et sentralt tiltak for å gi alle barn i Trøndelag en forsvarlig opplæring. Dette er noe som viser seg i bedre sakkyndige vurderinger, og vi håper etterhvert at timeantallet til spesialundervisning går ned, og at PPT kan bidra med å få et bedre tilpasset tilbud i den ordinære undervisningen.

6) Vi hadde planlagt et tilsyn i spesialundervisning. Dette ble avlyst dvåre samlede ressurser måtte prioriteres inn mot skolemiljøområdet.

Fra tidligere år opplever vi tilsyn som nyttig. De kommunene som vi har gjennomført tilsyn i (på bakgrunn av antall klager og ros-vurderinger), har vi en nedgang i klagesaker fra.

De skisserte tiltakene bidrar til å ivareta risiko på dette området.

Spesialpedagogisk hjelp etter barnehageloven (fra kapittel 3.3.3.1.5.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at barn får den spesialpedagogiske hjelpen de har krav på etter barnehageloven.

Arbeidet med å bidra til at barn får den spesialpedagogiske hjelpen de har krav på etter barnehageloven har vært et prioritert tema i 2023. Vi har valgt spesialpedagogisk hjelp som tema i tilsynene våre, dette ut fra en konkret ROS- vurdering, men også ut fra et behov for å mer systematisk undersøke tilstanden på dette området. I BASIL- kontrollen er vi oppmerksomme på timer gitt til spesialpedagogisk hjelp og andel timer gitt av pedagog og assistent. Vi løfter frem dette i kommunebildene og i kommunedialogen og etterspør årsak i de kommunen som i stor grad gir timer til assistent i vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Vi har de siste årene gjennomført systematisk veiledning i kommunen om barnehageloven § 37 og forholdet mellom § 37 og § 35. Vi har utarbeidet veiledningsmateriale på våre hjemmesider om retten til spesialpedagogisk hjelp, og vi tilbyr ansatte med vedtaksmyndighet kurs i forvaltningsrett i 2023 og 2024.

PPT har en sentral rolle hva gjelder å være det lokale støttesystemet for skoler og barnehager, og for at enkeltbarn skal få det opplæringstilbudet de har krav på i Trøndelag. Statsforvalteren følger kompetanseløftet i Trøndelag tett, og er en dialogpartner og en støtte for PPT-ledernettverk i arbeidet med kompetanseløftet.

PPT har utvidet sin kompetanse gjennom at de er blitt superbrukere i refleksjonsverktøyet inkluderingsanalysen. I videreutvikling av fellestiltak er det tenkt at PPT også prioriteres i arbeidet med barnesamtaler og barn og elevers opplevelse av inkluderende praksiser.

Flere av kommunene våre styrker kompetansen i barnehagene på det spesialpedagogiske området gjennom å tilsette spesialpedagoger som en del av bemanningen i barnehagene, og innføre systematisk samarbeid barnehager i mellom og med PPT. Kompetanse på det spesialpedagogiske området er positivt for barnehagene, men vi erfarer at denne organiseringen kan medføre at det tar lang tid før barnet får sakkyndig utredning og vurdert retten til spesialpedagogisk hjelp. Vi har gjennomført møter med noen av kommunen der dette har vært tematisert.

I 2023 har vi hatt færre klagesaker etter barnehageloven § 35. Dette kan indikere at tiltakene har hatt ønsket effekt selv om datagrunnlaget er lite.

Fritak for fag (fra kapittel 3.3.3.1.5.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at alle skoleeiere følger regelverket om fritak for fag.

Statsforvalteren har over år hatt et fokus på kommunenes regeletterlevelse knyttet til fritak i fag. Vi har gitt veiledning til kommunene, inkl. PP-tjenestene, om innholdet i opplæringen og grunnlag for å gjøre avvik fra Læreplanverket etter opplæringsloven kap. 5 – både etter forespørsel, og proaktivt ut fra egne risikovurderinger. Området har også vårt fokus inn i vår rolle som sekretariat for samarbeidsforum DEKOM/Kompetanseløftet. For at samarbeidsforum skal ha et godt kunnskapsgrunnlag for å kunne gjøre riktige prioriteringer, må de ha en god sektorforståelse.

Videre kontrollerer vi innholdet i opplæringen i klagesaker vi mottar og behandler etter kap. 5; herunder vurderer vi om elevens særlige behov er utredet og godt nok opplyst, og om vedtaket er tilstrekkelig klart og godt nok begrunnet knyttet til hva som er realistiske opplæringsmål for eleven. Vi har ikke startet tilsyn med spesialundervisning som har resultert i tilsynsrapporter i 2023, men vi har undersøkt risiko for brudd på bl.a. reglene om fritak i fag, jf. oppl. § 14-1, og gitt veiledning for å avhjelpe risikoen.

Statsforvalteren vurderer at våre tiltak over år har hatt effekt. Vi oppfatter at kommunene generelt har bedre forståelse av reglene om fritak i fag, herunder hva avvik innebærer og hvilke avvik som kan gjøres i vedtak etter kap. 5. Vi erfarer likevel at praksis varierer, og at det skjer brudd på regelverket. Informasjon om brudd og risiko for brudd følges opp. Utover dette oppfatter vi en større usikkerhet generelt i sektor knyttet til fritak for opplæringsplikt, jf. oppl. § 2-1 fjerde ledd, og herunder grenseoppgangen mot større avvik i vedtak om spesialundervisning. Dette er noe vi allerede

følger opp, og vil fortsette å følge opp overfor kommunene i 2024.

Spesialundervisning i videregående opplæring (fra kapittel 3.3.3.1.5.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at elever i videregående opplæring får spesialundervisning i tråd med regelverket

Statsforvalteren gjennomfører faste møter med aktuelle seksjoner hos fylkeskommunen. Her blir forhold knyttet til temaet drøftet. I drøftingen blir eventuelle avvik knyttet til regelverks utøvelse tatt opp med fylkeskommunen. Dette ser vi at har hatt god effekt knyttet til de saker vi mottar. Ettersom fylkeskommunen har nye ansatte som jobber med dette ved de ulike skolene, vil dette temaet videreføres inn i kommende møter med fylkeskommunen. Tilsyn knyttet til kap. 5 ble gjennomført 2021. Dette tilsynet avdekte ingen avvik.

Statsforvalteren har også samarbeidet med Elev- og lærlingeombudet gjennom året. Da i forhold til å formidle regelverk ut til ansatte og elever i skolene i Trøndelag. Her har kap. 5 også vært sentralt.

Det generelle inntrykket er at saksbehandlingen knyttet til klager på utvidet tid, søknad om fritak fra vurdering i andre fremmedspråk, og klager knyttet til inntak viser en bedring i regelverksforståelse knyttet til fvl, og oppll.

Vi vurderer at dialog og veiledning knyttet til klagesaker og henvendelser er tiltak som fungerer godt på nåværende tidspunkt.

Innføring av nye læreplaner (fra kapittel 3.3.3.1.6.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at skoleeiere, skoler og lærebedrifter forstår og etterlever Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK20/LK20-S).

Manglende forståelse for læreplanen får konsekvenser på tre av fire sektormål. Vi erfarer at skolene ikke ser handlingsrommet og dermed har utfordringer med å tilrettelegge godt nok for alle elevgrupper slik at de føler mestring, opplever mening og lærer og utvikler seg slik skolens primære mål er. Når elevene ikke lærer og mestrer i fagene, så bidrar det heller ikke til trivsel og meningsfulle dager. Det snakkes lite om hvordan faglig læring bidrar til gode skolemiljø, men det snakkes mye om hvordan trivsel kan bidra til læring.

Gjennom tilsyn på tidlig innsats, ser vi at det er jobbet for lite i skolenes tolkningsfellesskap med å kjenne utviklingsstegene og progresjonen i læreplanen. Det er store forskjeller mellom lærere når de blir bekymret for elevers læringsutbytte, og det er jobbet for lite i profesjonsfellesskapet med hva som gir best læring for elever som har lavt læringsutbytte. I klage på standpunkt kan vi også se at lærerne mangler språk for kompetanse, og er lite presise i sine beskrivelser av elevers samlede kompetanse i faget. Alt dette peker tilbake på en for svak implementering av LK20. Vi er bekymret for at det tas for lett på implementeringen av nye læreplaner. Her må vi holde fast, og påpeke at å lære i fagene – og bruke læreplanen som verktøy - er sentralt i skolens mandat.

I Trøndelag har vi blant annet et fellestiltak i den desentraliserte ordningen, og dette tiltaket har tittelen "God undervisnings- og vurderingspraksis etter LK20". Evalueringen av den første puljeperioden viste at lærerne opplevde stor nytteverdi i denne satsingen. For å få andre puljeperiode mer kraftfull, ønsker vi å forplikte skolene i større grad gjennom å involvere skolens ledelse. Enkeltlæreres læring er bra, men om en skole skal forandre praksis, så trengs det større forpliktelser i mellomarbeid og erfaringsdeling på den enkelte skole.

Det synes å være et utømmelig behov i sektor for støtte til å tolke, forstå og operasjonalisere læreplanen. Vi bruker fortsatt mye tid på å veilede skoleeiere, skoleledere, lærere, sensorer og PPT i læreplanverket. Her må det trekkes veksler på enda flere aktører for å lykkes. Vi erfarer at nyutdannede lærere i svært liten grad har en generisk forståelse av læreplanen – og at de derfor mangler nøkkelen og språket for å utforske handlingsrommet i læreplanen.

Statsforvalteren har faste møter med Trøndelag fylkeskommune hvor fylkeskommunen har informert om strategi for innføring av læreplanverket. Her har også sentrale tema knyttet til regelverket blitt drøftet og avklart.

Statsforvalteren er medlem av Yrkesopplæringsnemda i Trøndelag. I nemda har fylkeskommunen informert om strategi knyttet til skoloring av ansatte i skolene og veiledere i bedrift. Kompetansepakkene til Udir vært sentrale i denne sammenheng. Statsforvalteren har deltatt i drøftinger med medlemmer i nemda. Dette gir svært god innsikt i opplærings situasjonen i de ulike bedriftene.

Informasjon fra faste møter med Elev- og lærlingeombudet, informasjon fra elevorganisasjonen og faste møter med fylkeskommunen gir inntrykket at det jobbes systematisk med oppfølging av lærebedriften og skolene, og at regelverksetterlevelsen er god.

Rammeplan for SFO (fra kapittel 3.3.3.1.7.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at skoleeiere og skoler forstår og tar i bruk rammeplanen for SFO.

Det er lite henvendelser opp mot SFO, noe som tyder på at kommunene leverer tjenester foresatte og elever er fornøyde med.

Vi har informert om SFO i møter med sektor.

Vi har veiledet i henvendelser fra kommuner og private om SFO. Kommunene er informert om at det er en egen kontaktperson i embetet når det er spørsmål om SFO. Forståelsen av rammeplanen er ofte en del av veiledningen.

Vi viser videre til pkt 3.1.7.1.1.2 hvor kompetanseutviklingstiltak knyttet til SFO omtales.

3.1.3.8 Statsforvalteren understøtter nasjonale myndigheters, fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med bosetting og integrering

Statsforvalteren har understøttet nasjonale myndigheter, fylkeskommunen og kommunenes arbeid med bosetting og integrering gjennom en rekke aktiviteter i 2023. Utviklingen så langt har gått i riktig retning med 92 % bosetting av anmodning fra IMDi, men i starten på 2024 ser dette noe mer krevende ut.

Av gjennomførte aktiviteter fra Statsforvalteren kan vi vise til dialog med fylkeskommunen, at tematikken er adressert i partnerskapsmøter i regi NAV og gjennom kommunedialogen og kommunebesøk. Vi har også gjennomført møter med ulike faglinjer/tjenester i kommunene for å ta imot problemstillinger, og for å kunne belyse utfordringer samt veilede. Vi har meldt opp problemstillinger til nasjonale myndigheter gjennom DSB sin møtearena slik at bosetting og integrering gjennomføres på best mulig måte.

Samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og kommuner om rask og treffsikker bosetting. (fra kapittel 3.3.4.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bruke sine virkemidler til å understøtte at kommunene skal fatte vedtak om bosetting i tråd med anmodningen fra IMDi og at plassene gjøres raskt tilgjengelig for bosetting.

Statsforvalteren skal redegjøre for hvordan dette ivaretas i deres embeter.

Som en del av ansvaret for det regionale integreringsarbeidet skal Trøndelag fylkeskommune anbefale til IMDi hvor mange flyktninger som bør bosettes i den enkelte kommune i fylket. Statsforvalteren i Trøndelag har jevnlig dialog og samarbeid med fylkeskommunen på leder- og rådgivernivå. Vi utveksler informasjon, bidrar til samlet situasjonsforståelse og koordinerer vår innsats.

I 2023 ble kommunene i Trøndelag anmodet om å bosette 3930 flyktninger. Det ble fattet vedtak om å bosette 3678 og faktisk bosatt er 3634. Kommunene melder ifra om at de største utfordringene knyttet til videre bosetting er mangel på bolig, kapasitetsutfordringer i flere tjenester, mangel på både fagkompetanse og språkkompetanse og utfordringer knyttet til økonomi. Flere av kommunene har fattet vedtak om bosetting for 2024, og en del kommuner fatter vedtak som er lavere enn anmodningene. Det vil skape utfordringer gjennom året, og vil kunne medføre at tiden i mottak forlenges.

Statsforvalteren veileder kommunene på integreringsloven. I 2023 har vi fått flere henvendelser knyttet til midlertidig regelverk (kapittel 6A), men også veiledning etter opplæringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven har vært etterspurt. I løpet av 2023 ble det satt en ny rigg for den interne koordineringen av integreringsarbeidet hos statsforvalteren, og vi er allerede i gang med å planlegge hvordan vi mest målrettet kan støtte kommunene i 2024.

3.1.4 Gjennomførte evalueringer

På produksjonstilskudd og avløsertilskudd gjennomførte vi også i 2022 en kartlegging av utfordringer i kommunene, ved å gå gjennom avviksrapporter med fokus på avkorting, hvordan kommunene fulgte opp stoppmeldinger og om de kontrollerte nok søknader. Kartleggingen er fulgt opp i forvaltningskontrollene i 2023 og gjennom ulike opplæringstiltak i løpet av året. Det ble satt en ny status på indikatorene i 2023, og vi ser at de tiltakene vi har igangsatt har hatt en positiv effekt på utviklingen.

Muligheten til å gjennomføre evalueringer er mer krevende på de andre tilskuddsordningene, da man ikke har tilgang til rapporter på samme måte som man har på produksjonstilskudd og avløsertilskudd. På Regionale miljøtilskudd gjennomfører vi en del kartlegginger og evalueringer, men mangel på rapporter gjør arbeidet mye mer krevende.

Statsforvalteren skal ifølge punkt 5.3.10 i Statsforvalterens hovedinstruks gjennomføre en temabasert kartlegging og utredning innen

eiendomslovgivningen hvert annet år. For 2023 valgte Statsforvalteren i Trøndelag å kartlegge kommunal oppfølging av reglene om driveplikt jf. jordloven §§ 8 og 8a. Funnene er sammenfattet i en rapport som vi skal bruke aktivt for å ha fokus på dette temaet i vår kontakt med kommunene. Effekten vil være økt kompetanse og fokus knyttet til oppfølging av driveplikten i kommunene, som igjen kan føre til at antall dekar jordbruksareal ute av drift reduseres.

I tilknytning til NMSK er det også i 2023 gjennomført kartlegging av kommunenes oppgaver med hensyn til lovpålagte kontroller. Vi ser god effekt av denne oppfølgingen. De aller fleste kommunene er nå innfor minimumskrav til slike kontroller. For fylket som helhet nås kravet med god margin.

3.2 Avvik på oppdrag i tildelingsbrevet og/eller faste oppgaver i hovedinstruks

3.2.1 Tverrsektorielle oppdrag/oppgaver

Ingen avvik

3.2.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Ingen avvik ut over det som er redegjort for knyttet til saksbehandlingstid for hendelsesbaserte tilsynssaker etter sosialtjenesteloven.

3.2.3 Barne- og familiedepartementet

Statsforvalteren i Trøndelag har ikke gjennomført systemtilsyn med fylkets familievernkontor i 2023. Det ble sist gang gjennomført systemtilsyn i 2020. Det var planlagt tilsyn med familievernkontorene våren 2024, men det er nylig besluttet å utsette dette til 2025 på grunn av ressursituasjonen. Videre har det ikke blitt gjennomført systemtilsyn med sentre for foreldre og barn. Beslutningen om å ikke gjennomføre tilsyn med familievernkontorene og sentre for foreldre barn er basert på en risiko- og sårbarhetsvurdering. Alle virksomhetene er vurdert med lav risiko for svikt.

Viser til tidligere rapporteringer for framdriften/prosessen rundt etablering av felles innkjøpsordning ved kjøp av private barneverntjenester. Konseptet var ferdig bearbeidet/utarbeidet høsten 2022, og skulle vedtas i kommunedirektørutvalgets første møte 29.03 i 2023. Der ble det imidlertid besluttet at saken skulle oversendes Fagnettverk for offentlige anskaffelser i Trøndelag (FOAT). Det ble gjort, og etter en behandling der ble det igjen besluttet å sende saken tilbake til kommunedirektørutvalget for endelig beslutning. Saken skal derfor opp på nytt i kommunedirektørutvalget våren 2024. Ordningen er således ferdig utarbeidet, men mangler sin endelige beslutning i kommunedirektørutvalget.

Øvrige avvik er beskrevet under aktuelle rapporteringspunkter i årsrapporten.

3.2.4 Helse- og omsorgsdepartementet

Ingen avvik

3.2.5 Justis- og beredskapsdepartementet

Ingen avvik på vergemåls - eller beredskapsfeltet.

3.2.6 Klima- og miljødepartementet

Vi har ikke tilstrekkelig ressurser til å løse alle oppdrag på klima- og miljøområdet. Arbeid med klima, søknader om tillatelse etter forurensingsloven og flere oppgaver innenfor natur har for lang saksbehandlingstid. Avvik som skyldes mangel på ressurser/stor saksmengde:

Resultatområde 3.1.4.1.2.1:

Naturforvaltningsvilkår: Vi har ikke hatt kapasitet til å følge opp naturforvaltningsvilkår i vassdrag og vårt myndighetsområde med ulovlighetsoppfølging og gjenoppretting i forbindelse med forskrift om fysiske inngrep i vassdrag.

Anadrom fisk: Vi har flere avvik på fagområdet anadrom fisk der vi har oppdrag over flere år som ikke er fullført og påbegynt knyttet til forskriftsarbeid. Noen søknader om fisketillatelse og fremleie har hatt for lang saksbehandlingstid på grunn av redusert kapasitet. Vi har ikke fått på plass regional munningssoneforskrift som er gitt som oppdrag tidligere år.

Manglende kunnskap om anadrom strekning er en utfordring når verdier skal ivaretas gjennom saksbehandling. Det gjøres flere gode tiltak for å fremme anadrom fisk. Med bedre kunnskap om anadrom strekning er det enklere å treffe med krav i andre lovverk og få på plass tiltak der det ikke er fiskeinteresser, men som er viktige gyte og oppvekstområder for blant annet sjøørret.

Storørret: For å ivareta bestandene av storørret i Trøndelag er det behov for å regulere beskatningen. Vi har ikke hatt kapasitet til å gjennomføre forskriftsarbeid, som vi hadde oppdrag om for noen år siden. Oppdraget er ikke påbegynt.

Kraftverks-utløp: Her er det identifisert behov for egen forskrift men denne er ikke påbegynt.

Vannforvaltning: Vi har mye å gå på når det gjelder å holde Vann-Nett oppdatert, både mht karakterisering og generell opprydding.

Delmål 3.1.1.8: Vi rekker ikke i tilstrekkelig grad å utarbeide forvaltningsplaner og besøksstrategier for verneområder der vi ser behovet. Aktivitet påvirker verneverdiene negativt i mellomtiden.

3.1.4.3.2 Revidering av verneforskrifter jf. stortingsmelding: Ikke utført - det kom ikke oppdrag.

3.1.4.3.3 Verneprosesser Statskog: Ikke gjort i Trøndelag i 2023.

3.1.4.3.5 Bevaring av verdifull natur - supplerende vern: Forberedende prosesser har tatt lenger tid enn forventet.

3.1.4.3.8 Høringsforslag Borgan-Frelsøy: Høringsforslag ble ikke sendt ut i 2023 da det gjenstår avklaring med Nærøysund kommune og Miljødirektoratet angående verneform.

3.1.4.2.2.1 Ferdigstilling av erstatningsarbeidet for tamrein tapt til fredet rowilt ble nok en gang ikke utført innen den forskriftsfestede fristen 1. september. Manglende ressurser i erstatningsarbeidet for sau har ført til merforbruk.

3.1.4.2.3.1 Villrein: Prioritering av oppdrag med tiltaksplaner for villrein har påvirket sekretærarbeidet for villreinnemnda negativt.

3.2.1.3 Klimahensyn: Klimaområdet er ett av områdene vi særlig mangler ressurser. I 2023 har vi ikke fulgt opp øvrige sektorer samt at vi har hatt en minimumsoppfølging av kommunene. Dette er et område det ikke er mulig å søke fagmidler på for statsforvalterne, likevel er det mye ressurser til klima i forvaltningssystemet forøvrig, blant annet med store tilskuddsordninger. Det kreves en styrking av ressurser hos Statsforvalterne på klimaområdet for å kunne nå målene.

7.3.5.4 Avfallsplaner i havner: Vi har ikke kunnet lage en oversikt over alle havner som med nytt regelverk faller utenfor kravet om avfallsplan innen fristen. Se ytterligere beskrivelse under 7.3.5.4.

7.3.10.1.2 Kulturlandskap: Følges ikke opp/ minimalt fra miljøavdelingen.

Avvik som skyldes manglende virkemiddel:

På naturmangfoldsområdet mangler vi indikatorer som måler kommunenes arbeid med biologisk mangfold. Indikatorarbeidet er krevende og vi savner høyere fokus på å få på plass dette på nasjonalt nivå.

3.2.7 Kommunal- og distriktsdepartementet

Ingen avvik

3.2.8 Kunnskapsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.9 Landbruksdepartementet

Restanseprosjektet for rein kom som et ekstra prosjekt i løpet av 2022 og gikk videre i hele 2023. Det er medgått mye tid ekstra til organisering og juridiske avklaringer som ideelt sett skulle vært avklart i tidlig prosjektfase. Men vi landet greit og har nesten greid å saksbehandle alle overførte saker.

Mulig CWD utbrudd høsten 2022 avdekket svikt i kompetanse og dialog mellom næring og ansvarlig myndighet. SFTL ble en ombudsmann for næringsutøvere i hele verdikjeden. Vi har vært aktive med i arbeidet med ny beredskapsplan hvor vi er opptatt av god dialog og tidlig involvering av næringsutøvere og verdikjedeaktørene. Nasjonal tiltaksplan skulle være ferdig 20.06.23 men den er fortsatt ikke offentliggjort.

3.3 Særskilte rapporteringskrav fra tildelingsbrevet

Kvalifiseringsprogrammet (fra kapittel 7.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal redegjøre for:

- Hvor stor andel av NAV-kontorene har fått opplæring i den nye «Kompetansekassen» og hvilke resultater har dette gitt for NAV-kontoret?
- Hva er de største utfordringene i NAV-kontorenes arbeid med kvalifiseringsprogrammet og hva gjør statsforvalteren med utfordringene?
- Hva er resultatet av statsforvalterens oppfølging av NAV-kontor som har særlige utfordringer i arbeidet med kvalifiseringsprogrammet?

Hvor stor andel av NAV-kontorene har fått opplæring i den nye «Kompetansekassen» og hvilke resultater har dette gitt for NAV-kontoret?

Vi arrangerte fagdag 31.05.2023 om «Kompetansekassen». Samlingen hadde 71 deltakere fra 19 av 21 NAV-kontor i vårt fylke.

Vårt inntrykk er at NAV-kontorene opplever kompetansekassen som et nyttig verktøy i det daglige arbeidet. Vi har også fått informasjon om at flere NAV-kontor har tatt i bruk enkelte av verktøyene, også overfor personer som ikke har kvalifiseringsprogram.

Hva er de største utfordringene i NAV-kontorenes arbeid med kvalifiseringsprogrammet og hva gjør statsforvalteren med utfordringene?

Vår vurdering er at NAV-kontorene fortsatt har flere av de samme utfordringene som tidligere år. Dette omfatter:

- **Regelverk og saksbehandling:** Vårt inntrykk er at NAV-kontorene fremdeles opplever regelverket som komplisert og at programmet er tungt å administrere sammenlignet med statlige ytelser og ordninger. Dette er spesielt sårbart for mindre NAV-kontor som ikke har så mange deltakere. Vi vurderer likevel at økt bruk av «Kompetansekassen» kan bidra til bedring på dette punktet.
- **Forholdet mellom KVP og statlige oppfølgingsløp:** Etter vår mening er økonomi fortsatt en faktor når det gjelder hvor mange som får innvilget kvalifiseringsprogrammet. Dette på tross av at kvalifiseringsprogrammet er en rettighet. Enkelte NAV-kontor melder også tilbake om at de gir tett og koordinert oppfølging til alle brukere som trenger det, uavhengig av om de har kvalifiseringsprogram eller annen type yelse eller oppfølging fra NAV.
- **Ressurser til oppfølging:** Flere NAV-kontor opplever et høyt trykk på de sosiale tjenestene. NAV-kontorene melder tilbake om en økning i antall saker om økonomisk stønad og at personer som er i kontakt med NAV nå har flere og mer sammensatte utfordringer enn tidligere. Dette sett i sammenheng med redusert bemanning, har ført til at flere NAV-kontoret opplever å mangle ressurser til arbeid med kvalifiseringsprogrammet.
- **Andre utfordringer:** Noen NAV-kontor melder tilbake om at det er vanskelig å utarbeide et fulltidsprogram for den enkelte deltaker, herunder å finne arbeidsgivere og ha tilgang på lavterskeltak. En annen utfordring er å identifisere deltakere og sikre at alle veiledere på NAV-kontoret har tilstrekkelig kompetanse på kvalifiseringsprogrammet.

For å møte disse utfordringene, har vi blant annet:

- **Gjennomført egenvurderingstilsyn:** Tilsynet ble gjennomført i samarbeid med Statsforvalteren i Vestland. I 2023 førte vi tilsyn med 12 NAV-kontor i Trøndelag. Det ble i forbindelse med tilsynet gitt opplæring i tilgjengelighet, tildeling og oppfølging.
- **Gitt tilbud om deltakelse på grunnopplæring:** NAV-kontor i Trøndelag fikk i 2023 tilbud om å delta på grunnopplæring til Statsforvalteren i Vestland.
- **Deltatt i nettverk:** Vi deltar i flere nettverk om KVP. Nettverkene brukes til erfaringsdeling og kompetanseheving på tvers av NAV-kontorene.
- **Delt informasjon og gitt råd og veiledning:** Vi har en egen teamskanal hvor vi legger ut nyheter om kvalifiseringsprogram. Veiledere kan også bruke kanalen til å stille spørsmål til andre NAV-kontor eller til Statsforvalteren. I tillegg svarer vi på spørsmål om kvalifiseringsprogram og tilhørende regelverk på epost og telefon.
- **Jobbet med ledelsesforankring:** Kvalifiseringsprogrammet er tema i partnerskaps- og dialogmøter vi har med kommunene, samt i "Statsforvalterens time" i de månedlige NAV-ledermøtene som gjennomføres i regi av NAV Trøndelag.

Hva er resultatet av statsforvalterens oppfølging av NAV-kontor som har særlige utfordringer i arbeidet med kvalifiseringsprogrammet?

Vi følger med på NAV-kontor som over tid har ligget under måltallene for antall deltakere i kvalifiseringsprogrammet. Målet med egenvurderingstilsynet var blant annet å øke fokuset på kvalifiseringsprogrammet, også for de NAV-kontorene som har særlige utfordringer. Fordi flere NAV-kontor i starten av 2024 er i gang med forbedringsarbeidet etter egenvurderingen, er det vanskelig å måle effekten av oppfølgingen såpass tidlig i oppfølgingsløpet.

Aktivitetsplikt (fra kapittel 7.3.1.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal vurdere hvorvidt aktivitetsplikt for mottakere av økonomisk stønad under 30 år i fylket har hatt ønsket resultat. I tillegg skal det beskrives hva slags aktiviteter det stilles vilkår om å delta i.

Hva slags aktiviteter det stilles vilkår om:

NAV-kontorene melder tilbake om at de vanligste aktivitetene de stiller vilkår om er:

- Å være registrert som arbeidssøker
- Følge opp avtaler med veileder
- Delta i arbeidsrettede tiltak

Flere NAV-kontor forteller at det ofte gis unntak fra aktivitetsplikten fordi de fleste under 30 år som er i kontakt med NAV allerede er i arbeidsrettet aktivitet.

Vurdering av om aktivitetsplikt har hatt ønsket resultat

Vårt inntrykk er at NAV-kontorene jobber godt med ungdom under 30 år, men at dette gjelder uavhengig av om ungdommen har vilkår om aktivitet etter sosialtjenesteloven.

Vi vurderer at aktivitetsplikten har en begrenset effekt, av flere årsaker:

- NAV-kontorene har (blant annet gjennom ungdomsgarantien) styrket oppfølging av ungdom. Det er derfor få ungdommer som ikke er aktivitet.
- Ungdom som ikke er i aktivitet, har som oftest helsemessige utfordringer som gir unntak fra aktivitetsplikten.
- Ungdom som søker om sosialhjelp får først og fremst vilkår om å registrere seg som arbeidssøker og sende meldekort. Etter at det er gjort, får ungdommen arbeidsrettet oppfølging og tilbud om å delta på ulike arbeidsmarkedstiltak.

Etter vår vurdering er NAV-kontorenes mulighet til å gi arbeidsrettet og sosialfaglig oppfølging mer avgjørende for at ungdommen skal nå mål om arbeid, enn at det stilles vilkår. God oppfølging forutsetter imidlertid at NAV-kontorene har tid til å etablere gode relasjoner, tilstrekkelig ressurser og tilgang til tiltak som er tilpasset ungdommens individuelle behov.

Økonomisk rådgivning (fra kapittel 7.3.1.3 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal redegjøre for hvilken effekt kompetansehevende tiltak overfor kommunene innenfor økonomisk rådgivning har, og sitt øvrige arbeid med økonomisk rådgivning. Statsforvalteren må identifisere hvilke fagfelt i NAV og øvrige tjenester i kommunen som deltar på kursene.

Vi har hatt stort fokus på økonomisk rådgivning som tema i dialogmøter etter "spagaten-modellen" med kommuneledelsen i trønderske kommuner i 2023, samt i jevnlige ledermøter med NAV-lederne i fylket. Vi har også hatt temæt på agendaen i samarbeid med NAV Trøndelag. Dette tror vi har bidratt til å forankre betydningen av tjenesten i dyrtida vi er inne i både i kommunal ledelse, i samarbeidet med NAV Trøndelag og hos NAV-lederne. Blant temaene vi har løftet og drøftet i disse møtene er betydningen av å dimensjonere tjenesten for at flere trenger den, samt betydningen av å være offensive for å spre informasjon om tjenesten i ulike kanaler samt tverrsektorielt i kommunene. Vi har lagt vekt på å spre informasjon om de kursene vi holder, samt oppfordre kommunene/NAV-lederne til å sende deltakere som jobber på ulike fagfelt på kursene for å sikre kompetanse på flere nivå i kontorene.

I 2023 har vi holdt to grunnkurs og to videregående kurs i økonomisk rådgivning, sammen med Statsforvalteren i Vestland. Kursene har som mål å gi deltagerne kompetanse til å kunne gi individuell økonomisk rådgivning på alle nivå, og er for både kommunalt og statlig ansatte og ledere i NAV.

Det var totalt cirka 350 påmeldte til grunnkursene, og cirka 140 påmeldte til de videregående kursene, fra region nord (Troms og Finnmark, Nordland, Trøndelag) og region vest (Møre og Romsdal, Vestland og Rogaland).

I 2023 har vi også holdt ett basiskurs i økonomisk rådgivning. Vi har justert innholdet i kurset, etter inspirasjon fra Statsforvalteren i Vestland. Kurset har først og fremst handlet om å fange opp økonomiske problemer og bekymringer, og informere om hjelpen man kan få fra NAV-kontoret.

Det var over 270 påmeldte til basiskurset. Av disse jobber cirka 100 i NAV, med både sosiale tjenester og statlige tjenester. Resten jobber i andre velferdstjenester, som flyktingetjenesten, helse- og omsorgstjenesten, barnevernet, skole- og barnehagesektoren, boligkontor og tannhelsetjenesten.

Kursene har gitt relevant informasjon om økonomisk rådgivning til mange ansatte fra ulike velferdstjenester i Trøndelag. Dette er ansatte som jobber med mennesker som har, eller kan få, økonomiske bekymringer eller problemer.

Det er likevel vanskelig å vurdere effekten til de kompetansehevende tiltakene. Vi vil ha bedre innsikt i situasjonen for økonomisk rådgivning i Trøndelag etter å ha gjennomført landsomfattende tilsyn i 2024 og 2025, og etter at Oxford Research har ferdigstilt forskningen sin.

Vi tror likevel at de kompetansehevende tiltakene kan bli både mer effektive og tilgjengelige. Arbeids- og velferdsdirektoratet og regionkontaktene jobber derfor med å oppdatere og endre tiltakene.

Kompetansehevende tiltak utsatt ungdom (fra kapittel 7.3.1.4 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalterne skal vurdere effekten av kompetansehevende tiltak som de har iverksatt for oppfølging av utsatt ungdom i NAV-kontoret. Det bes også om en vurdering av effekten av statsforvalterens tilrettelegging for erfaringsutveksling om oppfølging av utsatt ungdom i NAV i samarbeid med NAV Fylke.

I 2023 har vi samarbeidet med NAV Trøndelag om gjennomføringen av «Mulighetsdagen 2023», der alle ansatte fra NAV-kontorene var invitert. Erfaringsdeling om oppfølging av utsatt ungdom var ett av temaene. Vi deltar også i NAV Trøndelags NAV-ledermøte. Her har vi blant annet hatt innlegg om oppfølging av utsatt ungdom fra en kommune som mottar tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV-kontoret. I tillegg har vi hatt

erfaringsinnlegg om arbeid med ungdom i forbindelse med utlysningen av tilskuddsordningen.

Generelt sett, har NAV-kontorene stort søkelys på arbeid med ungdom. Vi vurderer at erfaringsutveksling bidrar til å øke kunnskapen om utsatt ungdom samt at det gir inspirasjon til tjenesteutvikling, også for ungdom med sammensatt problematikk og som har behov for sosiale oppfølgningstjenester. Dette ser vi blant annet i dialog med kommunene og ved at mange av tiltakene i tilskuddsordningen for de sosiale tjenestene, retter seg mot ungdomsgruppa.

Tilgjengelighet til sosiale tjenester (fra kapittel 7.3.1.5 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en vurdering av hvordan det jobbes med å sikre tilgjengelighet til sosiale tjenester for brukere som har ulike behov og forutsetninger, og hvordan digitalisering gjennom DIGISOS påvirker tilgjengelighet til de sosiale tjenestene.

Statsforvalteren ser at muligheten for digital søknad styrker tilgjengeligheten for å søke om sosiale tjenester, spesielt tjenesten økonomisk stønad. Vi ser at Digisos også brukes til å søke om andre sosiale tjenester samt å klage, selv om skjema ikke er tilrettelagt for det. Dette kan tyde på at det er behov for å inkludere de andre individuelle tjenestene i skjemaet.

Kontorene tilbyr også papirsøknader. Både pandemien og veiledning over tid, har bidratt til at flere tar i bruk og mestrer digitale løsninger. Innsynsløsningen gir brukere bedre oversikt over egne saker fra start til slutt. Innsyn i egen sak kan frigjøre mer tid for NAV-kontoret som kan brukes til andre oppgaver. Ikke alle veiledere er tilstrekkelig kjent med innløsnings funksjoner og hvordan den ser ut for brukeren. Det er en ulempe at det ikke finnes et felles digitalt verktøy for dialog i de kommunale tjenestene, slik som Modia på statlig side.

Samtidig er ikke alle tjenestemottakere tilstrekkelig digitale til å utnytte denne muligheten. Språkutfordringer, flyktninger som ikke har Bank ID, manglende ferdigheter, manglende utstyr og bostedsløshet kan være hindre for bruk av digital søknad.

Personer som ikke behersker digitale løsninger eller av andre grunner ønsker å møte fysisk, kan komme i kontakt med NAV i åpningstidene for drop-in eller per telefon. Statsforvalteren ser at flere NAV-kontor har reduserte åpningstider de siste årene. Reduserte åpningstider kan være problematisk for tilgjengeligheten for personer som ikke behersker de digitale flatene og det å ta kontakt over telefon. Dette kan også medføre mangelfull tilgjengelighet for personer som trenger hjelp i nødsituasjoner som mat, strøm og bolig. Det kan også være vanskelig å fange opp akutte situasjoner ved digital søknad.

For noen er det en høy terskel å be om hjelp fra NAV. Reduserte åpningstider kan føre til at personer som trenger de sosiale tjenestene, ikke kommer inn tidlig nok, spesielt for å fange opp sosiale eller økonomiske problemer tidligst mulig samt å gi informasjon om aktuelle tjenester. Digitalisering av tjenester kan derfor aldri alene svare ut behovet for tilgjengelige tjenester.

Ut fra vår kjennskap, er det få kommuner som har foretatt en risikoanalyse- og sårbarhetsanalyse av NAV-kontorets åpningstider og tilgjengelighet. Det kan se ut som føringer fra statlig side, som blant annet kanalstrategien, i stor grad også er førende for de kommunale tjenestene.

For å øke tilgjengeligheten til de sosiale tjenestene, har alle kontor en vakttelefon for de sosiale tjenestene, som for de fleste kontorene er åpen fra 09.00 – 15.00. Dette er med på å øke tilgjengeligheten for nødsituasjoner, mulighet for å få råd og veiledning, søke muntlig og få tildelt en timeavtale. I noen kontor gir veiledere ut direktenummer til personer, som regel ungdom, noe som er med på å øke tilgjengeligheten for tjenester og oppfølging for noen utvalgte grupper. Informasjon om de sosiale tjenestene fra NAV-kontorene til samarbeidsparter er med på å øke tilgjengeligheten. Vi ser at mange NAV-kontor arbeider systematisk med dette.

Tilgjengelighet til de sosiale tjenestene har vært et gjennomgående tema i dialogmøter med kommunene i Trøndelag, NAV Trøndelag og NAV-kontorene også i 2023. Vi vurderer at dette har bidratt til å styrke tilgjengeligheten ved at flere kontor har utvidet åpningstid på vakttelefon og at det er arbeidet med styrking av tilgjengeligheten for telefoner som settes over fra NAV Kontaktsenter.

Vi ser ellers at det kan være krevende for kontorene å holde åpent på alle lokasjoner i et vertskommunesamarbeid, der enkelte lokasjoner betjener kommuner med få innbyggere. I dialogen med oss fremheves det at det må gjøres prioriteringer opp mot øvrig oppdragsløsning, både med tanke på reiseavstander og reisetid, faktisk antall besøkende og sikkerhet til ansatte.

Tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV-kontoret (fra kapittel 7.3.1.6 i TB)

Rapportere på

Det skal foretas en kort, overordnet vurdering av måloppnåelsen i arbeidet med tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV-kontoret.

I alt hadde fylket 23 utviklingstiltak i 2023, hvorav 5 var nye. I tildelingsprosessen har vi spesielt sett på sammenhengen opp mot aktuelle tilskudd fra Helsedirektorat. Blant annet at vi har hatt felles oppfølging av et tiltak der kommunen har hatt tilskudd i begge linjer.

I desember 2022 gjennomførte vi et informasjonsmøte for NAV-kontorene om tilskudd 2023. I tillegg var vi tilgjengelige for bistand i søknadsprosessen ut fra meldte behov. I november arrangerte vi et møte med kontorene som hadde tilskudd. Tema var regelverket for ordningen og

vår oppfølging.

Det er gitt skriftlig tilbakemeldinger og føringer for det enkelte kontor i tildelingsbrevene. Her har vi også benyttet kunnskap fra våre risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til vårt tjenestebarmeter i vurderingen av det enkelte prosjekt og den enkelte kommune/kontor.

Vi har gjennomført digitale og fysiske oppfølgingsmøter med tiltak. På møtene har de presentert sine prosjekter. Dialogpunkter har vært tiltakets måloppnåelse, kvalitet i arbeidet og resultater for målgruppa og utvikling av et helhetlig og koordinert tjenestetilbud. Både i den skriftlige tilbakemeldingen og i møter har vi vært opptatt av forankring og den sosialfaglige oppfølgingen som skal tilbys gjennom de individuelle sosiale tjenestene som opplysning, råd og veiledning, kvalifiseringsprogrammet og individuell plan.

Ut over dette har vi vektlagt at styrings- og risikodokumentasjon fra tiltaket, i form av rutiner, verktøy, arbeidsmåter med mer, iverksettes i kontorets og kommunens internkontroll for de sosiale tjenestene.

Vi har løftet erfaringer fra prosjektene inn på ulike arena for erfaringsspredning, blant annet på Mulighetsdagene, NAV-ledermøte, basiskurs i barneperspektivet, dybdesamling i barneperspektivet, i oppfølgingsmøter med kontorene og i dialogmøter etter "Spagaten-modellen" med kommunene.

I forbindelse med introduksjonsordning... (fra kapittel 7.3.1.7.1 i TB)

Rapportere på

I forbindelse med introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (integreringsloven/introduksjonsloven) skal statsforvalteren rapportere på antall klagesaker, hva klagen gjelder og utfallet av klagen. Statsforvalteren bes om å skille klager etter introduksjonsloven og integreringsloven, samt etter midlertidig kapittel 6A i integreringsloven.

I 2023 har vi fått 14 klagesaker etter integreringsloven. Vi har ikke fått klagesaker etter introduksjonsloven.

Ti av sakene handler om forlengelse av introduksjonsprogram. Ni av sakene gjelder midlertidig kapittel 6 A. Vi har stadfestet kommunens avgjørelse i alle sakene.

En av sakene handler om deltagelse i introduksjonsprogram. Saken gjelder de ordinære reglene i kapittel 4. Vi stadfestet kommunens avgjørelse.

En av sakene handler om forlengelse av opplæring i norsk. Saken gjelder de ordinære reglene i kapittel 6. Vi stadfestet kommunens avgjørelse.

To av sakene handler om midlertidig stans av opplæring i norsk. Begge sakene gjelder midlertidig kapittel 6 A. Sakene er ikke ferdig behandlet.

På området opplæring i norsk... (fra kapittel 7.3.1.7.2 i TB)

Rapportere på

På området opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (integreringsloven/introduksjonsloven) skal statsforvalteren oppgi antall klagesaker, hva klagen gjelder og utfallet av klagen. Statsforvalteren bes om å skille klager etter introduksjonsloven og integreringsloven, samt etter midlertidig kapittel 6A i integreringsloven.

Statsforvalteren i Trøndelag har hatt en klage etter introduksjonsloven. Det var en klage på avslag på søknad om fritak fra vurdering. Resultatet ble ikke medhold.

Vi har hatt to klager etter integreringsloven som var klager på vedtak om midlertidig stans av opplæring. Begge endte med ikke medhold.

Statsforvalteren skal i årsrapporten... (fra kapittel 7.3.1.7.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i årsrapporten rapportere på antall statsborgerseremonier som er avholdt, totalt antall utsendte invitasjoner til nye norske statsborgere og totalt antall nye statsborgere som har deltatt i statsborgerseremoniene i fylket.

Vi arrangerte 3 seremonier i 2023. Vi inviterte 1.779 nye statsborgere. 274 deltok. Gjennomsnittlig deltakerandel er 15%. Andelen er større i norddelen av fylket.

Statsforvalteren skal også rapportere på.... (fra kapittel 7.3.1.7.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall deltakere i opplæring norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (også personer som ikke er omfattet av integreringsloven/introduksjonsloven). I tillegg skal statsforvalteren rapportere på antall årsverk i kommunene som gir opplæring i norsk og samfunnskunnskap iht. integreringsloven/introduksjonsloven.

Antallet deltakere i opplæring norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere var 3629 deltakere i 1. halvår 2023 og 4012 deltakere i 2. halvår 2023. Kommunene som gir opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven/integreringsloven brukte i 1. halvår 253,98 årsverk på denne form for opplæring og 280,28 årsverk i 2. halvår. Opplysningene er også rapportert inn til HK-dir.

Kommunenes oppfølging av krisesenterloven (fra kapittel 7.3.2.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall gjennomførte tilsyn med kommunenes oppfølging av krisesenterloven og gi en vurdering av tilgjengelighet og kvalitet på tilbudet i fylket.

I 2023 ble det påstartede tilsynet med 6 kommuner gjennomført. Tilsynet omfattet kommunens oppfølging i reetableringsfasen etter opphold på krisesenter, da dette er vurdert som en særlig sårbar fase.

To av kommunene ga i sin tilbakemelding en orientering om at tilsynet i form av en egenvurdering avdekket forbedringsområder i kommunens oppfølging på feltet. Kommunene ble bedt om å gi en tilbakemelding til Statsforvalteren når utbedringene var gjennomført, og senest innen utgangen av 2023. Dette vil være forhold som følges opp av Statsforvalteren i 2024.

Vi utvikler også et ROS-verktøy for bedre å kunne kartlegge og avdekke sårbare områder og fare for svikt hos kommunene på volds- og krisesenterfeltet. Fagseksjonene for helse, sosial og barnevern hos oss, legger inn en oversikt over våre vurderinger av bekymringer og styrker hos kommuner i Trøndelag i et felles skjema. Vi vurderer at en slik ROS-vurdering på tvers av flere fagområder bidrar til økt treffsikkerhet. Vi er opptatt av å se oppdragene innenfor voldsforebyggende arbeid i sammenheng, og benytte tilsyn i kombinasjon med våre utviklingsoppdrag. Dette vurderer vi vil bidra til økt effekt inn mot kommunene. Det vurderes at det fortsatt er utviklingspotensial når det gjelder intern samordning og felles innsats på dette området.

Vurdering av tilgjengelighet og kvalitet

Alle kommuner har et krisesentertilbud. Tre kommuner har et krisesenter mens de øvrige kommunene har en driftsavtale med ett av disse tre sentrene. I årsrapport for 2021 redegjorde vi for at kartleggingen som ble gjennomført i 2020 viste at oppmerksomheten om eget krisesentertilbud syntes å variere mellom kommunene.

Kommunikasjon direkte mellom krisesenteret og de aktuelle tjenestene i de ulike kommunene er et generelt forbedringsområde. Kommunene har ikke gode nok rutiner på å orientere eget krisesenter om kontaktperson i tjenesten. Konsekvensen kan bli at personer i re-etableringsfasen må stå i kø for å få en tjeneste, når de er i en svært sårbar livsfase.

Kommunenes kunnskap og bevissthet om behov for et krisesentertilbud synes å variere. Dette kom fram i vår kartlegging av kommunene i 2020. Sammenhengen mellom kunnskap om behov for kommunale tjenester på voldsfeltet, og det at kommunen hadde en egen handlingsplan mot vold i nære relasjoner, framsto som tydelig. Selv om kommunen hadde en plan som var utgått på dato, eller hadde behov for revisjon, viste kartleggingen at bevisstheten om tematikken og behovene hos brukerne, var tydeligere i kommuner som hadde eller hadde hatt en plan. Statsforvalteren legger til grunn at en sterkere plikt til å ha en handlingsplan mot vold i nære relasjoner også vil styrke kommunens tiltak etter krisesenterlova.

For øvrig vises det til Statsforvalterens aktivitet på voldsfeltet der krisesentertilbudet er inkludert, jf. årsrapportens pkt. 3.1.1.5 og underpunkt "Vold i nære relasjoner" og "Forebygging av vold og overgrep mot barn og unge"

Tilsyn med kommunenes oppfølging av krisesenterloven

Totalt antall kommuner i fylket	38
Antall krisesentertilbud i fylket	3
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2021	0
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2021	0
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2022	1
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2022	5
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2023	1
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2023	5

Ekteskapsloven, anerkjennelsesloven og brudvigjingslova (fra kapittel 7.3.2.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i årsrapporten rapportere på saker statsforvalteren håndterer etter ekteskapsloven, anerkjennelsesloven og brudvigjingslova.

Vi viser til tall i tabell nedenfor.

Ekteskapsaker

Lov	Sakstype	Sum	Innvilgelser	Avslag	Avvisninger	Andel mottatt digitalt
Ekteskapsloven	Separasjon, jf. § 20	816	802	0	14	73 %
Ekteskapsloven	Skilsmisse, jf. § 21	750	709	28	13	77 %
Ekteskapsloven	Skilsmisse, jf. § 22	48	36	2	10	20 %
Ekteskapsloven	Tillatelse til å inngå ekteskap selv om vergen har nektet, jf. § 2	0				
Ekteskapsloven	Samtykke til ekteskap mellom adoptivbarn og tidligere adoptivfamiliemedlem, jf. § 3 andre ledd	0				
Ekteskapsloven	Fritak fra krav om forlovere, jf. § 7j	0				
Ekteskapsloven	Fritak for dokumentasjon av skifte, jf. § 8 siste ledd	5	3	2	0	0 %
Ekteskapsloven	Klage på at prøvingsattest ikke er utstedt, jf. § 10 andre ledd	0				
Ekteskapsloven	Klage på at vigsel er nektet, jf. § 14 tredje ledd	0				
Ekteskapsloven	Godkjenning av ugyldige ekteskap, jf. § 16 andre ledd	0				
Ekteskapsloven	Reise sak om et ekteskap består eller ikke, jf. § 16a	0				
Ekteskapsloven	Anerkjennelse av utenlandske ekteskap, jf. § 18a andre ledd bokstav a	0				
Ekteskapsloven	Anerkjennelse av utenlandske ekteskap, jf. § 18a andre ledd bokstav b	0				
Ekteskapsloven	Anerkjennelse av utenlandske ekteskap, jf. § 18a andre ledd bokstav c	0				
Ekteskapsloven	Reise sak for å oppløse ekteskap som er inngått i strid med § 3 eller § 4, jf. § 24 andre ledd	0				
Anerkjennelsesloven	Anerkjennelse av utenlandske skilsmisser eller separasjoner, jf. § 4 første ledd	44	44	0	0	0 %
Brudvigjingslova	Godkjenning av ugyldige ekteskap, jf. § 11 tredje ledd	0				

Vedtak etter barneloven (fra kapittel 7.3.2.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall fattede vedtak etter barneloven i årsrapporten. Statsforvalteren bes om å spesifisere sakstype etter hjemlene i barneloven.

Vi har verken fattet vedtak etter barnelova § 47 eller § 55 i 2023.

Vi mottok to skriftlige henvendelser knyttet til barnelova § 47 annet ledd i 2023.

Den ene henvendelsen var en klage på avslag som vi sendte til underinstansbehandling, jf. fvl. § 33. Denne saken ble underinstansbehandlet og ligger pr. dags dato til klagebehandling hos Statsforvalteren.

Den andre henvendelsen gjaldt veiledning om hvordan bestemmelsen skal forstås. Denne henvendelsen ble først svart ut muntlig og deretter skriftlig.

Saker etter barneloven

Lov	Sakstype	Antall vedtak
Barneloven	Klage på avslag på krav om opplysninger, jf. § 47 andre ledd	0
Barneloven	Tap av opplysningsrett, jf. § 47 tredje ledd	0
Barneloven	Vedtak om tvangskraft for avtaler, jf. § 55	0

Veiledning og informasjon på familierettens område (fra kapittel 7.3.2.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en kort omtale av statsforvalterens arbeid med veiledning og informasjon på familierettens område.

Statsforvalteren hadde fram til 01.01.23 hjemmel til å fatte vedtak i saker som omhandlet reiseutgifter ved samvær, jf. barnelova § 44. Dette forutsatt at nærmere bestemte vilkår var oppfylt. Fra 01.01.23 overtok NAV denne myndigheten. Dette har resultert i at vi i 2023 verken har mottatt skriftlige eller muntlige henvendelser knyttet til reiseutgifter ved samvær, jf. barnelova § 44.

I 2023 har det vært få telefoniske henvendelser knyttet til tvangskraft for avtaler, jf. barnelova § 55, og vi fattet ingen vedtak med hjemmel i denne bestemmelsen. Det er i all hovedsak privatpersoner som henvender seg til oss i disse sakene.

Statsforvalteren mottar henvendelser som ligger i grenseland barnevernslav/barnelov. Dette er gjerne skriftlige klager på barneverntjenestens behandling av barnevernssaken, og hvor det i bunnen ligger en foreldrekonflikt. For eksempel at barneverntjenesten går for langt i å regulere samvær, eller at barneverntjenesten ikke tar samværsforelderens bekymring om den andre forelder på alvor. I tilsynssaker ser vi på et generelt grunnlag få spor av samarbeid mellom familievern og barnevern. For både barneverntjenesten og oss som tilsynsmyndighet gjelder det å sortere ut det som omhandler barnelova og som vi ikke skal involvere oss i. Dette er en sakstype som over tid har økt i mengde.

Statsforvalteren mottar også henvendelser som gjelder klager på sakkyndigrapporter i barnelovssaker, som behandles av helseavdelingen.

Tilsyn med familievernkontorene (fra kapittel 7.3.2.5 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere på antall tilsyn med familievernkontorene.

Det er ikke gjennomført systemtilsyn med familievernkontorene i 2023.

Det er i løpet av året mottatt totalt tre klager vedrørende fylkets familievernkontor. En av klagen er sendt familievernkontoret for oppfølging, mens i de to andre sakene har vi gitt skriftlig råd og veiledning til klager, med kopi til familievernkontoret. Tema i klagen har bl.a. vært at familievernkontoret har gitt råd og veiledning som har gitt økonomiske konsekvenser for klager hos NAV, og som klager ikke har blitt gjort oppmerksom på av familievernkontoret. Partiskhet har også vært tema.

I 2023 avsluttet vi tilsynssak som handlet om hvorvidt familievernkontoret burde ha varslet helsetjenestene om en klients psykiske helse. Familievernkontoret konkluderte selv med at det ikke forelå lovbrudd i saken, og Statsforvalteren fant ikke grunn til å følge opp saken ytterligere tilsynsmessig.

Statsforvalteren gjennomførte dialogmøte med Bufetat region Midt

v/ avdelingsdirektør og ansatte med ansvar for familievernkontor 03.11.2023. I møtet ble følgende gjennomgått:

1. Aktualiteter fra: a) Bufetat og b) Statsforvalteren
2. Samarbeid med ulike instanser (Helse og Nav), sett fra Bufetat sin side
3. Hvordan Bufetat arbeider med å få en ensartet praksis mellom familievernkontorene når det gjelder meldeplikten
4. Meklingsoppdraget og Meklersamlinger

Statsforvalteren ba i ovennevnte møte om oppdatert statistikk på sendte bekymringsmeldinger fra familievernkontorene i Trøndelag i perioden 2019 - november 2023 samt om familievernkontorenes rutiner knyttet til meldeplikten. I årsrapporten for 2022 konstaterte vi at statistikken over sendte bekymringsmeldinger viste en betydelig nedgang på alle tre familievernkontor i perioden 2019-2022. Denne trenden har fortsatt i 2023, og er noe det kan være grunn til å se nærmere på. Vi ser også at det er behov for økt samarbeid mellom familievern og barnevern, både systematisk og i enkeltsaker.

Statsforvalteren i Trøndelag opplever at tilsynene med familievernkontorene er krevende bl.a. pga. at vi har svært lite materiell/veiledning fra overordnet myndighet (departementet) på hvordan tilsynsoppdraget skal løses.

I 2022 etablerte Statsforvalteren kontakt og samarbeid med familievernkontorene i enkelte av våre utviklingsoppdrag; ressursgruppen for læringsnettverk og kommunenes arbeid med gjenforening etter omsorgsovertakelse. Dette samarbeidet er ikke videreført i 2023.

Tilsyn med familievernkontorene

Totalt antall familievernkontor i fylket	Antall gjennomførte tilsyn i 2023	Antall gjennomførte tilsyn i 2022	Antall gjennomførte tilsyn i 2021
3	0	0	0

Akuttberedskap i kommunene (fra kapittel 7.3.2.6 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal redegjøre for statsforvalternes vurdering av kvalitet og risiko i barnevernet i fylket.

Kvalitet og risiko i barnevernet i Trøndelag

Statsforvalterens innsats gjennom tilsyn, utviklingsarbeid, dialog og veiledning bidrar til å avdekke sårbarhet/svikt, men bidrar også til utvikling og økt rettssikkerhet for barn og unge i Trøndelag. Dette krever imidlertid gode ROS-analyser og tilpasset oppfølging over tid.

I Trøndelag er det 38 kommuner, og 22 barneverntjenester hvorav ni er interkommunale. Fem av de interkommunale tjenestene består av tre eller flere kommuner.

Statsforvalteren gjennomfører regelmessige risiko- og sårbarhetsvurderinger av barneverntjenestene, og minimum årlig i forbindelse med virksomhetsplanlegging. ROS-vurderinger gjøres også i forbindelse med utarbeidelse av kommunebilder. Pr. november 2023 er fem tjenester vurdert med høy risiko for svikt (rød), 11 tjenester er vurdert med moderat risiko for svikt, mens øvrige er vurdert med lav risiko for svikt.

Risikovurderingen gjøres med bakgrunn i tilgjengelige rapporteringstall, henvendelser, kunnskap om sykefravær, kompetanse, innhold og konklusjoner etter tilsyn og klagesaker, samt øvrig kunnskap vi får via vår områdeovervåkning og dialog med tjenestene / kommunene.

Vi vil nedenfor redegjøre for risikoforhold som vi vurderer som relevante og som er lagt til grunn når kvalitet og risiko er vurdert:

Turn over og rekrutteringsutfordringer

Statsforvalteren vurderer at den vedvarende situasjonen med høy turn over, høyt sykefravær og rekrutteringsutfordringer som kjennetegner flere av barneverntjenestene medfører en betydelig risiko med tanke på kvalitet og forsvarlighet i de kommunale barneverntjenestene. Vi ser også den samme utviklingen på barnevernsinstitusjonsområdet. Dette vedvarende tilstandsbildet og utviklingen bekymrer oss.

Etter dialog mellom Statsforvalteren og KS ble det fremmet sak og fattet vedtak i Kommunedirektørutvalget 30.05.2023 om å nedsette en bredt sammensatt arbeidsgruppe for å se på tiltak for å snu utviklingen med høyt sykefravær og turnover i kommunalt barnevern i Trøndelag. Arbeidsgruppen består av representanter fra ulike nivå i kommuner; barnevernlederne, kommunesjef og kommunedirektør, UH-sektor og Statsforvalteren. Gruppen støttes av et sekretariat fra KS Trøndelag.

Oppdraget til gruppen er firedeelt.

1. Beskrive utfordringsbildet og lage en kort beskrivelse av tiltak og effekt som allerede er iverksatt.

2. Beskriv tiltak for å løse utfordringene:

a. Utarbeide et felles målbilde for barnevernstjenestene i Trøndelag.

b. Gi anbefalinger om hensiktsmessig oppgavefordeling og organisering.

c. Gi anbefalinger om hvordan man bruke den årlige tilstandsrapporten til systematisk utvikling.

d. Gi anbefalinger om hvordan man beskrive god kvalitet innen barnevernsområdet.

e. Gi anbefalinger om hva en kompetansestrategi skal inneholde og hvordan man kan samarbeide om å realisere den, og hvilke arenaer har vi for samhandling med utdanningsinstitusjonene og hvordan bør disse brukes?

f. Vurdere behov for teknologiske løsninger.

3. Beskrive en felles strategi for en bærekraftig rekrutteringspolitikk for alle kommuner i Trøndelag.

4. Gi innspill til hva KS bør fronte interessepolitisk.

Arbeidet er pågående, og vi/ kunne bidra til å forebygge turn-over. Arbeidet vil også kunne ha overføringsverdi til barnevernsinstitusjonsområdet og andre sammenlignbare sektorer.

Tiltak - riktig hjelp til riktig tid

Formålet med barnevernsreformen/oppvekstreformen var å bidra til et bedre barnevern, slik at flest mulig barn får tilpasset hjelp til riktig tid. Endringene skal også gi kommunene sterkere incentiver til å jobbe forebyggende for barn og unge, noe som innebærer samarbeid og innsats i hele velferdssektoren. Statsforvalteren vurderer at det er grunn til å være bekymret for at det ikke er tilstrekkelig utvikling og tilgang på hjelpetiltak i kommunene, og at det er behov for en styrket nasjonal innsats på dette området. Rapporteringstall i perioden 2020 - 2023 viser en gradvis nedgang i antall barn som mottar hjelpetiltak, i enkelte kommuner er det en betydelig nedgang. Det har også vært en gradvis nedgang i antall barn under omsorg i samme periode. Vi stiller spørsmål ved om dette kan skyldes forhøyet terskel, eller om barn og unge er overført / mottar hjelp fra andre instanser.

I Trøndelag er det et utstrakt interkommunalt samarbeid innenfor barnevern. Dette vurderer vi som et nødvendig grep for å bidra til forsvarlige tjenester. Til tross for interkommunalt samarbeid erfarer vi at flere tjenester likevel har begrensede tiltak å tilby.

Videre er det variasjon mellom barneverntjenestene i hvor stor grad de er på veg til å møte kompetansekravene som trår i kraft 2031. Statsforvalteren vurderer at det er flere av barneverntjenestene i Trøndelag som har høy risiko for å ikke nå kompetansekravene.

Videre ser vi at de aller minste tjenestene fremstår som særlig sårbare, både med tanke på kompetanse, turn over og rekruttering, noe som utfordrer forsvarligheten.

Regelverks-etterlevelse

Som tidligere år er det avdekket lovbrudd i alle system- og stikkprøvetilsyn som har vært gjennomført og/eller under oppfølging i barneverntjenestene i løpet av 2023. Det er lovbrudd som omfatter barneverntjenestens kjerneoppgaver som blant annet forsvarlige undersøkelser, sikre medvirkning, oppfølging av barn i fosterhjem, sikre barnet vern og beskyttelse og forsvarlig dokumentasjon. Det vises også til årsrapportens pkt. 3.1.3.3 som sier noe mer om oppfølging av tilsynene med mål om økt effekt.

Utviklingstrekk - hva ser vi blant barn og unge

Vi har de siste årene sett; både via tilsyn, dialog og ved henvendelser en økende bekymring for barn og unge med sammensatt og kompleks problematikk, og som krever innsats fra flere instanser innenfor velferdssektoren. Dette er særlig synliggjort gjennom henvendelser fra kommuner med ønske om ansvarsavklaring, særlig mellom barnevern og helse, men også NAV. Videre tydeliggjøres utfordringsbildet når en ser på utviklingen innenfor bruk av tvang og begrensninger i barneverninstitusjoner. Det vises her til vår redegjørelse om institusjonstilsyn under årsrapportens pkt. 3.1.3.3.

Statsforvalteren har i løpet av 2023 avholdt webinaret "*Barnevern og/eller helse?*" med kommunale barnevern- og helsetjenester som målgruppe. I tillegg ble Bufetat og statlige fosterhjem invitert. Det var høy møtedeltakelse, og det inkludert flere deltakere fra andre fylker og instanser enn det som opprinnelig var tenkt som målgruppe. Webinaret inneholdt en gjennomgang av regelverket, samt en gjennomgang av *Nasjonalt forløp barnevern - kartlegging og utredning av psykisk, somatisk og seksuell helse, tannhelse og rus*. Webinaret nådde mange relevante aktører, og vi vurderer at dette var et godt bidrag i å avklare deler av de problemstillinger som kommunene og velferdstjenestene står i, samtidig som vi ser at dette ikke er et tilstrekkelig tiltak. Det vil være behov for både tilsynsmessig oppfølging, samt råd og veiledning på dette området også fremover.

Vi ser vi få spor av Nasjonalt forløp barnevern i våre tilsynssaker og det fremstår som dette i liten grad er implementert i kommunene pr. 2023.

Vår helseavdeling har bidratt med innlegg til barnevernlederne om barn i barnevernet og deres rett til helsehjelp. Dette vurderer vi også vil kunne bidra til at barnevernet får økt kunnskap om sitt handlingsrom (og ansvar) til å koble på helsetjenestene.

Februar 2024 har Bufetat varslet om at barn med flyktningebakgrunn er overrepresentert i statlige tiltak. Vi vil følge opp denne situasjonen i tiden fremover sammen med aktuelle samarbeidsparter.

Brudd på bistandsplikten

Ved inngangen til 2023 oppsto det bekymring for Bufetats ivaretagelse av bistandsplikten generelt og for tilbud for ungdom med behov for plass i behandlingsinstitusjon spesielt (akutt og "atferd høy"). Situasjonen har vedvart gjennom hele 2023 og til tross for pågående regionale og nasjonale tiltak, er situasjonen fortsatt krevende og kritisk pr. februar 2024.

Statsforvalteren har fulgt situasjonen tett gjennom 2023 og har iverksatt ulike tiltak med mål om å bidra til å synliggjøre/varsle, samt bidra til økt rettssikkerhet for ungdom i pågående og svært alvorlige livssituasjoner:

- Månedlige dialog- og rapporteringsmøter med regionledelsen i Bufetat region midt.
- Brev til Helsetilsynet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet av 17.01.2023 "*Bekymring for lovbrutt på Bufetat si bistandsplikt*"
- Brev til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet med kopi til Helsetilsynet av 10.03.2023 "*Varsel om vedvarende alvorlig situasjon - manglende tilbud om akutt-plasser i barneverninstitusjon - brudd på bistandsplikten*"
- Møte med Helsetilsynet 16.02.2023 med utfyllende redegjørelse for situasjonen i regionen.
- Beskrivelse av vår bekymring og situasjonen i dialogmøter med Bufdir.
- Tilsyn etter varsel om brudd på bistandsplikt. Det er i 2023 åpnet tilsyn i 20 saker som omhandler brudd på bistandsplikten. Dette er en betydelig økning sammenlignet med tidligere år.

Statsforvalteren vil følge situasjonen tett også i 2024, og jobbe i fellesskap med andre aktuelle aktører for å synliggjøre tilstandsbildet og betydningen av tilstrekkelige dimensjonering av et tilbud som er helt nødvendig for de barn og unge som trenger hjelpen aller mest.

Akuttberedskap

Alle barneverntjenestene i Trøndelag har akuttberedskap. Fra 1.1.2024 er det fire barnevernvakter i fylket, etter at Værnesregionen, bestående av fem kommuner, valgte å etablere egen barnevernvakt etter å ha hatt avtale med Trondheim i mange år. I tillegg er det to interkommunale barneverntjenestene i fylket, med Trondheim og Steinkjer som vertskommune, samt en tjeneste som ikke er tilknyttet barnevernvakt men som har etablert egen bakvaksordning.

Statsforvalteren vurderer akuttberedskapen som tilfredsstillende i fylket. Det er også i 2023 gjennomført dialogmøte med lederne for de tre

barnevernvaktordningene som er etablert i Trøndelag. I møtet gikk det frem at det er noe variasjon mellom kommunene i hvor stor grad barnevernvakta kontaktes etter stengetid. I møtet kom det frem at det har vært og er bekymring for unge ungdommer (13-14-åringer) med omfattende problematikk (rus, psykisk uhelse), og der samarbeid med de kommunale helsetjenestene og spesialisthelsetjenesten er helt nødvendig. Det ble vist til at det fortsatt er utfordringer i dette samarbeidet. De største interkommunale barnevernvaktene opplever også gjentatte henvendelser fra barneverninstitusjoner som ønsker bistand til å håndtere situasjoner som har oppstått. Dette er i tråd med det Statsforvalteren har fått tilbakemelding om i dialog med politiet. I møtet kom det i tillegg frem sterk bekymring for Bufetats manglende imøtekommelse av bistandsplikten og de konsekvenser dette har for de barna og ungdommene det gjelder.

Barnevernvakta i Steinkjer mottok i 2023 stimuleringsmidler for å prøve ut Familieråd i akuttarbeid. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med bl. a Bufetat.

Gravplassloven (fra kapittel 7.3.2.8 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall saker om askespredning og utfallet i disse sakene. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark skal gi en oversikt over antall saker av hver sakstype nevnt i oppdraget og utfallet i disse sakene.

Vi behandlet 186 søknader om askespredning i 2023. I 8 saker ble det fattet vedtak om avslag.

Lov om helligdager og helligdagsfred (fra kapittel 7.3.2.9 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall dispensasjonssøknader, avslag og innvilgelser, jf. § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred. Statsforvalteren skal rapportere på antall søknader om typisk turiststed, avslag og innvilgelser.

Søknader om dispensasjon:

2 saker innvilget. 3 saker avslått.

Søknader om typisk turiststed:

1 søknad innvilget. 2 søknader avslått.

Rapportering på Demensplan 2025 (fra kapittel 7.3.3.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en vurdering av i hvilken grad kommunene i fylket planlegger og utvikler sine helse- og omsorgstjenester til personer med demens og deres pårørende i tråd med mål, strategier og tiltak i Demensplan 2025, samt den demografiske utviklingen og utfordringsbildet for øvrig, jf. demenskartet.no

Kartlegging av tilrettelagte tilbud til personer med demens i Trøndelag viser en klar positiv trend. Resultatene fra helsedirektoratets siste nasjonale kartlegging i 2022 sammenholdt med statsforvalterens egeninitierte kartlegging fra 2020 viser en positiv utvikling på de fleste områdene. Statsforvalterens egen kartleggingsundersøkelse ble grundig omtalt i rapporteringen for 2021 og 2022.

Det er fortsatt områder hvor det er et forbedringspotensial og statsforvalteren er godt kjent med at det jobbes kontinuerlig med å styrke innsatsen på disse områdene.

Statsforvalteren i Trøndelag, Nasjonalforeningen for folkehelse i Trøndelag og Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Trøndelag (USHT) etablerte i 2020 et «Trekløversamarbeid», der vi i fellesskap utarbeidet et felles «Strategidokument» for demenssatsinga i Trøndelag. Strategidokumentet har vært retningsgivende for demenssatsinga også i 2023.

Strategidokumentet inneholdt blant annet plan for oppfølging av kommuner som i statsforvalterens kartlegging fra 2020 hadde rapportert om særlige utfordringer i egne tjenestetilbud til personer med demens sykdom. Dette har i vesentlig grad ført til at statsforvalteren sammen med USHT og Nasjonalforeningen for folkehelse sammen har klart å målstyre råd- og veiledningsinnsatsen mot de kommunene som har hatt behov for dette. Denne oppfølgingen også foregått i 2023.

Kommunene i Trøndelag har i stor grad omtalt tjenester til personer med demens sykdom i sitt planverk. Vi ser den samme positive utviklingen når det gjelder kommunenes skriftlige informasjon til sine innbyggere om demens, tilgjengelige tjenestetilbud til personer med demens sykdom og deres pårørende. Det er fortsatt et betydelig forbedringspotensial når det gjelder å utarbeide rutiner for opplæring og innføring av arbeidsmetoder for personsentrert omsorg og miljøbehandling. Dette er noe som USHT Trøndelag vil ta tak i og følge opp.

Bare halvparten av kommunene oppgir å ha rutiner/prosedyrer for å tilby koordinator og individuell plan. Resultatet må sies å være overraskende lavt, tatt i betraktning at retten til koordinator og individuell plan har vært lovfestet i helse- og omsorgslovgivningen i mange år allerede.

Det har skjedd en betydelig forbedring når det gjelder kommunenes etablering av rutiner for samarbeid med fastlege etter at diagnose er satt. Dette var det største «sviktområdet» statsforvalteren avdekte i sin kartleggingsundersøkelse i 2020. I 2020 svarte kun 36% av kommunene i Trøndelag at de hadde rutiner for samarbeid med fastlege etter at diagnose var satt. I kartleggingen fra 2022 svarer 72% av kommunene at de har etablert slike rutiner. Nesten 100% av kommunene svarer at de kartlegger pårørendes belastning. Hele 93,9% av kommunene har spesielt tilrettelagte enheter for personer med demens sykdom.

«Demenskartet» som Nasjonalt kompetansesenter for Aldring og Helse har utarbeidet, viser at det er betydelig flere med demens i Trøndelag enn det man har antatt. Tallet vil også øke i årene fremover. Det får konsekvenser for de kommunale tjenestene. Befolkningen i fylket er eldre enn gjennomsnittet i Norge, og har derfor også en høyere andel av demens. I 2030 vil andelen personer med demens sykdom i Trøndelag være 2.53 prosent, det er en økning med 32.46 prosent. Dette betyr at kommunene må tenke langsiktig og bredt i demensomsorgen. Dette blir blant annet synliggjort ved at stadig flere kommuner i Trøndelag omtaler demensomsorgen i sine planverk.

Rapportering på kompetanse- og rekrutteringssituasjonen (fra kapittel 7.3.3.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en samlet vurdering av kompetanse- og rekrutteringssituasjonen innen helse- og omsorgstjenestene i kommunene, inklusive allmennlegetjenestene, svangerskapsomsorgen og helsestasjon- og skolehelsetjenesten, samt den fylkeskommunale tannhelsetjenesten, herunder gi en vurdering av tilgangen på utdanningstilbud i fylket, tilgangen på desentraliserte deltidsutdanninger i helse- og sosialfagutdanninger.

Allmennlegetjenesten

Rekruttering av fastleger til nye og ledige hjemler har for mange kommuner vært utfordrende i 2023. Flere kommuner er avhengig av kostnadskrevende vikarordninger for å sikre legedekning. Statsforvalteren er bekymret for at mange innbyggere er i en situasjon hvor de har begrenset tilgang til helsehjelp og at dette er særlig sårbart for innbyggere med kroniske lidelser. Mangelen på fastleger gir økte utfordringer med å få bemannet legevakt og det har betydning for veiledning av LIS-1 legene. Legemangel påvirker også de kommunale legeoppgavene.

Status for fastlegeordningen i fylket er at ledig listekapasitet er redusert og fraværende i 13 av 38 kommuner i fylket per november 2023. I de kommuner som har ledig listekapasitet er dette med noen få unntak knyttet til legelister uten fastlege eventuelt med vikar. Statsforvalteren har tildelt skjønnsmidler til prosjektet Felles legetjeneste i Indre Namdal. Prosjektet omfatter 4 kommuner i Indre Namdal som har hatt utfordringer med rekruttering av leger over tid. En av kommunene er tildelt kompensasjonsskjønn for delvis dekning av vikarbruk for lege og sykepleier.

Helse og omsorg generelt

Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten med helseutdanning har gått litt ned og ligger på rundt 79,6%, med 61,9% i kommunen som har lavest andel og 89,3% i kommunen som har høyest andel. 3 kommuner har andel under 70%, disse kommunene har få innbyggere, og er i sentralitetsklasse 6.

Gjennom ROSvurdering av samtlige av fylkets kommuner på dette området er det imidlertid en sterk bekymring for utviklingen. De fleste kommunene i Trøndelag, også Trondheim melder om økende utfordringer med å rekruttere tilstrekkelig - og riktig kompetanse. Dette gjelder både for personell med fagutdanning og høyskoleutdanning. Det er få, eller ingen søkere på utlyste stillinger og flere kommuner benytter vikarbyrå for å sikre forsvarlig bemanning. Det er økt bekymring rundt rekruttering av fagarbeidere. En stor andel av fagarbeiderne i regionen er over 55 år. I tillegg er det økt fokus på fagarbeidere i spesialisthelsetjenesten.

Fylket har mange små kommuner som gir små stillingsstørrelser og sårbare fagmiljø. Vi vurderer at det er risiko for framtidig kvalitet og rekruttering i kommunale helsetjenester.

Rus og psykisk helse

Enkelte kommuner melder om problemer med å rekruttere psykolog, og oppgir at de ikke får søkere på utlyste stillinger. Noen kommuner oppgir utfordringer med å rekruttere personell med spesialisert kompetanse, dette gjelder også personell med videreutdanning innenfor psykisk helse og rus. Hovedutfordringen i tjenestene er at behovet er økende både for barn, unge og voksne. Prioriteringen av området gjør fortsatt at tilgang og kvalitet på de kommunale tjenestetilbudene varierer.

Svangerskapsomsorg, helsestasjon og skolehelsetjeneste

Flere kommuner oppgir det svært krevende å rekruttere helsesykepleiere. Rekrutteringsutfordringer og manglende kapasitet i tjenestene gjør at kommuner har utfordringer med å oppnå god kvalitet i svangerskapsomsorgen og helsetjenestene til barn og unge.

Utdanningstilbud- tilgang på desentraliserte utdanninger

Statsforvalteren deltar i Kompetanseforum Trøndelag som er et partnerskapssamarbeid på fylkesnivå for regional kompetansepolitikk. Som en del av Kompetansestrategi Trøndelag satses det på en helhetlig tilnærming til utfordringene med å rekruttere og øke kapasiteten innenfor helse- og omsorgsfeltet.

Tilgangen på utdanningstilbud i fylket er stor, men det er etterspørsel etter desentraliserte tilbud på sykepleie i deler av fylket. Det er etablert studiesenter i alle regioner i Trøndelag. Det er flere fagskoler i Trøndelag som tilbyr ulike utdanninger innen helseområdet. Det er etablert en samarbeidsarena for fagskolene i Trøndelag. De jobber for å tilby utdanningstilbud tilpasset behovet i regionen. Trøndelag har to universitet. NORD universitet har sitt nedslagsfelt i den nordre delen av Trøndelag, og NTNU i søndre del.

NORD universitets prosjekt, Sykepleier i Nord - deltid nettbasert sykepleierutdanning er tilgjengelig for kommunene i den nordre delen av Trøndelag og Nordland. I utdanningstiltaket er det etablert ulike innovative tiltak for å styrke kvaliteten på utdanningen. Det er igangsatt delprosjekt knyttet til medisinsk praksis i kommunen og oppstart av kombinerte stillinger for å følge opp studenter bedre. Vi deltar i arbeidet med å etablere nettbasert desentral sykepleierutdanning med regionalt opptak for kommuner i søndre del av fylket.

For økt kapasitet på studieplasser er det avgjørende at samhandlingen rundt utvikling av praksisplasser fortsetter. Dette er et satsingsområde i 2024.

Tannhelsetjeneste

Rekrutteringssituasjonen for tannleger i Trøndelag er utfordrende i distriktene flere stillinger har vært ledige lenge og pr januar 2024 er stillingene i Åfjord, Rissa, Hitra, Frøya, Meldal, Oppdal, Namsos og Selbu ledige. Et høyt antall enheter fører til sårbare fagmiljø. Fylkestannlegen jobber aktivt for å markedsføre tannhelse som karrierevei.

Når det gjelder kvaliteten på den forbyggende tannbehandlinger er tilgang på tannpleiere viktig. Rekrutteringssituasjonen for tannpleiere har til nå vært tilfredsstillende.

Samlet vurdering

Kompetanse- og rekrutteringssituasjonen innen helse- og omsorgstjenestene i Trøndelag er utfordrende, og Statsforvalteren er bekymret for utviklingen på området. Kommunene erkjenner utfordringsbildet, og de fleste kommunene jobber systematisk med rekruttering. Regional knapphet, og for noen yrkesgrupper nasjonal knapphet, på helsepersonell fører til at alle kommuner har utfordringer med å rekruttere.

Bistand til strategisk kompetanseutvikling for å utvikle og beholde personell vil være et satsingsområde for Statsforvalteren i 2024. Vi vil samarbeide tett med Trøndelag Fylkeskommune, KS og de andre aktørene i Kompetanseforum Trøndelag.

Rapportering på habilitering og rehabilitering (fra kapittel 7.3.3.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en samlet vurdering av hvorvidt tilbudet innen habilitering og rehabilitering i fylket utvikles i henhold til nasjonale mål om å styrke tilbudet i kommunene, om samsvar mellom behov og tilbud, samt utvikling av samarbeidet med spesialisthelsetjenesten.

I Trøndelag har få kommuner egne planer for hab- og rehabilitering, men området er integrert og synliggjort i helse og omsorgsplan. Vi vurderer at alle kommuner i varetar området habilitering og rehabilitering i sine overordnede planer.

Tjenestetilbud og organisering av området er svært varierende.

Vår vurdering er at det er stor forskjell i informasjonen som er tilgjengeliggjort for innbyggerne i kommunene. Det er utfordrende å legge til rette for tilstrekkelig kapasitet på døgnehabilitering, da institusjonsplassene i de fleste kommunene er under press av eldre og andre med behov for korttids- eller langtidsopphold. Statsforvalteren vurderer at få kommuner har bygd opp tilstrekkelig kapasitet innenfor døgnehabilitering i egen kommune. Fylket har mange kommuner med lavt innbyggertall, hvor tilgang på kompetanse er utfordrende. Statsforvalteren vurderer at behov for tjenester innenfor hab- og rehabilitering er større enn tilbudet i kommunene.

Klagesakene Statsforvalteren mottar bærer preg av at det fremdeles er usikkerhet omkring ansvarsfordelingen mellom spesialisert rehabilitering og kommunal rehabilitering. Vi er kjent med at spesialisthelsetjenesten vurderer å redusere tilbudet innenfor spesialisert rehabilitering i kommende avtaleperiode.

Noen kommuner har avtaler med private institusjoner eller har gått sammen om drift av døgnehabilitering. Kommunene gir tilbakemelding om at innbyggere med behov for døgnehabilitering med stort hjelpebehov ikke gis tilbud i slike institusjoner. Kommunene oppgir videre at rehabiliteringspasienter med nedsatt funksjon kombinert med kognitive vansker, (eksempelvis slag) er en pasientgruppe de har vansker med å gi et godt nok tilbud.

Arbeid med rehabiliteringsområdet er igangsatt i begge Helsefelleskap. Vi deltar i faste møter med Regional koordinerende enhet i Helse-Midt og

møter med de andre embetene for å sikre felles forståelse av oppdraget.

Koordinerende enhet er etablert i alle kommuner i fylket, for de fleste organisert sammen med forvaltningskontor. Det har vært stor etterspørsel etter kompetanseheving på endringene i velferdslovgivningen og retten til barnekoordinator. Statsforvalteren har arrangert digitale fagmøter/webinarer med informasjon og informert kommunene om endringene i velferdslovgivningen og retten til barnekoordinator.

Vi har i 2023 hatt dialog med samarbeidsaktører i helseforetakene på områder for hab -og rehabilitering for barn og voksne. I nordre del av fylket er det konkret plan for reetablering nettverk på disse områdene i 2024 for å kunne ha oversikt og stimulere til samhandling.

Statsforvalteren har hatt møter med brukerorganisasjonene FFO, SAFO, NFU og LUPE. [Prosjektet Brukerråd for personer med utviklingshemming i Trøndelag](#) er videreført i 2023.

Det er gjennomført samarbeidsmøte med Habiliteringstjenesten for voksne og Habiliteringstjenesten for barn, og tema for disse samarbeidsmøtene er koordinering av behov for opplæringsaktivitet og veiledning knyttet til kapittel 9 om bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming. Gjennom samarbeidsmøter med Habiliteringstjenesten er det i 2023 gitt tilbud til alle kommuner i Trøndelag om gjennomgang av lovverk på kapittel 9. Omkring 10 kommuner har deltatt i refleksjonsgrupper, med arbeid med case for å øke kompetansen på feltet.

Helhetlig koordinering i forhold til innbyggernes behov på alle livsområder og samhandling mellom sektorer er utfordrende for kommunene. Flere kommuner uttrykker et behov for å jobbe mer med samhandlinga og innsats i forkant av tjenester. Statsforvalteren vurderer at det er avgjørende at kommunen prioriterer helhetlig koordinering for å møte framtidige utfordringer med tanke på kapasitet, kvalitet og kompetanse.

Statsforvalteren har utført tilsyn i kommunale barne- og avlastningsboliger. Tilsynet viser lovbrudd i alle kommuner omfattet av tilsynet. Funn viser mangler knyttet til tiltaksplaner, kompetanse, ressurser, styring og ledelse.

Tilsyn (fra kapittel 7.3.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i årsrapporten redegjøre for tilsyn med verger og blant annet beskrive:

- risikovurderinger i forkant av tilsyn
- funn i tilsyn
- oppfølging av verger og tiltak statsforvalteren har iverksatt på bakgrunn av tilsyn

Statsforvalteren skal også rapportere på totalt antall verger som er fratatt vergeoppdrag i 2023 og redegjøre for hovedårsakene til fratakelsene.

Dataverktøyene som benyttes på vergemålsfeltet har ingen funksjoner som gjør det mulig å hente ut sikre tall på alle punkter det her skal rapporteres på. SFTL har laget egne, manuelle systemer for å kompensere for dette, og tar forbehold om talkvaliteten.

Av 182 opprettede tilsynsaktiviteter, er 69 avsluttet uten tilsynssak. De fleste av disse gjelder forhold som ligger utenfor vergens mandat, eller forhold som er undersøkt for kort tid siden.

Det er registrert 35 saker hvor det var avvik på vergens utførelse, og det er gjort observasjoner i 24 saker. Øvrige er avsluttet etter innledende undersøkelser, uten tilsynssak eller det ikke er registrert funn. De fleste er fulgt opp med opplæring eller veiledning til verge.

I overkant av 35 verger er fratatt oppdrag. I de fleste sakene er det vergehaver selv som ønsker å bytte verge. Manglende innlevering av dokumentasjon til Statsforvalteren (vergeregnskap, økonomisk status, vergeerklæring) er den andre hovedgrunnen.

Årsrapportering rettshjelp (fra kapittel 7.3.4.2.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall inkomne, innvilgede og avslåtte søknader for perioden, fordelt på henholdsvis fritt rettsråd og fri sakførsel. Rapporteringen skal gi en oversikt over forekomsten av økonomisk dispensasjon, samt totale advokatutgifter og evt. andre utgifter som er innvilget i aktuell periode, fordelt på saksområde. Av rapporteringen skal det videre fremgå hvorvidt det er gitt avslag som følge av økonomisk overskridelse eller av andre grunner. Skjema over rettshjelpsstatistikk fra Statens sivilrettsforvaltning skal benyttes.

Statsforvalteren skal i tillegg rapportere på gjennomsnittlig saksbehandlingstid og antall restanser.

Statsforvalteren skal i årsrapporten også redegjøre for sine vurderinger av overordnet status på rettshjelpsfeltet. Rapporten skal inneholde en analyse av effektene av de endrede inntekts- og formuesgrensene.

Se tabell nedenfor. I tillegg viser vi til rapport sendt Statens sivilrettsforvaltning i epost datert 31.01.2024.

Vårt inntrykk er at effekten av endringene av inntekts- og formuesgrensene har vært beskjedent - det har vært en liten økning i antall personer som får

innvilget behovsprøvd rettshjelp.

Rettshjelp

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Fritt rettsråd	Fri sakførsel
Innkommne søknader	1 153	1 135	18
Innvilgede søknader	897	893	4
Avslåtte søknader	110	92	18

Vi har i tillegg utbetalt 348 saker for kontrollkommisjonen.

Rettshjelp forbruk

Forbruk kap. 470.01	Forventet forbruk kap. 470.01 neste år
7 389 575	8 000 000

Rettshjelp restanser

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum
Restanser	135

Samfunnssikkerhet i plan (fra kapittel 7.3.4.3 i TB)

Rapportere på

Samfunnssikkerhet i plan

Statsforvalteren bes rapportere på:

- Hvilke forventninger til samfunnssikkerhet i planprosessen er formidlet til kommunene?
- Hvordan statsforvalteren har bistått kommunene i arbeidet med samfunnssikkerhet etter plan- og bygningsloven?
- Hvordan statsforvalteren har bistått kommunene med å integrere funn fra helhetlig ROS i kommuneplanens samfunnsdel?

SFTL formidler til kommunene at risiko – og sårbarhetsanalyser må utføres for planer for utbygging, og at samfunnssikkerhet og beredskap skal/bør være tema i alle kommunale planer.

Vi bistår først og fremst med råd og veiledning hvis kommunene ønsker det, men i hovedsak kontrolleres lov og forskriftskrav gjennom høringsuttalelser.

Ved oppstart av kommuneplanarbeid minner vi om at funn fra helhetlig ROS skal inn i samfunnsdelen. Dette blir noen ganger gjentatt ved høring. Vi formidler det også i møter/samlinger og ved henvendelser.

Hensynssoner rundt storulykkevirksomheter (fra kapittel 7.3.4.4 i TB)

Rapportere på

Hensynssoner rundt storulykkevirksomheter

Statsforvalteren bes rapportere på:

- Hva er status i fylket for opprettelse av hensynssoner rundt storulykkevirksomheter i kommuneplan (alternativt i reguleringsplan) hos de kommuner som har storulykkevirksomheter?
 - o Angi gjerne hvilke kommuner som har opprettet hensynssoner i kommuneplanen (eller ivarettatt dette tilstrekkelig på annen måte).
- Hvilke tiltak gjør statsforvalteren overfor kommunene for å oppnå målet om etablering av hensynssoner rundt storulykkevirksomheter?

Ved utarbeidelse av nye planer i og rundt storulykke bedrifter minner vi om at det opprettes hensynssoner. I en gjennomgang des. 2021 var det 5 kommuner med hensynssoner, oversikten er ikke oppdatert, men 1 kommune jobbet konkret med nye hensynssoner i 2023. Pr. jan. 2024 er det 8 kommuner i Trøndelag som er sikkerhetsrapportpliktig etter §9. 22 kommuner er meldepliktig etter §6.

Tiltakene våre er knyttet til planprosessene, spesielt i kommuneplaner, hvor vi minner om dette. Temaet berøres også i tilsyn og i møter.

FylkesROS og oppfølgingsplan (fra kapittel 7.3.4.5 i TB)

Rapportere på

FylkesROS

Statsforvalteren skal:

- Redegjøre for status på fylkesROS og tilhørende oppfølgingsplan
- Redegjøre for om uønskede hendelser i en sikkerhetspolitisk situasjon og/eller væpnet konflikt er inkludert i fylkesROS.
 - Inngår prioriterte tiltak for oppfølging i oppdatert oppfølgingsplan til fylkesROS?
 - Er oppfølgingsplanen behandlet i fylkesberedskapsrådet og regionale totalforsvarsforum?
 - Legges vurderinger av hendelsene til grunn for samordnet beredskapsplanlegging?
 - Legges vurderinger av hendelsene til grunn for sivil-militære øvelser?

ROS Trøndelag ble ferdigstilt i mars 23 og presentert Fylkesberedskapsrådet herunder utkast til gradert vedlegg for sikkerhetspolitisk krise og krig som skal behandles første halvår 2024. Prioriterte tiltak inngår i rapporten og alle etater finner forslag til tiltak i de ulike scenariene som inngår i rapporten. Rapporten benyttes i beredskapsarbeidet lokalt og regionalt uten at dette kan dokumenteres på andre måte enn gjennom dialog og samarbeid på ulike arenaer. I kommunene brukes fylkesROSen som kunnskapsgrunnlag for Helhetlig ROS. Det er ikke gjennomført noen sivil-militære øvelser i 2023. Forsvaret ved HV-12 har deltatt på arbeidet med ROS Trøndelag og vært med på presentasjonen av denne for 35 kommuner. 3 kommuner gjenstår i 2024.

Gevinstrealiseringsplanen: Tilsyn (fra kapittel 7.3.5.1 i TB)

Rapportere på

I henhold til gevinstrealiseringsplanen, rapportere på effekten av tiltakene som er gjort for å øke kvaliteten og sikre lik praksis på tvers av statsforvalterne og hvilke grep som er tatt for å øke tilsynsaktiviteten.

Vi har en person som er ansvarlig for å utarbeide tilsynsplan og følge den opp. Alle medarbeidere har saksområder og bransjer som de har hovedansvar for, men deltar på tilsyn hos alle virksomheter. Nye medarbeidere går tilsyn sammen med erfare, noe som har effekt på kvalitet og enhetlig praksis. Vi har interne skriftlige rutiner og arbeider med sjekklister for gjennomføring av tilsyn. Alle som fører tilsyn har gjennomført tilsynsopplæring.

Vi deltar i nasjonalt tilsynsforum og deltar på opplæring ved tilsynsaksjoner i regi av Miljødirektoratet. Begge disse tiltakene bidrar til å sikre lik praksis mellom fylkene. På embetet har vi et eget tilsynsforum som vi deltar i samt at vi benytter nasjonal tilsynskalender ved behov.

Vi har jobbet med å øke antall tilsyn de siste årene og ser at det er effektivt å delta i landsomfattende aksjoner. Dette gjør også at vi greier å øke antall tilsyn.

Kvaliteten på tilsynene er etter vår vurdering god, men vi jobber hele tiden med å forbedre oss.

Sammenslåingen og ny budsjettfordelingsmodell har ikke ført til spesiell økning av ansatte på miljøområdet. Dette, i tillegg til stor saksmengde, tar ressurser som kunne ha vært brukt på tilsyn. En gevinst vi imidlertid ser er større likebehandling mellom de gamle fylkene.

Gevinstrealiseringsplanen: Veiledning av kommunene (fra kapittel 7.3.5.2 i TB)

Rapportere på

I henhold til gevinstrealiseringsplanen, rapportere på effekten av tiltakene som er innført for å bedre veiledningen av kommunene og hvilke resultater tiltakene har ført til.

Effekten av Statsforvalterens veiledning er at kommunene løser sine oppgaver bedre på klima- og miljøområdet. Større fagmiljøer som følge av sammenslåing av embetene gir bedre grunnlag for veiledning av kommunene. Mye av veiledningen skjer digitalt ved webinarer og digitale møter. Det er bl.a. gjennomført to firetimers webinarer innenfor temaet motorferdsel i 2023 (i forkant av hhv barmark- og vintersesongen). I tillegg er det jobbet med veiledning på Statsforvalterens nettsider rettet mot kommunene.

Fellingstillatelser på rovviltområdet (fra kapittel 7.3.5.3 i TB)

Rapportere på

Fellingstillatelser på rovviltområdet

- Gaupe: 28 søknader. 20 tillatelser (71,5 %). 8 avslag (28,5 %).

- Bjørn: 3 søknader. 3 tillatelser (100 %).
- Jerv: 2 søknader. 2 tillatelser (100 %).
- Kongeørn: 6 søknader og 6 avslag (100 %).
- Ulv: 12 søknader og 12 tillatelser (100 %).

I tillegg er det en del situasjoner hvor Statsforvalteren og beitebruker/kommune/reindriftsutøver/osv, blir muntlig enige om at skadefelling ikke er aktuelt. Da finner vi andre løsninger, gjerne med bruk av FKT-midler.

Avfallsplan i havn (fra kapittel 7.3.5.4 i TB)

Rapportere på

Rapportere en oversikt over havner som med nytt regelverk (forurensningsforskriften kapittel 20) vil falle utenfor kravet om avfallsplan.

Vi har ikke kunnet lage en oversikt over alle havner som med nytt regelverk faller utenfor kravet om avfallsplan innen fristen. En av grunnene til dette er at den nye forskriften og tilhørende veiledningsmaterieil ikke var gjeldende/tilgjengelig før i oktober. Dette var en forutsetning for å kunne vurdere hvilke havner som kunne tilfredsstillte kravene for unntak.

Da den nye forskriften kom, og det ble klart hvilke kriterier som måtte oppfylles for å få unntak fra kravet om avfallsplan, så vi at denne informasjonen ikke var tilgjengelig i fagsystemet. Vi har så langt prioritert å få oversikt over nærings- og industrihavner, da vi har vurdert at det er her miljørisikoen er størst, og har ikke så god oversikt over småbåthavnene i fylket. Når det gjelder småbåthavner, kan fagsystemet per i dag kun gi informasjon som nesten tilsvarer det første kriteriet «havnen anløpes kun av fritidsbåter, uansett størrelse, og som har liten eller begrenset trafikk.» De tre andre kriteriene finnes det ikke en samlet oversikt på. Dette er heller ikke informasjon som kan legges inn på en hensiktsmessig måte i fagsystemet.

Vi ble bedt om å rapportere på navn og beliggenhet (koordinater) for havner som kunne unntas etter ny forskrift. Vi har ikke hatt tilgang til å hente ut koordinater fra fagsystemet, men etter dialog med Miljødirektoratet, fikk vi i november et uttrekk av dette.

Oversikten som etterspørres skal importeres til SafeSeaNet, SSN, en løsning Kystverket jobber i, og som vi ikke har tilgang til. Dette må gjøres for at vi skal tilfredsstillte unntakskravene i skipsavfallsdirektivet. Det finnes ikke en nasjonal oversikt over alle havnene i Norge. Som meldt tidligere er datagrunnlaget i fagsystemet av variabel kvalitet. Vi stiller spørsmål ved om det er lurt å importere upresis havneinformasjon i SSN før det er gjort en oppryddingsjobb. Dette vil blant annet innebære å skulle sette riktig navn på alle havnene, en jobb som må gjøres i samarbeid med kommunene.

Vi ønsker at fagsystemet i større grad legger til rette for å kunne registrere hvilke havner som oppfyller kriteriene for unntak før vi eventuelt begynner med gjennomgangen av havnene i databasen. Koordinatorene har sendt forslag til Miljødirektoratet om dette. Det er også ønskelig at vi har jevnlig dialog om hvordan vi kan svare ut dette oppdraget presist og ressurseffektivt i neste års rapportering.

Klimaendringer og -tilpasning (fra kapittel 7.3.5.5 i TB)

Rapportere på

Rapportere en oversikt over hvordan klimaendringer og klimatilpasning blir tatt hensyn til i kommuneplaner

Det er rapportert på skjema som ligger på klima-siden på [statsforvaltemett](#).

Rapporteringen er sendt til postmottak: post@miljodir.no og merkes med saksnummer 2022/12774 og kopi på epost til roar.skuterud@miljodir.no (for å sikre at vi får en utgave av skjemaet i excel)

Miljøkriminalitet (fra kapittel 7.3.5.6 i TB)

Rapportere på

Rapportering på antall anmeldte lovbrudd.

Vi har hatt to anmeldte lovbrudd i 2023. Brev ettersendes i tråd med beskrivelsen i hjelpeteksten.

Spesifikk omtale av arbeid med fornying og innovasjon (fra kapittel 7.3.6.1.1 i TB)

Rapportere på

Det skal:

- Gis en spesifikk omtale av arbeid med innovasjons- og fornyingsprosjekter i kommunene.
- Redegjøres kort for fordeling av skjønnsmidler til formålet, herunder rapportering i søknads- og rapporteringsportalen Prosjektskjønn, og formidling av resultatene.
- Gis en omtale av virkninger og resultater av prosjektene.

Omtrent halvparten av skjønnsrammen til Trøndelag går til fornyings- og innovasjonsprosjekter. Selv om skjønnsrammen har blitt redusert over år, har det vært en målsetting å opprettholde nivået på den delen som skal stimulere til fornying og innovasjon.

I 2023 ble 46,98 millioner kr gitt som støtte til fornyings- og innovasjonsprosjekter fordelt på 38 prosjekter. Beløpet er noe høyere enn hva som fremgår i prosjektdatabasen (44,78 mill. kr), og skyldes korrigeret beløp til tre prosjekter som ble gjort på slutten av året. Prosjektet Digi Bamevern fikk en ekstrabevilgning på 1 mill. kr. Prosjektet bærekraftsrapport for trønderske kommuner fikk økt sitt beløp med 1,4 mill. kr, mens prosjektet etablering av datavarehus fikk redusert utbetalingen med 200 000 kr.

Våre avdelinger var involvert i vurderingen av søknader, hvor blant annet innovasjonsverdi, relevans/nytteverdi, prosjektkvalitet og overføringsverdi ble vektlagt og vurdert. Søknadene som på en god måte bygget opp under FNs bærekraftsmål og/eller et helhetlig og strukturert samarbeid mellom flere kommuner ble i tillegg gitt ekstra prioritet. Vi har utarbeidet rutiner for hva som skal vektlegges i vurderingen.

Innspill til forbedring i prosjektskjønn-databasen

En stor del av fornyingsprosjektene foregår over flere år. Søknadsdatabasen bør endres slik at det blir enklere å rapportere og følge opp flerårige prosjekter. Selv om hver søknad får sitt unike prosjektnummer, bør det utvikles løsninger der prosjektnumre som gjelder samme prosjekt, kan kobles sammen.

Rapportering og formidling av resultater

Rapporteringsfristen for 2022-midlene, var 1. juni 2023. Alle prosjekter har rapportert (underveisrapport eller sluttrapport).

I samarbeid med Trøndelag fylkeskommune, KS og Forskningsrådet har vi arrangert to nettverksmøter om forskning og innovasjon i 2023, en digital og en fysisk. Ett av formålene med disse møtene/samlingene er å legge til rette for erfaringsdeling mellom kommuner. Den fysiske samlingen ble arrangert i november i tilknytning til Universitetskommunekonferanse.

Helse- og omsorgsavdelingen har arrangert digitale webinarer der vi orienterte om ulike tilskuddsordninger, inkludert prosjektskjønn. På vår årlige barn- og unge-konferansen ble også erfaringer fra fornyingsprosjekter presentert.

Virkninger og resultater av prosjektene

Selv om vi følger prosjekter, og mottar rapporter er det likevel krevende å gi et samlet helhetsbilde av resultater og virkninger av prosjektene. Dette må i så fall baseres på mer generelle inntrykk og observasjoner vi gjør oss.

Etter Statsforvalterens vurdering bidrar midlene til at det kan gjennomføres større samarbeidsprosjekter. For å møte utfordringer som er gjennomgående for flere av kommunene i fylket, tildeler vi skjønnsmidler for å stimulere til fornyingsarbeid gjennom fellesløft for fylket. For 2023 var hovedsatsningsområdene; Bærekraftige tjenester, motvirke ungt utenforskap, Innovasjon gjennom digitalisering og kompetanseløft gjennom nettverk. Å tildele midler til felles tiltak, legger til rette for at alle kommunene blir med på fornyingsarbeid, og vi vurderer at dette gir ekstra effekt av midlene.

Det pågående prosjektet «Fellesløft Trøndelag – ungt utenforskap» ønsker å berede grunnen for at kommuner sammen med samarbeidspartnere initierer prosjekt med dette som tema. Dette er i stor grad oppfylt, og det er nå mange kommuner som har satt i gang fornyingsarbeid på dette området.

Ett eksempel på nettopp dette er pågående, flerårig prosjektet om familie- og nettverkstiltak for ungdomsfamilier. Tre barnevernstjenester og fem kommuner samarbeider om å etablere et forebyggende familie- og nettverkstiltak for ungdommer, der målet er å unngå plassering i barnevernsinstitusjon.

Prosjektet "Interkommunal innovativ rekruttering og kompetanseutvikling av helsepersonell" er også et pågående, interkommunalt prosjekt der det overordnede målet er å beholde, videreutvikle og rekruttere ansatte. Prosjektet er ikke ferdig ennå, men har blant annet laget idehefte om hvordan man kan styrke evnene til samhandling og utvikling, og har dessuten delt sine erfaringer på ulike konferanser og nettverksmøter.

Vi vurderer også at prosjektskjønn virker risikoavlastende - slik at det settes i gang fornyingsarbeid som kommunene kanskje ellers ikke hadde kunnet prioritere. Vi ser også at prosjektskjønn stimulerer også til at små distriktskommuner kan samarbeide om fornyingsarbeid. Et eksempel på dette er kommunene i Indre Namdal, der det pågår flere prosjekter som er støttet med skjønnsmidler. Prosjektet "Felles legetjeneste i Indre Namdal og prosess for nye samarbeidsområder", fikk skjønnsmidler for 2023 og 2024, men det er for tidlig å vurdere konkrete resultater og virkninger av

arbeidet.

Det skal gis rapportering i tabell... (fra kapittel 7.3.6.2.1 i TB)

Rapportere på

Det skal gis rapportering i tabell som viser:

- Antall saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i for året, hvor mange avgjørelser som er opprettholdt og hvor mange som er kjent ulovlige.
- Antall lovlighetskontroller som er foretatt etter initiativ av statsforvalteren, hvor mange avgjørelser som er opprettholdt og hvor mange som er kjent ulovlige.

Vi har mottatt 12 saker om lovlighetskontroll. 4 vedtak har blitt opprettholdt. 5 saker er blitt avvist. 3 vedtak er blitt kjent ulovlige.

Vi har i 2023 ikke kontrollert noen vedtak på eget initiativ.

Kommunalrettslig lovlighetskontroll etter klage og eget initiativ

Type lovlighetskontroll	Vedtak opprettholdt	Ulovlig vedtak	Sum
Etter klage	4	3	7
På eget initiativ	0	0	0

Kortfattet omtale av... (fra kapittel 7.3.6.2.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalterne skal gi en kortfattet omtale av hvilke særlige kommunalrettslige tema de veileder kommunene om, og om eventuelle kommunalrettslige saker som har vært ressurskrevende/hatt mye oppmerksomhet hos statsforvalteren.

Vi har i 2023 veiledet spesielt innenfor de kommunalrettslige områdene habilitet, diverse regler om valg, kravene til kjønnsbalanse, regler om saklister til møter, interpellasjoner og lovlighetskontroller.

Kortfattet omtale i årsrapporten av bruken av interkommunalt samarbeid i fylket (fra kapittel 7.3.6.2.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalterne skal, på bakgrunn av egne erfaringer etter kontakt med kommunene, gi en kort omtale av omfanget av interkommunalt samarbeid i fylket, i hvilke former kommunene samarbeider, og hvilke tjenester det samarbeides om.

Det skal også gis en kortfattet omtale av utviklingstrekk, muligheter og utfordringer, fordeler og ulemper statsforvalterne ser i det interkommunale samarbeidet i fylke.

Omfanget av interkommunalt samarbeid i Trøndelag er betydelig, noe som tidligere også er blitt dokumentert gjennom en egen kartlegging som ble gjennomført i 2021. Økte utfordringer knyttet til rekruttering av fagpersonell har også forsterket behovet for økt samarbeid mellom kommunene. Særlig innen områdene helse og IKT ser en økning av økt samarbeid noe som erfarer positivt.

Vi ser også en økt aktivitet i de interkommunale politiske råd det siste år. Det erfarer at kommunene nå ser behov for og samarbeider tettere rundt regionale næringsplaner, etterutdannings tilbud, samferdselstiltak, felles høringsuttalelser etc. Effekt av tettere samarbeid på dette området er positivt ifht en styrket regional forståelse rundt regionale muligheter og utfordringer.

Statsforvalterembeter som samordner statlig innsigelser (fra kapittel 7.3.6.3.1 i TB)

Rapportere på

Det skal rapporteres på statsforvalterens arbeid med samordning av statlige innsigelser, herunder i hvilken grad innsigelser blir løst gjennom dialog.

Det er i 2023 samordnet statlige innsigelser til 24 kommunale planer. Fordeling av innsigelser: Statens vegvesen med 4 innsigelser, NVE med 12 innsigelser, Bane NOR med 7 innsigelser, Avinor med 3 innsigelser, Fiskeridirektoratet med 1 innsigelse og Forsvarsbygg har fremmet 2 innsigelser. En av innsigelsene som er fremmet av andre statlige etater er løst før oversendelse til kommunen. Det er foretatt avskjæring av

innsigelsen fra Statens vegvesen og Fiskeridirektoratet. Statsforvalteren har fremmet innsigelser til 99 planer. I 2023 har Statsforvalteren og andre statlige etater fremmet innsigelse til i alt 105 kommunale planer.

Samordning av statlige innsigelser

Etat	1. Antall planer der andre statlige etater har oversendt innsigelse til statsforvalteren	2. Antall planer der innsigelsene fra andre statlige etater er løst før de er fremmet for kommunen	3. Antall planer der innsigelsene fra andre statlige etater er avskåret av statsforvalteren	4. Antall planer med innsigelse fra statsforvalteren og andre statlige etater fremmet for kommunen
Antall planer totalt	24	1	2	22
Statsforvalteren	103	0	0	99
Avinor	3	0	0	3
Direktoratet for mineralforvaltning				
Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap				
Fiskeridirektoratet	2	0	1	1
Forsvarsbygg	2	0	0	2
BaneNor	5	0	0	5
Kystverket				
Luftfartstilsynet				
Mattilsynet				
NVE	11	1	0	10
Oljedirektoratet				
Politiet				
Riksantikvaren				
Statens vegvesen	4	0	1	3
Statsbygg				

Rapportering i SYSAM (fra kapittel 7.3.6.4.1 i TB)

Rapportere på

Alle statsforvalterne rapporterer byggesaker i SYSAM - rapporteringsløsningen for statsforvalterne.

- Av årsrapporten skal det fremgå totalt antall behandlede byggesaker.
- Av årsrapporten skal det fremgå antall saker der klagen ble gitt medhold, helt eller delvis.
- Av årsrapporten skal det i tillegg fremgå antall saker som ikke ble avgjort innen 12 uker. Det skal vises hvor lang gjennomsnittlig overskridelse var i disse sakene. Overskridelse skal føres i antall dager.
- Av årsrapporten skal det i tillegg fremgå hvor mange saker det ble avtalt lengre frist enn angitt i saksbehandlingsforskriften jf. pbl. § 21-8 andre ledd, hvor mange "særlige tilfeller" klageinstansen selv forlenget fristen i, og hvor mange saker der fristen ble forlenget på grunn av barmarksundersøkelse.

I 2023 behandlet vi 298 byggesaker. Det fremgår av tabellen at 86 % av sakene ble behandlet innen frist - 14 % med fristoverskridelse.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har vært 59 dager og gjennomsnittlig overskridelse av fristen har vært 24 dager.

I tillegg til å behandle egne saker, har vi også bistått Statsforvalteren i Agder i nedbygging av restanser.

Rapportering om byggesaker etter plan- og bygningsloven

Totalt antall behandlede saker	Antall saker gitt medhold	Antall saker ikke avgjort innen 12 uker	Gjennomsnitt dager ikke avgjort innen 12 uker	Antall saker gitt lengre frist	Antall særlige tilfeller klageinstansen selv forlenget	Antall saker fristen ble forlenget på grunn av barmarksundersøkelse
298	89	43	24	0	4	0

Rapportering av plansaker i SYSAM (fra kapittel 7.3.6.5.1 i TB)

Rapportere på

Alle statsforvalterne rapporterer plansaker i SYSAM-ny rapporteringsløsning for statsforvalterne.

- Av årsrapporten for 2023 skal det fremgå totalt antall behandlede klager på reguleringsplaner og gjennomsnittlig saksbehandlingstid i antall dager. Det skal i tillegg fremgå antall saker der klagen ble gitt medhold, helt eller delvis.

Vi behandlet 51 klagesaker på reguleringsplaner i 2023. Gjennomsnittlig behandlingstid var 60 dager. Det ble gitt medhold i klagen i 6 saker.

Rapportering om plansaker etter plan- og bygningsloven

Betegnelse på rapporteringskrav	
Antall behandlede klagesaker reguleringsplaner	51
Gjennomsnittlig behandlingstid i dager for klager på reguleringsplaner	60
Antall klagesaker om reguleringsplan som ikke er behandlet innen 12 uker	13
Antall klagesaker om reguleringsplan der klagen er gitt medhold helt eller delvis	6

Veiledning og informasjon universell utforming (fra kapittel 7.3.7.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal gi en omtale av statsforvalterens arbeid med veiledning og informasjon på universell utforming. Frist for oppdraget er 31.12.2023.

Planarbeid vurderes som den viktigste arenaen for å veilede og sikre at universell utforming ivaretas i kommunene. Vi veileder kommunene med innspill til varsel om oppstart av samtlige planer, samt sikrer videre at universell utforming er tilstrekkelig ivaretatt ved plan på høring. Vi viser særlig til føringer i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) ved planforslag som omhandler skole, barnehage og næringsområder for å sikre like muligheter til livsutfoldelse for befolkningen.

Fremme likestilling og hindre diskriminering (fra kapittel 7.3.7.2 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering i sin rolle som arbeidsgiver og som offentlig myndighet, og redegjøre for arbeidet.

Vi har i 2023 i stor grad veiledet om reglene om kravet til kjønnsbalanse ved konstituering av politiske organer etter kommune- og fylkestingsvalget.

Rapportering saksbehandlingstid i skolemiljøsaker (fra kapittel 7.3.8.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere på saksbehandlingstiden i håndhevingssakene per 31.12.

Statsforvalteren har ikke vurdert aktivitetsplikten som oppfylt i noen av vedtakene i 2023, så tallene under handler om saker der aktivitetsplikten er brutt.

I 2023 har vi hatt en gjennomsnittlig saksbehandlingstid i håndhevingssakene på 113 dager (120 dager for saker som både er mottatt og behandlet i 2023). 113 dager gjennomsnittlig saksbehandlingstid fordeler seg på 97,5 dager for våren 2023 og 145,3 dager for høsten. Tallet for høsten 2023 tilsvarer 4,8 mnd. saksbehandlingstid.

Vi skrev 57 vedtak våren 2023, men mottok 80 nye saker. Tilsvarende for høsten 2023, skrev vi 36 vedtak, men mottok 51 nye saker. Dette viser at vi ikke produserer like mye som vi får inn.

Vi hadde til sammenligning 53 dagers gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2020, 68 dager i 2021 og 86 dager i 2022.

Våre refleksjoner over årsaker til lengre saksbehandlingstid i 2023:

Manglende stabilitet i skolemiljøteamet, grunnet nedskjæringer som rammet skolemiljøteamet direkte, oppsigelser, nyansettelser og til dels langvarige sykemeldinger.

Stort tilfang av nye saker til behandling, jfr. statusrapportering til Udir for

2020 (vår 37+ høst 32)

2021 (vår 43+ høst 38)

2022 (vår 43+ høst 39)

2023 (vår 80+ høst 51)

Tallene fra våren 2023, tilsvarer nærmest tallet for hele 2022.

Det store tilfanget av nye saker til behandling gir et etterslep av gamle saker. Vi rekker ikke å ta unna restanser. Dette øker saksbehandlingstiden over

ferier og helligdager, som ikke er virkedager, men som likevel er ventetid for de som har meldt sak.

Statsforvalteren erfarer ut fra tildelte midler på dette området og det antall saker vi mottar til behandling, at ordningen ikke er fullfinansiert. Dette sammenholdt med noe manglende stabilitet i skolemiljøteamet, har ført til en saksbehandlingstid vi vurderer at ikke er forsvarlig.

Rapportering av tilsyn etter barnehageloven og opplæringsloven (fra kapittel 7.3.8.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal beskrive vurderingene som var avgjørende for valg av:

- a) tilsynstema
- b) omfang
- c) skriftlig eller stedlig tilsyn
- d) tilsynsobjekt

På barnehageområdet har Statsforvalteren i Trøndelag gjennomført 3 tilsyn i 2023. Tema for tilsyn har vært kommunens ansvar som barnehagemyndighet med tema spesialpedagogisk hjelp.

Vi viser til beskrivelsen av hvordan vi gjennomfører ROS-vurderinger under pkt. 3.3.3.1.1.1. Kilder vi bruker er informasjon fra klagesaker, tilsyn, henvendelser fra foreldre, barnehager, eiere, PPT og myndigheter, møter og dialog med sektor, gjennom veiledning og medieoppslag.

Tilsynstema, objekt, omfang og metode er valgt ut etter en helhetlig risiko- og sårbarhetsvurdering.

Bakgrunnen for valg av tilsynstema har vært at regelverksbrudd på dette området har store konsekvenser for barna. Klagesaker og henvendelser samt et behov for en mer systematisk undersøkelse i sektor har hatt betydning for valget.

Tilsynsobjektene ble valgt ut på bakgrunn av risiko- og sårbarhetsvurderinger der både klagesaker, henvendelser og kjennskap til kommunens saksbehandlingskompetanse var av betydning. Noen av kommunene har vi lite kjennskap til og dette er også en faktor som spiller inn i valg av objekt.

Et av tilsynene er gjennomført skriftlig og to stedlig. Vi erfarer at stedlige tilsyn gir et bedre dokumentasjon og vurderingsgrunnlag enn skriftlige tilsyn.

Oppdraget Statsforvalteren har med å samordne blant annet tilsynsaktiviteten rettet mot kommunen har betydning for valg av tilsynsobjekt og omfang. Vi er spesielt opptatt av god samordning mellom barnehage og opplæring da tilsynene ofte involverer noen av de samme ansatte i kommunen. For vurdering av restrisiko, se eget rapporteringspunkt.

På opplæringsområdet ligger beskrivelsen av vårt ROS-arbeid i pkt 3.3.3.1.1.1 og 3.3.3.1.2.1. Arbeidet med å velge ut tilsynsteam og tilsynsobjekt er beskrevet tidligere. De har alltid utspring i vår ROS-vurdering og vår samlede kunnskap om sektor i fylket. Nærmere beskrivelse av de ulike tilsynstemaene tas for hvert tema.

I 2023 er det gjennomført tilsyn med følgende tema: skolemiljø, tidlig innsats, gratisprinsippet, særskilt språkopplæring og lærenormen. Samlet er det gjennomført 32 tilsyn.

Skolemiljø

Det ble gjennomført 2 tilsyn på dette området. Ett som FNT, og ett hvor internkontroll ikke var inkludert. Ut fra vårt ROS-arbeid var ikke internkontroll aktuelt ved ett av tilsynene. Her er det en skole i kommunene, og kommunene er en liten organisasjon hvor det er tett dialog mellom de ulike nivåene. Tilsynet ble tilpasset de risikovurderingene vi hadde gjort knyttet til akkurat denne kommunen.

Begge disse tilsynene var stedlige tilsyn. Tilsynsobjektene ble valgt ut fra vår samlede vurdering av kommunenes arbeid på dette området. Det betyr at vi både ser på statistikk, saker i håndhevingsordningen, dialog med kommunen/skoler, bekymringsmeldinger og våre samlede kjennskap om kommunene. Vi holdt også noen aktuelle kommuner opp mot hverandre for å kvalitetssikre valget av tilsynsobjekt.

Tidlig innsats

Det er gjennomført ett tilsyn på dette området. Tilsynet var stedlig. Vi ser at hvor stor del av elevene som har spesialundervisning varierer mellom kommunene. Det betyr at grenseoppgangen mellom ordinær opplæring og spesialundervisning praktiseres ulikt. Den intensive opplæringen skal raskt gi elever egnet støtte og oppfølging innenfor rammen av den ordinære opplæringen.

Tilsynsobjektet ble valgt ut fra våre samlede vurderinger hvor resultater fra nasjonale prøver på 5. trinn var et viktig grunnlag. I denne sammenhengen har vi også god kjennskap til kommunen fordi de er en del av oppfølgingsordningen.

Gratisprinsippet

Det er gjennomført tilsyn med 4 kommuner i løpet av 2023. Tilsynene er gjennomført i form av en spørring til skoleeier, rektorer, FAU-ledere, elevrådsledere og tillitsvalgte i alle kommunenes skoler. I tre kommuner ble alle skolene involvert i tilsynet, mens det i den femte kommunen som er fylkets største, gjorde Statsforvalteren et utvalg på til sammen 10 skoler (ut fra størrelse, trinn og beliggenhet).

Dette tilsynstemaet har vi valgt å gjennomføre i alle fylkets kommuner i løpet av en femårsperiode. Problemstillinger rundt gratisprinsippet dukker

jevnlig opp i mediebildet og som henvendelser fra både foresatte og kommuner. Tilsynet treffer alle kommuner med spørsmål om håndteringen av området. Vi erfarer at det fortsatt ikke er en felles forståelse av hvordan dette skal håndteres og vurderer derfor at området er egnet for tilsyn.

Særskilt språkopplæring

Det er gjennomført to tilsyn med dette teamet i 2023. Tilsynene har vært stedlige.

Området er valgt med utgangspunkt i at vi har mange kommuner som har fått langt flere elever med rettigheter på dette området, enn det de har hatt de siste årene. I tillegg har de over noen år bygd ned sin kompetanse ut fra at kommunene ikke ble bedt om bosetting av flyktninger. Flere av kommunen har erfart at de har fått en stor økning i antallet som skal ha særskilt språkopplæring. Vi har valgt ut kommuner ut fra vårt ROS-arbeid.

I denne

sammenhengen er det lagt vekt på hvilke kommuner som har mottatt mange flyktninger og som i perioden før dette, hadde få bosatte i kommunen.

Forholdet mellom antallet elever som får særskilt språkopplæring og de som får morsmåls- og/eller tospråklig fagopplæring, ble vektlagt i utvelgelse av tilsynsobjekt.

Lærernormen

I løpet av 2023 har vi ført tilsyn med 21 skoler i 7 kommuner med temaet lærernorm. Tilsynet er gjennomført ved digital spørring til kommunene/skolene.

Grunnlaget for valg av tema har vært en jevn økning av fokus på temaet både i media, blant foresatte og kommunene. Vi tar jevnlig imot bekymringsmeldinger på dette området.

Vi har valgt ut tilsynsobjekt ut fra statistiske data for de tre siste årene. Kommuner/skoler som har hatt brudd i minst to av de tre siste årene og hvor siste år var en av de, har blitt med blant tilsynsobjektene. Av 11 pålegg om retting, ser vi ved utgangen av 2023 at kun 1 skole fortsatt har brudd. Denne følges opp spesielt.

Foruten de planlagte tilsynene hvor det er avdekket risiko, erfarer vi at det avdekkes risiko også i løpet av et år. Vi har i løpet av 2023 brukt § 14-1 med en utvidet forståelse slik at vi har møtt kommuner på områder som vi får varslinger om, som har høyt mediefokus eller som vi erfarer gjennom kommunikasjon/samhandling med kommuner, at avdekker en risiko for at kommunene ikke følger regelverket. Dette skjer gjennom at vi varsle den aktuelle kommunen om våre vurderinger, og at vi så følger opp dette ved å be om en redegjørelse fra kommunen om hvordan de sikrer at regelverket overholdes. Dette kan være et møte, eller i form av en skriftlig henvendelse. Hensikten er å gi oss nok informasjon til å vurdere om det er behov for videre oppfølging. Det kan være i form av drøfting og veiledning, gjennom behov for kompetanseheving eller gjennom at vi går videre til å åpne et formelt tilsyn. Vi erfarer så langt at kommunene opplever dette som god måte å både få orientert mer om de aktuelle problemstillingene, til å få drøftet tolkninger og å få veiledning rundt regelverket. Vi erfarer også at kommunene stort sett er opptatt av å følge regelverket og oppfylle elevens rettigheter.

Funn fra foreløpig rapport i tilsyn etter barnehageloven og opplæringsloven

Tema	Deltema	Kommune	Kommunestørrelse: S:20000+ M:5000- 20000 L:-5000	Barnehage- eller skolenavn	Type tilsyn	Antall kontrollspørsmål per tilsyn	Kontrollspørsmål som er avdekket brudd på i foreløpig rapport	Kommentarer
Særskilt språkopplæring	Annet	Oppdal	M	Aune barneskole	Tilsynsbesøk	1	Følger rektor opp at skolen kartlegger norskferdighetene til eleven før skolen fatter vedtak om særskilt språkopplæring?	
Særskilt språkopplæring	Annet	Oppdal	M	Aune barneskole	Tilsynsbesøk	1	Følger rektor opp at skolen i tillegg vurderer om eleven har rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler?	
Særskilt språkopplæring	Annet	Oppdal	M	Aune barneskole	Tilsynsbesøk	1	Vurderer skolen elevens beste når den vurderer behovet for norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring?	

Skolemiljø	Annet	Leka	S	Leka barne- og ungdomsskole	Tilsynsbesøk	1	Annet	Leka kommune må sørge for at Leka barne- og ungdomsskole oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4. Leka kommune må i den forbindelse se til at: a) rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. b) rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsie
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å varsle	Indre Fosen	M	Åsly skole	Tilsynsbesøk	8	Varsler alle som arbeider på skolen, ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, eller blir krenket av en som arbeider på skolen?	
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Indre Fosen	M	Åsly skole	Tilsynsbesøk	8	2. Sikrer kommunen at plikten til å undersøke i skolemiljø saker blir oppfylt?	
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å varsle	Indre Fosen	M	Åsly skole	Tilsynsbesøk	8	Er kommunens internkontroll tilpasset for å hindre eller forebygge brudd på tiltakspikten og kravet om å lage en skriftlig plan?	
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Indre Fosen	M	Åsly skole	Tilsynsbesøk	8	Avdekker og følger kommunen opp med korrigerende tiltak for å hindre eller forebygge risikoen for at tiltakspikten og kravet om å lage en skriftlig plan ikke blir oppfylt?	
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Indre Fosen	M	Åsly skole	Tilsynsbesøk	8	Setter skolen/skoleeier inn tiltak straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en elev har blitt krenket av en som arbeider på skolen, eller en i skolens ledelse?	
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Indre Fosen	M	Åsly skole	Tilsynsbesøk	8	Undersøker skolen/skoleeier saken straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en elev blir krenket av en som arbeider på skolen?	
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Indre Fosen	M	Åsly skole	Tilsynsbesøk	8	Er kommunens internkontroll tilpasset for å hindre eller forebygge brudd på undersøkelsesplikten og dokumentasjonsplikten?	

Annet	Annet	Melhus	M	alle skoler	Kun skriftlig dokumentasjon	1		Gratisprinsippet – Melhus kommune må endre sin praksis, jf. punkt 6 Statsforvalterens konklusjon, slik at den er i samsvar med bestemmelsene i oppl. § 2-15 samt rundskriv F-14-03. Dette for å sikre at aktiviteter og turer i skolenes regi, og som er en del av opplæringen, er gratis for alle elever.
Annet	Annet	Rennebu	L	alle skoler	Kun skriftlig dokumentasjon	1		Gratisprinsippet – avsluttet med brev – ingen lovbrudd
Annet	Annet	Stjørdal	S	alle skoler	Kun skriftlig dokumentasjon	1		Gratisprinsippet – lovbrudd i foreløpig rapport
Annet	Annet	Midtre Gauldal	M	alle skoler	Kun skriftlig dokumentasjon	1		Gratisprinsippet – Midtre Gauldal kommune må endre sin praksis, jf. punkt 6 i Statsforvalterens konklusjon, slik at den er i samsvar med bestemmelsene i oppl. § 2-15 samt rundskriv F-14-03. Dette for å sikre at aktiviteter og turer i skolenes regi, og som er en del av opplæringen, er gratis for alle elever.
Annet	Annet	Trondheim	S	alle skoler i to bydeler	Kun skriftlig dokumentasjon	1		Gratisprinsippet – Trondheim kommune må endre sin praksis, jf. punkt 6 Statsforvalterens konklusjon, slik at den er i samsvar med bestemmelsene i oppl. § 2-15 samt rundskriv F-14-03. Dette for å sikre at aktiviteter og turer i skolenes regi, og som er en del av opplæringen, er gratis for alle elever.
Særskilt språkopplæring	Annet	Rennebu	L	Rennebu barne- og ungdomsskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1		Rennebu kommune må sørge for at Rennebu barne- og ungdomsskole oppfyller den enkelte elevens rett til særskilt språkopplæring jf. opplæringsloven § 2-8 første og fjerde ledd. Rennebu kommune må i den forbindelse se til at: • Rektor i enkeltvedtaket vurderer om det er nødvendig at eleven får morsmålsopplæring som del av den særskilte språkopplæringen og begrunne det dersom en vurderer at det ikke er nødvendig eller mulig å gi tilbud om morsmålsopplæring.

Annet	Annet	Namsskogan	L	Namsskogan skole	Tilsynsbesøk	1		Tidlig innsats – Namsskogan kommune må sørge for at elever ved Namsskogan skole som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, raskt får egnet intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd. Namsskogan kommune må i denne forbindelse se til at skolen: • Iverksetter egnede tiltak raskt for elever som står i fare for å bli hengende etter i regning. • Evaluerer effekten av den intensive opplæringen, og sørger for videre oppfølging innenfor de tre sporene1.
Annet	Annet	Indre Fosen	M	Åsly skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermøten – Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Indre Fosen	M	Testmann Minne skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermøten – Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Malvik	M	Hommelvik skole	Tilsynsbesøk	1	Annet	Lærermøten – Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Malvik	M	Vikhammer skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermøten – Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.

Annet	Annet	Midtre Gauldal	M	Støren ungdomsskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Orkland	M	Grøtte skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermorm -- Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Orkland	M	Orkanger barneskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Røros	M	Røros skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Selbu	L	Selbu ungdomsskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Annet	Annet	Stjørdal	S	Kvislabakken skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.

Annet	Annet	Stjørdal	S	Stokkan ungdomsskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Kommunen må sørge for at skolen har et forholdstall mellom tallet på lærere og elever i ordinær undervisning som maksimalt er 15 elever per lærer på 1.-4. årstrinn, 20 elever per lærer på 5.-7. årstrinn og 20 elever per lærer på 8.-10. årstrinn.
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Orkland	M		Kun skriftlig dokumentasjon	18	Sørger kommunen for at saken er tilstrekkelig opplyst før den fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialundervisning - fatte vedtak	Orkland	M		Kun skriftlig dokumentasjon	18	Inneholder vedtak om spesialpedagogisk hjelp informasjon om hva hjelpen skal gå ut på?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialundervisning - fatte vedtak	Orkland	M		Kun skriftlig dokumentasjon	18	Fatter kommunen vedtak om spesialpedagogisk hjelp så snart som mulig når PPT har utarbeidet sakkyndig vurdering, og med oppstartsdato ut fra barnets behov?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Orkland	M		Kun skriftlig dokumentasjon	18	Tar kommunen stilling til hva som er barnets beste når den fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Namsos	M		Kun skriftlig dokumentasjon	18	Tar kommunen stilling til hva som er barnets beste når den fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialundervisning - fatte vedtak	Nærøysund	M		Tilsynsbesøk	18	Henviser kommunen barnet til PPT så snart foreldrene har bedt om en sakkyndig vurdering?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Nærøysund	M		Tilsynsbesøk	18	Inneholder vedtak om spesialpedagogisk hjelp informasjon om hvilket timeomfang hjelpen skal ha?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Nærøysund	M		Tilsynsbesøk	18	Tar kommunen stilling til hva som er barnets beste når den fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Er det innhentet samtykke fra foreldrene før PPT utarbeider sakkyndig vurdering?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Innhenter kommunen samtykke fra foreldrene før kommunen fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Sørger kommunen for at saken er tilstrekkelig opplyst før den fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Inneholder vedtak om spesialpedagogisk hjelp informasjon om hva hjelpen skal gå ut på?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Inneholder vedtak om spesialpedagogisk hjelp informasjon om hvordan hjelpen skal organiseres?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Inneholder vedtak om spesialpedagogisk hjelp informasjon om hvilken kompetanse de som gir hjelpen skal ha?	

Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Tar kommunen stilling til hva som er barnets beste når den fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Inneholder vedtaket informasjon om retten til å se sakens dokumenter?	
Spesialpedagogisk hjelp	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Inderøy	M		Tilsynsbesøk	18	Fatter kommunen vedtak om spesialpedagogisk hjelp så snart som mulig når PPT har utarbeidet sakkyndig vurdering, og med oppstartsdata ut fra barnets behov?	
Annet	Annet	Malvik	M	Vikhammer ungdomsskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet
Annet	Annet	Midtre Gauldal	M	Singsaas oppvekssenter	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.
Annet	Annet	Midtre Gauldal	M	Støren barneskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.
Annet	Annet	Orkland	M	Evjen skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.

Annet	Annet	Selbu	L	Bell skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.
Annet	Annet	Selbu	L	Selbustrand skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.
Annet	Annet	Stjørdal	S	Fossli skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.
Annet	Annet	Stjørdal	S	Halsen barneskole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.
Annet	Annet	Stjørdal	S	Haraldreina skole	Kun skriftlig dokumentasjon	1	Annet	Lærermormen -- Vi legger til grunn opplysningene kommunen har gitt om tilføyde eller omfordelte ressurser på skolen etter 1. oktober 2022, og vurderer dermed at mistanken om lovbrudd ved skolen etter forskrift til opplæringsloven § 14A-1 ikke lenger foreligger. Vi avslutter dermed tilsynet.

Endring i praksis som ikke er i samsvar med regelverket (fra kapittel 7.3.8.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal redegjøre for hvordan valgte virkemidler har ført til endring av praksis som ikke var i samsvar med regelverket.

De valgte virkemidlene tilsyn, klagesaksbehandling, veiledning og møter/samlinger med sektor har ført til endring i praksis som ikke var i samsvar med regelverket.

Virkemidlene anvendes i tråd med en kontinuerlig og systematisk risiko- og sårbarhetsvurdering. På barnehageområdet har vi lite statistikk og få klagesaker, dette utfordrer treffsikkerheten vår og gjør det mer krevende å vurdere effekt av tiltak og virkemidler.

Vi har avdekket lovbrudd i alle tilsynene vi gjennomførte i 2023. Vi følger opp kommunene der det er avdekket lovbrudd og tilbyr veiledning dersom dette er ønskelig. Vi vurderer kommunens tilbakemelding om hvordan de har rettet regelverksbruddene, og om kommunene har sannsynliggjort at de i fremtiden vil ha en praksis som er i samsvar med regelverket. I klagesaksbehandlingen er vi ofte i dialog med klager og kommunen. Vi tilstreber å gi god veiledning i svarene slik at regelverksforståelsen styrkes gjennom prosessen. I møte med sektor, både jevnlig informasjons- og veiledningsmøter, ved henvendelser og i samlinger med barnehagemyndighet vurderer vi at kompetanseheving er et viktig bidrag til å endre praksis som ikke er i samsvar med regelverket.

Etter vår vurdering er det derfor sannsynlig at valgte virkemidler har ført til endring av praksis som ikke var i samsvar med regelverket.

På opplæringsområdet følger vi opp alle tilsyn hvor det avdekkes brudd på regelverket, inntil lovbruddene er rettet. Vi legger til rette for at tilsyn skal være lærende for kommunen vi fører tilsyn med. Dette gjør vi gjennom å tilby veiledning før kommunens frist for å sende inn dokumentasjon. Vi oppfordrer kommunene til å ha formøte / veiledningsmøte hvor de samler ledere og fagpersoner fra alle sine skoler. Vi anser det som hensiktsmessig at det startes en refleksjon i ledernetverk og personalgrupper før de svarer på egenvurderingene. Dette kan bidra til at de selv oppdager at praksis ikke nødvendigvis er helt innenfor regelverket. Det gir en bedre start på et tilsyn ettersom de da møter tilsynsmyndigheten bedre forberedt. De behøver ikke å gå i forsvar, men kan vise til at de ser det vi ser – og det er ikke så sjelden at de allerede under selve tilsynsbesøket, begynner å peke mot hvilke endringer de ønsker å iverksette. I slike tilfeller erfarer vi at arbeidet med å rette lovstridig praksis starter allerede i forkant av tilsynsbesøket.

Videre ser vi stor verdi i å gjennomføre slutt møte i etterkant av tilsyn. Vi erfarer at gjennomgangen av vurderingene som fører fram mot konklusjonene, er viktig for å sikre at kommunen/skolen forstår bakgrunnen for og begrunnelsene for brudd. Gjennom forståelse kan vi skape erkjennelse og motivasjon for endring. Vi er også tilgjengelige for kommuner for drøfting underveis i retteprosessen. Siden vi ber om tilbakemelding fra kommunene etter gjennomførte stedlige tilsyn, vet vi at de setter pris på og nyttiggjør seg av metodikken rundt tilsynene.

I forbindelse med GSI datainnsamling hadde vi, i møte med sektoren, en gjennomgang av gruppestørrelse og lærertetthet. Da fikk kommunene mulighet til å kvalitetssikre data og avdekke feil i registrering.

Vi overvåker også mediedekning av opplæringsområde og dersom vi avdekker saker som ikke er i samsvar med regelverket, følger vi opp sakene med kommunene.

I klagesaksbehandlingen ser vi ofte hva som utfordrer den enkelte kommune. Vi har erfart at det å tilby spesifikk veiledning på dette, gjør at liknende saker på et senere tidspunkt blir behandlet på en bedre måte. Vi vurderer at dette bidrar til at kommuner har bedre regelverksetterlevelse.

I flere sammenhenger ser vi av henvendelser eller klagesaker, at det er områder hvor flere kommuner ønsker veiledning på regelverket. Så langt vi har kapasitet, bidrar vi til å gi veiledning til enkeltkommuner, kompetansenettverk eller samlet for alle kommuner i fylket gjennom våre faste møter med sektor. Vår kapasitet til å bistå sektor har i løpet av 2023 vært noe redusert, og vi har sagt nei til flere forespørsler. Utgangspunkt for dette er redusert bemanning og vakanser. Vi er bekymret for konsekvensen dette kan få på lang sikt, både for regelverksforståelsen/-etterlevelsen og for hvorvidt sektor vil betrakte oss som en aktuell samarbeidspartner.

Vi ønsker å bidra til at sektor får hjelp ved behov. Vi strekker oss langt for å veilede via telefon, e-poster, møter og samlinger. Vår erfaring er at sektor stadig kommer tilbake med nye utfordringer som de ønsker å drøfte. For å sikre at det ikke er bare enkeltpersoner som øker sin kompetanse, ber vi om at skoleledere og skoleeiere deltar sammen slik at vi kan sikre at de i neste runde har erfaring i kommunen, fylkeskommunen eller kompetansenettverk.

Vår erfaring er at sektor ønsker, og ber om veiledning - og at dette gir økt regelverksetterlevelse.

Rapportering av antall klager på barnehage- og opplæringsområdet (fra kapittel 7.3.8.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall klager, type klager og resultatet av behandlingen på barnehage- og opplæringsområdet.

På barnehageområdet har vi behandlet færre klagesaker i 2023 enn i 2022. Den største endringen er at antall klager på vedtak om

spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging har gått ned og klagesaker etter Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager opp.

På opplæringsområdet har vi flere klager i 2023 enn i 2022. De områdene vi har større endringer på, er for standpunktklager i fag, skoleskys og spesialundervisning.

Det er en reduksjon i antall klager på standpunkt i fag. Den prosentvise fordelingen av klager på standpunkt som blir opphevet er i år på 68, noe som er en bedring fra 2022 hvor 76 % ble opphevet.

Samlet sett for alle klager på opplæringsområdet har vi en endring i positiv retning fra 2022 til 2023. I 2022 ble 63 % av sakene opphevet, mens det i 2023 var 43 % som ble opphevet.

Andelen saker som oppheves er i flere sammenhenger knyttet til at det ikke er gjort barnets-beste-vurderinger, og videre at sakene ikke oppfyller krav etter opplæringsloven med forskrift og/eller forvaltningsloven. Vi vurderer at den positive endringen her, er et signal på at skoleeiere og skoleledere har en økt forståelse for regelverket.

Vi har videre en stadig økning i antall elever i videregående opplæring som søker om fritak for vurdering med karakter i andre fremmedspråk. I 2022 mottok vi 67 slike søknader, mens vi i 2023 behandlet 117 saker.

Klagebehandling - Barnehage (barnehageloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Barnehageloven § 14	0				
Barnehageloven § 53	1	0	0	0	1
Forskrift om familiebarnehager § 7	0				
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0				
Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager	2	0	1	1	0
Forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager § 4	0				
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0				
Barnehageloven § 35	0				
Barnehageloven § 37	1	0	0	1	0
Barnehageloven § 38	0				
	4	0	1	2	1

Betydelig nedgang i antall klagesaker fra 2022 til 2023, spesielt klage på spesialpedagogisk hjelp.

Klagebehandling - Frittstående grunnskoler (friskoleloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Inntak, § 3-1	3	0	3	0	0
Spesialundervisning, § 3-6	2	0	1	1	0
Skyss, § 3-7	7	0	7	0	0
Bortvisning, § 3-10	2	2	0	0	0
	14	2	11	1	0

Klagebehandling - Frittstående videregående skoler (friskoleloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
	0	0	0	0	0

Klagebehandling - Grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Standpunkt i fag	69	22	0	47	0
Standpunkt i orden og oppførsel	5	2	3	0	0
Lokalt gitt muntlig eksamen	1	0	1	0	0
Fremskutt skolestart, § 2-1 tredje ledd	2	0	2	0	0
Bortvisning, § 2-10	1	0	1	0	0
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	1	0	0	1	0
Spesialundervisning, § 5-1	11	1	2	6	2
Skyss, § 7-1	36	3	26	7	0
Skoleplassering, § 8-1	10	3	3	4	0
Sum	136	31	38	65	2

Klagebehandling - Videregående skoler (opplæringsloven med forskrifter)

Type sak	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	1	0	1	0	0
Spesialundervisning, § 5-1	1	0	0	0	1
Fritak fra vurdering med karakter i fremmedspråk, § 3-21 i forskrift til opplæringsloven	1	0	1	0	0
Videregående opplæring for voksne, § 4A-3	1	0	1	0	0
	4	0	3	0	1

Kompetanseutvikling for barnehager og skoler (fra kapittel 7.3.8.5 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på hvordan de har forvaltet tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling og redegjøre for hvordan det er lagt til rette for måloppnåelse jf. retningslinjene for tilskuddsordningen. Statsforvalteren skal videre vurdere i hvilken grad tilskuddsordningen gir likeverdige muligheter for kompetanseutvikling uavhengig av geografi, størrelse og eierform.

Statsforvalteren skal også tabellrapportere på fordeling av midler og deltakelse på kompetansetiltak i 30-prosentdelen i regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage.

Rekom i Trøndelag har tildelt et fast beløp til koordinering i flere år, og det er tydelig hvilke oppgaver den som innehar denne rollen har. Stabilitet i koordineringen og god kompetanse hos utviklingsveileder (koordinator) har stor betydning for måloppnåelsen. Koordinator/utviklingsveileder er bindeledd mellom kompetansenettverkene, UH og Statsforvalteren.

Statsforvalteren har et tett samarbeid med UH gjennom blant annet tre faste møter i året.

Statsforvalteren forbereder saker til samarbeidsforum, leder møtene og følger opp kompetansenettverk. Det er oppgaver som tar mye tid, og som krever god samordningskompetanse. Statsforvalteren i Trøndelag opplever at vi forvalter ordningen på en tilfredsstillende måte ut ifra retningslinjene. Dette støttes av tilbakemeldinger vi får på vår rolle fra både samarbeidende UH, kompetansenettverkene og andre aktører.

Til tross for at vi opplever at det er flyt i Rekom-arbeidet har vi stadig forbedringspotensiale. I samarbeidsforum har vi drøftet utfordringen med at det kun er 61% av barnehagene som er med på tiltak. Deltakelsen varierer, og spesielt i ett nettverk er deltakelsen lav. Vi har vært i dialog med dette nettverket, og det kan tyde på at ordningen ikke er godt nok kjent. Det er satt i verk tiltak som kan bidra positivt for å få med flere i ordningen.

I tillegg har vi drøftet om vi er dristige nok til å prioritere - når vi de som har størst behov? Vi ser en tendens til at det er barnehager som allerede har god kompetanse og som har gode støttesystemer som gjerne er med på tiltak. Det er frivillig å være med på kompetanseutvikling, men vi har utfordret nettverkene, og skal ha en veiledningsrunde med barnehagemyndighetene våren 2024. «Strekket i laget» bør bli mindre som følge av Rekom.

Vi har inntrykk av at det i størst grad er barnehagebaserte kompetansetiltak, altså at det er utfra barnehagens behov (tiltakene er lokalt forankret), og at det er kollektive tiltak (alle ansatte er involvert). Vi ser likevel at det er mange tiltak som treffer pedagogene (styrking av lederrollen). Det vi hører fra sektor er at assistenter og barne- og ungdomsarbeidere er involvert i varierende grad. Vi erfarer at det er stor grad av medvirkning. Ansatte, styrere, barnehageeier, tillitsvalgte, foreldre, PPT og UH har i stor grad medvirket i vurderingen av kompetansebehov. Hvordan barna blir involvert er vi mer usikre på.

I noen kommuner og barnehager har de inkludert samisk kultur og tradisjon i sitt utviklingsarbeid, men for mange gjøres det på andre måter enn gjennom de konkrete kompetansetiltakene i Rekom. Det etterlyses nasjonale kompetansepakker på området. Flere av de samiske barnehagene eller barnehager med samisk avdeling i Trøndelag deler sine erfaringer med andre barnehager i kommunen. Det er noen som mottar midler fra Sametinget, men det savnes tiltak for å styrke sør-samisk språkkompetanse.

Vi ser at kompetanseutviklingen har ført til en større trygghet hos ansatte, mer refleksjon, fokus på voksenrollen, større fokus og bevissthet på det psykososiale barnehagemiljøet, og økt samarbeid i barnehagen, mellom barnehager, skoler og PPT.

Det er variasjoner, og noen sier at dette er rammefaktorer som hindrer måloppnåelse; sykdom, etterdønninger etter pandemien, rekrutteringsutfordringer, mangel på plantid, ikke alle har forstått hvordan vi bør og kan jobbe innenfor rammen av partnerskapet. Samtidig så er det nettverk som sier at de barnehagene som har klart å utvikle gode strukturer og kulturer for kollektiv utvikling gjennom tidligere tiltak/erfaringer, blir mindre påvirket av rammefaktorer som utfordrer dem. Det handler mye om ledelse av utviklingsarbeidet.

Det vil bestandig være barnehager som i perioder ikke har kapasitet til å drive kollektive utviklingsprosesser, her må nettverk og partnerskapene ta ansvar å fange de opp og gi støtte.

Når det gjelder i hvilken grad tilskuddsordningen gir likeverdige muligheter for kompetanseutvikling knytta til;

- Eierform: slik som ordningen er pr.d.d så er både kommunale og private barnehageeiere er med på tiltak. Private barnehageeiere har blitt gitt like muligheter til å være med på kompetansetiltak. Dersom det i fremtiden blir stilt krav om at eierne skal bidra med 30% så kan det føre til at flere barnehager som nå er med på tiltak velger/ikke har mulighet til deltakelse. Vi vet at sektoren er svært presset når det kommer til økonomi, og vi ser at dette allerede gjør at tid til kompetanseheving/tid til felles møter blir nedprioritert.

- Størrelse: vi ser at private barnehager som er i kjeder ikke er med på kompetanseheving gjennom tilskuddsordningen i like stor grad som andre private barnehager. Mange av de store kjedene har egne kompetansetiltak og da velger disse barnehagene det i stedet.

- Geografi: tiltakene for de som bor lengst unna høgskolen/universitetet blir dyrere, fordi det blir en større kostnad knytta til reise for lærerne ved UH. Det vil si at barnehager som er i utkantene i utgangspunktet får mindre igjen for midlene enn de som er nærmere UH. Dette har vi prøvd å utjevne med ett flatt tillegg til alle nettverk.

I Trøndelag har vi ett samarbeidsforum for Dekom, ett for Rekom - og så slås forumet sammen i behandlingen av Kompetanseløftsaker.

Statsforvalteren er sekretariat for samarbeidsforumet. Kommunene/de private skolene skal i fellesskap, og i samarbeid med de øvrige representantene i forumet, bli enige om hvordan de statlige midlene skal fordeles og brukes. Langsiktig plan for samarbeidsforum ble revidert i 2023 (Dekom).

Samarbeidsforumet har to primær oppgaver; den ene er å bli enig om en felles årlig innstilling som oversendes Statsforvalteren; den andre er å utvikle en overordnet langsiktig plan med føringer og økonomi.

Samarbeidsforumet skal sikre forutsigbarhet og langsiktig arbeid både for sektor og UH.

Rollen som sekretariat har satt seg i løpet av 2023. Samarbeidsforum har nå forstått Statsforvalterens ansvar - og like viktig er det at representantene nå kjenner egen rolle. Kontinuitet i representasjon er fremdeles en utfordring, men vi «skolere» alltid nye representanter. Samarbeidsforum har nå en riktig forståelse for gjeldende retningslinjer. Representantene i samarbeidsforum representerer nå ikke bare sin region/UH/organisasjon – men de ivaretar det beste for hele Trøndelag.

I tillegg til at intensjonene, rammene og føringene for ordningene må forstås av samarbeidsforum, er det mange andre aktører som trenger å ha forståelse for intensjonene bak ordningen. Vi har fortsatt faste møtepunkter med nettverkskoordinatorene, med UH og med Statped. I tillegg har vi møter med andre når det trengs, for eksempel halvårlige møter med ledelsen i Utdanningsforbundet i Trøndelag.

For UH har det vært en stor utfordring å skape forståelse omkring kriteriene og prinsippene i tilskuddsordningen. Dette har nå kommet på plass, selv om det er forskjeller mellom våre UH-miljø i hvordan dette fungerer i egen organisasjon. Vi følger dette opp med aktuell UH.

I og med at det foregår en lang prosess før selve møtene i samarbeidsforum, får representantene sette seg grundig inn i sakene og de er beredt til å ta beslutninger når vi møtes. Alt arbeid, både forberedelser og etterarbeid, er transparent for alle aktørene. Statsforvalteren gir samarbeidsforum god styringsinformasjon. Evalueringer, rapporteringer og forskning, i tillegg til sakspapirene, gir et godt grunnlag for arbeidet i samarbeidsforum – og i partnerskapene.

Det ligger til vår rolle å være proaktiv og gi samarbeidsforum et godt kunnskaps- og beslutningsgrunnlag, men også sørge for oppfølging og framdrift av vedtak. Vi legger ut møtereferater, styringsdokumenter, maler og annet relevant stoff på hjemmesiden vår, eller på teams-gruppen vi har opprettet for samarbeidsforum.

Kompetanseløftet har nå fått en langsiktig plan, den var ikke på plass i 2022.

En utfordring knyttet til kompetanseordningene er at kriteriene for å få tilskudd er knyttet til prosessuelle elementer (lokal forankring, eierskap, medvirkning, deltakelse, partnerskap med UH etc.). Vi er redd dette kan føre til en målforskyvning (at vi vurderer ordningens suksess knyttet til det prosessuelle – og ikke til at barn og elever får et bedre læringsmiljø, og et bedre læringsutbytte). Endrer vi kursen – kan vi ende opp med å endre målet.

Vi merker oss at mange eiere, og internt i i UH, opplever et krysspress mellom det arbeidsplassbaserte bottom-up-tankegodset – og eiers ansvar for å gjøre prioriteringer. Det virksomhetene ønsker seg kommer ofte fra et samlet kollegium, og imøtekommes dette blir det sett på som «å møte lokale behov». Eierne forstår det slik at de da må møte alle disse behovene for å være innenfor ordningen. Vi er redd for at de ansatte ser på dette som en «ønskekonsert» - der tematikker fort kan være utenfor intensjonene/sektormålene. Tiltak smøres tynt utover, og sektor tør ikke prioritere de skoler/kommuner som virkelig trenger å løfte tilbudet for barn og elever. Dersom prosjektene blir for desentraliserte, makter ikke eier å følge opp lederne – eller virksomhetene – og UH får ikke målrettet innsatsen sin heller. Dette gjør at kapasiteten til UH blir utfordret.

Statsforvalteren vurderer at tilskuddsordningen, i seg selv, gir likeverdige muligheter for kompetanseutvikling uavhengig av geografi, størrelse og eierform. Vi ser likevel at vi er i ferd med å få et strekk i laget. Dette bekymrer oss. I de kompetansenettverkene der de har en koordinator/utviklingsveileder i hel stilling, klarer de å prioritere, forankre, tenke langsiktig og samarbeide godt med UH. Kommunene her har eierskap til koordinator, og de sørger for at denne medarbeideren deltar i prosesser som skjer både på eier- og ledernivå – og dermed har denne ansatte både innsikt, myndighet og legitimitet til å representere disse nivåene. Vi ser at kompetansen og kontinuiteten hos denne ansatte er helt avgjørende. Bidraget fra denne ene ansatte, og hvordan denne er inkludert i «arkitekturen» i regionsamarbeidet, avgjør i hvilken grad man lykkes eller ikke med å løfte regionen. Strekket i laget skyldes også kompetanse og kapasitet i UH.

Kompetanseutvikling i barnehage - deltakelse på andre kompetansetiltak

	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra private barnehager	Antall deltakere totalt
Fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget	11	2	13
Kompetansehevningsstudier for assistenter og barne- og ungdomsarbeidere	1	0	1
Barnehagefaglig grunnkompetanse			0
Tilretteleggingsmidler for lokal prioritering	8	13	21
Totalt	20	15	35

Kompetanseutvikling i barnehage - fordeling av midler til andre kompetansetiltak

	Beløp tildelt (kr)	% brukt på disse tiltakene av det totale beløpet som er tildelt for regional ordning
Fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget	200 000	1
Kompetansehevningsstudier for assistenter og barne- og ungdomsarbeidere	50 000	1
Barnehagefaglig grunnkompetanse		
Tilretteleggingsmidler for lokal prioritering	1 580 000	7
Totalt	1 830 000	9

Den korrekte % er: fagbrev 0,86 - kompetansehevningsstudier 0,21 - tilretteleggingsmidler 6,86 - totalt 7,93

Oppfølgingsordningen (fra kapittel 7.3.8.6 i TB)**Rapportere på**

Viser til oppgave 5.1.2.7 i hovedinstruksen. Statsforvalteren skal vurdere om tiltakene som er iverksatt i kommuner i oppfølgingsordningen bidrar til bedret læringsmiljø og læringsutbytte.

Vi viser også til rapport under pkt 3.1.7.1.2.1 og 3.1.7.1.2.2. Vi gjennomførte en sluttsamtale med hver enkelt kommune da det var et halvt år igjen. Da presenterte vi dem for måloppnåelse ut fra samme indikatorer som dem de gikk inn i OO med. Noen hadde fremgang, andre ikke. Det kan det være ulike forklaringer på - men det som bekymrer mest er de kommunene som ikke var klar over sine tall.

Vi mener likevel de iverksatte tiltakene i oppfølgingskommunene uttrekk 2020 har bidratt til bedret læringsmiljø og læringsutbytte, men i ulik grad. Kommunene har egne utfordringer og valgt tiltak ut fra behov. Her kan vi nevne områder som ledelse, struktur, begynneropplæring/leseopplæring og skolemiljø. Vi har gjentatte ganger pekt på viktigheten av at kommunene må se ting i sammenheng. Tiltak i oppfølgingsordningen må ikke bli parallelle tiltak til øvrig kompetanseutvikling i kommunene, for ideelt sett skal de gi en mulighet til å forsterke igangsatte tiltak. Vår erfaring er at kommunene har lyktes noe ulikt i dette, men at SF gjennom tett samarbeid og dialog gjennom OO i stor grad har bidratt til dette.

Enkeltskoler og kommuner har dessuten store utfordringer blant annet med tilgang på kvalifisert personale, stabilitet i personalet på skolene og særlig på rektor- og skoleeiernivå, jf. rapport pkt. 3.1.7.1.2.2. Disse utfordringene påvirker selvsagt også læringsmiljøet og læringsutbyttet i disse kommunene/på disse skolene.

Samtidig har vi tro på at ordningen med lokalt veilederlag bestående av ansatte i UH og andre med skolefaglig erfaring og kompetanse, sikrer bedre sammenheng mellom de ulike ordningene både i kommunene og internt hos oss. Et viktig formål med denne løsningen er at vi bygger videre på de etablerte strukturene og samarbeidet gjennom andre ordninger og tiltak som eksempelvis DEKOM, Kompetanseløftet og LMP. Slik kan samarbeidet, både med partnere fra UH, og med regionen, også bli videreført når de tre årene i oppfølgingsordningen er ferdig. Dette kan igjen hjelpe kommunene til å ytterligere målrette innsatsen og tiltakene sine slik at de kommer barn og unge til gode. Vi mener derfor at støtten kommunene får gjennom oppfølgingsordningen, vil gi en positiv effekt på læringsmiljø og læringsutbytte og -resultater i disse kommunene på sikt, jf. også rapportering på punkt 3.4.1.1.2.2.

Når nå OO ikke lenger blir en egen sentral ordning i regi av Udir, men en del av Statsforvalterens portefølje i arbeidet med kvalitetsutvikling/nytt kvalitetssystem, mener vi det er særdeles viktig å videreføre kvalitetsindikatorene fra OO og gjøre disse tilgjengelig som et verktøy for Statsforvalterne når vi skal velge hvilke kommuner vi må følge særlig tett. Vi opplever disse indikatorene som et godt grunnlag. De er dessuten mer «nøytrale» enn om vi skal «synse» oss til hvilke kommuner som trenger hjelp og støtte. Kommunene opplever også disse indikatorene som sentrale, viktige og begripelige. Vi har derfor et sterkt ønske om at arbeidet med disse prioriteres videre.

Rapporter på antall årsverk mm (fra kapittel 7.3.9.1 i TB)**Rapportere på**

- Antall årsverk i landbruksavdelingen og antall årsverk i avdeling eller seksjon for reindrift per 31.12.2023.
- Antall årsverk benyttet til førsteinstansforvaltningen av de økonomiske virkemidlene på landbruks- og reindriftsområdet.
- Antall årsverk benyttet til veiledning og kontroll med kommunenes forvaltning av de økonomiske virkemidlene på landbruksområdet.

Se tabell.

Årsverk mm

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall
Antall årsverk i landbruksavdelingen hos SF per 31.12.2023.	31.3
Antall årsverk i avdeling eller seksjon for reindrift hos SF per 31.12.2023.	7.6
Antall årsverk benyttet til førsteinstansforvaltningen av de økonomiske virkemidlene på landbruksområdet.	4.9
Antall årsverk benyttet til førsteinstansforvaltningen av de økonomiske virkemidlene på reindriftsområdet.	0.2
Antall årsverk benyttet til veiledning og kontroll med kommunenes forvaltning av de økonomiske virkemidlene på landbruksområdet.	3.5
Antall personer hos SF som har arbeidet med kontroll i 2023 på landbruksområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.1.1	18.0
Antall personer hos SF som har arbeidet med kontroll i 2023 på reindriftsområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.1.1	3.0

Innenfor regionalt kartsamarbeid og arealressurskart. (fra kapittel 7.3.9.2 i TB)

Rapportere på

Innenfor regionalt kartsamarbeid og arealressurskart (AR5) skal det rapporteres i henhold til tabell:

- Antall kommuner i fylket som ikke har utarbeidet og/eller oppdatert rutinebeskrivelse for ajourhold av AR5.
- Antall kommuner i fylket som ikke har hatt periodisk ajourhold siste 5 år, og som ikke har planlagt ajourhold i gjeldende geodataplan.
- Antall reinbeitedistrikter som har oppdatert reindriftens arealbrukskart i løpet av året.

Vi deltar i alle utvalg under Norge Digitalt i fylket. Stort fokus på at AR5 skal ajourføres hvert 4 - 7 år. Vi er aktiv bidragsyter i utarbeidelsen av fylkets geodataplan.

Rutiner for kontinuerlig ajourhold av AR5 inngår og etterspørres i forvaltningskontrollene. I tillegg etterspør vi status for skriftlige rutiner. De fleste kommunene har rutiner for ajourholdet, men ikke alle har skriftliggjort de. Dette vises gjennom at 33 av 38 kommuner har gjennomført kontinuerlig ajourhold, enten via SFKB eller etter gamle rutiner. Mengde ajourhold varierer mye, noe vi ser av årsoversikt over antall objektendringer pr kommune. Flatanger, Frøya, Osen, Røros og Trondheim (står utenfor GV samarbeidet) har ikke levert kontinuerlig ajourhold i 2023. Det er kun en kommune som ikke har hatt eller har planer om periodisk ajourhold i geodataplan. Meget stort omfang av omløpsbilder vil medføre periodisk ajourhold i flertallet av fylkets kommuner i 2024 og de 2 forrige årene.

Det er 3 reinbeitedistrikter som har oppdatert noe i arealkartene sine i 2023. Alle reinlagene og 3 resterende distrikter mangler tilgang og skal ha opplæring først når Ldir gir klarsignal for det. Fortsatt er det en del uklarheter i løsningen som bidrar til uklarheter overfor arealer brukt til beite utenfor distriktsgrensene mm. Slike problemstillinger haster det med å få avklart.

Kartsamarbeid og arealressurskart

	Antall kommuner i fylket som ikke har utarbeidet og/eller oppdatert rutinebeskrivelse for ajourhold av AR5	Antall kommuner i fylket som ikke har hatt periodisk ajourhold siste 5 år, og som ikke har planlagt ajourhold i gjeldende geodataplan	Antall kommuner i fylket
AR5 tilstand	16	1	38

I antall kommuner i fylket som ikke har utarbeidet eller oppdatert rutinebeskrivelser for ajourhold, inngår det 14 kommuner som ikke har besvart Statsforvalterens undersøkelse. En større andel av disse har etablerte rutiner, noe som også etterspørres under forvaltning skontroller.

Anmeldelse (fra kapittel 7.3.9.3 i TB)

Rapportere på

Rapportere om bruk av anmeldelser.

2 saker innen skogbruk. Aktuelt regelverk - skogbrukslov og skogbrukets bærekraftforskrift. I en sak også Naturmangfoldloven og kanskje Vannressursloven.

Det er videre anmeldt ett tilfelle av brudd på reindriftsloven § 75 og overtredelse av forskrift gitt i medhold av reindriftsloven. Saken er under etterforskning.

Utteksling av informasjon - dyrevelferdssaker (fra kapittel 7.3.9.4 i TB)

Rapportere på

Gi en kort vurdering av hvordan rutiner for utveksling av informasjon mellom Mattilsynet og landbruksforvaltningen i saker om dyrevelferd fungerer.

Det har i 2023 vært utfordringer med å få sakene oversendt fra Mattilsynet. Det har vært 4 ekstra møter for å følge opp at vi har fått alle sakene vi skal få oversendt. Mattilsynet bruker lang tid for å konkludere i sakene. Sakene som oversendes fra Mattilsynet er stort sett i tråd med beskrivelsen i rutinen for utveksling av informasjon mellom Mattilsynet og landbruksforvaltningen i saker om dyrevelferd.

Det gjennomføres årlig møte mellom Mattilsynet og Statsforvalteren, i tillegg til årlig møte mellom kommuner og Mattilsynet lokalt.

Kommunene foretar relevante og gode vurderinger i sakene i avtalens punkt 3 C, men det er en stor utfordring at forvaltningen ikke blir orientert om foretakene oppfyller vedtakene innen fristene som er gitt. Dette fører til ekstra arbeid både til kommunene og Statsforvalteren.

Saker vi har fått oversendt er gjennomgått før endelig godkjenning av søknader om produksjons- og avløsertilskudd. Det har i tillegg vært møter med kommunene for å løfte kvaliteten og sikre likebehandling mellom kommunene.

I Trøndelag har vi i 2023 hatt utbrudd av ringorm på storfe. Det er Mattilsynet som håndterer bekjempelsen av sykdommen. De tiltak som iverksettes for å bekjempe sykdommen er ikke av en slik art at de utløser erstatning etter forskrift om offentlig pålegg, da det ikke pålegges nedslaktning. Det er likevel omfattende tiltak, og Statsforvalteren har fått flere henvendelser fra næringa om erstatningsordningene ikke oppfattes å være tilstrekkelige. Det er derfor en reel frykt for om flere av de foretakene som er rammet ikke ser seg i stand til å fortsette driften.

For reindrift har det vært noe dialog med Mattilsynet om dyrevelferd mht sykdom som CWD og hundens dvergbendemark samt formidlet bekymring om mulig smitte av ringorm fra rein til ku. Dialog om beredskapsplaner for CWD. Dialog med MT og mottak om utfordringer med håndtering/økte kostnader med levering av slakteavfall fra tamreinlaga, og behov for kompensasjonsordning for dette.

Utteksling av informasjon om dyrevelferd

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall saker oversendt fra Mattilsynet	Herav antall saker der kommunen vurderer at foretaket ikke oppfyller vilkåret vanlig jordbruksproduksjon, § 2	Herav antall saker kommunen har avkortet, § 11 første ledd	Herav antall saker kommunen har utbetalt tilskudd som omsøkt
Saker som gjelder avtalens punkt 3 a (forbud mot hold av dyr)	2	1	0	1
Saker som gjelder avtalens punkt 3 b (hel/delvis avvikling)	3	3	0	0
Saker som gjelder avtalens punkt 3 c (kronisk dårlige dyrehold)	4	1	0	3
Saker som gjelder avtalens punkt 3 d (alvorlig vanskjøtsel av dyr)				
Saker som ikke er i tråd med rutinen punkt 3	2	0	0	2

I en sak i 3 A og 2 saker i 3 C er tilskuddet utbetalt som omsøkt fordi Mattilsynet ikke har gjort endelig vedtak i sakene. Saker som ikke er i tråd med rutinen i punkt 3: 1 sak i avtalens punkt 3 E (mosjon) og 1 sak som gjaldt overtredelsesgebyr.

Rutineutveksling av informasjon mellom Mattilsynet og landbruksforvaltningen

Betegnelse på rapporteringskrav	Totalt antall møter	Herav antall møter samarbeidsavtalen var tema	Herav antall møter der pågående saker var tema	Herav antall møter der kontaktperson med ansvar for oppfølging av samarbeidsavtalen i Statsforvalteren møtte
Møter gjennomført med Mattilsynet	5	5	5	5

Det er i tillegg gjennomført møter mellom kommuner og Mattilsynet lokalt om pågående saker. Det var 1 sak om avvikling av dyrehold som Statsforvalteren leste om i media. Det ble etterspurt hvilket foretak det gjaldt, og vi fikk til svar at den var unntatt offentlighet da saken var politianmeldt. Etter en runde med Mattilsynet fikk vi allikevel oversendt saken.

Avvikling av pelsdyrproduksjon (fra kapittel 7.3.9.5 i TB)

Rapportere på

Rapporter iht. tabell vedrørende vedtak knyttet til avvikling av pelsdyrproduksjon.

Vi har jobbet tett med pelsdymæringen også i 2023. De tidligere pelsdyroppdretterne har et stort behov for informasjon angående sine rettigheter. Vårt ansvar er nå i stor grad behandling av søknader om kompensasjon for kostnader til riving og opprydding. God dialog skaper en felles forståelse for regelverket, og styrker omdømmet til Statsforvalteren i Trøndelag.

Kompensasjon og erstatninger etter avvikling av pelsdyrhold

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Ubehandlete saker	Saker under behandling	Ferdig behandlet
Presaksbehandling for erstatning etter avvikling av pelsdyrhold	0	0	0	0
Kompensasjon for kostnader til riving og opprydding	16	0	10	6
Kompensasjon for lavere årlig alderspensjon	5	0	1	4
Sum 1142.77 - Tilskudd til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhold	63 286 354	0	63 286 354	0

Reindriftsforvaltning (fra kapittel 7.3.9.6 i TB)

Rapportere på

Rapporter på status for prosjektet "Ut på vidda", herunder statsforvalterens arbeid med å promotere prosjektet.

Vi har fortsatt kun en tilbyder i Trøndelag og sørover, slik at vi kan vel ikke si at resultatet har vært særlig oppløftende dersom målet er å få flere tilbydere. Det er et par stykker som driver med aktivitet som kunne vært inn i Ut på vidda-sertifiseringa, men som foretrekker å fortsette virksomheten sin uten. Motivasjonen felles for de som driver både innenfor og utenfor *Ut på vidda*, er viktigheten av å formidle kulturen, reindrifta og språket, mer enn inntjening. Å få koblet dette tilbudet tett nok til eksisterende innovasjonssystemer som næringshager- og -inkubatorer, vil være viktige suksessfaktorer i en eventuell videre satsing.

Gevinstrealiseringsplan (fra kapittel 7.3.9.7 i TB)

Rapportere på

I gevinstrealiseringsplanen for LMD forventes det at sammenslåing av statsforvaltere skal gi økt kvalitet gjennom mer ensartet rådgivning, veiledning og forvaltningspraksis, og økt profesjonalisering og likebehandling innenfor områdene:

- Reindriftsloven
- Eiendomslovgivningen
- Husdyrkonsesjonsregelverket
- Kontroll og oppfølging av kommunenes forvaltning av produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning, og regionale miljøtilskudd

Statsforvalteren bes redegjøre kort for status for hvordan gevinstrealiseringsplanen følges opp på LMDs område, herunder ev. utfordringer og risiko knyttet til realisering av gevinst innen hver av de fire fagområdene.

For Reindriftsavdelingen, som har få ansatte, har sammenslåingen av to reindriftskontor vært en klar fordel. Med flere ansatte blir bredden i kompetansen større, avdelingen blir mer robust til å håndtere arbeidstopper og mindre sårbar ved vakanser/arbeidsfravær. På flere områder har det vært behov for en harmonisering av praksis i arbeidet mellom de to tidligere embetene/avdelingene. Denne harmoniseringen, samt større bredde i kompetansen, forventes å gi bedre rettssikkerhet for reindriftsutøvere.

Landbruksavdelingen har et større fagmiljø enn de gamle fylkene hadde hver for seg. Etter sammenslåingen innførte avdelingen at en på mange fagområder nå har både folk med hovedansvar og delansvar. Dette har gitt gode faglige og praktiske gevinster. De økonomiske rammene er vesentlig redusert. Avdelingen har flyttet noen ressurser fra utviklingsretta arbeid til kontroll og forvaltning. Ved utgangen av august er antall stillinger redusert med 10 siden sammenslåingen (01.01.18) fra 41 til 31 stillinger. Antall årsverk er redusert med 6. Dette øker sårbarheten, stiller krav til effektivisering og utgjør en viktig skranke for å kunne oppnå den etterspurte gevinstrealiseringa.

Eiendomslovgiving jord- og konsesjonslov: Statsforvalteren har et større fagmiljø som følge av ny struktur og har nå to ansatte jurister i avdelingen. Det styrker dette fagområdet både innen rådgivning, veiledning, forvaltningspraksis, profesjonalisering og likebehandling. Vi vektlegger kommunedialogen og rådgiving og kontakt med enkeltkommuner for å bidra til likebehandling mellom kommunene.

Husdyrkonsesjon: Det viktigste her er å ha nok ressurser tilgjengelig for oppgaven. Vi har 2 medarbeidere som jobber med dette, men de har også andre oppgaver. Regelverket har blitt mer arbeidskrevende og komplisert med 2 konsesjonsgrenser (innsatte og utrangerte purker) som skal følges opp, samt regelverket rundt midlertidig konsesjon. Vi har også en utfordring med å ha nok kapasitet til å følge opp driftsfellesskapssaker og foretakskontroller med telling av svin. I dette bildet blir det vanskelig å peke på konkret gevinstrealisering på dette området. Det som er avgjørende er at vi har nok kapasitet til å gjøre jobben.

Kontroll og oppfølging av kommunenes forvaltning av produksjonstilskudd og regionale miljøtilskudd: Her har det skjedd en profesjonalisering og styrking av systematikken for kontrollarbeidet i avdelingen. Vi har fått mer ensartet rådgivning, veiledning og forvaltningspraksis, økt profesjonalisering og likebehandling mellom kommunene og mellom de to tidligere fylkene i det nye Trøndelag. Både for PT og regionalt miljøtilskudd. Over tid mener vi at kontrollarbeidet gir resultater og hever kvaliteten på arbeidet kommunene gjør med disse ordningene.

For Miljøtilskudd ble det utarbeidet felles regelverk ved sammenslåinga, og det er arbeidet mye med å etablere samme forståelse omkring tolking av regelverket i kommunene.

For PT har regelverket hele tiden vært det samme, men her har det likevel vært en del ulik praksis mellom kommunene, som det nå er arbeidet med å harmonisere.

Fjellandbruket (fra kapittel 7.3.9.8 i TB)**Rapportere på**

Redegjør for i hvilken grad midlene til fjellandbruket har bidratt til å styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk og bygdenæringer.

Prioriteringene har vært ulike tiltak innenfor de retningslinjene som gjelder for bruk av fjellandbruksmidlene. Resultatene kan kort oppsummeres: Generelt økt fokus på fortrinn og utfordringer i fjellandbruket, økt utvikling og bruk av landbrukets ressurser i fjellområdene, vegetasjonskartlegging av viktige beiteområder, økt samarbeid over kommunegrenser og økt interesse for seterdrift med kobling til opplevelser og reiseliv. Økt kunnskap om frukt og grønnsaksproduksjon i fjellområdene, om hvordan landbruket kan redusere klimagassutslipp og økt karbonbinding, om fjellbonden som energiproducent og om grovfordyrking i marginale områder. Fagmiljøene rundt fjellandbruket er styrket og det er etablert gode møteplasser for aktørene. Ikke minst har satsingen ført til inspirasjon til rekruttering og fornyelse, og det er mobilisert for overgang fra båsfsjøs til løsdrift.

Fjellandbruksmidlene har i stor grad bidratt til å styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping. Midlene har vært utløsende for næringsutvikling og kunnskapsbygging. Forholdsvis små summer har gitt stor uttelling.

Fjellandbruksmidlene er forvaltet i tråd med aktuelle regionale planer og strategier og i samråd med næringsorganisasjonene og fylkeskommunene i fylkene Viken, Vestfold og Telemark, Innlandet og Trøndelag.

SF Trøndelag har sørget for jevnlig dialog mellom de fire fylkene med fjellandbruk gjennom å informere hverandre og å koordinere noe av innsatsen.

I tillegg er vi godt informert om Nasjonalt senter for Fjellandbruk i Valdres, status og satsinger, og vi vil etablere jevnlig møter med dette senteret.

Fjellandbrukssatsingen bidrar til å synliggjøre både utfordringene og mulighetene i de geografiske områdene som har fjellandbruk. Midler til fjellandbruk bidrar til å minske utfordringene og å utnytte mulighetene. For å sikre landbruk over hele landet bør satsingen videreføres.

Konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part (fra kapittel 7.3.9.9 i TB)

Rapportere på

Rapportere til Landbruks- og matdepartementet om bruken av midlene til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part innen 1. november 2023.

Statsforvalteren i Trøndelag har sendt inn rapport om ordningen til LMD innen fristen 1. november, vi viser til brev av 30.10.23 (vår sak: 2023/11930). Rapporteringen nedenfor inkluderer også bruk av midler og effekt av disse etter 1. nov. 2023.

Bruken av midler i 2023

Følgende prosjekt har fått støtte gjennom ordningen for konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part i 2023:

1) **Inngjerding av innmark** i Sødalen, Per Albert Söldal i samarbeid med Gåebrien reinbeitedistrikt. Innvilget tilskudd: 145 215. Lokal oppfølgings instans: Røros kommune

2) **Inngjerding av innmark**, Reinsgjerd på Sirmamoengård i Sirma i samarbeid med Reinbeitedistrikt 9 Corgas - Nordkyn. Innvilget tilskudd: 487 828. Lokal oppfølgings instans: Tana kommune

3) **Inngjerding av innmark** Konfliktforebyggende tiltak mellom reinbeitedistrikt 23 Kongsvikdalen og Inger Ann Bendiksen (grunneier) – tilleggsbevilgning pga. økte kostnader (totalt innvilget kr 726 075). Innvilget tilskudd i 2023: 72 720. Lokal oppfølgings instans: Kvæfjord kommune

4) **Utpøring av elektronisk gjerde for storfe (Nofence)**, og fjerning av gjerdeinnhegning i Roltdalen – samarbeid mellom Roltdal beitelag og Saanti sitje ved Lars Aage Brandsfjell. Innvilget tilskudd: 764 100. Lokal oppfølgings instans: Selbu kommune

5) **Utpøring - dokumentere skader fra rein på dyrka mark** – delfinansiering (50%) av 4 årig utredningsprosjekt i Nordland der hensikten er å få mer kunnskap om skader av rein på innmark. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Dønna kommune, NIBIO, Dønna og Herøy bondelag og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Innvilget tilskudd: 1 150 300. Lokal oppfølgings instans: Statsforvalteren i Nordland.

6) **Utpøring av midlertidige gjerder rundt nysådd eng** og utvidet tilsyn i Meråker - 3 årig prosjekt – samarbeid mellom Meråker beitelag og Saanti sitje (Essand reinbeitedistrikt). Innvilget tilskudd: 1 476 000. Lokal oppfølgings instans: Meråker kommune

I tillegg er det innvilget 100 000,- til drift av ordningen hos Statsforvalteren i Trøndelag, for å følge opp nasjonalt ansvar for ordningen. Midlene er også brukt til å dekke kostnader med informasjon, og møtevirksomhet for bedre dialog mellom partene m.m. i Trøndelag.

Effekt av tilskuddsordningen

Vår erfaring så langt er at problemene med rein på innmark så godt som forsvinner når det settes opp reinsgjerd rundt berørte innmarksarealer. Finansieringen av gjerdetiltakene gjennom tilskuddsordningen er også vesentlig forbedret de seinere årene, med økt tilskuddssats fra og med 2022, og mulighet for å søke om tilskudd til vedlikehold fra og med 2023.

Den positive effekten av dette ser imidlertid ikke ut til å utløse en mengde nye søknader om tilskudd til faste inngjerdinger av innmarksarealer i 2023.

Bedre kjennskap til ordningen, særlig hos kommunal landbruksforvaltning, kan trolig bidra til at vi får realisert flere søknader om tilskudd. Det er også behov for at forvaltningen bidrar til å lage gode møteplasser for dialog slik at partene kan enes om felles tiltak.

Når det gjelder mulig effekt av de utpøringsprosjektene vi har satt i gang i 2023 (se punkt 4-6 ovenfor), så er det for tidlig å si noe om effekten av tiltakene så langt. Prosjektene har 3-årig arbeidsfrist og det er først når sluttrapport leveres at vi vet mer om effekten.

Før vi vurderer å foreslå ytterligere endringer i ordningen for konfliktforebyggende tiltak mellom reindrift og øvrig part mener vi det er viktig å se på resultatene av disse prosjektene.

Rapportering jord-, konsesjons- og odelslov (fra kapittel 7.3.9.10 i TB)

Rapportere på

Rapportere i tabeller om saker statsforvalteren har behandlet etter jordloven, konsesjonsloven og odelsloven i 2023.

Jord- og konsesjonssaker er fagområde SF veileder kommunene mye på. Dette gjøres både via webinar, teamsmøter og en til en opplæring. Effekten av dette ser vi igjen på at kvaliteten på vedtakene forbedres og forståelsen for lovgivingen øker.

Saker etter jord- og konsesjonslov - vedtak

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Endret	Stadfestet
Vedtak i klagesaker om omdisponering dyrka eller dyrkbar jord – jordloven § 9	4	2	2
Vedtak i klagesaker om deling – jordloven § 12	17	3	14
Vedtak i klagesaker om nydyrking - jordloven § 11 annet ledd (forskrift om nydyrking)	0		
Vedtak i klagesaker om fritak fra driveplikten - jordloven § 8 a	0		
Vedtak i klagesaker om pålegg ved brudd på driveplikten - jordloven § 8 tredje ledd	1	0	1
Vedtak i klagesaker om konsesjon – konsesjonsloven § 9	6	2	4
Vedtak i klagesaker om konsesjon for selskaper med begrenset ansvar – konsesjonsloven § 9	2	0	2
Vedtak i klagesaker om konsesjon for erverv i nær familie – konsesjonsloven § 9 siste ledd	3	3	0
Vedtak i klagesaker om konsesjon i kommuner med forskrift om nedsatt konsesjonsgrense – konsesjonsloven § 7	0		

Saker etter jord- og konsesjonslov - utfall av søknaden/saken

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Innvilget uten vilkår	Innvilget på vilkår	Avslått	Fritak	Pålegg gitt	Ingen pålegg	Merknad
Utfall av søknaden i klagesaker om omdisponering dyrka eller dyrkbar jord – jordloven § 9	4	2	0	2	0	0	0	
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om omdisponering – jordloven § 9	3	1	2	0	0	0	0	
Utfall av søknaden om deling i klagesaker – jordloven § 12	16	3	0	13	0	0	0	+ 1 klage ble avvist
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om deling – jordloven § 12	3	1	1	1	0	0	0	
Utfall av søknaden i klagesaker om nydyrking - jordloven § 11 annet ledd	0							
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om konsesjon - konsesjonsloven § 9	9	8	1	0	0	0	0	
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon - konsesjonsloven § 9	6	1	1	4	0	0	0	
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om konsesjon for selskaper med begrenset ansvar - konsesjonsloven § 9	2	1	1	0	0	0	0	
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon for selskaper med begrenset ansvar - konsesjonsloven § 9	2	0	0	2	0	0	0	
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om konsesjon for erverv i nær familie - konsesjonsloven § 9 siste ledd	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon for erverv i nær familie - konsesjonsloven § 9 siste ledd	2	2	0	0	0	0	0	+ 1 vedtak ble opphevet
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon i kommuner med forskrift om nedsatt konsesjonsgrense - konsesjonsloven § 7	0							
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om fritak fra driveplikten – jordloven § 8 a	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om fritak fra driveplikten - jordloven § 8 a	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om pålegg ved brudd på driveplikten – jordloven § 8 tredje ledd	1	0	0	0	0	1	0	
Utfall av saken i førsteinstansbehandling av saker om pålegg ved brudd på driveplikten – jordloven § 8 tredje ledd	0							

Saker etter jord- og konsesjonslov - omdisponering

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Dyrka areal (fulldyrka- og overflatedyrka jord og innmarksbeite) ant. da.	Dyrkbart areal (skog, myr, etc.) ant. da.
Bolig	1	1	0
Hytte ol.	0		
Forretn., kontor, industri	18	0	18
Off./priv. tjenesteyting	0		
Andre byggeområde	0		
Skogplanting	8	8	0
Samferd. og tekn. infrastruktur	1	1	0
Grønnstruktur	0		
Golf	0		
Forsvaret	0		
Andre landbruksformål	0		
Bruk og vern av sjø og vassdrag	0		

Her burde det være mulig med desimaler. Korrekte tall er - bolig: 0,3 daa - samferd. og tekn. infrastruktur: 1,2 daa

Saker etter jord- og konsesjonslov - driftsenhet

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Driftsenhet	Ikke driftsenhet
Vedtak	9	4	5
Påklaget til Landbruksdirektoratet	1	1	0

Saken som er påklaget til L.dir er enda ikke behandlet der.

Saker etter jord- og konsesjonslov - omgjøring

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	§ 35 første ledd a) jf. annet ledd	§ 35 første ledd b) jf. annet ledd	§ 35 første ledd c) jf. annet ledd	§ 35 tredje ledd
Varsel om omgjøring av kommunale jordlovsaker – forvaltningsloven § 35	4	0	0	0	4
Varsel om omgjøring av kommunale konsesjonssaker – forvaltningsloven § 35	0				
Vedtak om omgjøring av kommunale jordlovsaker – forvaltningsloven § 35	4	0	0	0	4
Vedtak om omgjøring av kommunale konsesjonssaker – forvaltningsloven § 35	0				

Varsel + vedtak = de samme sakene. En av disse sakene er omgjøring av en nydyrkingstillatelse.

Saker etter jord- og konsesjonslov - kontrollhjemmel

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Delingssak	Drivepliktsak	Omdisponeringssak	Konsesjonssak
Antall saker	30	13	0	5	12

I løpet av 2023 var det på det meste tre kommuner som var/ble pålagt å sende inn saker etter jord- eller konsesjonslovgivningen, jf. jordloven § 3. Trondheim kommune sitt pålegg utløp 01.12.2023, mens både Steinkjer og Selbu fikk sine pålegg i løpet av 2023.

Nydyrking av myr - utfall av søknader i første- og klageinstans

Betegnelse på rapporteringskrav	Søknader i alt	Innvilget i alt	Innvilget uten vilkår	Innvilget på vilkår	Innvilget som følge av at myr er eneste dyrkingsressurs	Innvilget som følge av ivaretagelse av særskilte produksjoner i myr på fjellgrunn	Innvilget som følge av tap av andre produksjonsarealer	Søknader om dispensasjon for å nydyrke myrarealer avslått	Merknad
Søknader i førsteinstans om dispensasjon for å nydyrke myrarealer jf. nydyrkingsforskriften § 5a	0	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om dispensasjon for å nydyrke myrarealer jf. nydyrkingsforskriften § 5a	0	0							

Nydyrking av myr - størrelse på arealene som er omsøkt

Betegnelse på rapporteringskrav	Omsøkt i alt	Omsøkt areal dyp myr	Omsøkt areal grunn myr	Innvilget myrareal i alt	Innvilget areal dyp myr	Innvilget areal grunn myr	Avslått myrareal i alt	Avslått myrareal dyp myr	Avslått myrareal grunn myr
Informasjon om omsøkt myrareal	0			0			0		

Nydyrking av myr - ferdiggodkjent nydyrket myrareal

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall saker der nydyrking av myrareal er gjennomført og arealet er ferdiggodkjent	Ferdiggodkjent myrareal i alt	Ferdiggodkjent areal dyp myr	Ferdiggodkjent areal grunn myr
Informasjon om ferdiggodkjente saker		0		

Odelsfrigjøring

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall saker i alt	Samtykke til odelsfrigjøring gitt	Avslag på søknad om odelsfrigjøring	Merknad
Saker om odelsfrigjøring	0			

Det todelt målet i rovviltpolitikken (fra kapittel 7.3.10.1.1 i TB)

Rapportere på

Rapporter på status i forvaltningen av det todelt målet for rovviltpolitikken, både på landbruks- og reindriftsområdet

KLIMA- OG MILJØAVDELINGEN

I prioriterte beiteområder: I Trøndelag har det vært en positiv utvikling i raske uttak i forbindelse med skadefelling på rovvilt. Kompetansen blant skadefellingslagene har økt. Det har vært, og vil fortsatt være enkelte forsøk på skadefelling som tar lang tid og der man ikke vil lykkes. Når det oppstår tap og gis skadefellinger i områder hvor man sjelden har tap, så brukes det lengre tid på organisering og sjansen for å lykkes er lavere. Det er vanskelig å opprettholde interesse og kompetanse på skadefelling i områder hvor det sjeldent oppstår skadefellingssituasjoner.

Avvik i prioriterte rovviltområder:

- Omstillingsordningen er avviklet. Det er fortsatt behov for omstilling av ett bruk innenfor det prioriterte rovviltområdet. Vi viser til brev til KLD, LMD og Mdir (datert 26.09.2022). Vi avventer svar på dette.
- Gamle omstillingsavtaler innenfor prioriterte rovviltområder har begynt å gå ut. Disse ønsker nå å inngå nye avtaler, som vil være kostbare.

Alternativet er at de starter opp med produksjon på utmarksbeite. Det vil føre til økte tap og økte konflikter.

- Erstatning rein ble ikke utbetalt innen forskriftsfestet frist. Utbetalingen var omlag 1 mnd forsinket bl.a. på grunn at tallgrunnlaget kom sent inn i Rovbase.
- En mulig anmeldelse ble ikke innsendt på grunn av mangel på kapasitet og interne prioriteringer.

LANDBRUKSAVDELINGEN

Status for utmarksbeite sau

Tall fra organisert beitebruk i Trøndelag viser fortsatt nedgang i antall slipp av sau og lam på utmarksbeite i 2023 sammenlignet med foregående år:

2023 - slipp av 65 690 sau og 105 711 lam

2022- slipp av 66 006 sau og 107 854 lam

2021 – slipp av 69 259 sau og 114 859 lam.

Nedgangen følger nedadgående trend fra og med 2018 i Trøndelag.

Tapstallene fra organisert beitebruk viser 2 479 tapte sau på utmarksbeite i 2023, som er tilnærmet lik tapstallene i 2022 og 2021 (i underkant av 2500 tapte sau på utmarksbeite).

Tapstallene på lam øker derimot:

2023 - 10 076 tapte lam (9,53% tap)

2022 – 9 538 tapte lam (8,79% tap)

2021 - 9124 tapte lam (7,94%)

Tapstallene fra organisert beitebruk er gjennomsnittstall for fylket og viser ikke den store variasjonen i tap mellom ulike beiteområder i fylket.

Tapstallene sier heller ikke noe om tapsårsak, men hvis en ser på rapporter fra rovdata så er det dokumentert tap av sau og lam til alle rovviltartene i 2023.

REINDRIFTSAVDELINGEN

Vi opplever det som vanskelig med tiltak for reindrifta. Det skyldes blant annet at reindrift foregår ute hele året og dekker store arealer (tilnærmet heldekkende fra Nord-Trøndelag og nordover). Det skal etter rovviltforliket ikke være skadepotensiale i kalvingsområder for tamrein. Dette fungerer ikke og kalvingsområdene ligger i en eller flere forvaltningssoner for jerv, gaupe eller bjørn. Effekten av FKT-tiltak for å nå målene om reduserte kalvetap i kalvingstida fungerer dårlig, eneste som funker er enten rask skadefelling eller å skille skadegjørere og rein i tid/rom som igjen er vanskelig å gjennomføre i tilstrekkelig grad. Vanskelig å få svar, og svaret om fellingsstillatelse eller ikke fra Miljødirektoratet kommer ofte alt for seint og gjerne etter den mest kritiske perioden, nemlig kalvingsperioden for rein. Det begrunnes bla i at bestandstallene ikke er kjent. Dokumenterte tall viser at Trøndelag ligger over bestandsmål og kvotene tas ikke ut. LMD har fått utvidet ansvar for medvirkning i rovviltarbeidet, men vi opplever ikke at de benytter handlingsrommet tilstrekkelig.

Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene (fra kapittel 7.3.10.1.2 i TB)

Rapportere på

Rapporter på status for forvaltningen av ordningene Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen på landbruks-, natur- og kulturmiljøområdet.

Statsforvalteren mener utvalgte kulturlandskap bidrar til å ivareta naturmangfold, kulturarv og jordbruksdrift på en tilfredsstillende måte og at natur og kulturmiljøverdiene er styrka. Områdene har ulike utfordringer og satsingene på de ulike temaene er derfor ulik.

Det skjer mye positivt i områdene og vi har kommet oss ut av "koronadvalen". Det har vært større søking om tilskudd til tiltak enn det vi har midler til, noe som viser at interessen for ordninga er stor.

Regionsamlinga hadde større deltakinga enn noen gang før, det er positivt. Denne to-dagers samlinga for områdene, kommunene, regionforvaltninga og aktuelle fagmiljø, mener vi er viktig for erfaringsutveksling, kunnskapsheving og et sosialt tiltak for områda.

Utvalgte kulturlandskap bidrar til investeringer i både bygninger og utstyr som er viktig for områdene. Dette gir mulighet for økt verdiskaping og arbeidsplasser i området og at verdier ivaretas.

Grunnlaget for verdiene i områdene er jordbruksdrifta og den største trusselen er derfor et svekka jordbruk og da særlig sterk reduksjon eller opphør av husdyrdrifta.

Arbeidet med å få Røros med circumferensen med i ordninga er godt i gang. Vi håper at oppdatert forvaltningsplan for dette området er på plass i løpet av 2024. Området er bekymra for at ramma ikke ble økt tilstrekkelig når det ble utvida fra kun å gjelde verdensarvområdet til hele circumferensen.

Vi har i 2023 satt i gang et skiltprosjekt i samarbeid med områdene. Vi regner med at områdene i løpet av 2024 får på plass nye og oppdaterte

informasjonsskilt om ukl-området og verdiene der.

Kommunene har vanskelig for å finne tid nok til arbeidet med utvalgte kulturlandskap. Forvaltningskostnadene kommunene har med ordninga burde vært bedre finansiert.

Vi er bekymra for at ramma til UKL har blitt redusert i to år på rad og at områdene med det får mindre penger. Dette kombinert med kostnadsvekst gjør at aktivitetsnivået må reduseres.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Bidrar tiltak støttet av tilskuddsordningen til å ivareta naturmangfold, kulturarv og jordbruksdrift på en tilfredsstillende måte?	ja. Alle områdene
Er natur- og kulturmiljøverdiene i områdene styrket eller svekket?	Styrka. Alle områdene
Er det positive trender i områdene?	ja. Alle områdene. Ildsjelene er fortsatt viktige og gjør en god jobb. Kommunene prøver med sin begrensa tid å stimulere til og støtte opp under arbeidet i områdene. Matsatsinga er viktig i flere områder, spesielt Rørosregionen. UKL vil være en tilleggsverdi i denne satsinga.
Er det noen spesielle trusler eller utfordringer mot natur- og kulturmiljøverdier eller jordbruksdrift i områdene?	Fortsatt jordbruk med husdyrhold er en forutsetning for at verdiene skal kunne opprettholdes. Alle områdene. På Tarva har forsvaret kjøpt en av gårdene. Det er usikkert hvordan det vil påvirke UKL.
Bli ordningen brukt i næringsutvikling basert på natur- og kulturmiljøverdier og jordbruksdrift?	ja, men redusert ramme bidrar til redusert mulighet til å sette i gang nye tiltak. Skjøtselen som gjøres i dag er også næring. Støtte til ulike driftsbygninger gir næringsutvikling. Alle områdene.
Finnes det en overordnet forvaltningsplan for området (ja/nei)?	ja, de nye områdene har plan på plass. Områdene fra 2009 (Budalen, Tarva og Leka) forventes å ha oppdatert plan i 2024. Røros med circumferensen er i gang med oppdatering av sin plan.
Fungerer de overordnede forvaltningsplanene/områdeplanene på en hensiktsmessig måte for å prioritere de viktigste tiltakene knyttet til alle deltema omfattet av formålet med ordningen?	ja. Alle områdene. De nye områdene har forvaltningsplaner som fungerer godt. Planene for områdene fra 2009 har også fungert bra, men var vel omfattende. Med mange gjennomført tiltak er nye prioriteringer er nødvendig. Røros med circumferensen har forvaltningsplan, men denne må revideres for å gi jordbrukets verdensarv mer plass.
Fungerer samarbeidet mellom de ulike aktørene på lokalt og regionalt nivå på en tilfredsstillende måte?	ja. Statsforvalteren syns samarbeidet med fylkeskommunen (kulturminne) fungerer godt. Knappe ressurser hos Klima og miljø hos Statsforvalteren gjør at de bidrar mindre enn tidligere. Deres faglige bidrag inn i ordninga er derfor redusert.

Styrke arbeid og helse som fagområde (fra kapittel 7.3.10.2.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal:

- Redegjøre for kartleggingen av tjenestesamhandlingen som er etablert mellom NAV-kontor og kommunenes helse- og omsorgstjeneste
- Redegjøre for felles tiltak for å styrke og bedre tjenestesamhandlingen om tjenestemottakere/pasienter som har behov for tjenester fra NAV og helsetjenesten

Representanter fra NAV Trøndelag og Statsforvalteren i Trøndelag deltok i en nasjonal arbeidsgruppe som i løpet av 2021 utarbeidet og sendte ut en kartlegging av tjenestesamhandlingen mellom NAV og Helse- og omsorgstjenesten. Resultatene ble etter en analyseprosess formlidlet til NAV-kontor, Helse- og omsorgssektoren og den kommunale ledelsen i fylket. Det ble også gjennomført en felles samling med fokus på «Arbeid og helse» i regi av Statsforvalteren og NAV Trøndelag med deltakelse fra NAV-ledere og fylkets kommunalsjefer med ansvar for helse.

Tverrfaglig samhandling på tvers av NAV og det øvrige helse- og velferdsapparatet har vært tematisert i dialogmøter med kommunene etter Spagaten-modellen med særskilt fokus på bruk av individuell plan. Det er videre gjennomført webinar med bred målgruppe om innføring i endringene i velferdslovgivningen, dette har også vært tema på NAV-ledermøte i fylket samt i webinar for ansatte i NAV.

Det har vært enighet om å arbeide videre med tjenestesamarbeid samt temaet «Arbeid og helse», og vi har dialog med NAV Trøndelag om dette. Vi etterlyser imidlertid et tydeligere oppdrag dersom vi skal prioritere dette arbeidet. Vi viser for øvrig til årsrapport for 2022 med tilbakemeldinger fra oss på innretningen av undersøkelsen og arbeidet.

3.4 Redegjørelse for, analyse og vurdering av ressursbruk

Aktiviteten i 2023 gjenspeiler nå et mer normalt driftsår, med unntak av noen områder hvor vi har hatt et merforbruk knyttet til overførte midler fra forrige år (kr 7,867 mill.). Embetet har i 2023 et mindreforbruk på drift kap.525 post 01 på kr. 2,079 mill. (1,1%). Klima og miljøavdelingen har hatt et merforbruk på 479.545,-

2023 var siste år i vår omstilling mot ny intern budsjettfordelingsmodell, etter endret sentral modell med nedtrekk på 11.3 millioner. Vi hadde planlagt å komme ned på ny ramme uten å si opp faste ansatte, og vi har lyktes med det. Det merforbruket vi har hatt for å dempe virkningene, er nå betydelig minimert, noe som gjør at enkeltavdelinger får krevende omstillinger både i 2024 og fremover. Vi vil ta en gjennomgang av vår interne budsjettfordelingsmodell i løpet av 2024.

Vi har hatt en økning i ekstern aktivitet som bl.a. gjenspeiler seg i økte reise- og møteutgifter. Det er brukt ca. kr. 1,7 mill. i reise mellom lokasjonene i 2023, en økning på kr. 0,21 mill. fra 2022. Vi har gjennomført flere fysiske samlinger også i 2023, deriblant en for hele embetet, men vi bruker digital

samhandling i form av webinar og teamsmøter der vi kan. Vi hadde en økning i konsulentbruk på kr. 0,98 mill. fra 2022 som blant annet er knyttet til rekruttering av to nye direktører, ROS Trøndelag, ulike konsulenttjenester innenfor miljøområdet, samt jobb med nye kontorlokaler i Snåsa. Vi har også hatt en økning i saksomkostninger på helseområdet.

Embetet ser stadig etter forbedret oppgaveløsning for å utnytte ressursene mest effektivt. Vi har interne rapporteringstidspunkt gjennom året, og det gir oss naturlige stoppunkt for å se på samlet status. Som et ledd i å forenkle og effektivisere saksgangen av lønnforhandlingene, tok vi i bruk DFØ lønnsforhandlingsmodul i 2023. Med alle nye systemløsninger vi tar i bruk, pådrar vi oss også utgifter knyttet til lisenser, etablering og drift hos systemeier.

Sykefravær er en usikker faktor budsjettmessig. Vi ser at ofte vil en sykemelding med usikker varighet gi en vakanse der vi ikke har innleie av vikar. Selv om vi har forholdsvis lav turnover ser vi tendenser til utfordrende rekruttering og økende turnover.

Statens pensjonskasse (SPK) sin innføring av ny pensjonsordning fra 1.1.2022, til en virksomhetsspesifikk hendelsesbasert premiemodell, er en stor utfordring styremessig. Terminbeløpene varierer, og vi vet ikke endelige resultat før vi får siste terminfaktura fra Statens Pensjonskasse (SPK) i desember. Ved årets avregning hadde vi for lite avsetning på kr. 0,693 mill. som vi måtte finne dekning for. Vi har forholdt oss til prognosen gitt av SPK i 2023.

I tillegg til driftskapitlet har vi mange ansatte som er lønnet på prosjektmidler/fagmidler, blant annet Vergemål.

Særskilte forhold er kommentert nedenfor.

Drift kap.0525/352502:

KLD: En nedgang på området skyldes i hovedsak vakante stillinger og redusert lønnsbelastning på drift. Reduserte Nav refusjoner.

LMD: Økningen på området skyldes at vakante stillinger er besatt, og det har vært utbetalt flere sluttoppgjør.

KD: Økning på området skyldes økt aktivitet, og økt vikarbruk pga sykemeldinger.

BLD: Økning på området skyldes økt lønnsbelastning på grunn av nedgang i fagmidler, samt ressursvridning i forbindelse med intern omorganisering.

JD: Ingen endring

KDD: Økning på området skyldes flere ting. Vi hadde økt pensjonsbetaling på 4,7 mill. inkl. arbeidsgiveravgift (aga), økt aga pga. ny ordning med 5% ekstra aga av lønnsinntekter (lønn og naturaltelser) over kr.750.000, og helårsvirkning på vakante stillinger. Pris- og lønnsvekst påvirker også tallene.

AID: Økning på området skyldes økt lønnsbelastning pga nedgang i fagmidler. Nedgang i NAV-refusjoner i 2023. Statsborgerseremoni belastet resomr.770 integrering i 2023 (tidligere belastet på resomr.600).

HOD: Nedgang på området pga. redusert bruk av midlertidig ansatte i 2023.

Andre: Økning på området pga. økt lønnsbelastning i forbindelse med intern omorganisering av stillinger/roller.

Fagdepartement, lønnskonto 5000-5420, unntatt kap.052521:

KLD: Området har en økning som skyldes økte tildelinger på flere områder, bla rovviltneimnd, trua arter, en ekstra forvalterressurs i Blåfjella og Skjærkjella, nye midler villrein og supplerende vern. Det har også vært en økning i gebyrinntekter.

LMD: Området har en økning som skyldes nye midler til tiltaksplan villrein og restanseprosjekt reindrift.

KD: Området har en stor økning som skyldes utbetaling til sensorer. I 2022 ble vanlige eksamener avlyst, men disse ble gjeninnført i 2023.

Godtgjørelse til sensorer utgjør kr. 14,7 mill. i 2023, som er en økning på kr. 12,15 mill. fra 2022.

BLD: Området har en nedgang pga bortfall av en tildeling på barnevernsområdet.

JD: Området har en økning som skyldes vergemål. Vakante stillinger er nå besatt, og det har også vært en økning i tildelte midler, bl.a. kompensasjon lønnsoppgjør.

KDD: Området har en stor nedgang fra 2022 (77,58%) som skyldes avslutning av prosjekt FUFINN, og redusert tildeling til samordnet BATP (bolig-, areal- og transportplanlegging).

AID: Området har en nedgang pga redusert lønnsbelastning på 7,58%, blant annet pga. reduserte tildelinger til kompetansesatsing sosiale tjenester NAV.

HOD: Området har en økning fra 2022 på kr. 2,1mill. Godtgjøring til kontrollkomisjonene (KK) har en økning på kr. 2,8 mill. fra 2022 (ca22,3%). Økningen skyldes fortsatt en generell økning i antall klagesaker, oppfølging av nyetablering av virksomheter (tilsyn), og opprettelse av nye tiltak som krever oppfølging. Lønnsbelastning på egne ansatte har i sum en reduksjon på området fra 2022 (31,3% til 27,9%).

Ressursrapportering

Departement	Kapittel 0525, 2023	Fagdep. 2023	Kapittel 0525, 2022	Fagdep. 2022
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	4 746	4 572	3 621	4 947
Barne- og familiedepartementet	10 540	1 454	9 593	1 670
Helse- og omsorgsdepartementet	31 815	19 607	32 107	17 530
Justis- og beredskapsdepartementet	7 644	16 809	7 774	16 420
Klima- og miljødepartementet	25 837	12 713	27 188	9 810
Kommunal- og distriktsdepartementet	59 955	529	50 321	2 360
Kunnskapsdepartementet	17 137	19 980	16 027	7 826
Landbruks- og matdepartementet	35 676	889	33 693	440
Andre	194	370	51	296
Sum	193 544	76 923	180 375	61 299

Tallene stemmer med regnskapet. Drift kap.0525 er summen av kap.052501+kap.352502. Fagdep.er lønnskonto 5000-5899 på alle fagkapitler, unntatt kap.0525.

3.5 Samlet vurdering av måloppnåelse i forhold til samfunnsoppdraget og regnskapsresultat

Samlet sett mener vi Statsforvalteren i Trøndelag leverer gode tjenester til oppdragsgivere og innbyggere innenfor de økonomiske rammene vi har til rådighet.

Vi har over flere år styrt mot å sikre at vi får tatt ut effekten av reduserte økonomiske rammer uten å måtte si opp faste ansatte. Vi har både i 2022 og 2023 brukt mer penger enn den årlige bevilgningen tilsier. Dette er i tråd med den omstillingsplanen som er lagt, men fører samtidig til at vi nå nærmer oss et aktivitetsnivå som må være tilpasset årlig bevilgning med de omstillingsutfordringer som følger av dette.

SPK er en krevende faktor å beregne. Vi hadde i 2023 lagt oss på anbefalt anslag for pensjon fra SPK og var, i motsetning til en del andre embeter, "heldige" og fikk en tilleggsregning i desember på i underkant av kr. 700 000,-

Vi har et mindreforbruk i 2023 i forhold til budsjettfinansieringsmodellen på bl.a. KDD adm. Dette, sammen med at vi i 2023 har brukt 5.78 millioner mer enn bevilget, smører de andre fagområdene i omstillingen. Der vi fortsatt har størst avvik i ressursbruk, i forhold til tildeling er på KDD fag og HOD sine områder, der vi bruker mest ressurser sett i forhold til de departementale bidrag inn i sentral budsjettfinansieringsmodell. Vi vil bruke 2024 til å gjennomgå vår egen interne budsjettfinansieringsmodell, for å se på om vi skal gjøre enkelte justeringer. Denne ble vedtatt i 2020, og vi ønsker derfor å se om den er tilstrekkelig tilpasset de utfordringer vi står ovenfor på flere saksområder.

Vi ser at ressursituasjonen utfordres på flere områder, og det kreves kontinuerlig fokus omstilling og forbedringsarbeid for å sikre at vi greier å levere i tråd med de forventninger som ligger til oss. Det er gjennom 2023 meldt få kritiske avvik på oppgaveløsningen. Vi har noe avvik på bl.a. tilsyn på barnevernområdet, men vi mener selv vi fremdeles greier og levere bra på samfunnsoppdraget vårt. Samtidig merker vi økende slitasje i deler av organisasjonen som følge av økte krav og forventninger til produksjon. Forbedringsarbeidet må derfor fortsette i tråd med de omstillingskrav reduserte ressurser stiller til oss.

Se også statsforvalterens beretning kap.1. og øvrige redegjørelse i årsrapporten. For embetets regnskapsresultat for alle kapitler og poster viser vi til årsregnskapet i kapittel 6. Se også kommentarer under punkt 3.4.

3.6 Andre forhold

Statsforvalteren i Trøndelag har dette året bistått pilotkommuner knyttet til arbeid med bygdevekst. I vårt fylke er det 2 piloter som er blitt tildelt midler. Det dreier seg om de 4 kommunene i Indre Namdal (Namsskogan, Røyrvik, Lierne, og Grong), og et pilotsamarbeid mellom kommunene Rindal og Holtålen kommune.

Vi har deltatt på flere fellessamlinger med kommunene, samt avholdt 2 avklaringsmøter med hver pilot hvor våre aktuelle fagavdelinger har hatt dialog med kommunene. Fokus i disse møtene har vært å veilede og avklare mulige samarbeid fremover mellom de relevante sektorer og de deltakende kommunene i de enkelte avtalene. Vi erfarer at dialogen med kommunene har vært viktig i arbeide med å finne aktuelle delmål for kommunenes videre arbeid.

Videre ser vi at prosessene har vært svært nyttig for å definere det handlingsrommet som eksisterer i dag, noe vi har erfart ikke er helt kjent i alle kommuner.

De valgte pilotene er svært sårbare kommuner i vårt fylke, og vi ser det viktig at dette arbeidet lykkes. Vi erfarer at denne bygdevekstsatsingen forsterker de allerede pågående prosesser vi har med kommunene. Dette gjelder særlig piloten Indre Namdal hvor vi har hatt en særlig satsning siden 2017 (Støttet med ulike prosjektmidler).

Arbeidet med disse pilotene er ressurskrevende, og vi erfarer at de tildelte midler til vårt embete ikke står i samsvar med det behovet som kreves for å følge opp denne satsningen.

4 Styring og kontroll hos statsforvalteren

4.1 Redegjørelse for vesentlige forhold hos statsforvalterens planlegging, gjennomføring og oppfølging

Våre viktigste styringsverktøy er tildelingsbrevet, hovedinstruksen, og strategisk plan som operasjonaliseres i avdelingsvise virksomhetsplaner for hvert enkelt driftsår.

I 2023 har vi arbeidet med en revidering av embetets strategiske plan med bred involvering av ledere og tillitsvalgte. Som en konsekvens av dette har vi revidert både mål og verdigrunnlaget for embetet.

Embetet har individuelle lederavtaler mellom statsforvalteren og ass. statsforvalter/direktørmået. Disse lederavtalene består både av noen felles mål som gjelder alle avdelinger, gjerne utledet av embetets overordnede strategidokument, og noen avdelingsmål og individuelle mål. Fellesmålene i lederavtalene evalueres underveis i ledermøte i løpet av året og gjennom individuelle samtaler med statsforvalteren.

I 2023 har satt mer systematisk fokus på arbeidet med internkontroll og hvordan sikre oss at vi har gode nok rutiner for styring og kontroll som er godt tilpasset den risiko og vesentlighet vi potensielt kan utsettes for. Det er blant annet utviklet et helhetlig årshjul for styring og kontroll.

Statsforvalteren i Trøndelag har mål- og resultatstyring som grunnleggende styringsprinsipp og har rammefordelt det meste av budsjettet til resultatansvarlige avdelingsdirektører. I 2023 har vi revidert embetets delegasjonsreglement.

Vi mener vårt styringssystem er tilpasset den risiko og vesentlighet vi opererer under, og at de fungerer på en akseptabel måte.

4.1.1 Statsforvalterens risikostyring

Embetet har opprettet et eget embetsovergripende "Forum for internkontroll", med representanter fra alle avdelinger og embetsledelsen. I tillegg har vi et tverrgående økonomiforum for å sikre lik og riktig forståelse av sentrale og lokale regelverk for økonomistyring i staten, og lederforum der også underdirektørene inngår for å sikre implementering av viktige tverrgående satsinger og føringer.

Det er utviklet et eget årshjul for styring og kontroll som viser frister for rapportering internt og eksternt, viktige fellesaktiviteter o.a. Hver enkelt avdeling har egne lisenser for å kunne koble embetets årshjul med avdelingsvise aktiviteter/rapporteringer.

Risikovurderinger er aktuelt i forbindelse med mottak av foreløpig tildelingsbrev/hovedinstruks og fremover i prosessen fram mot et ferdig budsjett og virksomhetsplaner. Vi jobber bevisst både med å gi tilbakemelding på foreløpig tildelingsbrev der vi f.eks. opplever gap mellom ressurser og oppdrag eller behov for tydeliggjøring av oppdrag eller effektmål. Vi jobber også med å bli bedre på å rapportere tilbake potensielle avvik som vi ser på mål i tildelingsbrev/hovedinstruks, både internt og eksternt til oppdragsgivende departement.

I tillegg er det tertialvise rapporteringer på bl.a. økonomi, HMS, restansesituasjonen, risiko for at mål ikke nås o.a. I etterkant av tertialrapporteringene gjennomføres det møter mellom ledergruppen i de ulike avdelingene og ass. statsforvalter og organisasjons- og utviklingsdirektøren. Der gjennomgås status i avdelingene og potensielle risikoområder.

4.1.2 Statsforvalterens internkontroll, herunder iverksatte tiltak

Embetets arbeid med internkontroll er basert på Reglement og bestemmelser for økonomistyring i staten, eForvaltningsforskriften § 15 og på Forskrift for systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter.

Til grunn for vårt arbeid med virksomhetsplanlegging og internkontroll ligger risiko- og vesentlighetsvurderinger. Internt i embetet er arbeidet med internkontroll organisert gjennom et internt, tverrgående Forum for internkontroll (tidligere Kvalitetsforum). Forumet skal blant annet utarbeide overordnede rutiner for arbeidet med internkontroll, utarbeide et [årshjul](#) for internkontrollarbeidet og støtte ledelsen mht oppgaver innenfor internkontroll.

Pågående arbeider i 2023 omfatter videreutvikling av embetets policy for internkontroll, forberedelse av den såkalte ledelsens gjennomgang og klargjøring av embetsdekkende rutiner.

I 2023 er det også gjennomført en kartlegging og egenvurdering av avdelingenes og embetsledelsens arbeid med internkontroll. Arbeidet munnet ut i en fellesrapport samt avdelingsvise rapporter. Innholdet i kartleggingen var generelt om internkontroll og tema satt opp etter DFØs syv kjennetegn på god internkontroll. Som en oppfølging av arbeidet er det laget en innføringsplan for internkontroll.

Som tidligere går vår landbruksavdeling i front i interkontrollarbeidet. Det er i 2023 gjennomført en egenevaluering av status på arbeidet for å sjekke status og sette oss nye mål for arbeidet. Vi opplever at arbeidet med avdelingens system for internkontroll har en positiv effekt for prioritering og kvalitet i arbeidet vårt.

Gjennom Nettverket for assisterende statsforvaltere ble det arrangert en nettverkssamling ultimo november 2023 med internkontroll som tema. Her

innledet blant annet tidligere departementsråd Eivind Dale fra KDD. Erfaringen fra samlingen er meget positiv, og den forventes videreført i 2024.

Avslutningsvis vil embetet anføre at feltet internkontroll er godt egnet for utforming av felles rammer og kjøreregler for alle embeter. Vi anbefaler at DFD som eierdepartementet tar lead her og søker å etablere slike rammer til beste for DFD selv og hele embetsfamilien.

4.1.3 Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen hos statsforvalteren

Statsforvalteren i Trøndelag opplever på flere områder å ha god men ikke tilstrekkelig kompetanse.

Embetet har på kommunal og justisområdet i 2023 lyst ut flere stillinger med krav om master i rettsvitenskap som følge av permisjoner og oppsigelser. Vi har ikke fått kvalifiserte søkere til vikariater, hverken med tjenestested Steinkjer og Trondheim, og har derfor etter drøfting med tillitsvalgte endret kompetansekrav for å opprettholde saksbehandlingskapasiteten. Til tjenestested Steinkjer har det også vist seg vanskelig å rekruttere jurister i faste stillinger. Ansatte som slutter oppgir å få vesentlige lønnsøkninger.

Ved utlysning av stillinger med andre kompetansekrav har vi fått mange og gode søkere. For å kompensere for manglende tilgang på jurister har vi på vergemålsområdet hatt en systematisk gjennomgang av oppgavene for å omstrukturere slik at arbeidet kan løses av ansatte med annen kompetanse.

Embetet har på helse og omsorgsområdet de siste årene sett en kraftig økning i saker som er til behandling. Selv om lovendring i 2022 har åpnet for mer effektiv behandling av tilsynssaker, er det også økning i andre typer saker og hvor vi ikke har denne muligheten. På saksområdet «klager etter psykisk helsevernlov» opplever vi det krevende å balansere hensynet mellom forsvarlig saksbehandling og samtidig ivareta de ansatte på området. Det er ellers størst turnover på jurister på disse fagområdene, som igjen er avgjørende for god flyt i rettsikkerhetsarbeidet. Redusert budsjett gjør at stillinger må holdes vakant eller inndras med vedvarende utfordringer for saksbehandlingen. Vi ser også at det er mer utfordrende å rekruttere medarbeidere enn tidligere på helse og omsorgsområdet og særlig gjelder dette for jurister.

Embetet har på reindriftsområdet de siste to årene hatt utskifting av halvparten av arbeidsstokken og redusert antall stillinger. Dette har også i 2023 bidratt til ekstra stort behov for veiledning og opplæring av ansatte. Restanseprosjektet på reindriftsområdet har også tatt av saksbehandlingskapasitet, noe som har fått konsekvenser for egne oppdrag på området.

Vi har på landbruksområdet etter sammenslåingen i 2018 hatt en vesentlig reduksjon i forhold til antall årsverk vi hadde før sammenslåingen. Dette stiller krav til effektivisering og strengere prioritering. Videre merker vi økt konkurranse om arbeidskrafta på flere fagområder. Turnover har derfor økt, men så langt har vi på dette området lyktes godt med å rekruttere nye medarbeidere. Selv om vi jobber aktivt for å løse våre oppdrag på best mulig måte innenfor tilgjengelige ressurser, ser vi at vi antagelig vil få utfordringer med for lite ressurser på miljødelen av området framover. Fokus på kompetansebehov både i dag og framover i tid er på agendaen jevnlig, både i forbindelse med rekruttering og på et overordnet nivå. Vi har i 2023 gjennomført en egen kompetansekartlegging som vil være en nyttig oversikt i planleggingen framover.

Embetet har på Oppvekst og velferdsområdet i 2023 hatt økende utfordringer med å beholde juridisk nøkkelkompetanse. Vi erfarer kapasitetsutfordringer på barnevernsområdet, noe som krever stadig prioritering. Dette synliggjøres gjennom høy andel restanser, lang saksbehandlingstid i flere tilsynssaker, etterslep på rapporter etter tilsyn samt manglende måloppnåelse på landsomfattende tilsyn. Vi har også store kapasitetsutfordringer på skolemiljøområdet. Dette er med utgangspunkt i det samlede sykefraværet på området kombinert med økt saksinnang. Vi har i 2023 hatt for lang saksbehandlingstid med tanke på at Statsforvalteren er håndhevingsmyndighet.

Embetet opplever på klima og miljøområdet jevnt over god søkning til stillinger ved avdelingen. Vi forsøker på dette området å oppnå jevnere kjønnsbalanse ved tilsetninger, men dette er en utfordring. Vi erfarer en viss etterspørsel etter våre ansatte på området, men opplever å ha god kompetanse gjennom medarbeiderne som er ansatt ved avdelingen. Som en del av tilpasningen til ny sentral budsjettfordelingsmodell har vi på klima og miljøområdet i 2023 redusert budsjettet for området for tredje år på rad. Embetet har også i år hatt forsinkelse i utbetaling av erstatning til rein tapt til rovvilt. Årsaken er forsinkede tall i Rovbase og utfordringer knyttet til planlegging av intern kapasitet, når oppstart av arbeidet blir uforutsigbart.

Oppsummert så ser vi økende kapasitetsutfordringer på flere fagområder i embetet, som utfordrer oss både på sterkere prioritering av ressursbruk og arbeidsmetodikk for å få bedre effekt av begrensede midler. Vi hadde i 2023 en turnover på 3.6% som er gledelig lavt, selv om vi opplever å miste en del nøkkelpersonell til andre arbeidsgivere. Selv om vi fremdeles opplever å rekruttere godt, ser vi økende utfordringer med å rekruttere spesielt jurister. Dette må det jobbes mer bevisst med fremover.

4.1.4 Forvaltning av egne eiendeler (materielle verdier)

Embetet har relativt få eiendeler. Alle kontorlokaler vi disponerer er leide og i hovedsak alt IKT-utstyr ble overtatt av Fylkesmennenes Fellesadministrasjon fra 1.01.2019.

Fagavdelingene har oversikt over eget utstyr for bruk i arbeidet utenfor embetet.

Reindriftsavdelingen leaser 1 bil, mens vi eier 4 snøscootere, 4 bilhengere, 9 tilsynshytter/brakker med innbo og løsøre, samt generelt feltutstyr.

4.1.5 Oppfølging av eventuelle avdekkede svakheter/utfordringer, herunder merknader fra Riksrevisjonen og status for arbeidet med informasjonssikkerhet

Arsregnskapet

Det var ingen merknader i Riksrevisjonens beretning for årsregnskapet for 2022. Revisjon for 2023 er ikke ferdigstilt.

Informasjonssikkerhet

Embetet har et sikkerhetsutvalg bestående av bl.a. statsforvalter, organisasjons- og utviklingsdirektør, kommunikasjon og sikkerhetsleder. Sikkerhetsutvalget er et rådgivende utvalg innenfor både informasjonssikkerhet og fysisk sikkerhet.

På informasjonssikkerhetsområdet opererer vi i samhandling med og grensesnitt mot STAF som har ansvaret for at IKT infrastrukturen vår er rigget på en forsvarlig måte og Fagutvalget for informasjonssikkerhet som bl.a. jobber med internkontrollen på informasjonssikkerhetsområdet. Embetene har et ansvar for å implementere de policyer og rutiner som blir jobbet frem i felleskap gjennom Fagutvalget og flere av disse har bl.a. vært tema i ledergruppen, samt at informasjonssikkerhet var et tema på allmøte i 2023. I tillegg er intranettet benyttet flere ganger i løpet av året, både for å motivere ansatte til å ta eller delta på aktuelle kurs, eller øke bevisstheten rundt tema. Hoxhunt er et nyttig hjelpemiddel for å bygge og vedlikeholde en bevissthet og kultur rundt informasjonssikkerhet i embetene og vi er glade for at STAF har videreført samarbeidet med Hoxhunt også ut 2024.

Embetet hadde 12 avvik på informasjonssikkerhet i 2023. Disse er enten håndtert i linjen eller videresendt til STAF avhengig av hvem som "eier" avviket.

Det ble gjennomført en ny undersøkelse om informasjonssikkerhetskultur på tampen av 2023 og utvalget vil gå gjennom denne for å se på aktuelle innsatsområder fremover.

4.2 Rapportering av andre vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold, likestilling, HMS/arbeidsmiljø, diskriminering, ytre miljø og lignende

Likestilling og diskriminering.

Arbeidet med aktivitets- og redegjørelsesplikten skjer i samarbeid med de ansattes representanter. Dette har også i 2023 vært på agenda i ledergruppen i embete.

Likestilling og arbeid mot diskriminering synliggjøres bl.a. som målsetninger i lokal lønnspolitikk og i embetets strategiske plan.

Som det framkommer av nøkkeltallstabeller er det langt flere kvinner enn menn ansatt. Dette er ikke nytt og har vært gjeldende over flere år. I disse nøkkeltallsrapportene vises også evt. forskjeller etter blant annet kjønn, alder og stillingskoder.

I begynnelsen av 2023 ble det gjennomført en kartlegging (anonym spørreundersøkelse) i forhold til ufrivillig deltid. Tilbakemelding viser at ingen hos oss jobber ufrivillig deltid.

I begynnelsen av 2024 skal embete gjenta lønnskartleggingen fra 2022 for å se om det er oppstått forskjeller i måten lønn fastsettes for kvinner og menn i virksomheten.

For å sikre at arbeidstakere og arbeidssøkere får like muligheter, har vi i 2023 kartlagt risiko for diskriminering og hindre for likestilling. Dette ble utført av en partssammensatt gruppe og i samarbeid med vår bedriftshelsetjeneste. Risikovurderingen ble gjennomført over flere møter og følgende områder ble vurdert: rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv.

Kartleggingen avdekte ikke behov for akutte/alvorlige tiltak, men noen forbedringsområder som vi har satt opp tiltak for i en handlingsplan for 2024.

Vi har egne retningslinjer for varsling og oppfølging av kritikkverdige forhold, herunder mobbing, diskriminering og trakassering.

HMS-arbeid og arbeidsmiljø.

Embetet har i 2023 gjennomført 4 møter i arbeidsmiljøutvalget (AMU). Bedriftshelsetjenesten deltar i AMU-møtene. AMU vedtok mål og handlingsplan for HMS-arbeidet for 2023, med definerte tiltak og plan for oppfølging. AMU har utarbeidet årsrapport som omtaler arbeidet i AMU og arbeidet med embetets AKA-arbeid. Vernerunder har vært sak i AMU og neste vernerunde skal gjennomføres i starten av 2024.

Embetet har et godt og planmessig samarbeid med bedriftshelsetjenesten Avonova på flere områder, bl.a. på diverse forebygging, ergonomi, risikokartlegginger, oppfølging av sykemeldte osv.

I 2023 ble det gjennomført en risikovurdering for å kartlegge risiko for vold og trusler om vold. I dette arbeidet deltok en ansatt fra hver avdeling og representant fra bedriftshelsetjenesten. Kartleggingen viser ingen akutte områder, men forbedringsområder som det er satt opp tiltaksplan for. Embetets rutiner og tiltakskort på dette området vil revideres med bakgrunn i denne risikovurderingen.

Nøkkeltall viser et sykefravær for embete på 5,4% i 2023. Gjennomsnitt for de siste fem år viser sykefravær på 5,2%. Embete jobber systematisk

godt og forebyggende med sykefravær. Ved oppfølging av utfordrende sykefraværssaker brukes tiltaket ekspertbistand fra Nav aktivt.

Embetet har jobbet med Akan over flere år. I 2023 har det vært en større satsning på dette området, herunder utarbeidet ny policy, nye retningslinjer for håndtering av bekymringer og brudd på Akan-policy og handlingsplan for Akan-arbeidet. Det ble arrangert en Akan-uke med webinar fra Akan Kompetansesenter for alle ansatte, nyhetssaker på intranett og reklamemateriell fra Akan.

Tillitsbasert ledelse og aktivt medarbeiderskap har vært tema i 2023. Både som kompetansetiltak for ledere og ansatte, og for refleksjon i forhold til ledelse og selvedelse.

Medbestemmelse

Medbestemmelse i embetet evalueres årlig, da etter føringer lagt i gjeldende tilpasningsavtale og det viser at medbestemmelse ivaretas både på driftsenhets- og virksomhetsnivå. I medbestemmelsesapparatet på embetsnivå er det i 2023 gjennomført totalt 9 møter.

Det er i 2023 framforhandlet en revidert tilpasningsavtale, jf. ny hovedavtale i staten.

I 2023 har en partssammensatt gruppe jobbet med lønnspolitiske retningslinjer for embetet, og denne er revidert og forhandlet i 2023. For de sentrale lønnsforhandlingene i 2023 (2.5.1.) ble det valgt å foreta innkjøp av og benytte DFØ Lønnsforhandlingsmodul.

Under pandemien ble det i 2021 vedtatt en hjemmekontorpolicy. Denne ble vedtatt som en prøveordning med virkningstid ut 2022. En partssammensatt arbeidsgruppe ble nedsatt med mandat om å evaluere gjeldene hjemmekontorpolicy i 2023. I gruppens mandat lå det at det skal vektlegges relevant kunnskapsgrunnlag og egne erfaringer med ordningen. Ny policy og nye avtaler ble inngått fra 01.10.23 og skal evalueres senest etter tre år. Ny policy har fokus på tilstedeværelse på kontoret, men gir også en mulighet for både sporadisk hjemmekontor og avtale om hjemmekontor inntil to dager pr uke.

Rekruttering

Våre annonsetekster oppfordrer alle kvalifiserte søkere med nedsatt funksjonsevne og/eller innvandrerbakgrunn, hull i CV til å søke. Vi opplever ofte at søkere som krysser av for dette, ikke oppfyller våre generelle kompetansekrav. Embetet benytter Jobbnorge som portal for rekruttering.

I 2023 har vi rekruttert eksternt via Jobbnorge for 40 stillinger. Det er gjennomført ansettelser i de fleste stillinger. Vi erfarer at tilgang til kvalifiserte jurister kan av og til være en utfordring.

For alle nyansatte gjennomfører vi «Statsforvalterskole» som en del av «onboardingen». Her deltar statsforvalter og assisterende statsforvalter i tillegg til flere av våre ansatte i kommunikasjon- og organisasjons- og utviklingsavdelingen med relevant info.

Det ble for noen år siden inngått en samarbeidsavtale med NAV for å kunne gi tilbud til «de utenfor arbeidslivet», i form av arbeidspraksis. Vi har i 2023 hatt to personer på arbeidspraksis, en ved oppvekst og velferdsavdelingen og en ved organisasjon- og utviklingsavdelingen. Organisasjons- og utviklingsavdelingen har også en ansatt på tiltaket varig tilrettelagt plass.

Som det fremgår av nøkkeltall er turnoverprosenten for embete på 3,6% for 2023. Dette er lavt og noe embetet er fornøyd med. Turnover for embetet for de fem siste årene viser gjennomsnitt på 3,9%.

Embetet jobber med en HR-strategi, der er også rekruttering et viktig satsningsområde.

Ytre miljø

Embetet satte ned i 2023 ned en arbeidsgruppe for å revidere vår miljøpolicy og vår handlingsplan på miljøområde. Som en del av dette arbeidet ble det besluttet at embete skulle gå for en miljøfyrtårnsertifisering på våre kontorsteder Steinkjer og Trondheim. Dette arbeidet vil bli videreført i 2024.

4.3 Andre forhold

Konsulentbruk

Embetet har brukt kr. 1,49 mill. til konsulenttjenester i 2023, en økning på kr. 0,98 mill. fra 2022. Økningen er blant annet knyttet til rekruttering av to nye direktører, ROS Trøndelag, ulike konsulenttjenester innenfor miljøområdet, samt jobb med nye kontorlokaler i Snåsa.

Embetet har ingen bruk av konsulenttjenester fra kommunikasjonsbransjen i 2023.

Lærling

Embetet har i 2023 meldt seg inn i OK Stat. Vi har blitt godkjent lærebedrift i faget service- og administrasjon.

Det ble lyst ut eksternt etter lærling og embetet var så heldig å få ansatt en lærling fra august-23. Lærlingen tilhører organisasjons- og utviklingsavdelingen.

Desentralisert arbeid

Statsforvalteren i Trøndelag har allerede en desentralisert struktur gjennom at vi er tilstede med våre ansatte i 9 kommuner i Trøndelag. Med

bakgrunn i fellesføringen om å vurdere ytterligere desentralisert arbeid har vi besluttet å prøve ut utlysning av enkelte stillinger der nye ansatte som bor i kommuner i sentralitetsindeks 5 og 6 kan få daglig kontorsted utenfor Steinkjer og Trondheim.

5 Vurdering av framtidsutsikter

5.1 Forhold i og utenfor statsforvalteren som kan påvirke statsforvalterens evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt

De store globale hendelser innvirker på oss i Trøndelag. De siste års hendelser med pandemier, krig i Ukraina, terror, flyktningerstrømmer, ekstremvær, økte priser og stigende renter får konsekvenser både for tjenesteytingen til kommunene og oss som embete. Med klimakrisen, og omstilling til det grønne skiftet er det store spørsmålet er hvordan vi skal klare å skape et mer bærekraftig samfunn.

Trøndelag sin rolle som forsvarsregion blir stadig viktigere. Trøndelag sin rolle som et kjerneområde for forsvaret av Norge blir stadig klarere. Dette betyr økt fokus på beskyttelse av samfunnet, samarbeid med Forsvaret generelt og ikke minst Trøndelags evne til å motta alliert støtte i en sikkerhetspolitisk krise. Statsforvalterens samordning i dette arbeidet vil kreve økt fokus og ressursinnsats i beredskapsarbeidet fremover.

Utfordringsbildet til kommunene er for øvrig godt beskrevet i Generalistkommuneutvalgets utredning som ble presentert våren 2023. Statsforvalteren støtter vurderinger om at systemet er under økende press, hvilket gjør tiltak nødvendige. Det vil være sentralt at embetet kan understøtte kommunene i deres behov for innovasjon og fornying.

Kunstig intelligens (KI) er et sentralt verktøy for utviklingen av fremtidens kommunale tjenester. Selv om det er i en tidlig fase, utforsker norske kommuner teknologien allerede i dag. Dette er noe som både kan være både en utfordring og mulighet for vårt embete.

Vår evne til å løse samfunnsoppdragene våre på en effektiv og god måte, handler da om hvordan vi klarer å tilpasse oss tid med riktig kompetanse og kapasitet, og er omstillingsdyktig nok til å endre arbeidsprosesser og bruk av teknologi til å optimalisere dette innenfor de økonomiske rammer vi har. Her vil kunstig intelligens ventelig kunne innebære store endringer.

Svært mange av slike forhold påvirker embetets evne til å løse samfunnsoppdraget. Også andre aktørers evne til å løse sine oppgaver påvirker oss. Hvordan kommunene innretter seg for å sikre innbyggere likeverdige tjenester og ivareta oppgaver og roller som både myndighetsutøver og samfunnsutvikler vil påvirke Statsforvalterens oppgaver.

Etter Norges beslutning om å gi midlertidig kollektiv beskyttelse til mennesker på flukt fra krigshandlingen i Ukraina, så har våre kommuner fulgt opp med å ta imot flyktninger. Vi erfarer stor vilje til å ta imot flyktninger, men ser at dette i økende grad vil være utfordrende for tjenesteproduksjonen fremover. I tillegg har krigen medført prisvekst på en rekke områder. Kommuner mottar ikke strømstøtte og er derfor mer eksponert for variasjoner i strømpriser enn husholdninger. Men her er det forskjeller mellom kommunene. En del har hatt høye kraftinntekter, mens andre opplever kun høye kostnader. I tillegg påvirker den økte renten ikke bare økonomien til husholdningen, men bidrar også til trangere offentlige budsjetter og redusert evne til å ta opp lån til nødvendige investeringer.

De aller fleste kommunene har behov for samarbeid for å løse oppgavene sine, både som tjenesteprodusent og samfunnsutvikler, og dermed ikke ivaretar generalistkommunerollen fullt ut. Det er nesten 300 formelle kommunesamarbeid i fylket. Erfaringer fra pandemien har forsterket samarbeid mellom nabokommuner, og vi ser også at kommunenes evne til å håndtere beredskapsoppdrag krever samarbeid.

Statsforvalteren ivaretar nasjonale sektorinteresser på flere områder, både innen miljø og klima, landbruk og reindrift som utfordres i areal- og plansaker. Statsforvalteren registrerer at det fortsatt er stor forskjell mellom kommunene i fylket med hensyn på hvor godt plan- og bygningsloven (PBL), prosesser og saksbehandling på planområdet håndteres. For noen kommuner handler dette om manglende kompetanse og kapasitet, og i noen tilfeller en manglende forståelse av prosessene som følger av plan- og bygningsloven på planområdet. I enkelte, f. eks store areal- og kraftkrevende utbyggingsplaner skulle en med fordel ha hatt et større regionalt fokus. Kraftforsyningen i regionen er utfordret med elektrifisering av norsk sokkel utenfor Trøndelagskysten.

Økende alder, endring i levekår og helseutfordringer i befolkningen vil sannsynligvis føre til at flere får behov for bistand til å ivareta sine personlige og økonomiske interesser. Kombinert med sterkere krav om å forsøke frivillige tiltak, er det sannsynlig at både antall og kompleksiteten i vergemålssakene hos Statsforvalteren vil øke. Dette kan inntil en viss grense løses ved å optimalisere rutinene for saksbehandlingen, men deretter kreve økt saksbehandlingskapasitet.

Det er flere trender som til sammen gir et utfordrende bilde. Vi ser en jevn økning i saksmengden over tid. Dette gjelder både klager på hendelser i tjenestene som krever tilsynsmessig oppfølging og flere rettighetsklager etter avslag på søknad om tjenester. Det siste kan henge sammen med ressursmangel i tjenestene både når det gjelder penger og personell. Vi ser også at det de siste årene har vært en betydelig økning i innsynsbegjæringer etter offentlighetsloven og kan ikke utelukke at mer mediedekning av sakene har en smitteeffekt. Et spesielt område er økningen av klager på behandling uten eget samtykke i psykisk helsevern. Offisiell politikk i Norge er å arbeide mot mindre bruk av tvang innen psykisk helsevern. Samtidig ser vi at antall vedtak om behandling uten eget samtykke har økt jevnt og trutt. I kjølvannet av dette øker også antall klager som kommer til behandling hos Statsforvalteren. De siste 6 årene har

antall saker økt med omkring 70%.

Konsekvensen av økt saksmengde er at stadig mer av ressursene brukes til rettsikkerhetsarbeid. Innenfor rettsikkerhetsområdet dreies ressursbruken fra planlagte tilsyn til saksbehandling. Vi får mindre tid til politikkformidling og dialog med tjenester og kommuner og mindre tid til forebyggende planlagte tilsyn.

Statsforvalterens omfattendekunnskap om helse- og omsorgstjenestene kan brukes til opplæringstiltak og eller råd og veiledning som kan bidra til å forebygge svikt i tjenesten og/eller klager på tjenesteytingen i helse- og omsorgstjenesten. Den økende ubalansen mellom oppgaver og ressurser medføre mindre tid til å jobbe forebyggende og kan føre til at saksmengden øker.

Det er tidligere synliggjort at budsjettildeling fra Helse- og omsorgsdepartementet til statsforvalterne ikke står i forhold til arbeidet som må gjøres. Denne trenden har forsterket seg i 2023. Et misforhold mellom tildelte ressurser og oppgavemengde oppleves som den faktoren som i størst grad kan påvirke vår evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt.

Helse- og omsorgsdepartementet varslet at noe av nedtrekket for 2024 skulle kompenseres med reduksjon av oppgaver. Etter en gjennomgang av oppgavene som har blitt fjernet fra årets oppdrag ser vi at dette i beste fall vil kunne frigjøre et par ukeverk. Samtidig er det i noen tilfeller beholdt oppdrag innenfor samme område som kan gjøre det vanskelig å realisere besparelsen. Noen budsjettmessig effekt er det vanskelig å få til.

Statsforvalternes oppgaveportefølje på klima- og miljøområder innebærer høyt arbeidspress og mange lovpålagte løpende arbeidsoppgaver. Det er ikke samsvar mellom oppgaver og ressurser og det er nødvendig å forsømme oppgaver i en risikoprioritert rekkefølge. Prioriteringsoppdraget fra Miljødirektoratet er et avgjørende verktøy for en slik prioritering i kommende år.

Et etterslep i oppgaver på anadrom fisk gjør at vi må prioritere hardt blant oppgavene innenfor dette fagområdet i kommende år. Både villreinemnd og rovviltneemnd hadde i 2023 større aktivitet enn det som ble dekket opp i første tildeling. Dersom tildelingene blir som første tildeling i 2023, må aktiviteten vår som sekretariat reduseres kommende år.

På forurensingsområdet er det hele tiden en "kamp" mellom å prioritere ressurser til tilsyn kontra gi utslippstillatelser. Det er jobbet målrettet med dette i 2023 men det er ikke mulig å finansiere hele stillinger basert på gebyrmyvået slik det er i dag. Gebyrfinansiering vil dermed ikke løse utfordringene med ressurser på forurensingsområdet.

Forurensing av grunnen som følge av gruveforurensing i kommunene Røros og Holtålen samt forurensede sedimenter i Heim kommune. Disse kommunene har bedt oss videreformidle sin fortvilelse over utfordringer som følge av gammel forurensing. Gjennomføring av tiltak i vann blir ikke mulig/kostnadseffektiv når det ikke ryddes opp i gruveforurensing/forurensede sedimenter og det påvirker både kommunenes og Statsforvalterens evne til å løse våre samfunnsoppdrag i de områdene som er berørt.

Samfunnsoppdraget på reindriftsområdet er avhengig av god og tillitsvekkende dialog med enkeltutøvere, kommunalforvaltning og andre relevante samarbeidspartnere. Med reduserte ressurser som gir reduksjon i fysiske møter og redusert reisevirksomhet, fører det lett til negativ påvirkning på vårt samfunnsoppdrag. Å drive veiledning, rådgivning av enkeltaktører samtidig som vi skal følge opp med tilsyn og kontroll, er avhengig av tilstrekkelige ressurser.

5.2 Konsekvenser for statsforvalterens evne til å nå fastsatte mål og resultater på lengre sikt

Økt saksmengde og færre ressurser reduserer Statsforvalterens evne til å nå de fastsatte målene. Ett av målene med redusert budsjettildeling er innovasjon og effektivisering. Vår opplevelse er at vi har respondert på forventningene om innovasjon og effektivisering. En utfordring ved ressursmangel er at det er naturlig å fokusere på lovpålagte må-oppgaver og dermed bruke mindre ressurser på dialog med tjenester i utviklende og forebyggende hensikt. Det er for eksempel ingen av embetene som har klart å oppnå måltallene for planlagte tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester.

En mulig konsekvens av for sterke innstramminger er mindre motivasjon, mer stress og økt turnover. Umotiverte medarbeidere med lite tid til faglig refleksjon øker også risiko for slurv og feilvurderinger.

Mindre kapasitet hos Statsforvalteren kan føre til lite tid til grundige lokale og regionale prosesser. Statsforvalteren har mindre kontakt med lokal forvaltning og får over tid mindre kunnskap om lokale og regionale forhold.

Lavere aktivitet innfor flere fagområder på naturmangfold fører til lavere miljømåloppnåelse. Det resulterer også i mindre ny kunnskap inn i nasjonale databaser samt tap av ikke kartlagt naturmangfold. Manglende metodeutvikling innenfor bevaring av trua natur påvirker måloppnåelsen.

Kompetanse og rekrutteringsutfordringene i arbeidslivet, som følge av demografiendringer med økt antall eldre og lavere andel i yrkesaktiv alder påvirker også Statsforvalteren. Større konkurranse om arbeidskraft driver opp lønningene i konkurrerende virksomheter, og det kan gjøre Statsforvalteren mindre attraktiv. Statsforvalteren vil oppleve den samme konkurransen om arbeidskraft som tjenestene.

Når kommunale velferdstjenester settes under press kan det føre til at flere klage- og tilsynssaker havner hos Statsforvalteren. Samlet kommer dette til å kreve en veldig tydelig prioritering av Statsforvalterens oppgaver og det kan bli vanskelig å opprettholde den samme bredde i oppgaveløsningen som i dag.

Statsforvalteren opplever store forventninger til vår deltagelse i utviklingsarbeid i fylket. Dette merker vi spesielt nå som pilotfylke for Bygdevekst. Et

slikt utviklingsarbeid utfordrer også Statsforvalteren i måten vi i dag løser våre oppgaver, og bruker våre virkemidler.

Effektiviseringskrav knyttet til økonomiske ressurser og økende oppmerksomhet på rettsikkerhetsområdet vil sannsynligvis gi økt saksmengde. Dette kan utfordre Statsforvalteren sin mulighet for å sette av tilstrekkelig ressurser for å møte forventningene til initiering og gjennomføring av utviklingsarbeid.

Skal læringseffekten av tilsyn bli enda bedre krever det at vi står lenger sammen med tilsynsobjektene i fasen der ny praksis skal innarbeides og operasjonaliseres. Dette vil gå på bekostning av mengden tilsyn som kan gjennomføres

Utvikling av tilsyn innenfor barnevern og NAV sosial medfører økt innsats på oppfølging av tjenester og kommuner der det er avdekket lovbrudd. Dette vil medføre behov for intern kompetanseheving, samt økt ressursbruk i oppfølging av tilsyn. Vi må anta betydelig innsats på området, da flere barneverntjenester og NAV-kontor i fylket har vedvarende utfordringer og lovbrudd.

Overordnet på reindriftsområdet er det i hovedsak utenforliggende årsaker til at fastsatte mål og resultater ikke oppnås. Dette kan være uavklart regelverk og rettighetsavklaringer, privatrettslige forhold mm. På flere av områdene kan embetet bidra til endringer gjennom påvirkning av politiske organer og myndigheter, dette gjelder økende rovviltutfordringer og økende arealtap for beitenæringene i fylket.

6 Årsregnskap

[Årsregnskap for Trøndelag.pdf](#)

7 Vedlegg

Tabellene nedenfor viser de utvalgte nøkkeltallene for Statsforvalteren i Trøndelag. Tallene er tatt ut i henhold til brukerveiledningene på HR og økonomi fra koordineringsembetene.

For nærmere omtale av nøkkeltall knyttet til personalområdet vises det til kap.4.2. For nærmere omtale av nøkkeltall på økonomiområdet vises det til kap.3.4. Se også ledelseskommentar til årsregnskapet.

Budsjettavvik

Betegnelse på rapporteringskrav	
Budsjettavvik (tusen kr)	2 078.9
Budsjettavvik (%)	1.1 %

For en nærmere forklaring til budsjettavviket på drift kap.0525.01, se punkt 3.4 og ledelseskommentar til årsregnskapet.

Husleie

Husleie (tusen kr)	20 667.7
Husleie (% av driftsutgifter)	10.7 %

Økning i husleie pga justering iht konsumprisindeks. Framleie av lokaler inntektsføres netto. Embetet betaler husleie på flere lokasjoner. På husleie i % ligger vi litt under gjennomsnitt sett opp mot øvrige embeter.

Journalposter

Betegnelse på rapporteringskrav	Journalposter totalt	Antall journalposter i ePhorte	Antall journalposter i vergemåls-ePhorte
Antall journalposter	134 271	74 548	59 723

Tallene for 2022 var 69.226 i Eporte og 68.977 i vergemål, så vi har hatt en liten nedgang på 2,9% fra 2022 totalt sett. I 2022 var det stor aktivitet knyttet til vergefullmaktsprosjektet, hvor 4102 vergefullmakter ble digitalisert. Så det var forventet at tallet skulle gå ned igjen i 2023. Til sammenligning var antall journalposter på vergemål i 2021 på 43.339.

Regnskapstall sortert på poster

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
052501	193 880
052521	3 180
Post 01 (unntatt 052501)	48 925
Post 20-29 (unntatt 052521)	145 105
Post 30-39	25 628
Post 40-49	900
Post 60-69	122 890
Post 70-79	52 800
Post 80-89	6 370

Beløp i 1000. Belastningen på postene vil avhenge av tildelingene vi mottar på de ulike postene.

Sykefravær

Betegnelse på rapporteringskrav	Dager/Prosentdel
Sum totalt sykefravær (legemeldt og egenmeldt)	3 195.8
Prosent sykefravær (legemeldt og egenmeldt)	5.4 %
Sum totalt sykefravær menn (legemeldt og egenmeldt)	786.8
Prosent sykefravær menn (legemeldt og egenmeldt)	4.2 %
Sum totalt sykefravær kvinner (legemeldt og egenmeldt)	2 409.0
Prosent sykefravær kvinner (legemeldt og egenmeldt)	6.0 %
Antall legemeldte sykedager for menn	589.0
Prosent legemeldte sykedager for menn	3.1 %
Avtalte arbeidsdager for menn	18 699.0
Antall legemeldte sykedager for kvinner	1 845.0
Prosent legemeldte sykedager for kvinner	4.6 %
Avtalte arbeidsdager for kvinner	40 258.0
Antall egenmeldte sykedager for menn	198.0
Prosent egenmeldte sykedager for menn	1.1 %
Antall egenmeldte sykedager for kvinner	564.0
Prosent egenmeldte sykedager for kvinner	1.4 %

Embetet hadde sitt høyeste sykefravær i 2022 med 6,4%. For 2023 ender sykefraværet på 5,4%, en positiv og betydelig nedgang. Selv om resultatet for 2023 er noe høyere enn hva som var tilfelle i årene før pandemi, (2018 5,0%, 2019 5,2%). Sammenlignet med andre embeter (tall tilgjengelig for 7 embeter i skrivende stund) med et gjennomsnitt på 6,1% ender embetet markant under snitt.

Likestilling

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall kvinner	Andel kvinner	Antall menn	Andel menn	Årslønn kvinner	Årslønn menn	Andel kvinners lønn av menns lønn
Totalt i virksomheten	184.0	70.0 %	79.0	30.0 %	679 689.0	734 339.0	92.6 %
Kategori 1: Embetsledelse/Dir/Admsjef	5.0	50.0 %	5.0	50.0 %	1 082 081.0	1 274 400.0	84.9 %
Kategori 2: Seksjonssjef/Ass dir	15.0	68.2 %	7.0	31.8 %	887 231.0	914 194.0	97.1 %
Kategori 3: Saksbehandler 1	119.0	70.0 %	51.0	30.0 %	682 711.0	694 588.0	98.3 %
Kategori 4: Saksbehandler 2	31.0	67.4 %	15.0	32.6 %	589 689.0	620 122.0	95.1 %
Kategori 5: Kontorstillinger	8.0	88.9 %	1.0	11.1 %	542 531.0	515 610.0	105.2 %
Kategori 6: Fagarb. stillinger	5.0	100.0 %	0.0	0.0 %	471 027.0	0.0	
Kategori 7: Læringer	1.0	100.0 %	0.0	0.0 %	125 550.0	0.0	

Kategori 2 er seksjonsledere ved alle avdelingene, samt assisterende fylkesleger. Ass. fylkesleger er stillinger uten personalansvar. Kategori 4, saksbehandler 2, omfatter fylkesskogmester og fylkesagronom som i tidligere årsrapporter. Sammenlignet med forrige år har kvinneandelen samla sett økt i embetet med drøyt 4%. For kategori 1 har vi nå for første gang en kvinneandel på 50%. Kategori 4 har en økning i kvinneandel fra forrige år på 12% , samt kategori 5 har også en økning i kvinneandel på nesten 10% fra forrige år. Vil påpeke at embetet i løpet av året har rekruttert og inngått avtale med en lærling.

Årsverk

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
Totalt antall årsverk	239.8
Totalt antall årsverk for kvinner	161.5
Totalt antall årsverk for menn	78.3
Totalt antall årsverk for faste stillinger	222.1
Totalt antall årsverk for midlertidige stillinger	17.7
Sum andel administrasjon	5.5 %
Økonomi	3.3
Lønn	1.0
Personal	2.8
Resepsjon/sentralbord	1.5
Andre administrative oppgaver (spesifiser i kommentarfeltet)	4.7
DFØs definisjon av årsverk er benyttet.	

På sum antall årsverk har embetet en liten økning på 1,4 årsverk fra 2022. På administrasjon har vi tatt med årsverk knyttet til Organisasjons- og utviklingsavdelingen (ORGU), som embetets felles administrative enhet. Adm.direktøren er fordelt forholdsmessig ut på fagområdene. Embetsledelsen og øvrige direktører er ikke tatt med. På resepsjon/Sentralbord har vi lagt inn vår andel av stillingsressursene. Ressursene til renhold/vaktmester o.l. ligger under andre adm. oppgaver. Vårt sentralbord er Engerdal. Øvrige adm.ressurbruk i fagavdelingene er ikke tatt med da denne er vanskelig å måle. ORGU har en liten økning fra 2022, men det har vært lengre sykefravær hvor det ikke er hentet inn vikar.

Turnover

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
Turnover i prosent	3.6 %
Gjennomsnittlig antall ansatte	250.0
Totalt antall ansatte som sluttet (eksludert de som gikk av med pensjon) i løpet av året og ble erstattet	9.0
Totalt antall ansatte som sluttet	20.0
Herav ansatte som sluttet grunnet pensjonering	6.0
Herav ansatte som sluttet grunnet andre årsaker	14.0

Turnover endte for 2023 på 3,6%. Når dette sammenlignes med embetets egne tall for de siste 5 årene (3,9%) så er dette er lav turnover. 2023 sammenlignet med andre embeter (i skrivende stund tall for 7 embeter) som i gjennomsnitt har en turnover på 7,0%, er dette en indikasjon på at embetet har en stabil arbeidsstokk. Dette er et parameter vi har fokus på, da det også i vår region er konkurranse om kompetansemedarbeidere.

HR - fordelt på kjønn

Betegnelse på rapporteringskrav	Kvinner	Menn	Totalt
Sum antall ansatte	184	79	263
Sum antall deltidsansatte	5	1	6
Sum antall midlertidige ansatte	8	4	12
Sum antall ansatte med personalansvar	17	9	26
Ufrivillig deltid	0	0	0

Vi har ingen endring i antall ansatte fra forrige år. Det framgår også av denne tabellen at det har vært en endring i fordeling mellom kjønn, henholdsvis 10 flere kvinner og 10 færre menn ansatt i 2023 sammenlignet med 2022. Vi har en reduksjon på 1 mindre ansatt i deltidsstilling fra forrige år. Ingen ansatte i ufrivillig deltidsstilling.

Driftsutgifter og lønn

Netto driftsutgifter	193 544.0
Administrativ kostnadsdekning	14 653.5
Brutto driftsutgifter	208 197.5
Lønn 052501	168 127.0
Lønnsandel av brutto driftsutgifter	80.8 %

Tall i 1000. Lønnsandel av brutto driftsutgifter er på samme nivå som i 2022. Vi har hatt en økning i brutto driftsutgifter fra 2022 på ca 14,7 mill kr, hvorav lønn har økt med 11,9 mill kr. Uttak av administrativ kostnadsdekning har økt med ca 1,5 mill kr fra 2022.

HR - fordelt på alder/foreldrepermisjon

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
Sum antall ansatte	263
Antall ansatte under 20 år	0
Antall ansatte 20 - 29 år	18
Antall ansatte 30 - 39 år	46
Antall ansatte 40 - 49 år	66
Antall ansatte 50 - 59 år	105
Antall ansatte over 60 år	28
Gjennomsnittlig ukesverk foreldrepermisjon kvinner	17
Dagsverk foreldrepermisjon kvinner	348
Antall kvinner i foreldrepermisjon	4
Gjennomsnittlig ukesverk foreldrepermisjon menn	11
Dagsverk foreldrepermisjon menn	164
Antall menn i foreldrepermisjon	3

Det er små endringer i alderssammensetningen av ansatte i embetet. Noe økning i aldersgruppen 20-29 år. Slås aldersgruppene 50-59 år og over 60 år sammen er tallene for 2023 omtrent likt forrige år. Det er en færre kvinner som det siste året har tatt ut foreldrepermisjon.